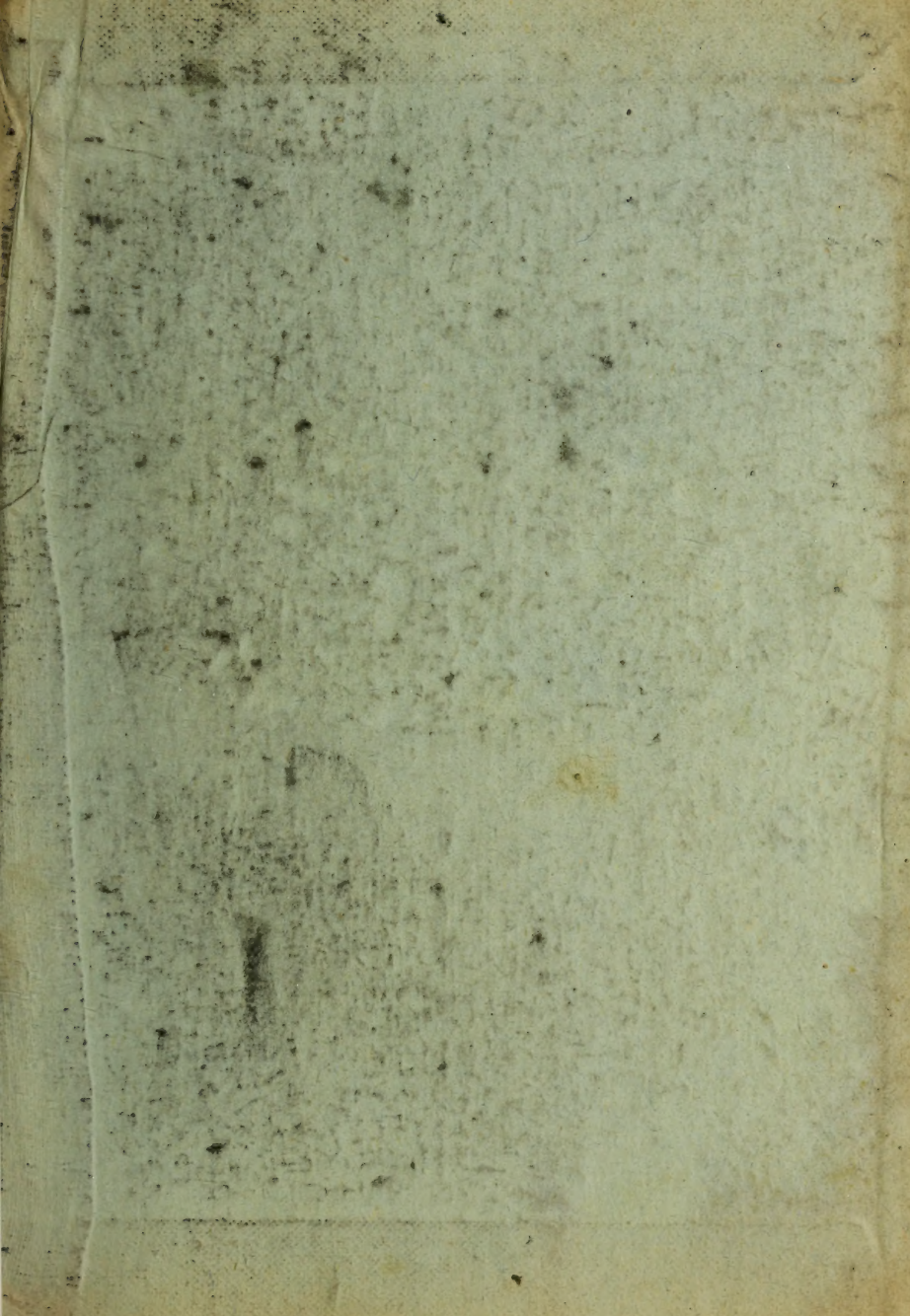
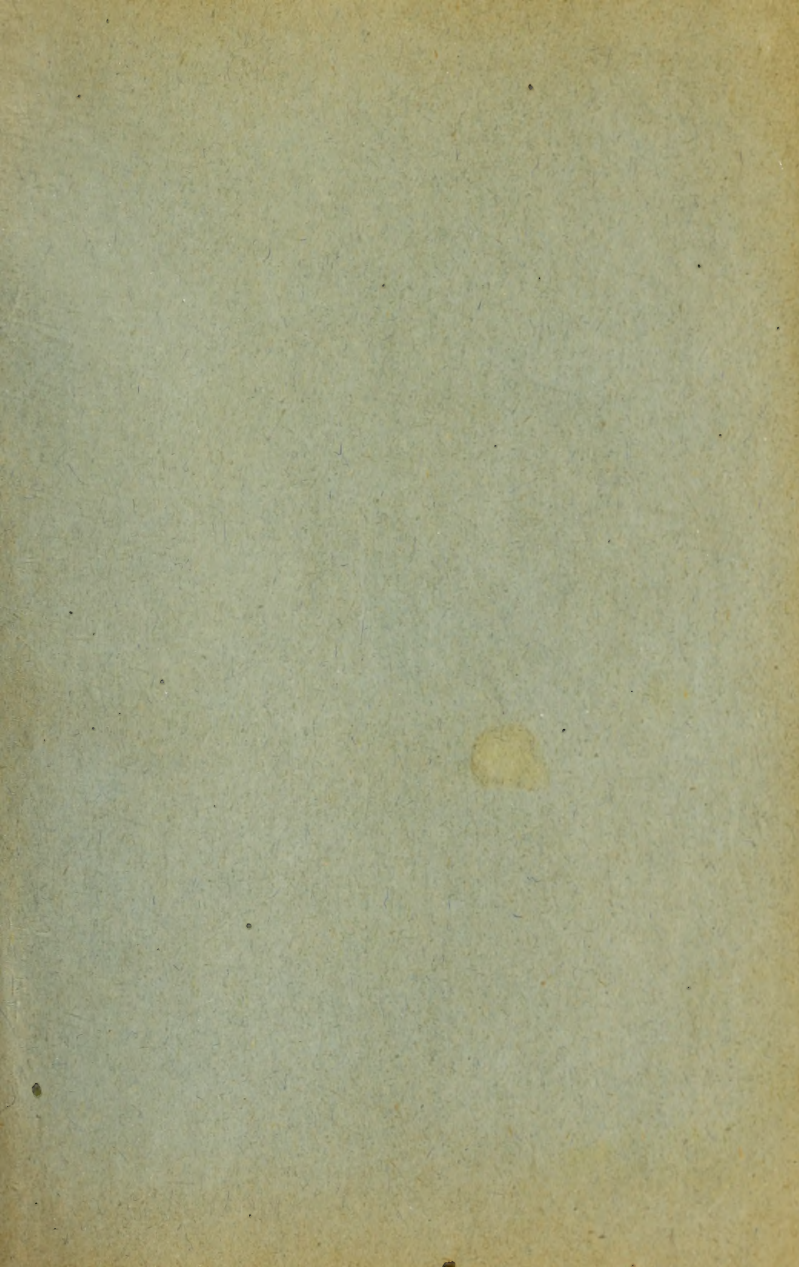

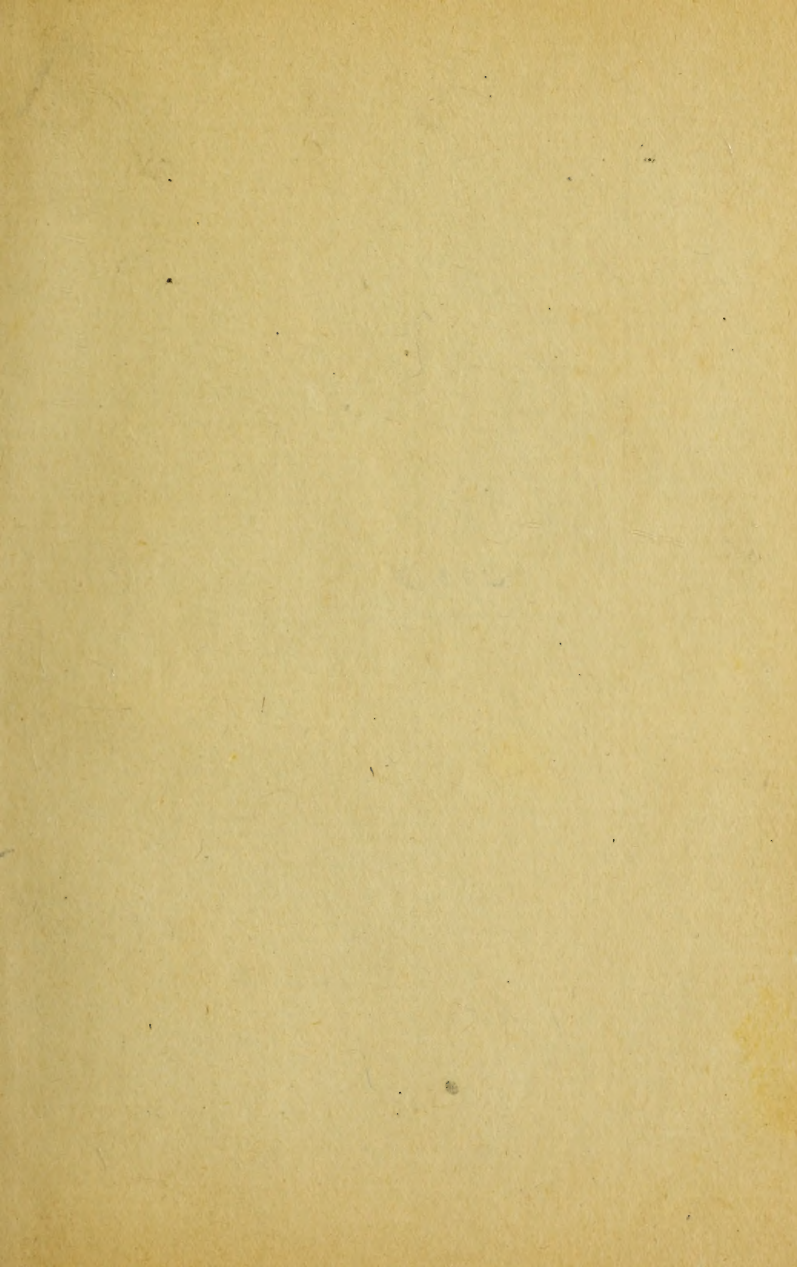
الرجال في العالم

غالبية الرجال في العالم
يحبون النساء

علم و دین

تعلیم و تربیہ ہیئتِ نچہ مظہر معاونت اولشدہر

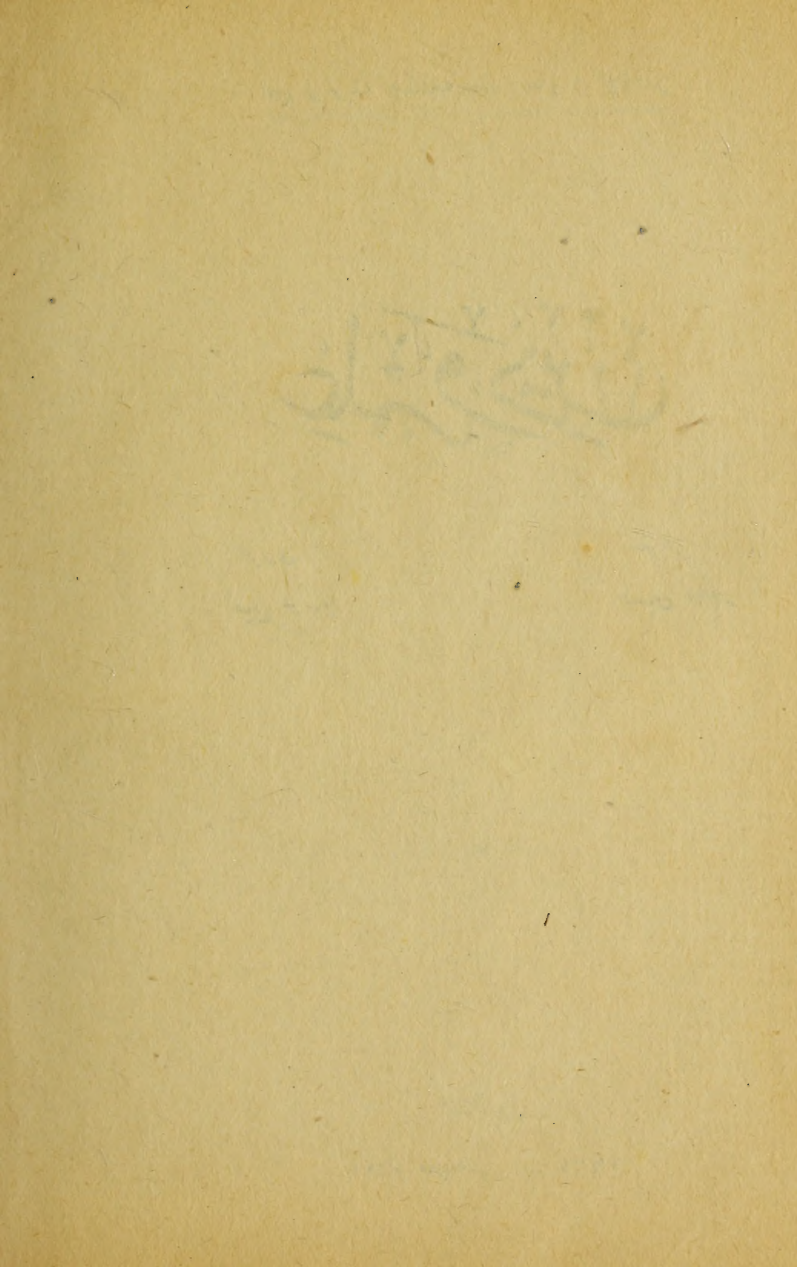
عِلْمٌ وَوَدِيعَةٌ

مترجمی :
مسینہ باہر

محرری :
امیل بونرو

استانبول

آقشام مطبعہ سی — ۱۹۲۷

مرفل

علم و دین

قدیم یونانستاندن معاصر دورہ یہ قدر

- ۱ — قدیم یونانستانده دین و فلسفه
- ۲ — قرون وسطا - خرسٹیانلق ؛ اسقولاستیکلر ؛ صوفیه
- ۳ — رونہ سانسدن سوکرہ علم و دین - رونہ سانس - ازمنہ
جدیده : راسیونالیزم ؛ رومانٹیزم - علم ایله دین قطعی
بربوله ایله بربرلرندن آبرلشدر .

هیئت اجتماعیہ حاضرده موضوع بحث اولدینی شکلده علم
ایله دینک مناسباتی تدقیقه کیریشمه دن اول بزم مدنیتمزک
توارث ایتدیکی اسکی مدنیتلرده بو مناسباتک تاریخی سرعتله
برکوزدن کچیرمک فائده لی اوله جقدر .

۱

قدیم یونانستانده دین ایله علم

قدیم یونانستانده دین بو کونکی آکلادیغمز معناده علم ایله -
یعنی بشریتک اکتساب ایتدیکی مثبت بیلکیلرک هیئت مجموعہ سی

ایله — حال مجادله ده دکلدرد . فقط فلسفه ایله — یعنی کرک دنیا و حیات حادثاتنک کرک انسانلرک عنعنوی اعتقادلرینک عقلی بر صورتده تفسیری ایله — مبارزه ایدر .

فلسفه قسماً بالذات دیندن دوغمشدر .

یونانستانده دینه خدمتله مکلف بر رهبان هیئت یوقدی . بناءً علیه دین ، تقرر ایتمش ، مجبوری بر عقیده شکلنده تظاهر ایتمزدی . دین خلقک حیاته کیرمکله یالکز بر طاقم مراسم خارجه ، آیینلر اجراسنه اونلری مجبور طوتاردی . دینده بر چوق منقبه لر ، خرافه لر واردی که مخیله یی جلب و جذب ایلر ، مفکره یی تنویر و تفکر و ملاحظه یی تحریک ایدردی . بومنبه لرک منشائی نه ایدی؟ شبهه یوق که بونلرک مرور زمان ایله اونوتولمش بر طاقم ربانی و حیلردن چیققلرینه اعتقاد ایدیورلردی . فقط مناقب او قدر صیق ، او قدر مختلف ، او قدر سیال و بر چوق احوالده بر برینه او قدر ضد ، او قدر طفلانه ، او قدر بی معنا ایدی که وحی ربانینک یانی صیرا انسانلرک ده بونلرک تأسسنه اشتراک ایتمش اولدقلرینی کورمه مک غیر قابلدی . خرافاتنک ایچنده ابتدائی ایله عارضی اولانلری آیرمهغه قالدیشمق بیهوده بر تشبث ایدی . ذاتاً ، اساس اعتباریله صنعتکار اولان یونانستان ، معبودلردن بحث ایدرکن بیله موضوع ایله اوینار . نقل ایتدیکی حکایه لرک معنای حقیقیسنی استخفاف ایدر . دیگر طرفدن ، عنعناته نظراً قدمایه او عنعنوی مناقب اساسلرینی او کرتمش اولان

معبودلرده مخطی و محدود ایدیلر . اونلرده انسانلردن فضله
برشی بيلمیورلردی . بناءً علیه فلسفه بوخلق خرافاتنك ایچنده
واونك تشویق و مساعده سیله غایت سربست بر صورتده انكشاف
ایده بیلردی .

بالطبع فلسفه ابتدا کندی سود ننه سنی رد وانکار ایله
ایشه باشلادی . قسه نوفان دییورکه : « معبودلری خلق ایدنلر
انسانلردر . چونکه معبودلرده کندی چهره لرینی ، کندی
حسیاتلرینی ، کندی لسانلرینی بولورلر . اگر اوکوزلر رسم
یا پمه سنی بیلسه لردی معبودلرینه اوکوز شکلنی ویریلردی .
هومر ایله هزیود انسانلر ایچون معیوب وجانیانه اولان نه قدر
شیلر وارسه هپسینی معبودلره اسناد ایتشلردر . « آناقساغورك
بیاناتنه نظراً ییلدیزلر برر اله دکلدر . بونلر نار بیضا حالنده
بولونان برر کتله در . دنیاده کی طاشلر ناصل ایسه اونلرده
اوطبیعتده در . سوفسطائیهدن بعضیلری بالذات معبودلره لطیفه
ایدلر . پروتاغوراس دیردی که : « معبودلر وارمیدر یوقمیدر
دییه مشغول اولمغه احتیاجم یوق : برچوق شی نی بوندن منع
ایدر . از جمله موضوعك قارا کلنی و عمر بشرك قیسه لنی . »
ایشته فلسفه بویله تعریضکار ، معتقدات دینه یه قارشی لاقید
یا خود عالی ، اخلاق نقطه نظرندن مستقل ، حتی سیاسیات
اعتبار یله ده حر بر صورتده بویودی . واقعا بعض فیلسوفلر
دوچار فلاکت اولمشلر سه ده بو ، عمومی دینه مغایر کی کورونن
بعض تفرعات ایچون ایدی .

فلسفه نك بو انكشافی ذكانك و عقل بشرك انكشافندن باشقه برشی دكلدی . متفكر لر بو عقله او قدر مفتون اولدیلر كه اونى انسانك و كائناتك اساسی ، عمده سی یامغی امل ایدیندیله . آرتق عقلك كندیسنه تعین ایتدیكى وظیفه ، دنیانك یكانه قانونی كبی كورونن اولاقید تصادف یا خود كور مجبوریت قارشیسنده وارلغنی وقوتی كندی كندیسنه قارشى اثبات ایتكدر . بو وظیفه ده صنایع نفیسه ده كی مطالعاتدن ملهم اولدی . صنایع نفیسه ده صنعتكارك مفكره سنك غیر متجانس بر ماده ایله چارپشیدنی و او ماده اولمازسه حیز فعله چیقامادنی كورولور . بو ماده نك شكلی ، قانونلری ، تمایلات مخصوصه سی واردر ؛ صنعتكارك افاده ایتدیرمك ایسته دیكى افكاره قارشى لاقید حتی معارضدر . بویله اولقله برابر صنعتكار او كا حاكم اولور . حتی دها ایلری یه واریر . حتی اونى تسخیر ایدر ، ویردیكى شكل مستعار ایچنده اونى نرم و خندان بر حالده كوستیرر . سانكه مرمر ، پاللاسی یا خود آپولونی تمثیله خواهشكر ایشده صنعتكار اونك بو قوتی سربست براقش كبی كلیر .

عقلده آنانكه نك Ananké نك قارشیسنده بویله بر موقعه دكلیدر؟ افلاطونه و آرسطویه كوره « آنانكه » یعنی جامد ماده عقله و اولچویه قطعی و اساسلی صورتده معارض دكلدر . عقلك و ماده نك طبیعتلری نه قدر تعمیق اولونورسه بر برلینه یا قلاشد . قلری ، بر برلینی چاغیردقلری ، برلشدكلری او قدر نمایان

اولور . ظاهرأ الك غير معين كورونن بر ماده ده بيله بر شكل موجود اولديغنى آرسطو اثبات ايدر . ماده اساساً بالقوه برشكلدن باشقه برشى دكلدر . بناءً عليه عقل موجوددر ومؤثردر . چونكه او اولمايه جق اولورسه وار اولان شيلردن هيچ برى بولونديقلى حالده پايدار اوله مایه جقدر ، بالعكس هرج ومهرج عمومى ايچنه عودت ایده جکدر . بزطالعك عنف وخشونتندن ، حياتك سفالتلرندن وحسزلقلرندن شكایتلر ایده رز . بو ، دوغرودر . فقط قاريشقاق اشيانك آنجق برمنظره سندن عبارتدر ، کیم بوکا عقل ايله باقارسه ايچنده عقلی بولور .

يونان فيلسوفلرى طبيعت داخلنده کى رولنى بويله فرق ايتدکلى عقلی کيتدکجه دها يوکسک ، کيتدکجه دها قوی برحاله کتيرمه کى صرف مقدرت ايشلردر . عقلی اونلر بويله نه قدر چوق تجيل و ثنا ايدرلرسه ، کندیلرنده هم ماده هم عدم وجود بولونان موجوداته نسبتله ، عوام دينک راست کله برچوق شيلره صرف وابدال ايتديکى الهى وصفه دها چوق کسب لياقت ايتديکى کورولوردى . آرسطو : بوتون طبيعت عقله معلقدر ، فقط بوتون طبيعت عقله مساوی کلکدن عاجزدر ، ديوردى . وعقل اکملک ، بذاته تفکرک موجوديتنى اثبات ايدرزک بو عقله الله اسمنى ويريوردى . بناءً عليه عقل ، عنغوى ديندن انحراف ايدىورسه بو ، بالذات طبيعتک بيلنمى اساسنه مستند ودها دوغرو بردين تأسيس ايتک ايچوندى .

عقل معبود مجرد برشی ، بر محاکمه دکلدر . طبیعتک
رئیسیدر ، بوتون اشیایی اداره ایدن بر حکمداردر . زوس
نامی اصل اوکا عاؤددر . رواقه دن قله آنت دیورکه : « سماءه
دور ایدن بوتون بوکائئات سن اونی نزهه کوتوریورسهک
کندیکندن اورایه کیدیور . شمشکی طوتان الک هرشیئی ،
اک بویوکلرینی واک کوچوکلرینی ، عقل عمومی به منقاد قلیور .
هیچ بر یرده هیچ برشی سنسز وقوعه کلز . یالکز فالرک
دلیک ایچنده یابدقلمی شیر مستنادر . فقط سن تک برعددی
چیفه یابه بیلیرسک . بر برینه اویمان شیره آهنگ ویره بیلیرسک .
سنگ نظرک آلتده عرض دوستلغه تبدل ایدر . ای بولوتلرک
آرقه سنده کوک کورولتولرینه حکم ایدن الله ، انسانلری بو
مشئوم جهالتلرندن چک ، قورتار ؛ روحلرینی قارارتان
بولوتلری ازاله ایت ، ای پدر ! هرشیئی ذکا واسطه سیله عادلانه
اداره ایدیورسک . انسانلری بو ذکایه اشتراک ایتدیرکه سنگ
صنع و آثارکی بزم کبی فانیلره ترتب ایتدیکی وجهله لاینتقطع
تجیل ایده رک سکا عرض حرمت ایدلم . چونکه کرک فانیلر
کرک معبودلر ایچون قانون عمومی بی مناسب کله لرله ابدیاً تجیل
ایتمکدن بویوک برامتیاز یوتدر . »

ایشته فلسفی دین بو ایدی . خلفک دینی ایله عجا باریشماز
بر دشمن می ایدی ؟ اونک نظرنده زمانک حرمت ایتدیکی ،
قدسیت ویردیکی بو خرافات ، هرشی بر خولیادن ، برقاریشقلقدن ،

بر هرج و مرجدن عبارت می آید؟ خلق، ییلدیزلری الوهیت مرتبه‌سنه چیقارمشدی . فقط ییلدیزلر حرکتلرینک انتظام تامیله قانونک یعنی عقلک، اللهک دوعرودن دوعروه برتظاهری دکلیدرلر؟ خلق ژوپیتره معبودلرک وانسانلرک حکمداری دییه پرستش ایدر. بواعتقاد، کائناتک بوتون اقسامنی بربرلرینه ربط ایدن واونلری برروح مشترکه تابع تک بروجودکی یاپان ارتباط حسنی احتوا ایتیمورمی؟ دین، قانونلره حرمتی، وظیفه‌یه صداقتی، اولولره قارشلی احترامی امر ایدر؛ ضعف بشره صیانت معبودلرینک معاونتنی تأمین ایلر . بوایشده عقلک بریاردیمجیسی ، برترجانی وظیفه‌سنی ایفا ایتیمورمی ؟ حقیقی الله اولان عقل ، انسانک یتیشه‌مه‌یه‌جکی برشی دکلدر. انسان بوکا اشتراک ایدر. بناء علیه دینلر هم بشری ، هم مستحق حرمت اولابیلرلر . عنعنوی مذهبلرک عقل عمومی ایله اولان مناسبت خفیه‌سنه نفوذ ایتک وبو مذهبلردن بعض روح حقیقی احتوا ایله‌ین شیلری ادامه ایله‌مک فلسفه‌یه عائد بر وظیفه‌در .

ایشته بو صورتله فلسفه یاواش یاواش دین ایله باریشدی . افلاطون ایله آرسطو سمانک وییلدیزلرک الوهیتنه دائر اولان خلقک عنعنوی اعتقادینی قبول ایده‌رک ، عمومی صورتده ، خرافه‌لر ایچنده فلسفی دوشونجه‌لرک ایزلرینی ، پارچه‌لرینی آرارلر .

رواقیون stoiciens نزدنده عقل ، « کلیت اله » جلیق panthéistique معناسیله ، روحک قسیم غالبی وهرشیدئک اساس

وغایه سی اولور. انسانلرک عمومی وایچلرندن کلن اعتقادلرنده، فردی احتراصلرندن و اجتهادلرندن کنیدیلرینی آیرمغی اونلره اوکره تن هرشیده بعض صورتلره بهمه حال عقل موجوددر . شبهه یوق که خرافه لر ، منقهلر و مراسم دینه ، معبودلری انسانلرک سویه سنه حتی دها آشاغییه ایندیردکلری تقدیرده ، استخفاف و استحقار ایدلمکه مستحق اولورلر . فقط معنالیرینی آکلامق یولی بولونورسه ، معنای حقیقیدن معنای تمثالییه انتقال ایدیلیرسه بو حکایه لرک اعماقنده برطاقم حقیقتلر موجود اولدیغی کورولور . کندی وحدتیله وهریرده موجودیتیه اشیا بی برینه ربط ایدن زوس ، اللهک تمثالیدر . ایکنجی درجه ده کی معبودلر ایسه ، عناصرک ، محصولات ارضک ، بویوک آدملرک ، بشریته خدمت ایدنلرک ، اوچوقلغی و مختلفکی آراسنده نمایان اولدیغی شکلده قوای الهیه نک تمثالیدرلر . هر مهس ، دیونیزوس ، هراقلس هپ وارلغنک مختلف جهتلرندن باقلدیغی زمان مختلف سیمالرله کورونمش اولان زوسدن عبارتدر . هراقلس قوتدر ، هر مس علم الهیدر . هراقلسه عبادت ، سعی و غیرته ، عقل سلیمه حرمت ، اخلاقسزلقدن و شهوتدن نفرت دیمکدر . رواقیون بویولده توقف ایتمه سنی بیلمدیلر . تمثالی تفسیرلرینک خیالپرورلکی هر حدک فوقه چیقدی . چونکه خلقک اعتقادات و آیینلرندن ممکن اولدیغی قدر بویوک قسملری قورتارمق ایستیورلردی . عقل یالکز بر صنف کزیده نک اوزرنده دکل

بوتون انسانلرک اوستنده اجرای حکم ایدہ بیلکم ایچون
ذکالرک تخلفنه کوره مختلف برطاقم شکلر اکتساب ایتلدر
فکرندہ ایدیلر .

یونانلیرده فلسفی مفکره نک صوک اہمیتی تظاہری یکی
افلاطون مذهبیلہ تجلی ایدر . بو مسلک ، عقلک لبی واساسی
حقندہ برطاقم تفکرات و مطالعات اعانہ سیلہ نامتناہی بر وجود
احدنظریہ سی میدانہ قویدی و بوضورتلہ عقلک دہ فوقہ یوکسلمک
ایستہ دی . فقط اشیاہ ، حیاتہ و تفکرہ قارشی الوہیتی یوکسک
طوتمق ایچون نہ قدر چالیشدیسہ وارلنک اشکال سفلیہ سی ایلہ
اشکال علویہ سی آراسندہ کی مسافہ بی دولدورمق ایچون اورتہ
یردہ بر سلسلہ مراتب موجودات یامغہدہ او قدر مجبوریت
حس ایتدی . ایشتہ عوام خلقک دین ساحہ سی بو آرادہ کی
مسافہ در . بورادہ موجود اولان و بزم ضعفلمزہ پک یقین
بولونان معبودلر ، معبود علویہ دوغرو یوکسلمک ایچون بزہ
الترینی اوزاتیرلر . پلوتن وبالخاصہ شاگردی پورفیر یاواش
یاواش ، خرافہ ، عنعنات ، عبادت اصنام ، دعا ، قربان ،
سحر کبی دینک بوتون عناصرینی عقل نقطہ نظرندن محق
کوسترمکہ باشلار . حواسک ادراک ایتدیکی ایلہ ذکانک بولدیی
شیلر آراسندہ اخذ موقع ایتمش اولان بوتون بو عناصر - انسانلرک
غیرمادی و کلمات ایلہ غیرقابل افادہ اولان شیئہ دوغرو توجیہندہ ایفا
ایتدکلری الزم وظیفہ اعتباریلہ - ایدرلرو حقیقتدن حصہ داردرلر .

قرون وسطا

ایشته یونان فلسفه سنک دینه قارشی وضعیتی بویله اولمشدر. اوکا خلف اولان خرستیان تفکری بوفلسفه یی احتوا ایدن وقوف ومعلوماتک وطبیعی افعال وحرکاتک چرچوه سنی قیردی . دین فکری - یونانیلرده کی واضح دهانک نظر شبهه ایله کوره جکی - نامتناهی بر محبت وقدرت ایله بویویه رک آرتق دنیانک وحدت وحیاتی ، نمونه ا کملی ، ا کصوک ایضاحاتی اولمقله اکتفا ایتدی . اولا ، تفوق ورحمان مطلق وکالی حسبیه کندیسنی هر شینک فوقنده وخارجنده عدا ایتدی . الله واردر . چونکه الله قوتدر ، عظمتدر ، استقلالدر . چونکه وارلقدر . آرتق مفکره دنیا مزک کوستردیکی مکملیت ایزلرینه باقهرق استقراء طریقله ، زحمت چکه چکه - او مکملیتدن برآزدها عالی اولان - بر سببه دوغرو یوکسلمه یه جکدر . خرستیانلغک اللهی کندی کندیکندن معلوم اوازر . بودنیاده کی موجوداتی نظر اعتباره آلمغه حاجت یوقدر . اونلر هیچدن واللهم کیفیله یارادلمشدر . اللهم قوت وقدرتنک برر نمونه لریدر . بناء علیه آرتق دین ، نظری یالکز الله معطوف ، کمال سربستی ایله انکشاف ایده جکدر وممکن اولدیغی قدر صرف دین اوله رق قاله جقدر . چونکه انسانلرک وطبیعتک تماشاسی اوزرینه مؤسس بر دین دائما طبیعت جیلک وانسانه بکزتمه جیلک anthropomorphisme ایله قاریشیق بولونور .

بو معناده درکه ، عیسا انسانلره شوسوزلری سویله مشدی :
« سز بر چوق شیلرله مشغول اولیورسکز . حالبوکه لازم
اولانی یالکز بردانه در . » ابتدا اللهم حکومتی آرایکز :
بوتون اوته کیلر سزه اوسته ویریله جکدر . »

صانکه بالذات روح ، ماده دن هیچ برشی استعاره ایتکمسزین
بودنیاده حیز فعله چیقاجق و مافوق طبیعی بر وجود تشکیل
ایده جکدی .

فعلیایده ایسه ، خرستیان دوشونجهسی تسخیر ایتک
ایسته ریکی عالمک شرائطی ، مؤسسائی ، اخلاق و عاداتی ،
معتقدائی ، عنعنائی نظر اعتباره آلمق مجبوریتنده قالدی .
بر سوزی آ کلاته بيلمک ایچون بالضروره مخاطبک لسانيله
سویله مک ایجاب ایدر .

خرستیانلق عقلی و علمی تفکره یونان فلسفهسی شکلی
آلتنده تصادف ایتدی . بو تلاقیده ، برباقیمه ، کندی روحنی
دها ایی آ کلامق ، بونی دها ایی انکشاف و تعین ایتدیرمک
فرصتی بولدی . یونان فلسفهسنه نظراً ، الله ایله قانون عمومی
کائنات بر ایدی . دنیا ، کندیلکندن ، آهنگ و عدالتک
جاذبهسنه حساس ایدی . بوکا قارشی خرستیانلق مافوق طبیعی
بروحیه ایمان ایتکی اورتیه چیقاردی . طبیعی حالده کی انسانلرک
اخلاقسزلغنی و سفالتی حقنده درین بر حس و یردی . صرف
عشق و مرحمتدن عبارت بر اللهم موجودیتنی تأمین ایتدی .

بو الله انسانلری قورتارمق ایچون انسان اولمشدی . فقط دیگر طرفدن مشرک محرر لر بو فکر لرك عقله مغایر اولدیغنی سویله نیجه خرستیانلر معارضدینک نقطه نظرنی قبول ایدرک بوآتهاماته قارشى مدافعاته قیام ایتدی لر . اریوژن Eriugène ، سلس Celse . قارشى خرستیان ایمانک عقله توافقی اثبات ایتدی . ایشته بو صورتله « اسقولاستیک » تسمیه اولونان شکله منتهی اولاجق یول آچلمش اولدی .

خرستیانلق بوتون حیات بشره حاکم اولق ایسته دیکی ایچون اراده نك و قلبك احتیاجاتنی تطمین ایتدیکی قدر ذکالك احتیاجاتنی ده تأمین ایتک مجبوریتنده ایدی . فقط او زمان ذکالك اسمی وضوحك ، منطقك و آهنکك بر شاه اثری اولان یونان فلسفه سی ایدی . ایماندن ذکایه کیتمک بو فلسفه یه واصل اولق دیمکدی . حقیقت حقیقتی تکذیب ایده مز . بناء علیه الله ینه نور طبعینک روحی والهامک صانعی اولان او اکمل ودوعرو الله ایدی . دیمک که اصل فلسفه ایله اصل دین اساساً عینی شیدن عبارتدر . مع مافیله سقوت اریوژنه نك بومطالعہ سی پک اوستون کوری ایدی . فلسفه نك و دینک منابعی و بناء علیه دائره شمولى عینی شیر دکلدرد . فلسفه ایله الهیات آراسنده توافق محققدر ، فقط ایکیسنکده ساحه سی آیریدر . خلق ایدلمش موجوداتک بیلکیسی ، و خلق ایدلمش موجوداتی تأمل ایله انتقال ایدیله بیله جک ماهیت الهیه نك بر قسمی فلسفه ساحه سنه داخلدر . الوهیتک ماهیتک

وحیات باطنیہ سنک بیلکیمی ایسہ الہیاتہ عائددر . عقل ایلہ ایمان بوصورتلہ وارلق ساحہ سنی پایلاشیرلر . ناصل کہ ہیئت اجتماعیه ایچندہدہ پاپا وایمپراطور ایمپراطورلنی پایلاشمشردر . مع مافیہ آرالرندہ مساوات یوقدر . عقل ایلہ ایمان ، درہ بکلک طرزندہ و آرسطویہ کورہ برسلسلہ مراتب تشکیل ایدرلر . مادوندہ اولانلر مافوقدہ کیلرینہ عرض تعظیماہہ مجبوردرلر . مافوقدہ کیلردہ مادونک امنیت و حقوقنی تأمین ایدرلر . فلسفہ ایمانک مقدماتی اثبات ایدر . غفران الہی طبیعتک وعقلک قدرتلرینی محو ایتمز ، اونلری بوتون تمامیتیلہ تحقق ایتدیرر . فلسفہ ایلہ الہیات آرسندہ کی بوائتلاف ، برمتقابل توافقی تضمن ایدیوردی .

یونان فلسفہ سنک ایچندہ بالخاصہ خرستیان عقیدہ سنک انکشافی ایچون قابل استفادہ اولان اقسام ایلہ مشغول اولدیلر . فرضا طبیعی الہیات مذہبی کبی تلقی ایتدکلری علم وجودی ontologie آلدیلر؛ آرسطونک منطقدن اثباتک اوریاضیاتی ، ذکا سایہ سندہ آ کلاشیلہ بیلیمک نظریہ سنی سچدیلر . وبو نقطہ نظر دن اوکا اولیلہ صرف شکلی بر حال ویردیلر کہ آرسطودہ بویلہ بر شی یوق ایدی .

دیگر طرفدن ، دینی بعض شیلرہ اویمق طرزینہ منقاد بولوندیردیلر . انجیلدہ اساس اعتباریلہ روح ، عشق ، اتحاد ارواح ، حیات باطنیہ ، کلام ودستور ایلہ غیرقابل افادہ اولان

شیر سقولاستیک ذکا ایله آ کلاشیله بیلیمک شرائطنه توافق
ایتمک ایچون برطاقم دیک وسرت تعریفلر، قالبلرایچنه کیرمکه ،
اوزون برر قضایا سکلنده صیرالانمغه ، مجرد و قطعی برمنظومه
مفهومات حالی آلمغه مجبور اولدیلر .

ایشته بوصورتله قرون وسطاده خرسیتیانلق، یونان فلسفه سندن
استعاره ایدیلن برشکللی اکتساب ایدرک ذکانک احتیاجاتی
تطمین ایتدی . فقط بو ترتیب عارضی الی نهایت دوام ایده مزدی .
ذاتاً ، دها اودورده صوفیه تسمیه ایدیلن آرزوق متجرد
وبعض کره شهلی خرسیتیانلر ، فردی شعورلرک فلسفه یه حتی
الهیاته عاادم توسطلره حاجت قالمادن الله ایله دوغرودن دوغرویه
مناسبتده بولونمغه حتی اولدیغنی ادعا ایدیورلردی . علم مناظره
وجدله : ایمان و عشقی ، نظریاته : عملیاتی قارشی قویبورلردی .
ذاتاً بوتون دینی صرف روچده و چپلاق بر قوه احتمالده
جمع ایدوب طویلامق فکرنده دکلدیلر . روح ایچون ایکی
طریق اولدیغنی سویلیورلردی . برنجی یولده انسانلر حیات
طبیعه نك لوئیاتندن تمیزله نیرلردی . صوکره ، روح ، سینه
الوهیتده ، الوهیتک نورینه و قدرتنه اشتراک ایدرک یکی بر شکل
آلیردی . بو ، روحک دوغرودن دوغرویه بر خلق و ایجاددی
و افاده سی ایدی . اقهارت ، Eckhart روح درجه قدسیته و اصل
اولدیغنی زمان آثار منقطع اولماز دیردی . بالعکس هم حر هم
ای اولان اصل فعالیت ، بوتون مخلوقاتنه حتی دشمنلره قارشی

بیله محبت ، بوصلح و سکون عمومی ، اوقدسیت ایله باشلاردی .
آثار بر واسطه دکلدی ، قدسیتک بر تشعشی ایدی .
رسمی مذهبک مجرد و قطعی دستورلری قارشیسنده صوفیه
بعضاً مبهم فقط دائماً جانلی و آتشین غلیانلرله خرسیتیانلغک حر
روحنی ادامه ایدرکن سقولاستیک یکدیگرینه تقریب ایتدیکی
و آهنکدار بر صورتده برلشدیرمکه تشبث ایلدیکی ایکی عنصرک
بر نوع سعی داخلی نتیجه سنده آیرلمقده اولدقلمرینی کوریوردی .
یونان فلسفه سنک تأسیس ایلدیکی مقولات ، اونلری ایجاد
ایدنلرک فکر نجه ، بزم دنیا مزده کی اشیایی دهایی آ کلامغه
و آ کلایه جق حاله کتیرمکه خدمت ایده جکلردی . خرسیتیانلق ،
کندی کندیسنی انکار ایتدیکجه ، بونلری تمامیله قبول ایده مزدی .
دیگر طرفدن فلسفه ده سقولاستیک ایچنده صیقلا دیغنی حس
ایدیوردی . فلسفه یه شخصیت الهییه یی ، کائناتی خلق ایتمک
امکانی ، روحک ابدیتی ، روح بشرک اراده جزئییه سی حر
اولدیغنی اثبات ایتمک مجبوریتلرینی تحمیل ایدیوردی . کندی
کندیسنه صاحب اولورسه ، هیچ بر تاثیر آتنده قالمازسه فلسفه نک
بو نتیجه لره واصل اوله جفی محقق می ایدی ؟ ذاتاً ابتدا اورته یه
بر طاقم عقیده لر قویه رق صوکره بونلری تحلیلله و بعض شیلردن
استتاجه چالیشمقده اکتفا ایتمک فلسفی و قوفک شرائطنه هیچ ده
موافق دکلدی .

رونه سانسدن سوکوره علم و دین

سقولاستیک کړک بویه داخلی برسېله انفساخذن کړک
خارجی برطاقم تأثیراتدن ایکی حرکت انبعات ایتشدر . رونه -
سانس دورینک وصف مشترکنی ایشه بو چیفته حرکت
تشکیل ایدر .

بر طرفدن تصوفی خرسیتانلق دینک اصل و لینی حیات
باطنیه ده ، روحک الله ایله دوغروذن دوغرویه مناسبتنده ،
نجاته و قدسیت مرتبه سنه وارمق ایچون شخصی جهد و تجاریده
کوره رک عنعوی کلیسادن شدتله آیرلدی . و بر تصادف « ره فورمه »
دنیلن تشبته مادی بروضوح و قطعیت ویردی . بو اولماسه ایدی
احتمالکه « ره فورمه » قرون وسطاده نمایان اولدینی اوزره
صرف روحی بر خواهش و تمایلدن عبارت قالیردی . ره فورمه نک
اساسنی تشکیل ایدن شخصی بر حیات دینه احتیاجی - تدقیقات
و تبعات ایله موثوق و خالص بر صورتده تثبیت ایدیلن - اسکی
متلره اعتبار ایتمک و اهمیت و یرمک فکری ایله برلشدی . قرون
وسطانک قاتولیکلکی آرسطویی آباء کلیسائییه نک الهیاتنه برلشدردیکی
کبی لوترده ارازم Erasm ایله صوفیه وجداتی مزج و توحید
ایتدی . بو صورتله کنجهلشن خرسیتانلق فکرینه یکی بریول
اچلدی .

دیگر طرفدن فلسفه ده سقولاستیکلرک النده کندیسنی

الهیات ایله برلشدرمش اولان رابطه یی قیردی . کاه افلاطونه کاه اصل آرسطویه کاه رواقیونه یاخود اپیکورجیلکه یاخود قرون قدیمه نك باشقه برمذهبنه استناد ایدهرک الهیاتک و قرون وسطا آرسطوسنک بویوندوروغنی شدتله سیلکدی آتدی ، باشنده کی صاحب و حاکمی دیکشدره رک استقلاله دوغرو یورودی . نیقولا دو قوزا Nicolas de Cusa ، برنو Bruno ، قامانللا Campanella یکی مذهببر تأسیس ایتدیلر .

هپسی بو قدرله قالمادی . اصل علم ، طبیعتک محقق و مثبت علمی اودورده باش کوستیرر ، حر و مستقل اوله رق انکشاف ایتک املنی بسلر . بو ، بالخاصه طبیعتک قوتلیری حصوله کتیرمک و بنسه مک املیه ، خلق و ایجاد ایله نمایان اولشدر . وقتیه ، اللهک خلق و اداره ایتدیکی شیلرک جریاننه قاریشمق و کنیدلکلرندن یا مادقلرینی او شیرله یایدیرمق جرأتی بالخاصه شیطان کوسترمشدی . اونک ایچون آلتون اعمالی یولنی آرایان علم سیمیا متخصصلری سحر باز لرله قاریشدریلیردی . فقط آرتق یالکز طبیعتی سیر و تماشا ایله اکتفا ایتمین فعال بر علم فکری ، انسانک طبیعته حاکم اولایله جکنه ایمان ، مقاومتسوز بر شکل آیلوردی .

فاؤست ، سقولا ستیکلرک عقیم تدقیقات و تبحراتندن بیقهرق غایه یه واصل اولمق ایچون بسله دیکی صبرسنزلق تاثیریه سحره کندیسنی ویریر . حادثاتی حصوله کتیرن مجهول قوتلر تسخیر

ایدیلین ، آرزویه کوره اداره ایدیلسون ده نه واسطه ایله
اولورسه اولسون ، بونک نه اهمیتی واردی ؟

Drum hab'ich mich der Magie ergeben

(ایشه بونک ایچون سحر بازله قویولدم . - کوته ،

فأوست)

ایشته اون آلتنجی عصرده علم و فنه بویله علوم مخفیه
sciences occultes تقدم ایدیوردی . اوزمانک مفکره لرنده ده
بو علوم مخفیه طبیعتپرست بر کلیت اله panthéisme جیلق ایله
برله شیوردی . بو کلیت اله نظریه سی موجوداتک صرف طبیعی
بر صورتده ایضاحی و تجربی اصولک استعمالنی دعوت ایدیوردی .

*

**

بوتشوش و تخمر دوره سنک یرینه باقون وده قارت ایله یکی
بر انضباط ، انتظام و موازنه دوره سی قائم اولدی . اوزمان
غلبه چالان روحک اک واضح واک تام افاده سنی ده قارتک عقلی
اصولده بولورز .

بر طرفدن ، لئونار دووینچی نک واضح صورتده تصور
وادراک ایتدیکی طبیعتک علم تجربیسی غالبه ایله صورت قطعیده
تأسس ایتشدی . غالبه ۱۶۰۴ تاریخنده رقاص قانونلرینی کشف
ایتمکله طبیعتک حادثاتی بر برلرینه ربط ایدرک خارجه ده هیچ
برقوتک اعانه سنه مراجعت ایتمکسزین ایضاح ایتک قابل اولدیغنی
اثبات ایله مشدی . بناء علیه قانون طبیعی مفهومی آرتق وجود

بولمش ديمكىدى . حالبوكه يالكىز رياضياتك وتجربه نك اغانه سنه
مراجعت ايدن بو علم بالخاصه غاسندى Gassendi طرفدن
اپيكورك قديم ذره نظريه سنه ربط ايدلىكى جهته بر چوقلىرى
بونى خرستيانلغك مافوق طبيعت اعتقاد اتيله غير قابل تاليف
كورديلر . هوائى ياخود جدى بر طاقم جرئتكار متفكر لر
طبيعتجلك (ناتوراليزم) مسلكنى ولا الهيلكى ايلرى يه سورمك
وتأيد ايتك ايچون علمدن استفاده ايتديلر .

ديكر طرفدن دىنى ايمان ، بو كچيردىكى صدمه لردن قوت
آهراق هم پروتستانلرده هم قاتولىكلرده يكي بر شدت ايله نمايان
اوليوردى . هرايكي طرفده دىنى ايمان يالكىز عنغنايه وعصر لردن
برى دوام ايدن مراسم طاعاته مربوط ساده جه بر اعتياد
مفكره دن عبارت برشى ديه تلقى ايديله ميوردى . او ، صميمى
بر قناعت ايدى كه اوغورنده مجادله ايدىورلر ، اضطرابلره
قاتلانىورلردى .

ظاهراً بر برلرینه ضد بر طاقم اساسلره استناد ايدن
بو ايكي قوتك يعنى علم ايله دينك اعماق شعور داخلنده كى
مناسبتلىرى عجبانه اوله جقدى؟ بومسئله يي ده قارت اويله بر صورتده
حل ايتدى كه ويردىكى ايضاحات اوزون مدت عصرى مفكره نك
مطالباتى تظمين ايدىيور كى كوروندى .

ده قارت ، دين ايله علمك بر برلردن مستقل اولدقلىرى
اساسنى وضع ايدر . علمك كنديسنه مخصوص بر مالكانه سى

وارد در : طبیعت . کندیسنه مخصوص برغایه سنی وارد در : قوای
طبیعیه نك تملكی . کندیسنه مخصوص آلاتی وارد در : ریاضیات
و تجربه . دین ایسه روحك دنیا فوقنده کی مقدراتی ایله مشغول
اولور ، برطاقم معتقدات اوزرینه استناد ایدر . مع مافیه
بومعتقدات غایت ساده در واسقولاستیک الهیاتنك اواینجه لکری
ایله هیچ حائزمناسبت دکدر . علم ایله دین نه بربرلرینه مشکلات
ایقاع ایدر لر ، نه بربرلرینی تحت حکمه آلابیلر لر . چونکه
طبیعی و مشروع بر صورتده انکشاف ایدر لر سه هیچ بربرلرینه
راست کملر لر . قرون وسطاده الهیات فلسفیه بر طاقم نتایج
کوستره رك اونلری اثبات ایتمه و برطاقم اساسلر قویه رق اورادن
حرکت ایله مکه فلسفیه ای اجبار ایدردی . آرتق بوزمانلر کری
کلمه ملیدر . علم ایله دین ، هر ایکسی ده مختاریت اداره یه مالکدر لر ،
مستقدر لر .

فقط بوندن ، مفکره بشریه نك علم ایله دینی بربرلرینه
یابانجی ایکی صنف حقیقت اوله رق قبول ایتسی لازم کلمز .
فلسفی بر فکر بونلرک بویله بربرلرندن صورت قطعیه ده آیری شیلر
اولدیغنی قبول ایده مز . ایشته ده قارت مسلکی منطق نقطه
نظرندن بربرینه غیر قابل ارجاع ، بربرندن فرقلی و مختلف شیلر
آراسنده بر ارتباط و توافق مسلکیدر . قبول ایتدیکی
اساس : Cogito ergo sum « دوشونیورم ، بناء علیه وارم »
بر قضیه نك نتیجه سی دکدر . بالعکس بو قضیه ، نتیجه یاتمق ،

استخراج ایتمک ایسته دکلری بر قضیه نك شرطی و دلیلیدر .
« بناءً عليه » ك افاده ایتدیكى لزوم : « هر كیم كه دوشونور ،
واردر » طرزنده عمومی بر قضیه ایله افاده ایدیله بیر . بوقضیه نك
وجودی ، « مادام كه بنده دوشونیورم بنده وارم » نتیجه سنه
منتهی اولان بر قضیه نك تشکیلی دائرة امکانه صوقار . اصل
ایلك و حقیقه مضمون و قوف بر برینه یابانچی کی کورونن ایکی
حد آرسنده کی ارتباطدر .

بویله بر ارتباطی ناصل کشف ایتلی ؟ ده قارت تجربه نك
بزه بویله و قوفلر تدارك ایتدیکنی سویلر . ابتدا تصادف و احتمال
دائرة سنده اولان بو تجربی ارتباط و توافقردن ، مفکره ، حواسک
تجربه سنی - ده قارتك حدس intuition تعبیر ایتدیکی - حس
فوقده بر نوع تجربه ایله تفسیر ایدرک ضروری و عمومی
بر طاقم بیلکیلر چیقاریر . بزم ایچمزده بر ضروری ارتباط
و توافق اساسی و تملی واردر که بوکا عقل تسمیه ایدررز .
ده قارتك مسلکی ایشته بویله بر « راسیونالیزم - عقل جیلق » ، عقله
خصوصی بر قدرت ، خصوصی بر طاقم قوانین ، بر ارتباط
ملکسی و بر محتویات عطف ایدن بر نقطه نظر ایدی .

ده قارت دین ایله علمك مناسباتی بویله بر شکلده تصور
ایتمشدر .

« دوشونیورم بناءً عليه وارم » دستورنده واراومنی دوشونمکه
ربط ایدرک بر حکمك تمنی عقلده بولدیغی کی انسانك الله

واللهك دنيا ايله اولان مناسباتی ده ینه عقلده بولدی . بونك نتیجه سی اوله رق علم ، طبیعت و معتقدات دینه قطعی صورتده بربرینه توافق اهدیورلردی . ده قارت بوکا عقلك محتویاتی تحلیل ايله وبر طاقم استنتاجلرله واصل اولور . بو استنتاجلر یالكز قضیه وی و صرف شکلی دکل او محتویات اوزرینه مؤسس وریاضیدرلر .

بوراده دینك یالكز الله و نامتناهیلكی ، کالی و بزم اوکاتبیت و مربوطیتمز کبی اصل اساسلرینك موضوع بحث اولدنی آشکاردر . مثبت دینلره کلنجه فلسفه نك اولردن بحث ایتمه هیچ صلاحیتی یوقدر . سقولاستیک الهیاتك میدان ویردیکی افترالر ، مناقشه لر ، اعتزاللر ، مذهب لر عقله کتیریلنجه بونلرک کاملاً اورتهدن قالقماسی تمنی اولونور . حقیقته ، بسیط فکرلیر و جاهلرده عالملر قدر جته نائل اولورلر . اونلرک صافدلانه اعتقادئری کلام علماسنك الهیاتدن دها امیندر .

ایشته ده قارتك مسلکی بوایدی . بومسلکه کوره هم دینی و علمی دوغوران نمونه هم بربرینه توافقلری سایه سنده اونلرک مقابل استقلاللرینی تأمین ایدن خصوصی رابطه هپ عقلك ایچنده موجوددر . عصری راسیونالیزم نامی ویریله بیله جک بومسلک اون یدنجی واون سکزنجی عصرک فلسفی دوشونجه سنه حاکم اولشدر .

بر صنف فیلسوفلرده بو عقلیه مسلکی دها زیاده عقیدوی
dogmatique بر شکل المشر؛ قوتنه کووه نهرک، علم طبیعت
ایله موازی اولمق اوزره، بدهات و قطعیت جهته علم حکمیه
وریاضیه دن هیچ بر خصوصده کبری قانایه جق بر الهی اشیا علمی
تأسیس ایتک ایستر .

سینوزایه کوره عقل، نامتاهی درجه ده نامتاهی بر جوهرک
موجودیتنی اثبات ایدر که بو، اللهمدر. بو جوهرک اصل و لبدن
اسینوزا طبیعتک عمومی قانونلرینک اساسلرینی چیقاریر. بوندن
دولایی، خصوصی شیرک ظاهری برقاریشقلق شکلنده کورون
تعددینی بر طاقم قوانینه ارجاع ایتکه علمک غیرت ایتسی محق
اولدینی میدانه چیقار. دیگر طرفدن عقل، تورات کبی
یهودیلک و خرسیتانلق عالنده مقدس عد ایدیلن بر طاقم منلره
تصادف ایتدیکی ایچون مذاهیک معنای تاریخیلرینی و پیغمبرلرک
مقصدلرینی تعیین موضوع بحث اولدینی مدتجه کتب مقدسه نک
آنحجق کتب مقدسه ایله ایضاح ایدلمسی اساسنی قبول ایدر .
فقط بو تفسیر ایشی بر کره تمام اولدقن صوکره بو مسلکلی
قبول ایدوب ایتیه جکمزنی تعیین کیفیت عقله عأددر .

لایبنیچ، علمک چیفته تملنی تشکیل ایدن محاکمیه مستند
حقیقتلره فعلی حقیقتلر آراسنده کی فرقی تعمیق ایدرک هم
وجود الزم و ضروری بی هم موجودیت حاضره بی احتوا ایدن
والله تسمیه ایتدیکمز وجوددن باشقه برشی اولیان محتمل

برنامتهاهیلكده بونلرك اساس مشتركنى بولور . لايدنيچه كوره علوم ، ظواهر محسوسه يه نظراً بربرينه خارج كې تلقى اولونان اشيا آراسنده كې مناسباتى تدقيق ايتديكى حالده دين بو آهنگ داخلې وعمومى يى ، وارلقرك بربرلرينه متقابل نفوذلرني وهپسنگ خير و خط عمومى يه خواهشنى ، - كه اونلرك حياتلرينك وهر دورلو سعيلارينك كيزلى بر محر كيدر - اوجانلى حقيقيلكلرى ايجنده ادراك ايتمهك چاليشير و بوندن دولابى انسانلرى وار اولان و وار اولق ايستين هر شينك حقيقى غايه سى و اساسى كې اللهم شان و شرفنده اشتراك و خدمت ايتمهك قادر قيلار .

سينوزاده ، مالبراننده ، لايدنيچه بك اينجه وما بعد الطبعى اولان بو عقيدده وى و او بره قتيق عقليه جيلك لوقك و بروجود خالقه اعتقاد ايدن متفكرلرك (الهيلرك) انده كيتدكجه سادهلك كسب ايدر . بونلر كبارلره و كبار جمعيتلرينه توجه خطاب ايدرلر . الهيون نظرنده عقل يالكز عنغنهك و سلطه نك مخالفى اولقله قالماز . عقل ، واضح فكرلرمزك و بر جزئى تشكيل ايتديكمز طبيعتك فوقه چيقان شيلره هر دورلو اعتقادى ده رد ايدر . بناء عليه دين ، موضوع و مثبت اديانك نقل ايتديكى بوتون عقايدى و اسرارى صورت قطعده رد و ابطال ايلر . عقلك قارشيسنده يالكز طبيعى يا خود فلسفى نامى و يريلن دين پايدار قالير . بو دين ده ايكي اعتقاد ايله تماماً خلاصه و افاده ايديله بيلير : برى صانع عالم صفتيله اللهم وارلغى ،

دیگری ده تجلی عدالتك بر شرطی صفتیه روحك ابدیتی . بو مذهبی نشر ایتمکه ده ئیسترل déistes - الهیون (یعنی وجود باری به اعتقاد ایدلر) کندیلرینی تمامیه علوم طبیعیه ساحه سنده اخذ موقع ایتمش عد ایلرلر . مادی حقیقتلره معنوی حقیقتلر اونلرک نظرنده بر برلرینه تمامیه مشاهددر . علمك قبول و اعلان ایتدیکی میخانیککی قانونلره مخالف هیچ بر حرکتی سبب اولین کائناته عطف ایتزلر . بونلر معجزه بی و قوانین طبیعیه به اللهك مداخله سنی رد ایدرلر .

بو عقليه جيلكك خاصه سی دینی ، بوتون عناصر میزه سندن کیتدکجه تجرید ایده رك غایت قورو ، غایت مجرد ، روح بشرك میلانلرینی تطمین ایتمکدن زیاده عقل و محاکمه به موضوع تدارك ایتمکه قابلیتلی بر قاج دستورده ارجاع و تنزیل ایتمکدن عبارت اولدی . دیگر طرفدن اللهك وارلغنی ، روحك ابدیتی کویا عقلی بر صورتده اثبات دیمک اولان بو مطالعات ، بر بیطرف منقد نظرنده ، او طاقنق ایسته دکلری بده ایت علمیهدن محروم ایدیلر .

بناءً علیه عصری عقليه جيلكك دین ایله علم آراسنده کی مناسباتی تعیین و توصیف ایچون او بره قتیف و عقیدوی نقطه نظرده باشقه بر نقطه نظر آرامایه باشلامسی شایان حیرت کوروله ملیدر .

پاسقال ، کندی مطالعات و دلائلک عناصرینی وقوف

بشرک ، حیاتک ، افعال و حرکاتک شرائطندہ۔ یعنی حد ذاتندہ
نظر اعتبارہ آنان وجوددہ دکلدہ ذی شعور بر مخلوقک
خواصندہ۔ آرامشدر . پاسقال کلمہنک دار معناسیلہ عقلدن
قلبی تفریق ایدر . قلبدہ بر عقلدر . یعنی انتظام و رابطہدر .
فقط بالنسبہ صوک درجہدہ اینجہ بر عقلدر . بونک خیال میال
فرق اولونہ بیلن اساسلری ، اوهندسی مفکرہنک ساحه شمولی
خارجہ چیقار . بویوکسک عقلک موضوعی بر طاقم تجریدات
منطقیہ دکلدر ، حقیقی وارلقلدر . بونک طلب و ایجاب
ایتدیردیکی اثباتلری نهایتہ واردیرمق بزم قوتمزک فوقندہدر .
چوق شکرکہ بومادی عقل بزده حقیقتک دوغرودن دوغرویه
بررؤیتی ایله ، قلبمزک ، سوق طبیعیمزک ، فطرت و طبیعتمزک متصف
اولدیغی بر کشف و انتقال خاصه سیله ، حدس ایله نمایان اولور ،
کندیسنی بیلدیرر . قلبک حدسلرینی استخفاف ایدوبده یالکنز
هندسی مفکرہنک محاکمه لرینی قبول ایتمک بر تضاد تشکیل ایدر .
چونکہ حقیقتدہ بزہ فضا ، زمان ، حرکت ، عدد مفهوملرینی
یعنی علملرمزک تامللری ویرن شی قلب یاخود سوق طبیعیدر .
محاکماتنه استنادکاه خدمتی کورمک ایچون عقله قلب لازمدر .
ایشته فزاده ابعاد ثلثه بولوندیغنی قلب ناصل حس ایدیورسه ،
ضلالته صاپمادقجه ، بر اللهک وار اولدیغنی ده اولیله حس ایدر .
وسائط وقوفمزک تحلیلندن حرکت ایدن ، فکرلرمزک
منشأنه باقهرق شموللرینه و قیمتلرینه دائر حکم ویرن ، پاسقال

طرفندن تطبيق اولونان و تنقیدی نامی ویریلن اصولی لوق
واضح صورتده تعریف ایتمدر . لوق ، ده قارتک ده اصرار
ایتمس اولدینی بر فرقی نظر دفته صریح صورتده عرض ایدر:
اصل و قوف ایله تصویب یا خود اعتقاد ، بر لرندن آیریدر لر .
ادعا اولونان شئیك حقیقتی غیر قابل رد و جرح صورتده
اثبات ایدن دلائل زده وارسه اوراده اصل و قوف
موجوددر . الده کی دلائل بو طرزده دکلسه بزم اونلری قبولمز
آنحقیق بر تصویبدن عبارتدر . حالبوکه شوراسنه دقت لازمدر که
علم حقیقی بر طاقم و قوف لر آرادینی و اکتساب ایتدیکی حالد
حیات عملیه همان تمامیه عادی بر طاقم اعتقاد لر اوزرینه استناد
ایدر . اعتیاد قوتی ، مسئله لرك قارا کلفلی ، بر شی یا به بیلیمک
ایچون چابق قرار ویرمک مجبورتی حقیقی و قوفی دکل ساده بر
تصویب و اعتقادی ، علی العاده ، حکم مزه بر اساس یا پار . مع مافیه
سیبسنر حکم ایتمه یز . احتمالات اوزرینه ، وبالخاصه شایان اعتماد
شهادت لره بنای فکر ایدره رز . بناء علیه ، معتقدات دینه بی ، یا لکنز
برر اعتقاددن عبارتدر دیه ناصل رد ایدد بیلیرز ؟ باخصوص
بونلرك صحته بالذات الله تکفل ایتدیکی جهته مشروعتلری
آشکار دیمکدر . معتقدات دینه آراسنده حقیقه وحی ربانی به
مستند اولان جهتلر تفریق ایدیلیر و بونلرك حقیقی معنایرینه
واقف اولدینمز ه امنیت کتیریلیرسه ایمان دینی ده اصل و قوف
قدر امین بر اساس تصدیق تشکیل ایده بیلیر .

کبار عالم‌رینه منسوب کیمسه لړک بوانجه و حزن فلسفه سی
قانتک عالمانه و درین مسلکته منشا خدمتی کور مشدر . قانت
عقلک تشککنده و ایفای وظیفه ایتمسندده هم علمک هم دینک
بوتون شرائط اصلیه و اساسیه سنی بولور . عقل علمی بنا ایدر .
بونی یالکز تجربه نك تدارک ایتدیکی عناصر ایله تشکیل ایتمز .
بوغیر قابلدر . فضا ، زمان ، دوام ، علیت مفهومی کندی
کندی کلرندن فی شقیر لرلر . بونلر اولمادن علمک وجود بولماسی
محالدر . فقط معلوم عالمه حاکم اولان عقل نه دن یالکز بو عالمی
طانیما یی دکل اونی دیکشدر مه یی و کیتدیجه کندی طبیعتک
و کندی آرزوسنک بر افاده سی شکلنه کتیر مه یی دوشونمسون ؟
عقل یالکز نظری و سیرجی بر موقعده قالمایوب فعال ، عملی
و خالق بر موقعه کچه مزمی ؟ تأثیرینی یالکز اراده بشر اوزرنده
دکل بو اراده نك مناسبده بولوندیغی عالم خارجی و مادی اوزرنده ده
کوستره مزمی ؟ شبهه یوق که بویله بر احتمال علمک دکل آنجق
بر اعتقادک موضوعنی تشکیل ایدر بیلیر . فقط بو اویله بر اعتقاددر که
عقلک رأیی تماماً آلتیرسه اونی محق کوستیرر ، امر و ایجاب
ایدر . عقل او قدر یوکسک و علویدر که اگر اونک حکمران
اولماسنی تأمین قابل ایسه بوکا چالیشمه مز ایجاب ایدر . بعض
فکرلر بو وظیفه نك ایفاسی خصوصنده شاید تشکلاتمز اعتباریله
بزم ایچون عملی صورته لازم برر معاون ایسه لر او فکرلری
قبول ایتملی بز . ایشته حریت ، الله ، ابدیت فکرلری نظری

معناده دکل عملی و اخلاقی معناده بویله بر الزم معاوندرلر .
 دین ، عقلک ایشی قابل اجرا اولدیغنه دائر عملی بر اعتقاددر . بزم
 طرفزدن بر چوق سعی صرفنی وفداکارلق اختیارینی ایجاب ایدن بو
 ایشه بوتون قلبمزله کندیغیزی و یرمه مزایچون بویله بر اعتقاد لازم
 و ضروریدر . بناء علیه اخلاقی و دینی اعتقادلری قبول ایده جکزر
 دیمکدر . یا اشیایی طایفه یا خود حرکاتی تنظیم ایتمهک چالیشان ،
 بناء علیه گاه نظری گاه عملی اولان عینی عقل ، قانت نظرندده هم
 علمی هم اخلاقی تأسیس ایدر . بونلردن ده دین انبعاث ایلر .
 هر برینه کندی مالکانه سنده استقلاللرینی تأمین و بر اساس مشترک
 ایله اولان مناسبتلری دولایسیله هر برینی یکدیگرینه ربط ایلر .
 قانتک ایده آلیست خلفلری نزدنده بو ارتباط ده تقویه
 ایدلمش ودها واضحلشدیرلمشدر . فیخته Fichte علمک تدقیق
 و مشاهده سنه عرض اولونان عالم حقیقینک اخلاقی و عقلیت
 ایله طبیعی اوله رق مشبوع بولندقلرینی و اساس اعتباریله بودنیانک
 بالذات مفکرده دن عبارت بولوندیغنی ، اونک ، غیر شعوری بر ذکا
 حرکتی ایله اشیاء و خیاله تحول ایلدیکنی و بو خیالی ملاحظه و تفکر ایده
 ایده کندی کندیسنی بیلیمک مرتبه سنه واصل اولمق ایسته دیکنی
 اثبات ایتمک املنده در . آرتق عقل ، عدالت ، انسانیت کندیلرینه
 بر طاقم معرفتله یر بولمق و طبیعتک یرینه قائم اولمق ایستین
 یا بانجیلر دکلدرلر . ائی و حر اراده ، کندی کندیلمکدن
 بر طاقم مادی نتایج مالکدر . نامتناهینک بر شعاعی اولان

وجدان ، بودنیاده یا شادیغمز حیاتک اساسیدر . عقلک علیتدن
بزی حصه دار ایدن دین ایله ، عقلک آثارینی مشاهده ایدن علم
آراسنده کی مناسبت سمانده کی بخار لرله ارضه قوه انباتیه و یرن صولر
آراسنده کی مناسبت کیدر .

هه غل نظر نده علم ایله دین ، انکشاف مفکره نک منطقی
صورتده بر برینی تعقیب ایدن ضروری بر طاقم « آن » لریدر .
علم ، اشیا و موجوداتک بر بردن خارج قالمالری ، یعنی شعوردن
و حریتدن محروم بولونمالری اعتبار ایله بر وقوفیدر . بو حال
آنجق بر مرحله دن عبارتدر . « فکر » ، شخصی اولق و مفکره نک
ساحه فعله چیقمانه چالیشق ایچون بو مرحله دن کچمکه محبوردر .
خارجی و مادی وارلق عضویت بشریه دن عبارت اولان اک
مغلق و مشوش شکلی آلتنده خصوصی بر انکشافه قابلیت
کسب ایدر که بوکا تاریخ نامی و یریلیر . ایشه تاریخک وصف
میزینی تشکیل ایدن او منفعتلرک و اراده لرک چارپیشه سندن ،
او اضطرابه و شره قارشلی مجادله دن ، او بر چوق وسائل
اختراعندن ، او دائمی تجربه لردن ، او معنوی بر طاقم قوتلرک
ایجاد و جمعندن انسانک ایچنده یعنی دنیاده یکی بر طاقم قدرتلر
اویانیر و انکشاف ایدر که بوندیده شعور ایله حریتدر .
بناء علیه اولجه ماده دن عبارت اولان شیر آرتق روحیه شیرلر .
شکل ، هیچ قیرلمه دن یا خود زائل اولمادن ، مفکره نک کیتدکجه
حر و تام بر صورتده حیز فعله چیقمانی دیمک اولور .

فردیت ، عالمه ، جمعیت بشریه ، دولت بو انکشافک اوان متعاقبه سیدر . جانلی مفکره نك اثری ممکن اولدیغی مرتبه ده صنعتده ، وحی الهییه مستند دینده ، فلسفه ده نمایان اولور . فلسفه عادتاً صنعتک و دینلرک احاطه ایتدیکی تمثالردن قورتولمش حد ذاتنده دیندر .

هه غلک فلسفه سی نهایت تحلیلده ، اللهمک دنیا ایچنده و دنیا واسطه سیله وجود بولدیغنی ، و کندی کندیسنی بیلدیکنی و بوشعور قسوايه بزلك براستنادکاه و حقیقت تشکیل ایتدی کمزی کورمکدن عبارتدر . حد ذاتنده علمده دینی هیچ بر شی یوقدر ، علم دینه بیکانه در . فقط فکرک باطنی و ضروری تکاملنی تعقیب ایدن بر فیلسوف ایچون علم ، وجودک ترقیسنده بر آندن باشقه بر شی دکدر . او، فرقه و ارمادن ، دها یوکسک بر درجه و قوفه و شعوره متوجهدر . تفکر ، اونک اشارت ایتدیکی استقامتی تعقیب ایده رک منطقاً دین و فلسفه یه واصل اولور . هر ایمان بر ذکا اولمق املنده در . علمده موجود بر ماده یه کور کورینه اعتقاددن عبارت اولان شی صنایع نفیسه ده ، دینده و فلسفه ده اساس اشیانک و قوفی ، حسی و افاده سی اولور .

ایشته ده قارتک عقلیه مسلکی کرک او بڑکتیف کرک سو بڑکتیف استقامتدرده بو صورتله انکشاف ایتشددر . بونک اوچنجی بر انکشافی نورلر فلسفه سی *la philosophie des*

lumières دنیلن شیدر . اون سکنزنجی عصرده میدان آلان بوفلسفه ، تظاھراتنده پک فرقلی شکلر عرض ایدر . مع مافیہ بونلرک هپسی ده حسیاتدن آیری طوتولان ذکای صرفه یی ، واضح و بارز بیلکی یی ، علمی ، بشریتک سعادتتی و تکملنی تأمینہ کافی بولور . بوفلسفه فرانسه ده لامه تری La Mettrie ، محیط المعارفیلر ، هلوه تیوس و هولباح Holbach واسطه سیله باقونی ده قارته ربط ایدر . بو برنوع تجربی حتی ماده جی بر عقلیه مسلکی ایدی . معتقدات دینیه قطعاً معارض بولونیوردی . بومسلک علومک ترقیاتی کمال شوق و تھالک ایله تحیل ایتدی . ترقیات علمیه و فکریه نیک طبیعی و ضروری نتیجه لری کبی تلقی اولونان ترقیات معنویه و سیاسیہ برنوع دینی اعتقاد نشر ایتدی . نورلرک (علملرک) مؤثریتنه قارشى بسله ن بوالجنابانہ اعتمادی قوندورسه نیک : « مفکره بشرک ترقیاتنک تاریخى تابلوسى » Esquisse d'un tableau historique des progrès de l'esprit humain نامنده کی اثری پک کوزل افاده ایدر .

*
**

عقلیه مسلکنک مختلف شکلرینه معارض اولارق اون یدنجی عصرک نصف اخیرنده و بالخاصہ انکلترده بر فلسفه اخلاقیہ تأسس ایتدی کہ طبیعت بشریه نیک غیر عقلی عنصرینی ، حسیاتی ، سوق طبیعی یی ابتدائی واصلی وقعه اولمق اوزره قبول

ایدیوردی . شافتسباری Shaftesbury فلسفه تفکر و ملا-
 حظیه طبیعتک و آهنگک یونانیلرده کی معاسنی قارشی قویهرق
 خیر اخلاقینک محکنی سوق طبیعییه مستند بلا واسطه بر حس
 بدیعده بولور . باتلر Butler بو وظیفه یی وجدانه ، هاجسون
 Hutchson حس اخلاقییه ویریر . هامک Hume ری
 مابعدالطبیعیاتی ، عادتك والدهسی اولان طبیعته اعتماد فعلنه
 منجر اولور . اونک اخلاقی انسانک انسانه قارشی حس ایتدیکی
 طبیعی محته sympathie استناد ایدر . محبت علم اقتصاد
 متخصصلرندن آدام اسمیتکده اساسی وقاعده سیدر . اسقوجیا
 مکتبی ، - فن جدله dialectique قارشی هر ساحده حدسک
 یاخود بلا واسطه تجربه نك رولنی وقیمتنی تأسیس واعاده ایتک
 ایسته دیکندن - کرك نظری کرك عملی صورته بزه ویردیکی
 اک صوک معلوماتدن دولایی حس سلیمی مدح واعلا ایدر .
 روسونک اک باشلی برعاملی اولدیغی انقلاب اخلاقی شبهه
 یوق که سوق طبیعی یی تفکر وملاحظه نك فوقه چیقاران قدیم
 طبیعت جیلکک بو یکی تولدینه مربوط بولونیور . روسونک
 ۱۷۵۰ تاریخنده ایراد ایتدیکی نطقک کوردیکی حسن قبول ،
 مدافعه ایتدیکی فکرلرک هر کسک قلبنده ذاتاً مهم صورته
 موجود اولدیغنه بر دلیلدر . روسو او قودینگی کتابلردن یاخود
 فلسفی تفکراتدن زیاده ، حیات باطنیه سندن ، سجه سندن ،
 دهاسندن کندیسى ایچون تجربه ایدمش بر حقیقت درجه سنده

واضح بر درس استخراج ایتدی که اوده شودر : حسیات حد
ذاتنده مستقل و مطلق بر اساسدر . هیچ بروجهله وقوف فکری به
تابع دکلدر . بالعکس اووقوفه حسیات حاکمدر . اوصورتده که
فکر لرمز اکثریا حسیاتمزی ایضاح ایتمک ومعذور کوسترمک
ایچون صوکره دن اویدیردیغمز برطاقم منطقی بنالردن ، روما-
نلردن عبارتدر . بو نقطه نظر دن باقان روسو ترقی و مدنیت
دنیلن شیک حقیقته اخلاقسزلق و خطادن عبارت اولدیغنه
حکم ایتدی . چونکه مدنیتک تملی ، انتظام طبیعتک خلافی
اولارق ، مفکره نک حسیات اوزرینه ، صنعی وجعلی شیلرک
ایچدن کلن شیلر اوزرینه ، علمک اخلاق و عادات اوزرینه
تفوقه استناد ایدر . حین نشئتنده بشریته ، اساس حیات اولان
طبیعت وسوق طبیعی رهبرلک ایتمشدی . بشریت صوکره شجر
علمک ، - کندیسینی هر شیه حکمران ظن ایدن مغرور ذکانک -
میوه سنی یمکله کنه ایشله مشدی . تبدیل فکر و مذهب ایدوبده
طبیعتک یولنه عودت ایتمزسه آرتق محکوم مات ایدی . هر شیده
حسیاتک ، حدسک ، بلا واسطه حس و ادراکک تقدمنی تأسیس
واعاده ایتمک و بواساس اوزرینه ذکانک استعمالنی تنظیم ایله مک
چاره سلامت ایدی ؛ اشیاده بر ترتیب و انتظام تأمین ایتمک
بوصورتله قابل اولوردی . ذکا ایله متصف بر مخلوق آبدال
و محدود بر حیوانه نه قدر فائق ایسه بوصورتله تأمین ایدیلن
ترتیب اشیاده او ابتدائی جنته او قدر فائق بولونه جقدی .

روسونك دين حقنده كى افكارى بواساسلارك تطيقاتيدر .
 الهيون كى اونكده همان همان عینی عقیده لری ادامه ایتسی
 وخارجدن باقیلنجه دین طبیعیسنك فیلسوفلارك دین طبیعیسندن
 عادتا هیچ فرقسز بولونماسی حائز اهمیت دكلدر . روسوده یكى
 واساسلی اولان جهت بوافكاره كوسترديكى منابعدر ؛ بوافكاره
 اینانمسنك واونلری اظهار ایتمسنك شكلیدر . بوفکرلر
 روسونك نظرنده آرتق محاکمه ایله ثابت اولان برطاقم مسالك
 دكلدر ، كندی فردی روحك ایچندن كلن برر تظاهراتدر .
 اثرنده برراهب دیورکه : سزكله دلانله مستنداً مباحثه ایتك ،
 حتی سزی اقناعه تشبث ایله مك فکرنده دكلم . قلبك ساده لکیله
 دوشوندیكم شیئی سزه ایضاح وارانله ایتك بكا کافیدر . سوزلرمی
 دیکلرکن سز كندی قلبکزی تدقیق ایدیکز . ایشته بوتون
 ایسته دیکم بوندن عبارتدر . وجدانك برطاقم افکار باطله
 préjugé ایشى اولدیغنی سوبلیورلر . حالبوکه بن كندی
 تجربه مله بیلورم که وجدان انسانلرك بوتون قانونلرینك خلافه
 اولارق ترتیب طبیعی تعقیده اصرار ایدیور .
 ایشته دین بویله ایلك ومستقل برمنعدن چیقارکى قبلدن ،
 حیساتدن ، وجداندن ، طبیعتدن انبعاث ایدر . غایه سی قلبك
 احتیاجاتنك تطمینی ، حیات اخلاقیه ومعنویه مزك تخلیصی ،
 اداره سی ونجابت کسب ایتسیدر . بواساسك وبوغایه نك
 خارجنده كى بوتون شیلر یالکز زائد دكل حتی مضردر .

بوفکرلری ، موجود فکرلره اولان تضادلرینی قوتله
 اراهه ایدهرک وضوح و قطعیت ایله ادعا و درمیان ایتک بيله مهم
 برایش ایدی . بوایشی برانقلاب حاله کتیره شئ ایسه اونی
 جانلاندیران شوق و غلیاندر . روسونک لسانی بوکا ترجمان
 اولشدر . روسونک یازیلری ساحه فعله چیقمش مسلکی ایدی :
 غیر قابل مقاومت حمله سیله طبیعت ایدی ؛ ایچدن کلن شیر
 ایدی ؛ احتراص ، ایمان ، افعال و حرکات ایدی . مفکره نك
 حکمران اولدینی برادبیاتک ایچنه صالحدیرارق منطقی ، افکاری ،
 وقعهرلی ، محاکماتی ، حرث فکرینک بوتون آلاتی طردایدیور
 یاخود کندی غایه سنه انقیاد ایتدیریوردی .

دینک بو تلقیسندن ایکی مهم نتیجه چیقمشدر .

وقوفدن قطعی صورته آیری ، مطلق و ابتدائی براساس
 صفتیله حسیاته ارجاع و بنا ایدیلن دینک آرتق علم ایله هیچ
 بر مناسبتی قالمایوردی . علم ایله دین بربرلرندن تاممیله فرقلی
 برر لسان ایله تکلم ایدیوردی . بناء علیه بربرلیله هیچ
 قارشیشمق تهلکه سی اولمقسزین الی نه ایله انکشاف ایده بیلرلردی .
 ثانیاً ، مثبت و موضوع دینره قارشی حسیاتک عقلدن
 بوتون بوتون باشقه دورلو حرکت ایتسی ایجاب ایلردی .
 عقل ، دبی قوروتمغه ، استناد کاهنی یا لکز مخیله ده و حسیاته
 بولان اقسامندن تجرید ایدهرک تحریات علمیه و فلسفیته نك اک
 محقق نتیجه لرندن اصول دائره سنده چیقارلمش قلیل المقدار

برطاقم افکاره ایندیرمکه میال ایدی . عقل جی فیلسوفلرک قبول ایتدیکی الهیلک ، یعنی دینلرک یرینه قائم اولان بوضعیف و جیلز شی بوصولته وجود بولمشدی .

فقط حسیاتک باشقه احتیاجاتی ، باشقه منابعی ، باشقه جرئتکارلقلری واردر . اوده عقل کبی حتی بلکه دهها زیاده ابتدائی اولدیغی ایچون نه دن افاداتی علمک تصدیق و قبول ایتدیکی دستورلره انحصار ایتدیره جکدی ؟ قلب ، طبیعتی اعتباریله خالقدر : اوندن طاشان حیات تشبیهلر و خیاللرله ، تشارک افکار ایله ، خرافات ایله ، منظومه لرله انتشار ایدر . دینک تا قلبکاهنه وضع ایدیلن و مستقل اولمق اوزره اعلان اولونان حسیات روسونک ، حسیاتک حقیقی افاده سنی کوربیورم ظن ایتدیکی نقطه ده عقلی الهیلک مسالکنک بومتروکاتیله اکتفا ایده مزدی . دهها ، حاضر برطاقم جمله لری تکرار ایتمکه اکتفا ایده مز . ذی حیات مخلوق ایچنده غیرعضوی شیر یا طرد و اخراج اولونور ، یا تحول ایده رک کندیسیدی ده ذی حیات اولور . ایشته بوصولته ، روسونک تصور ایتدیکی کبی ، حسیات یالکز فیلسوفلرک او منجمد ، ثابت دستورلرینک یرینه جانلی محصوللر اقامه ایتمکه قالمایه جقدر . حکمران اولمغه باشلار باشلاماز ، فلسفی مفهوم لردن پک دهها زنکین اولان عنعنوی اشکال و تمثالره قارشو عقلیه مسلکی اربابنک واصل اولدقلری خصومتی بسله - مه یه جکی ده آشکار ایدی . بوشکلر قلبه وخیله یه خطاب ایدر لر .

ذاتاً منشأ لری ده اوراسیدر . قلب ، تأثیر لری نی تجربه اتمه دن .
بونلری ناصلرد ایده ییلیر؟ روسونک اثرنده کی راهب دیبور که :
« اعتراف ایدهرم که انجیلک قدسیتی بنم قلبمه خطاب ایدن
بر دلیدر . فیلسوفلرک کتابلرینه او بوتون دبدبه لریله باقکز :
انجیلک یاننده نه قدر کوچوک قالیر لر . بکا سقراتی ، علمی
ومفکره سنی کوستره جکسکز . سقرات ایله مریمک اوغلی
آراسنده نه قدر مسافه وار ! سقراتک حیاتی ومماتی برحکیمه
لایق ایسه عیسانک حیاتی ومماتی ده بر معبوده لایقدر . »

روسونک اثری نه دینده نه سیاستده نه اخلاقده نه ده
تربیده بر نقطه مواصلت تشکیل ایدهرمز . او بر نقطه حرکتدر .
اوکا ملهم اولان فکر لردن دینک احیاسی کیفیتی میدانه
چیقاجقدر .

بو احیا کیفیتنک اک ابی شاهد ومنادسی شاتو بریاندر .
شاتو بر بیان روسونک حاکمیت حیات اساسنه استناد ایدهرک
حیات فردیه واجتماعیه یالکز طبیعی تسمیه ایدیلن دینک
مبهم تجربیاتی دکل قاتولیکلکک عقیده لرینی ، آینلرینی ،
عغنه لرینی ده بوتون اوصریح ومادی شکلریله ادخال ایلر .
شاتو بر بیان بوتفرعات وخصوصیاتی - صرف عقلی اساسلردن
استنتاج ایدیله مه یه جککری مطالعه سیله - زائد وبی لزوم علاوه لر
عد اتمز . دینک محتویات اخلاقیه سی قدر بوتظاهرات خار -
جیه سنک بوتون تفرعاتی ده اونک الهی بر منشأه مالک اولدیغنه

دلیل عد ایدر. چونکه بزتون بوتفرعات مخیله و ذکایه چار پارلر، وجدان بشری جذب و متأثر ایدرلر، تسلیه، تسکین، تقویه و تمییج ایلرلر. اونک فکرینه نظراً بوکون تعقیب ایدیله جک یول نتیجه دن سببه کیتمک، خرستیانلغک اللهدن کلدیکی ایچون ایی اولدیغنی دکل، ایی اولدیغنی ایچون اللهدن کلش اولدیغنی اثبات ایتمکدر. چاک سسلرینک شعری برقصیه منطقیه دن دها قوتلی بر دلیلدر. چونکه بو قصیه بزى لا قید بر اقدیغنی حالده اوتنه کنی حس ایدر و یا شارز.

فقط، دنیاه بیلیرکه، تأثیرات لطیفه و خیرکارانه سی بو قدر بلاغته ایضاح ایدیلن بوتون بو اعتقادلر، بوتون بو عادتلر هیچ اولمازسه حقیقی و موجود بر طاقم اشیا به تعلق ایدیورلرمی؟ یوقسه آرزولر مرکز و خولیا لر مرکز بوش بر تطمینندن می عبارتدرلر؟ آشکارکه شاتو بر بیان ایچون بو سؤالک اهمیتتی یوقدر. اونک ایضاحاتی خرستیانلغنی عادتک کوزللیکی، واعظلرینک دهاسی، حواریونک و تلمیذلرینک فضائلی ایچون سودیریر. دها فضله بر شیئه لزوم وارمی؟ عشق حد ذاتنده بر شأنت، شأنتلرک احتمالکه الدیغنی، اک دوغروسی دکیدر؟ عشقک، حیاتک، وارلغک شرائطیله توافق ایتمکدن عبارت اولان حقیقت، ادراکک تجریداتنده وجود بولان حقیقته نسبتله نهدن دها آز دوغرو اولاجق؟

آز چوق واضح بر صورتده تصور وافاده ایدیلن بو فکرلر

« رومانیتزم » نامی ویریلن حرکتی اداره ایتدی . بوراده
یکانه قاعده حیاتدر . انسان علونک کندیسنه تعین
ایتدیکی غایه : حیاتدر ، یاشامق و حس ایتک شعوریدر .
بویله بر آدم صرف عقل عریانی علاقه‌دار ایدن تجریدادن
قاچار . کندیسنی روحی تیره‌تن شعره ، احتراصه ، شوق
و هیجانه ویرر . انسانک کندی وارلنی شعورینی شایان
حیرت بر صورتده تهییج و اعلاییدن اضطرابلری ، آغلاملری
سور . مختلف اقوامه عائد ادبیاتلرک ، مختلف زمانلره تعلق
ایدن تاریخک عرض ایده‌بیله‌جکی بوتون حیات افاده‌لرینه
علاقه‌دار اولور ، مراق ایدر . اورته‌دن قالمش دورلرک‌طرز
تفکر و حسنی تکرار احیا ایتک ، کندییی اونلری یاشامق
ایستر . روحنده نامتناهینک اضطرابی اویانیدر ارق و بسله‌یه‌رک
روحنی بویولتن دین ایچون بر محبت مخصوصه‌سی واردر .
مخپله‌سنک سطح مائلنی تعقیب ایدر سه ، خصوصی بر میل محبت
ایله وحی ربانی‌یه مستند ادیانک مؤسسات مادیه و مثبت‌سنه
دوغرو کیدر .

کندیسنی بویله حسیاته ترک ایتکله علمه قارشنی مخالف
بر وضعیت آلمش اولمق تهله‌ک‌سنده‌میدر ؟ تام رومانیتک بر آدم
بو مسئله‌یی بیلمز . ارباب علم تحلیل واستنتاج ایدر . فقط
او یاشار ، اینانیر وسور . علم اونک ایچندن بیلکنی ناصل
چیقارایلیر ؟

موجودات حقدہ کی بوتلی بالخاصہ فرانسدہ مکتبلرہ
 وفلسفہ عائد مطالعاتک کسب ایتدیکی شکل وطرز ایچندہ
 نمایان اولدی . « انسانیات » humanités « وعلوم » ناملری
 آلتندہ برطرفدن ذوق ، حس وروح تربیسی ، دیکرطرفدن
 ریاضیات وقوانین طبیعت بیلکیلری بربرلندن آیرلدیلرومتجرد
 قالدیلر . انسان ایله قلب و حیات ، طبیعتہ ومقانیزمہسنه فائق
 عد اولوندینی مدتجه ادبیات هرشیئہ کافی کلدکن باشقه سائر
 خصوصاته تقدم ادعاسنه بیله قالدیلیردی .

دیکر طرفدن ، برافلاطونده ، برده قارتده ، برلایینیچده
 علومه او قدر صیقی بر صورتده مربوط اولان فلسفہده تدریساتده
 صرف ادبی وحسی بر شکل آلیور ، شاتو بریانک فکرینه
 توفیقاً ، مسالکک قیمتنی نتیجه لریله ، تأثیرلرینک نجات بخش یاخود
 مضر اولماسیله اولچمکی قبول ایدیوردی . او قلاسیک عقل
 ومنطق نقطه نظرنی ادامه ایتمکه مفتخر اولماسی اعتباریله ، دین
 خصوصنده محترزداور اتمقله برابر ، حقیقتده دینه میال بولونیور
 واحتیاطکارانه عقل جیلق شکلی آلتندہ صاقلانان اورومانیتیزم
 مسلکنک حسیاتپرستلکی اساسنی میدانہ اوریوردی .

روسودن سوکره غایت قوت بولان فقط اوندن اول
 طبیعتی مجرد ، صرف فکری بر نقطه نظردن تلقی ایتمک مسلکنه
 معارض اوله رق ، یونانیلر کبی تلقی ایله مک یولنده کی حسک
 جانلانماسی صورتیله تولد ایتمش اولان انقلاب عظیم یالکز

فرانسه‌یه منحصر قالمشدر. مختلف اوصاف ایله بوتون آوروپادهده وقوعه کلدی . بالخاصه آلمان رومانیتزمنده پک خصوصی و مشر برشکل آلدی . نووالیسک شو سوزلری بو حرکتک شعاری اولوق اوزره قبول ایدیله بیلیر : Die Poesie ist das ächt absolut Reelle (اصل شائیت حقیقه شعردر)

علم کلام علماسندن مشهور شلایر ماخر Schleirmacher اون دو قوزنجی عصرک بدایتده رومانیک اساسنی دینک قلبکاهنه قویمشدی . شلایر ماخره کوره نه ذکانه اراده دینک مالکانه سنه بزى ادخال ایده مز . دین نه بر وقوفدر ، نه بردستوردر . دین بر حیاتدر ، بر تجربه در . بو حیاتک منبعی ده وار لغمزک اک ذرین قسمنده ، حسیاتده در . دین بیلکیسندن دینه کیدیله مز . دین بروقه ابتدائیه در .

ذاتاً هیجان دینی حس ایدن آدم ، حالت روحیه سنک سببنی واهمیتنی ذکاسیله ایضاح ایتمکه میالدر . حسیاتک نتیجه ده کائناتک علت نامتناهیسنه قارشی بر مخلوقک حس ایتدیکی ارتباط و تبعیت حسندن عبارت اولدیغنی کورور . بو حسیاتک کنیدیلکندن انکشافی ، تشعشی : ایشته حیات دینه . بونک نتیجه سی اولارق فردیت غلیان ایدر . حالبوکه بونی نه علم پایه بیلیر نه اخلاق . بو ، تام و صحیح فکر لرله تمامیه افاده ایدیله مز ، چونکه غیر قابلدر . افاده ایتک ایچون تمثالر لازمدر . آنجق بو تمثالرله پیش شعوره چیقابیلیر و شعورک هیجانلری بو تمثالر

سایه سنده باشقه لرینه قابل سرایت حاله کلیر . عقیده تعیر اولونان شی بوهیجانلرک موضوعنک و یاسینک فکری صورت ذهنیه لرندن عبارتدر . بعضاً قلب ذکایه ولودیت ویره رک دهانک قوتیه در حال تمثالر خلق ایدر . بعضاً موجود دینلرک اعاره ایتدیکی تمالری قوللانیر . فقط بونلری اوپله مطاوعتکارانه الماز . اونلره بر حیات نفع ایدر و بوصورتله اونلرده بر وصف دینی محافظه ایلر . عنعنات ، عقائد آنجق فردلرک حسیاتیه دائمی صورتده جانلاندرلمق شرطیه بر معنایی و قیمتی حائر اولورلر . فلان ویا فلان تمثال دینیک خلق و ایجادینه ویا قبولنه علم هیچ برمانعت ایقاع ایده مز . علمده بویله بر تمثالرله ارئه اصولندن عبارتدر . مفکره نک اشیایی آکلامق — یعنی بزم ایچون یتیشلمسی غیر قابل برغایه کمال اولان وجود ایله تفکرک برلکلرینی حس و ادراک ایله مک — یولنده کی مساعیسنی برطاقم اشارتله افاده ایدر .

شلایرماخرک فکرنبجه وارلق و قوفدن مقدمدر . حقیقت ایله حیات بردر . حیات علویه نک ، حیات روح وحسک فیضان و غلیانی اک یوکسک حقیقتدر . دستور ، عقیده ، حرف ، شی ، ماده آنجق بوذکا فوقنده کی حقیقتک بر تمثالی اولمق اعتباریه حائر قیمتدرلر .

رومانتیزمه تقابل ایدن دین تلقیسی آمانیاده دهها زیاده الهیاته ، فرانسه دهه دهها زیاده ادبیاته قاچه ررق اون دو قوزنجی عصر آناسنده احراز غلبه ایتدی . دین اوزمان اساس اعتباریه

ذکایه دکل قلبه استناد ایدیوردی . دینک اساسلری ، دلیللری ، اثرلری واردی که علوی بر قدرت نامنه عقل بونلری قبول ایتمکه مجبور دی . واقعا اون یدنجی عصر عقل جلرینک باصلانمش سلا- حلرینی تکرار قوللانان یاخود عقل نامنه میدانه چیقان معارضلره کندیلری ده عقل نامنه قارشی قویمق اوزره یکیدن سلاحلر اعمال ایدن دین طرفدارلری ده موجود ایدی . فقط حیات مستقل بر علمه و مستقل بر عقله اهمیت ویرمه دن ، فلسفه ایله و جسمانی قوتلرله اتحاد و اشتراکی دوشونمه دن حقیقت دینه پی بوتون کنیشلکی و خصوصیتی ایله بسط وارانئه ایدنلرک طرفنده ایدی . مرغوب اولان ، میدان آلان شی قلب ، ایمان ، عنغه کبی نفوذلرینه استناد ایدن و روحی قوتلرک تأمین انکشاف و غلیاننه چالیشان حر دین ایدی .

دیگر طرفندن ده علم ، دینی هیچ قاله آمامغه آلیشمشدی . علم کیتدکجه دهها واضح بر صورتده کندیسینی صرف او بیره قتیف تجربه یه استناد ایدر ویا لکزر حادثاتک ارتباط مکنوزلرینی کشفه اوغرا شیر کبی تلقی ایلوردی . باشقه بر اساس اوزرینه تأسیس ایدیلن و بوتون بوتون باشقه غایه لره معطوف اولان بر طاقم مسلکلرک اوکا نه تعلق واردی ؟ بو ایکی نقطه نظر بر آدمک مضکره سنده عینی زمانده بر لکده موجود اولابیلرلردی . بر برلرینه هیچ قاریشمازلردی . عالم ، لابوراتوارینه کیررکن قناعت دینه سنی قاپیده براقیر ، دیشاری چیقارکن صوکره اولنری تکرار طاقینردی .

حاصلی ، اون دو قوزنجی عصر ائسانده دین ایله علم آراسنده تأسس ایدن مناسبت قطعی برآریلق ، برآیکیلک ایدی . علم ایله دین آرتق ، وقتیه یونان فلسفه سنده اولدینی کبی ، عینی شیئک ، یعنی عقل الهینک ، غیر مساوی قیمتترینه رغماً بربرینه مشابه ایکی افاده سندن عبارت دکلدی . استقولاستیکلرده اولدینی کبی بربرلینه توافق و بربرلیله ائتلافی اثبات ایدیله بیله جک ایکی حقیقت معلومه *vérités données* ده دکلدیلر . عصری عقل جیلرک قبول ایتدکلری کبی آرتق علم ایله دین آراسنده مشترک برکفیل ، عقل ، یوقدی . ایکیسی ده ، کندیلرینه کوره ، مطلق ایدیلر ؛ هر نقطه ده بربرلرندن آیری ایدیلر . اوزمان قبول ایدیلن پسیقولوژی علمنه نظراً روحک ایکی ملکه سی اولان ذکا ایله حسیات ده بویله بربرلرندن هر خصوصه فرقلی ایدیلر . ایشته علم ایله دین بو آیری ملکه لره تعلق ایدیورلردی . بو قارشیلقلی استقلال سایه سنده درکه عینی بر شعورده دین ایله علم اجتماع ایده بیلوردی . بربرینک ایچنه نفوذ ایده مین ایکی ذره . فضا ده ناصل یان یانه دوریورلرسه علم ایله دین ده وجدان بشرده یان یانه موجود بولونیورلردی . علم ایله دین بربرلرینک اساسلرینی تعمیق و تدقیق ایتمه مک ایچون صریح یا خود ضمنی صورتده آکلاشیورلردی . بربرلرینک مکتسب موقعلرینه قارشیلقلی رعایت ایدیورلردی . بو صورتله هر ایکیسی ده امنیت و حریت بولیوردی . ایشته زمانک شعاری بو ایدی .

برنجی قسم

طبیعت جیلک تمایلی

برنجی باب

او کوست قونت ودین بشریت

آرتق غیر قابل اجتناب بر مواجهه

- ۱ — علم ودین حقنده او کوست قونتک مسلکی - علم فکرینک تعمیمی وعلومک تشکیلاتی: علم وفلسفه - فلسفه ودین : دین بشریت.
- ۲ — او کوست قونت مسلکنک تفسیری - سوسیولوژی ودین: دین سوسیولوژی به نه علاوه ایتدی - قونتک مسلکنده فلسفه ایله دینک مناسبت منطقیه سی : دین فلسفه یی تکذیب ایدرمی ؟
- ۳ — او کوست قونت مسکنک قیمتی - دینک علمه ، علمک دنه ایقاع مشکلاتی - بشریت مبهم بر مفهومدر - انسانک کندی فوقته چیمغه میلی : بو ، دیندر - پوزیتیویزمک داخلی تضاد لری .

فکر لری دماغمزده ترتیب ایتک، مجرد بر مباحثه یوروتمک ایچون صریح وقطعی تعریفلر و تجاوز ایدیله سی غیر قابل تحدید حدود اشارت لری قدر موافق بر شی یوقدر . علم ایله دین ذکا ایله قلبه بر برندن قطعی حائل ایله آیرلمش ایکی بولمه ایچنده کبی حبس ایدیلنجه نزاع ایتلری ایچون هیچ احتمال قالمایوردی . هر ایکی طرفک کندی مستفید اولدیغی و ایستدیگی حریت واستقلال

دیگر طرف ایچون ده عینی صورتده قبول ایتسی کافی ایدی .
ایشته مفهومات عالنده دین ایله علمک مناسباتی بو صورتله
غایت قولایجه حل ایدیلوردی . فقط حقیقت عالنده ایش باشقه
دورلو اولدی .

حقیقته ، نه علم نه ده دین ، مالکانه لری نه قدر کنیش
اولورسه اولسون ، صلاحیت و حرکاتلرینی اورایه حبس ایتک
فکرنده دکلدیلر . اوزمان مرعی و معتبر اولان : « قیصره عائد
اولانی قیصره ، اللهه عائد اولانی اللهه ویریکز » حکمتک
مصدره سی ، اوکا ویریلن معنایه کوره ، یالکز ، انسانده کی ملکات
دینه نک ملکات علمیه ایله هیچ مناسبتی اولمادیغنی قبول خصوصه
انحصار ایتوردی . اشیاده ده ایکی دنیا ، روح و ماده ، جسمانی
و روحی برر ساحه بولوندیغنی و بونلرک هیچ بر طرفده بر بر لرینه
قاریشمادیغنی قبول ایدیلوردی . بوفرضیه ک راحت بر ائتلافنامه
اولابیلردی . فقط بوموجود شأنت دکلدی ، بوشأنتک همان
همان ضدی ایدی . انسانده قاب ایله ذکابی ؛ طبیعته بدنلر
ایله روحلری تفریق ایدن خط فاصلی نرده بولمالی ؟ بوندن
دولاییدر که ، مستقل قبول و اعلان ایدلدیکی ایچون انبساط
وانکشافه دها زیاده حریرص اولان دین ، حریم قدسی شعوری
کندیسنه دار بولدی ، عالم مرئی بی ده تسخیره قالدیشدی . دیگر
طرفدن ، هر کون کیتدکجه دها پارلاقلاشان موفقیاتندن
و موضوعنی ، غایه سنی دها صریح صورتده فرق و حس ایتمکدن

قوت آلان علم ، بوتون شأینتیر دنیا سنک کافه اقسامی آرتق
کندی تدقیقات و تفحصاتنه کشاده اولدیغنی اعلان ایتدی .
یالکز بوتفحصاتک ، ده قارتک قاعده سنه توفیقاً ، بسیطدن مرکه ،
قولایدن زوره ، بزجه بلا واسطه بیلینه بیله جک شیردن بالواسطه
ایریشه بیله جکمز شیرله دوغرو صیرا ایله یورومه سی شرطنی
قبول ایتدی .

بونک اوزرینه ، نظریه ده او قدر ماهرانه بر صورتده
بر طرف ایدلمش اولان نزاع تطبیقاتده غیر قابل اجتناب اولمشدی .
دین مفکره لره و روحلره حاکم اولدیغنی کبی بدنلره ده حکم ایتمه که
قیام ایلر سه علم ده بدنلر اوزرنده کی حکم و نفوذینی مفکره لر و روحلر
اوزرنده اجرایه تشبث ایدر سه بالضروره بر بر لریله قارشیلایر لر .
بو اختلافک ناصل نتیجه نه جکنی بیلیمک مسئله سی حاصل اولور .
بر چوقلری ، شبهه یوق که ، ماهرانه بر حسن اداره ایله ،
صلح و سکون تأمین ایدن بر ائتلاف تأسیسی اک ساده چاره
اولدیغنی ظنده در لر . کندیلرینک عدم مراق یاصدیغنی اوزرنده
راحتجه او یودقلرینه باقه رق اطرافلرنده یاپیلان و کندیلرینی
اویاندیر مق تهله که سنی عرض ایدن کورولتودن شکایت ایدر لر .
هله بر چوقلری بر سن توماسک ، برده قارتک ، بر مالبرانشک ،
بر لایبنیچک غایت یوکسک ذکالر اولدیغنی سویله یه رک بومتفکر لرک
اکتفا ایتدکلری دلایل ایله باشقه لرینک نه دن ممنون اولمادقلرینی
صورو شدیر لر و اوقلاسیک ائتلاف لرک دوشدیکی عدم رغبتدن

دولایی، هیچ بر مانعه ایله ضبط ایدیله مین فکر تنقیدک ترقیسنه قباح بولورلر، قیزارلر. فقط شعور بشرک متعاقب ادوار آراسنده دائمی بر صورتده پایدار قالدیغی نظر تأمله آلتنجه کورولور که بو، فلان فلان کیمسه لرك - حتی مقدارلری نه قدر چوق، اقتدار و معلوماتلری ایله نه قدر شایان دقت اولورسه اولسون، - اعتیادات فکریه لر یله قاریشماز. شعور، تجربیه نك کتیردیگی مختلف فکر لرك تنظیمی، بناء علیه بر برلریله مواجهه سی دیمکدر. شعور بو فکر لرك آراسنده بر استلاف، بر آهنگ تأسیس ایتمک ایچون صرف اولونان غیرتدر. بو مقصدله یا او فکر لری بر برینه اویدورور یا خود بعضیلرینی قبول ایله دیکر لرینی طرد و اخراج ایدر. بونک ایچوندر که علم ایله دین قارشى قارشى به اخذ موقع ایدر لسه شعور، کندی کندیسنى انکار ایتمه دن بونلرك ایکیسنی ده هر هانکی بر صورتله بر لکده ادامه ایدوب ایده - میه جکنی بیلیمک ایچون ار کیج بونلری بر برلریله مقایسه ایده جکدر. ضرورت کسب ایدن بو تفکر و ملاحظه ایچنده، آشکاردر که، شعور وقتیه بویوک بر آدم طرفندن سرد ایدیلن فلان و یا فلان مسلکدن ملهم اولابیلیر. فقط یاپه جنی شی یالکز ملهم اولمقدر. یوقسه او مسلک لری ساده جه احیا و قبول ایتمک دکدر. چونکه اوندن سوکره حادث اولان بویوک بویوک انقلابلرك میدانه یکی بر عنصر چیقار مامش اولماسی و بو عنصرک وضعیتده بر تبدل ایجاب ایتمه سی بک احتمال خارجنده در.

اون دوقونجی عصرک اورتہ لرینہ دوزرو علم و دین ایله
اوغراشمغه باشلامش اولان متفکر نرده عمومیتله علم ایله دینک
بویله ضروری بر مواجهه سی حسی نمایان اولور . بو متفکر لر
دها زیاده طبیعت جی یاخود دها زیاده روح جی بر تمایل
tendance spiritualiste اراۛه ایتدکلرینہ کوره ایکی قسمه
آریلابیلر لر . طبیعتہ تمایل ایدنلرک اکباشنده اوکوست قونت کلیر .

علم و دین حقیقه او کوست قونتك مسلکی

او کوست قونتك مسلکی علمدن دینه دوغرو، فلسفه دن کچهرک، بر اصول داخلده یورو مکدن عبارتدر. بوترقی بر اصولی تعقیب ایده رک وقوعه کلشدر. استحصال ایدیلن نتیجه لرک قیمتنی، معناسنی او اصول تعیین ایتمشدر. ایشته او کوست قونت بو اصوله « مثبت » نامنی ویریر. بوتون مسلکه وبالخاصه اونک تنوج دینینسه او کوست قونت پوزیتیویزم Positivisme نامنی ویرمشدر. بو تعبیرک معناسی شودر: اولاً، قونت مفکره بشرک آنجق حقیقی احتیاجلرینی تطمین ایتک املنده در. ثانیاً، بو احتیاجلری تطمین ایچون چاره و وسائط اولق اوزره کذلک حقیقی یعنی هم صحیح هم مفکره بشرله قابل ادراک وقایعه تعلق ایدن بر طاقم وقوف قبول ایدر که بونلرکده بزم حقیقی احتیاجلر مزه توافق ایتلری لازمدر. مفیدک utilité و حقیقیک réalité: ایشته بو ایکی تعبیر « پوزیتیف - مثبت » کله سنک محتویاتی تماماً افاده ایدر لر. بو ایکی وصفدن بر او چنجی ده انبعاث ایدر که اوده متعضو بر حالده بولنمقدر. چونکه انسانلرک بیلکیلری و حسلری حقیقی قاعده لرینه تابع اولمادقجه تعضو ایتمکه قابلیتلی دکلدر لر. اونک ایچون بونلر نه زمان هم غیر قابل مناقشه هم تک برغایه به توجیه ایدیلیر لسه اوزمان قطعی بر مستک و اصول وجوده کتیر لر.

مثبت بر مفهومك ايكي عنصرى اولان «حقيقى» ايله «مفيد» دن
برنجيسى علمده موجوددر و يالكز اونده موجوددر . الهيات
وما بعد الطبعه ده بزه طبيعت اشياي بيلديرمك ادا سنده ايسه لرده
اورته يه خيالى بر بنا چيقارير لر . بناء عليه پوزيتيويزمك اساسنى
علم تشكيل ايدە جقدر . دائره اقتدار واطلاعمز داخلنده اولان
بوتون شيلرى منتظم بر اصول ايله ترتيب و بونلردن استفاده
ايدە بيلمك ايچون پوزيتيويزم بزه ويريلن بوتون شيلرك اصل
علومك چرچوه لرينه كيره بيله جك صورتده پيش ملاحظه يه
آلما لرني شرط قويه جقدر .

حقيقتده ، انسانلرك بوتون بيلكيلرى شيمديكى حالده بو
شكل علمى يي حائز اولمقدن چوق اوزا قدر لر . رياضيات ،
علم هيت ، حكمت طبيعه ، كيميا حقيقه بر علم ايسه لرده
بيولوژى [علم حيات] الهياتك ساردينغى قونداق دن كنديسنى
آنچق يكي صيرمغه باشلايور . بالخاصه انسانى اولان حادثاتك
تدقيقى حالا علم فكرينه بيكانه اولان ادبايه ومورخلره متروكدر .
بناء عليه هرشيدن اول علم فكرينى تعين ايتك وبوفكر ك
معلومات بشريه نك بوتون شعباتنه ناصل تطبيق اولونه جغنى
كورمك اقتضا ايلر .

او كوست قونتك بوراده تعقيب ايتديكى اصول پك شايان
دقدر . اول امرده ، بوجه پيشين a priori مجرد بر اساس
وضع ايدوبده منطق سايه سنده بونك نتايجه دوغرو يورومز .

مادی شیلردن ینه مادی شیلره دوغرو ایلریلر . مفهومات علمی اولان منطقدن حرکت ایتمز . دها شیمدیدن صورت قطیعه ده تأسس ایتمش حقیقی برعلم اولان ریاضیاتدن حرکت ایلر . ابتدا ، ریاضیاتی برعلم عدایتدیرن اوصافی تعیین ایله ایشه باشلار . صوکره بو اوصافی معلومات بشریه نك سائر اقسامنه علی حاله زورله تشمیل ایتمکه قالمماز . موافق برطاقم تعدیلات ایله ، اصل دلیلرینی هیچ بوزمادن ، بیلینه جك شیلرك تعدد و تخلفنه اونلری اویدورمغه چالیشیر . ایشته بو اویدورمه کیفیتنه «تعمیم» généralisation ، «توسیع» extension نامنی ویریر . بناء علییه بوتون بیلکیلمزده عینی شکل فکری ایجاب حاله کوره دیکشمش اوله رق بولونه جقدر و بوضورتله علم ده هم بر هم مختلف اوله جقدر .

اوکوست قونته نظراً ، ریاضیات ، شکل علمیسنی مثبت قوانینك یعنی ایکی معلوم حد آراسنده کی صریح و غیر متحول مناسباتك تحریسنه مدیوندر . بناء علییه مناسب صورتله تعیین ایدلمش اولان بوغایه بوتون صنوف و قوف و معلوماه تشمیل ایدلمك اقتضا ایدر . بو تعیین کیفیتنی اجرا ایچون اولاً : بیلنمسی مطلوب اولان شیده کندیسنی علمك قوانینی آلتنه ادخاله مساعد اوله جق بر جهت آرمالیدر . ثانیاً : بو قانونلری بیلنمسی مطلوب اولان شینك طبیعت خصوصیه سنه اوایجق بر صورتده تصور و تخیل ایتملیدر .

بواساسلره کوره قونت هر صنف علمه خاص اولان شکلی، تعیین ایدر و «سوسیولوژی» دینلن یکی بر علمک نظریه سنه واصل اولور. غیرعضوی طبیعتک حادثاتی حکمت طبیعیه و کیمیا ایچون نه ایسه معنوی واجتماعی وقایع ده بو یکی علمه قارشی او موقعده بولونه جقدر .

اساساً موجود اولان علملر حقدده او کوست قونت مهم بر معنای فلسفی بی حائز بر طاقم دستورلر کوستیر .

حکمت طبیعیه ، چوق زمان یابدینی وجهله ، تدقیق و مشاهده سی غیر قابل برطاقم مؤثراته استناد ایدره ک خولیا پرورانه ایضاحات ویرمکدن اجتناب ایتلیدر . حکمت طبیعیه جدآ بر علم اولابیلیمک ایچون حادثاتک نه کبی شرائط داخلنده نمایان اولدقلرینی کوسترمسی لازمدر و بو کافیدر .

بیولوژی ، حکمت و کیمیا به متعلق علملره نسبتاً اساسلی بر فرق عرض ایدر. بیولوژینک تدقیق ایتدیکی قانونلر وظائفک و اعضالرک مناسبات متقابله لریدر . بو قانونلری کشف ایتک ایچون شبهه یوت که حیاتک کندی کندیلکندن نشئت ایتدیکی یولنده کی مابعدالطبیعیه به عائد فرضیه بی بر طرف ایدره ک حادثات حیاتیه بی ماده تک قوانین عمومیه سنه تابع دیبه تلقی ایتک اقتضا ایلر . چونکه بو حادثات حیاتیه ماده تک ساده جه دوچار تعدیل اولمش برر صورتلرندن عبارتدرلر . فقط ، دیگر طرفدن ، بیولوژی بی غیر عضوی علملره تابع بولوندر مقندن ده اجتناب

ایتمک اقتضا ایدر. غیر عضوی علملرده مفکره بسیطدن مرکه
دوغرو یورور. بوقاعدهنک سببی هر علمک بهمه حال بوصورتله
حرکت ایتمسی لازم کلدیکندن متولد دکلدر؛ او علملره تعلق
ایدن صنف حادثاده بسیط شینک بزجه دهاقولای قابل ادراک
اولماسی، مرکبدن اول بزجه معلوم بولونماسیدر. حالبوکه
ذی حیات وجودلر موضوع بحث اولونجه بونک عکسی واقعدر.
بودی حیات مخلوقاده هیئت مجموعه اقسامه نسبتله بزم ایچون
دهاقولای قابل تدقیق، دهامعلومدر. کائنات دایما بزم
وسائط تدقیق و مشاهده مزک فوقنده قالهجنی جهته کائنات
فکری هیچ برزمان « مثبت » وصفه کسب لیاقت ایدهمیهجکی
حالده بیولوژیده بالعکس تفرعات وتفصیلات بزم وسائط تدقیق
ومشاهده مزک خارجندهدر. موجودات نه قدر مرکب ومغلق،
درجه مکملیتده نه قدر یوکسک اولورلرسه بزجه اوقدر چوق
قابل ادراکدرلر. حیوان فکری نبات فیکرندن دهاصریحدر.
انسان فکریده دیکر حیوانلر فیکرندن دها واضحدر.
اوصورتده که بوتون بیولوژینک ضروری نقطه حرکتی بزجه
یکانه بلاواسطه پیدا ایدیلش بر مفهوم اولان بوانسان مفهومیدر.
ایشته، علوم حکمیه اقسامدن هیئت مجموعهیه دوغروکیدرکن
بیولوژی، فیزیک علملر کبی تدقیق و مشاهدهیه مستند بر علم
قاله بیلیمک ایچون، هیئت مجموعهدن تفرعات وتفصیلاته دوغرو
یورومک مجبوریتندهدر.

بیولوژی به عائد علملرک شرائطنه توافق ایتک ایچون مثبت اصولک بویله بر تحوله اوغراماسی ایجاب ایتدیکی کورولونجه معنوی واجتماعی وقایعک تدقیقنه تطبیق ایدیله بیلیمک ایچون دها بویوک تحولاته اوغراماسنه حیرت ایدیله مز . بواصول ، اجتماعی وبشری عالمک ظاهرآ کندی کندیکندن اولیورکی کورونن حادثاتی و ظاهری انتظامسزلغی ایچنده قانون طبیعی فکرینه موافق بر طاقم مناسبات تمیز و تفریق ایتکه حقیقه قابلیت کوستریسه اوغرا دینی تحولاته رغماًینه مثبت عد اولونه بیلیر . ابتدا ، ذی حیات بر بدن کی جمعیت بشریه ده بر موافقت consensus دن ، بر تساندن عبارت اولدینی ایچون مثبت اصول بوراده بیولوژیده کی عینی تحولاتی اکتساب ایده جک ، حادثات معنویه واجتماعیه ده هیئت مجموعه دن اقسامه دوغرو یورویه جکدر . فقط سوسیولوژیده هیئت مجموعه فرد دکلدر . فرد بوراده بالعکس بر اعضا یا خود بر قسمندر . بوراده هیئت مجموعه جمعیت بشریه و ، برنجی درجه ده ، انسانیت دره . علم صفتیه انسانی وقعه لر تدقیقاتک ماده ابتدائیه سی ایسه جماعتجه مشترک collectif وقعه لر در .

فقط بو قدرله بیتمز . هر علمده یا پلماسی ایجاب ایدن ، فقط آشاغی درجه ده بولونان علملرده بویوک بر اهمیتی حائز اولمیان بر فرق بوراده غایت اساسلی بر مسئله در . اوده ستاتیک statique و دینامیک dynamique تفریقیدر . ستاتیک ،

عضویت اجتماعی بی ، شرائط موجودتی ایله اولان مناسباتنده
تدقیق ایدر وانتظام نظریه سنی یاپار . دینامیک اذخالص برحادثه
بشریه اولان ترقی بی قانون شکلنه کتیریر .

جمعیت بشریه به تطبیق ایدیلن دینامیک هیئت مجموعه دن
تفرعانه واقسامه دوغرو یورو یه رک اولانسانیتک ترقی عمومیسنی
تعین ایده جکدر . بونک ایچون ، بومقصده اوینون بر طرز
تدقیق و مشاهده استعمال ایدیله جکدر که اوده تاریخ عمومی
تدقیقاتیدر . بو تدقیقاتک موضوعی جماعتجه مشترک حادثات
بشریه در . خارجدن تدقیق و مشاهده سی قابل بولونانلر ،
کله نک صریح و قطعی معناسیله یکانه وقعه عدایدیله بیله جک اولانلر
بولردر . بووقایعک تدقیق و ملاحظه سندن مختلف ادوار تاریخیه
اوصاف ممیزه لرینی ویرن اوصاف عمومی بی استخراج ایلر .
مع مافیله عمومی تاریخ یالکز باشنه سوسیولوژی بی تأسیسه کافی
دکدر . طبیعت بشریه ده فطری اولان اساسلی ودائی تمایلاتک
وقوفی ایله برله شیرسه ایجاب ایدن دینامیک قانونلرینی بزده تدارک
ایده بیلیر .

اوکوست قونت بو جهته ده یالکز بر نظریه جی کبی محاکمات
یوروتمز . بو اصوله توفیقاً ترقیات بشریه نک قانون اصلیسنی
کشف ایتدم فکرنده در . بوکا « اوچ حال قانونی » La loi
des trois états نامنی ویریر . انسانلر ، اوکوست قونته نظراً ،
ابتدا الهیات فکرلرینه تابع برحالده درلر . صوکره بو حالدن

مابعد الطبیعه فکر لرینه تابع برحاله کچر لر ، اوندن سوکرده مثبت فکر لره تابع حاله انتقال ایدر لر .

ایشته بوصورتله علم مفهومک هم اساسی تعیین اولونور ، هم بیلنه جک شیلرک تعدد و تخالفنه به مفهوم توفیق ایدیلیرسه بزجه قابل ادراک اولان ، بزم ایچون وار اولان هر شی موضوع علم اولابیلیر .

*
**

فقط پوزیتیویزم ، «حقیقی» اولان شیئی آنحق «مفید» ه واصل اولوق ایچون آرار . علومک تدارک ایتدیکی حقیقی وقوفلردن جداً مثبت اولان بیلکیلره ناصل یوکسلملی ؟ فلسفهک اصل رولی ایشته بوراده باشلار . «حقیقی» بی آرامه کیفیتی «مفید» ایله توأم اولابیلیمک ایچون فلسفهک «مفید» نه اولدیغنی تعریف و علمی بواستقامته توجه ایله مسی لازمدر . چونکه علم ایجاب ایدن ضابطه آتته کندی کندیکندن کیره مز .

عمومی صورته ، انسانیتک آرادینغی شی تلقیاتک واراده لرک وحدتی ، آهنگی ، ارتباط و انسجامیدر . او وقته قدر کلیسا طرفندن تأمین ایدیلن بو آهنگ ، او کوست قونتک فکرینه نظراً ، انقلاب کبیر طرفندن کسر اولوندیغی ایچون تعقیب ایدیله جک غایه لایترزل ، قطعی یکی بر منظومه ترتیب و تنظیم تأسیسی صورتیله جمعیت بشریه بی یکیدن احیا ایتک اولمالیدر . بزى

چېسه دوشورمك اوزره فرصت بلكه ين برخطا واردر كه اوده
يو آهنكي برطاقم مؤسسات سياسيه و دينيه ايله هان تأسيس
ايدوبيله جكمزى ظن ايلكدر . واقعا برطاقم مؤسسته لزوم
واردر . فقط بومؤسساك برتملى اولمق ايجاب ايدر . يتيشيله جك
غايه فكري ، ساده جه صرف عملي بر فكر ، غير كافي برتمل اولور .
فعليات و عمليات ، كندى كنديسنه كافي دكلدر . هيچ آيشمه دن ،
قوللانيه جق و سائطى اولجه تدقيق ايمه دن ، بردن بره بونك
تعقيه آتلق ايسته نيرسه غايه به واريله ماز . صنعت ايچون صنعت
بر خيال خام اولديغي كبي نظريه ايچون نظريه ده بر نخوتدن
عبارتدر . انظامده و صيراده اولان شى نظريه واسطه سيله صنعتدر .
ايسته بوندن دولايي فلسفه نك ايشه مداخله سى ضرورت
كسب ايدر . ساده « عملي » كافي كلسه ايدى هيئت اجتماعيه يي
يكيدن احيا ايمك ايشى هپ سياسيونه ترتب ايدردي . اكر
علم كنديلكندن هپ عيني نقطه به توجه ايتسه ايدى جمعيت
بشريه يي اداره ايمك وظيفه سى علمايه توديع اولونه بيليردي .
فقط بو احتماللك ايكي سى ده عيني درجه ده ياكش اولديغي جهته
علمدن عمله كچمه نك شرائطى تعين ايمك ايچون خصوصى
بر تحريات تأسيس ايمكه لزوم واردر . بو تحريات ، فلسفه نك
ايشيدر . او كوست قوننده بوپك اساسلى بر نظريه در . بوسايه ده ،
بشريتك سلامتى ايچون ازمنه قديمه ده كى حكمتك هم نظرى هم
عملى اولان چيفته وصفى احيا ايمك فكرنده ايدى .

او کوست قونته نظراً فلسفه نك بوراده کتیردیکی فکر ،
اول امرده دوشونجه لرده و مفکره لرده منطقی بر انسجام تأمین
ایدلرزه حسیات ، افعال و حرکات بشریه نك معنوی و سیاسی
هپ بر نقطه یه توجه ایده جکنی امید ایتک بیهوده اولدیغیدر .
وحدت فکریه ، وحدت معنویه و اخلاقیه نك شرطیدر .
بناءً علیه « مفید » اول امرده وحدت فکریه نك کسب
حقیقت ایتسیدر . بو وحدتی تأسیس ایتک فلسفه نك اصل
غایه سیدر .

علملر هپ قانون طبیعی حقیقه کی مثبت فکره کوره تأسس
ایتمش اولدقلرندن کنیدیلرنده اویله تجانس واردر که بالذات
علم ساحه سنده توحیدلری قابل اوله جغه دائر بر قناعت
ویره بیلیر . فقط بو تهلکه لی بر ذهابدر . علملر ، تطبیق
ایده جکلری اصوللرده مشابه اولقله برابر بزم ایچون غایه لری
اعتباریله بر برلرندن صورت قطعیه ده آیریدر لر . تعقیب ایده جکلری
اصولی هپ بر انتخاب ایتیموده بر رینه بکزه بن اصوللرله
اکتفا مجبوریتده بولونمالری موضوع لرك غیر قابل ازاله اولان
تخالفتدن و فرقلیلغدن ایلی کلکده در . علم ، مفکره بشرک
احتیاجی صفتیله بر ایسه ده ساحه فعل و حقیقه چیقار کن بالضروره
تعدد و تخلف ایدر . « علم » نامی ویریه بیه جک تک بر شی نه واردر ،
نه وار اولابیلیر . آنجق بر طاقم علملر وار وهپ بویله بر طاقم
علملر موجود اولاجقدر . او کوست قونت « فلسفه مثبته

درس‌لری «Cours de philosophie positive» نده آلتی‌دانه
اساسلی علم تفریق ایدر .

انسانیتک وحدت فکریه‌سنی تأمین ایچون علمایه بل باغلامق
دیمک که غیر قابلدر . اونلر بر عالم اولمق صفتیه بو غایه‌ علوی‌یه
مغایر بر طاقم تمایلاته مالکدرلر . بو علملر اختصاص طرفنده درلر .
حقیقتی پارچه‌لارلر ، بر برلرینی بیلمز لر یا خود استخفاف ایدر لر .
یا خود ، کندی تدقیقاتلرینک اذاعلا علم اولدیغنه ذاهب اوله‌رق
کندی اصوللرینی علی‌حاله دیکر علملرک کافه‌سنه قبول ایتدیرمکه
قالقارلر . فرضا ریاضیون ، کندی ساحه‌لرنده اقسامدن هیئت
مجموعه‌یه دوغرو بورومک صورتیه استحصال ایتدکلی موفقیته
مغروراوله‌رق ماده‌جیلکه مستند نقطه‌نظرلرینی بیولوژی‌یه وسو-
سیولوژی‌یه ادخال ایتمک ایستورلر . حالبوکه بو علملر بالعکس
هیئت مجموعه‌دن تفرعاته دوغرو بورومک مجبوریتنده درلر .
ریاضیونک هم دار ، هم مستبد واستیلا جویانه هم آنارشست
اولان روحلری انسانیت ایچون اک بویوک مصیبتدر .

بوکا شونی‌ده علاوه ایتمک ایسترکه ، علملر علمی علم ایچون
ایلرلتمکه ، کشفیاتلری هیچ بر شیئه یاراماسه‌ده اونلره قارشلی
حیران اولمغه ، هیچ معاسز شیلرده طفلانه بر قطعیت آرامغه ،
صنعتکارانه هنرلرینی کوسترمک ایچون بر سورو جعلی مسئله‌لر
چیقارمغه میالدرلر .

بو تون بوسیلردن دولایی علم یا خود ده دوغروسلی علوم ،

کندی کندیلکلرندن تعضوایده مزلر. تفکر بونلری دیشاریدن ترتیب وتنظیم ایتلیدر .

علملرک بلا واسطه و اوبزقیف صورتده توحید و ترکیبی غیرممکن اولدیغی ایچون سو بزه کتیف بر توحید و ترکیب وجوده کتیرمهک چالیشمالیدر . بو توحید و ترکیب عملیه سی اشیا نقطه نظرندن دکل ، علوم واسطه سیله کندی خصوصی غایه لرینی تعقیب ایدن انسان نقطه نظرندن یالمش اولمالیدر . ایشته اوکوست قونت کندیسنک ایجاد وتأسیس ایتدیکی علمک (سوسیولوژینک) ، علملرک اک صوکنجیسنک ، بو توحید و ترکیبک عناصرینی احتوا ایتدیکی فکرنده در .

بووظیفه یی ایفا ایتمک ایچون سوسیولوژینک کوزی اوکنده اسکی دورلرک الهیاتی برنمونه خدمتی کورور . اوزمان الهیات سو بزه کتیف بر اساس سایه سنده بوتون ذکالری توحید ایدردی . فقط الهیات او اساسی مخیله دن آلیردی . شیمدی یاپیله جق ایش الهیات منتسبلرینک اثرینی یالکز وقعهره وعقله استناد ایدهرک تکرار اله آلمقدن عبارتدر .

ترتیب وتشکیل ایچون اساس : غایت اعلا بر اجتماعی مفهوم اولان انسانیت مفهومیدر . انسانیت ، فضا نقطه نظرندن باقیله جق اولورسه آنجق اقسامی ایله یعنی فردلرله موجوددر . فقط زمان ایچنده پایدار اولان برکل کبی تلقی اولونورسه تظاهر اتنی فضانک ایچنده داغیتیر .

علم فکری بالضروره البسيط علملردن الكمقلره دوغرو
کيديلهرك تعميم اولونديغی حالده علملرك تشکيلاتی وجوده
کتيرمک ایچون سوسیولوژیدن باشلایرهق دهآشاغیدهکی علملره
دوغرو اینمک ایجاب ایدر .

انسانیت مفهوميله الك ابتدا اجتماعی وقایع بر ترتیب و اصول
دائرة سنه کیرر . فضا داخلنده داغینیق اولان بو وقعه لر ماضی
ایله حال واستقبال آراسندهکی تساند یاخود بر برندن انبعث
مناسبتی سایه سنده بر برلرینه ارتباط پیدا ایدر لر . حادثات بشریه نك
بر برندن انبعث و ارتباطی ایکی سیدن نشئت ایدر . بونک
بری خارجیدر : عنعنه در ، یعنی مکتسبات بشریه نك نسلدن
نسله انتقالیدر . دیکری داخلیدر که اوده تکمل ایچون موجود
اولان مشترک سوق طبیعیدر . بقا وانتظام واسطه سیله ترقی
فکری حادثات اجتماعیه نك بر اصول آتنده جمع وتوحدی
ایچون اساس در .

بوفکر دهآشاغی طبقه دهکی علملری ، صیرا ایله برندن
دیکرینه کچهرک ، تحت انضباطه آلمق ایچون قوللانیله بیلیر .
او علملرکده غایه سی وقاعده سی سعادت بشریه دن عبارت
اولمق اقتضا ایدر . بو علملر کندیلرینی انسانلرک انسانلر ایچون
یابدقلمرینی هیچ بر زمان اونوتما مالیدر لر . بناء علیه شرائط انسانیه یی
اصلاحه خدمت ایده مه یه جک ، غایه سنده بشری اولمایه جق
بوتون تصورات وتفکراتی بر طرف ایتلیدر لر . قوانین طبیعی

یالکز سائقه مراق ایله تدقیق ایتمه یه جکلردر . شعارلری :
« برشینه یارامق ایچون اولدن کورمک » دن عبارت اولاجقدر .
بو علملر یالکز هیئت اجتماعیه نك خیری غایه سنه معطوف
اولمقله قالمایه جقلردر . آرالرنده غایه بی واسطه یه ربط ایدن
مناسبات خصوصیه ده بولونه جقدر . یوقاری طبقه ده بولونان
هر علم آشاغی طبقه ده کی علملرک بحث و تدقیق ایده جکلری
مسئله لری تعیین ایده جک و تحریاتک نه نسبت داخلنده ایلری
کو تورولسی لازم کله جکنی ده کو ستره جکلدر . بوکا مقابل آشاغی
طبقه ده بولونان علملرک تأسیس ایتدکاری قانونلرده بلا تحدید
یوقاری طبقه ده کی علملره قابل تطبیق اوله جقدر . بر علم کندیسندن
آشاغیکی علملرک بولدق لری بوتون قانونلره تابع اوله جق و اوکا
کندیسی باشقه قانونلر علاوه ایده جکلدر .

ایشته بوصورتله ، قوانین طبیعه تامامیه مثبت بر استقامتده
تعیین اولونه جقلر ، یعنی حقیقیلک نقطه نظرندن اولدینی قدر
مفید اولمق نقطه نظرینه ده تابع بولنه جقلردر . تنقید فلسفینک
وقوف بشری محکوم ایتدیکی نسبیلیک کیفیتی دوام ایده جکلدر .
فقط بر حادثه نك شرط ظهوری دیگر بر حادثه اولدینی یولنده
یالکز منفی و بی فائده بر معناده آکلاشلمایه جقدر . بوندن هر
وقوفک انسانه نسبت ایدیلدیکی ، آنجق انسانک تکملنه دوغروندن
دوغرویه یاخود اوزاقدن اوزاغه خدمت ایدن بر آلت اولمق
اعتباریله بر معنایی حائز اولدینی آکلاشیه جقدر . بو مسلکدن

عظيم نتیجه لر چيقار : شاهانه بر علم عد ايديلمك ايسته نيلن رياضيات بونظريه يه كوره وقوفمذك سلسله مراتبنده اك آشاغى درجه يه دوشر .

ايسته سوسيو لوژى علمنك وجود بولماسنى دائره امكانه چيقاره جق ترتيبات و تشكيلات بودر . بو تشكيلات انسجام ذهني بي ، وحدت فكريه بي تأمين ايدر كه بو اولمازسه جمعيات بشريه نك احساسى غير قابلدر .

فلسفه نك دائره شمولى بورايه قدر كيدر . وحدت اخلاقيه و معنويه ايله وحدت سياسيه نك كندى كنديلكلرندن وجود بولمالرى ايچون يالكز بو وحدت فكريه يه ايريشمك عجايب كفايت ايدر مى ؟ يوقسه بو وحدت قصوايى تأمين ايتمك ايچون انسانه يكي بر طاقم منابع ويرمك ، باشقه ماهيته بر طاقم قوتلرك يارديمه مراجعت ايله مك لازمى در ؟

*

**

فلسفه بو تركيب و توحيد ايشى ايله مشغول اولوركن علومك تدارك واحضار ايتديكى بر طاقم معلوماتى قوللانمش و بومعلوماتك شرائطى نه اولديغنى دوشونمه مشدر . سوسيو لوژيده انسانلر آراسنده وحدت فكريه بي تأمين ايدى جك بر تشكيلات علوم اساسنى بولدى . فلسفه كندى غايه سنى تأمين ايچون اوغراشيركن بو اساس ايله اكتفا ايدى رك ، جمعيت بشريه نك نه دن دولايى موجود و پايدار بولنديغنى ، اونك قواى محر كه سنك

طبیعتی و اساسی نه اولدیغی تحری ایده جک دکلدی . مع مافیہ جمعیت بشریہ یی یالکز نظری اوله رق دکل فعلاً احیا ایتک ایستین انسانلر ایچون بو تحری الزمدر . علوم بر طاقم مواد ابتدائیہ احضار و تدارک ایدر . فلسفه اولنری ترتیب و تنظیم ایلر . فقط بوتون بو ایش مجرد و شرطه معلق بر حالده قالیر . چونکه هیئت اجتماعیہ نك علمك ترقیاتی دائره سنده موجود و پایدار قاله جغنی بزہ کیم تأمین ایده بیلیر ؟

تاریخ بزہ بر طاقم تشکل ایتمس هیئات اجتماعیہ دن بحث ایدر . بو هیأت اجتماعیہ لری کیم وجوده کتیردی ؟ علم می ، فلسفه می ؟ تدقیق و مشاهده بزہ کوستریور که بونلری وجوده کتیرن شی دیندر . سوسیولوژی موضوعنی و حکمت وجودینی دینک تأثیرات متمادیه سنه مدیوندر . دین اورته دن قالقارسه بو موضوع پایدار اولاجقمیدر ؟ سبب قالقنجه نتیجه موجود اولابیلیرمی ؟

طبیعت بشریہ یی پیش ملاحظه یه آلام . ذکا ، فطرت بشریہ ده اجتماعی بر رابطه یاراتمغه یا خود بو رابطه یی محافظه ایتکه قادر دکلدر . اک عالمانه ترتیبات فکریه آنجق خود کاملنی و مجرد و انزوایی تشکیلات آلتنه آلابیلیر . عمومیتله ، ذکا ، بر شی دوغورماز ، یالکز ترتیب و تنظیم ایدر ، اصول آلتنه قویار . یاراتان ، دوغوران شی قلبدر . عضویت اجتماعیہ دنیلن بو خلق و ایجاد قصوانک منشأئنده قلبک اجرای تأثیر ایتمه سی لابددر .

قلب ، سوق طبیعی ایله ، طبیعت ایله ، صرف ساده وقعه ایله قاریشدیر یلاماز . چونکه بزجه بلا واسطه معلوم اولدیغی شکلده طبیعت بشریه ده اک آشغی درجه ده واک خودکامانه اولان سوائق طبیعیه ، محبت وحب غیر کبی دها نجیانه اولان میلانلره حاکمدرلر . شبه یوق که خودکامانه سوائق طبیعیه کبی یونجیانه میلانلرده انسانلرده ابتداءً موجوددرلر . فقط او سوائق طبیعیه نك نه شدت وقوته نه ثبات ودوامه مالک دکلدرلر . حالبوکه فردلرده کی سوائق طبیعیه نك مختلف استقامتله معطوف اولان تاثیراته حاکم اوله رق حال اجتماعی بی تولید وادامه ایده بیله جک اولان شیر یالکز بو محبت حسیاتیدر .

بناءً علیه ، هیأت اجتماعیه نك موجودتی نه سوق طبیعینک نه ده ذکانتک یاپه مایه جنی بر حاله مربوط دیمکدر . انسانده کی میلان محبتپرورانه ایچون بر یاردیمچی بولمق و او میلانی خودکامانه سوق طبیعیه تفوق ایده جک صورتده تقویه ایتمک ایجاب ایدر . ایشته ادیان بومعاوتتی ماضیده تأمین ایلشدردر . ذکالک اتحادی ایچون لازم اولان قلبلر اتحادینی دینلر ، کندیلرینه کوره ، وجوده کتیردیلر . دینلری افاده وتلخیص ایدن دستورلردن عبارت بولونان اسکی عقیده لر اورته دن قالمغه محکوم اولسه لر بیله بو قدیم مؤسساتده کی اساس انسانی بی چیقارمق ومحافظه ایتمک الزمدر . جمعیات بشریه نك احیاسی ایچون ایجاب ایدن ایلك اساسی کذلک اصلاح واحیا ایدنش اولان دین تأمین ایده جکدر .

بواحیا کیفیتنی اجرا ایچون تعقیب ایدیله جک اصول اسکی
عنعنوی دینلرده بولونان منفی وعقیم عناصرک ایچندن بر ظرف
خدمتنی کوردکلری مثبت ، بشری ، غیرقابل احما اولان عنصری
بولوب چیقارمقدن عبارتدر . ایشه پوزیتیویزم بو صورته تمام
اوله جق واک یوکسک ذروه سنی مثبت دین تشکیل ایله یه جکدر .

دینلرک بوتون اوکرتدکلری شیر ایکی عقیده ده خلاصه
ایدیله بیلیر : بری الله ، دیکری لایموتلق . بو ایکی عقیده نک
ایچنده کی مثبت محتویات نه لردن عبارتدر ؟

الله فکری ، انسانک حقیقی بر احتیاجنی افاده ایتمک
اعتباریله ، عمومی ، بویوک ، ابدی بر وجود فکریدر . انسانلرک
روحنی بو وجود عمومی و ابدی ایله مناسبتده بولونور . او وجود
عمومی و ابدی انسانلره کندیسیله برلشمک ، کندیسیله هم
آهنک اولمق ایچون خودکامانه میلانلرینی ینمک اوزره لازم کلن
قوتی نفع ایدر .

لایموتلق حقنده کی مثبت فکر ، ایلره یعنی بو دنیاده اللهی
وسائر انسانلری حقیقه و جدأ سونلره وجود الهینک حیات
ابدیه سنده بر حصه ویرمک فکریدر .

حالبوکه پوزیتیویزم بوشرائطی حائر اوله جق حقیقی وقابل
ادراک بر موضوع بولمقده مشکلات چکمز . بو ، بزدن اوزاقده
دکلدر ، یانمزده در ، کندیمزده در : انسانیت .

انسانیت اکثریا صرف عمومی بر مفهوم اولق اوزره تعلق ایدلمشدر . بویله اولورسه اسقولاستیکلرک تجریداتندن بری اولور ، بوش وجامد بر شکلدن عبارت قالیر . حالبوکه انسانیت کله سیله الیوم موجود اولان انسانلرک هیئت مجموعه سی ده آکلاشیله بیلیر . بو معناجه انسانیت بر شأنیت اولور . فقط الیوم موجود انسانلره ایسته دکلری الله ولایموتلق فکرلرینی انسانیتده بولدی ره جق صورتده ناصل حاکم اولمالی ؟

انسانیت بزجه معلوم بو کنیش شکلله اسقولاستیکلرک تجریداتندن ، فضا داخلنده موجود بر هیئت مجموعه دن ، بر انسان قولکسیونندن باشقه برشیدر . انسانیت زمان داخلنده بر تمدادی واتصالدن ، بر تساندن عبارتدر . انسانلرک ایی ، عالیجذابانه وابدی اوله رق بوتون یاپدقلری ، دوشوندکلری وحس ایتدکلری شیلردن ترکب ایدر . انسانیت فضا فوقنده بر وجوددر . فردلرک مبهم وموقت سعیلری صفوت ونزاهت کسب ایدرک ، تعضو وتشکل ایله یه رک بو وجودده طوپلانوب قالیرلر ، لایموت بر حیات ، صیانتکار بر تأثیر ونفوذ اولورلر .

بو صورتله آکلاشیلان انسانیت انسانلرک ایسته دکلری الله در : حقیقی ، عظیم وابدی بر وجوددر . اونکله بلا واسطه مناسبتده درلر ؛ اونده وارلق ، حرکت وحیات بولورلر . عصرلردن بری بو وجودده طوپلانمش اولان قوای معنویه مخزنندن قبلرینه بویوک دوشونجه لر ونجیب حسیاتلر دو کولور . انسانیت وجود

اعظمدر که بزى كندى كنديمزك فوقه قالدیرر ، تمايلات
محبتهرورانهمزه تمايلات خودكامانه مزى نيمك ايچون محتاج اولدقلى
فضله قوتى ويرير . انسانلر انسانيت ايچنده بربرلرني سورلر
وبربرليله برلشيرلر .

كذلك ، انسانلر آرزوايتدكلرى لايومتلغى ده انسانيت ايچنده
حقيقه بولابيليرلر . چونكه انسانيت كندى اصل ولنه موافق
اولان ، كنديسى دها بويوك ، دها كوزل ، دها ذى قدرت
يايمغه خدمت ايدن هرشي قبول وحفظ ايدر ، ايچنه آلير .
انسانيت حقيقه وار اولان انسانلر ك تفكرلرندن وحسلرندن
وجوده كلشدر ؛ ديريلردن زياده اولولردن تركب ايدر . بو اولولر
شيمديكى نسللر ك متأثر ، فعال ومؤثر خاطرهلرنده ياشارلر .
ديريلرده تحريك ايتمكدن خالى قالمادقلى نجيپ بر حس رقابت
وغبطه ايله تاثيرلرني كوستيرلر . بو حس غبطه تاثيريله انسانلر
اواسكى بويوك آدملرله برلشمكه لياقت كسب ايتمكه چالشيرلر .
واقعا ، بوالله شخصى بر الله اولامايه جغى كى بولايومتلق ده
اوبزقييف بر لايومتلق دكلدر . پوزيتيويزم ، وحى الهى به
مستند دنيلن اديانده موجود او عقيده لرى خيالى عد ايدهر ك
رد و جرح ايلر . فقط اصل دين بوندن نه درجه به قدر متأثر
اولور ؟ او وجيه مستند دينن دينلر ك تصور ايتدكلرى كى
محدود ، خودكام ، ايريشيله مه به جك قدر يو كسكلرده ، كيف
وهوسنه تابع بر الله بو تصوير ايتديكمز شكلده انسانيت ايله

قارشیلایدیریلیرسه نه قیمتی حائز اولور که بو انسانیت بوتون
تمامیتیه هر کسکدر ، هر کسک وارلغنده مکنوزدر و بوتون
اولویتیه اک حقیر بر آدمله بيله عینی شیدر . فضا ایچنده مادی
صورتده پایدار اولمق ، زمان ایچنده وجدانلرده پایدار اولمغه
نسبتله دهها مهم بر شیمیدر ؟ قلب بشرک اک عزیز آرزوسی
اولان روحلرک ابدیت ایچنده اتحادی املنی تحقق ایتدیره بيله جک
شی اصل بو زمان ایچنده وجدانلرده پایدار اولمق کیفیتیدر .
طبیعت بشریه ده کی غیر قابل ازاله والزم سوق طبیعی به محقق
وقطعی صورتده تقابل ایدن بر دین وارسه اوده پوزیتیویزم
یاخود دین انسانیتدر .

بو دین مجرد بر مفهوم دکدر ، حیاتدر . حب غیرک
وعشق حقیقی بر انکشافیدر . فقط بو دینی حقیقه اجرا
ایچون تعقیب اولونه جق اصول صوک درجه ده حائز اهمیتدر .
دینلرکده موضوعی عشق و محبت ایدی . مع مافیله او دینلر
کور دیکمز او عنعنوی شکلر آلتنده آرتق محکوم زوالدر .
چونکه شرائط موجودیت قانونه تبعیت ورعایت ایتمین هیچ
بر مؤسسسه بر حیات قاله ماز . فلسفه ناصل مثبت و مؤسس
اولابیلیمک ایچون علمک آرقه سی صیرا کیتیمک ایجاب ایدر
و ترتیب و تشکیل ایده جکی موضوع و ماده یی ناصل اوندن
آلیرسه دین ده ناقابل احما بر حاله کیمک ایچون علمه و فلسفه یه
استناد ایتلیدر . دین ، حقیقی و عقلی عالم ایچنده اجرای تاثیر
ایتملی و حرکاتنک شرائطنی بو عالم ایچنده آرامالیدر .

اوده عبا و فلسفه کبی مرکب concret دن مرکه کیدر، مجرددن مرکه دکل . پوزیتویزمک بزى قورتاردینی اوبوش براسقولاستیک جوهر مجردی اولان اوپله نوع بشر فکری کبی مبهم و مجرد بر فکره استناد ایدن عامیانه ایلیک و محبت بودینده یر بولاماز. بوجه پیشین، بر انسانیت ایلری یه سورمک، مابعدالطبیعی، خودکامانه و انقلابکارانه بر اساس وضع ایتک اولورکه بوتطریق ایدیلیرسه الهیات دورینک ساحه فعله ایصال ایتک مزیتنی کوستردیکی قسمی فقط هر حالده مرکب انسانیت افاده لرینی محوه میال بولونه جقدر .

عشق بر فکر واسطه سیله قارشیسنده کنه و یرپله مز . او، اشخاص بیننده کی مناسباتدن وبالخاصه ارکک ایله قادین آراسنده کی مناسباتدن دوغار . اکر روحده یالکز منطقینک تجریداتندن عبارت عاجز بر عشق مفهومی دوغماسی آرزو ایدلمزده جانلی ومؤثر بر عشق اویانماسی وانکشاف ایتسی ایسته نیرسه او مناسباتی اساس طومتالیدر . ناصل علم فکرینک تعمیمی، تشکل ایتمش علملرک اوصافی، تشکل ایده جک علملره بعض تصحیحات ایله تشمیل صورتیه وقوعه کلیورسه، ناصل علملرک فلسفی صورتده ترتیب وتشکیلی کیفیتی درحال مفیداولان سوسیولوژیدن حرکت ایدیلهرک غایه اجتماعیه نسبتله برر واسطه کبی تلقی اولونان علومک درجائنده صیرا ایله آشغی یه ایتک صورتیه یاپیلورسه قادین وارکک جنسلی آراسنده کی مناسباتدن طبیعتک

قانونه توفیقاً دوغان عشقده اکر ایلک موضوعدن کائناتک
کیتدجه دها کنیش و مشوش اولمق اوزره عرض ایده جکی
مختلف موضوعلره تدریجاً و منتظم بر اصول دائره سنده انتقال
ایدرسه یاواش یاواش کینشله یه جک و حقیقی وصفی محافظه
ایتمکله برابر عمومیله شه جکدر . عشق بوتون وسعی و بوتون
قدرتی ایله کسب حقیقت ایده بیلیمک ایچون درت مرحله دن
متعاقباً کچمک ایجاب ایدرکه بونلرده ایکی فرد آراسنده کی مناسبت ،
عائله ، وطن و انسانیتدر .

ایلك آلیشمه درجه لرینی کچهرک بو صورتله انسانیتی هم
یوکسک هم حقیقی بر عشق ایله سوه جک اولورسه ق ایشته
اوزمان ویالکز او زمان وجود اعظم بزم ایچمزده یاشار ،
وارلغمزده حاکم اولور و بزی اداره ایدر . بو قدرت حاکمه نک
مقاومتسوز تأثیری آلتنده طبیعتمز تحول ایدر ، حب غیر
خودکاملغه غلبه چالار . هم جنسر مزه قارشنی اولان عشقمز ،
اللهدن کچمکله ، نظری ایکن عملی اولور ، جبری ایکن فوری
اولور . الله قبلرک رابطه سیدر .

*

**

عشقدن بحث اولوندیغی زمان ، هر شی شأنیتدن عبارت
اولدیغی ، صرف نظریه ایسه اهمیتسز بولوندیغی ایچون شأنی
تولید و انکشاف ایتدیره بیله جک هیچ برشی اهل ایتمک
لازمدر . عنغوی دینلرک روح بشرده حسیاته وخیله یه مراجعت

ایتملری بهوده دکلدی . حسیات وخیله روحک تحریک ماکنه .
لریدر . فکرلر روحمزه آنجق خفیفجه تماس ایده بیلدکلری حالده
حسیات ایله خخیله روحمزی اهتزازه کتیررلر ، اونی یاشاتیرلر .
الهیات منتسبلرینک خطاسی ، شأیت نظریه سنک فقداتی
خخیله نیک ایجادلریله تلافی یه واونلری برر شأیت دیه قبوله قیام
ایتمه لرنده در . فقط حقیقی علمک و حقیقی فلسفه نیک متین قلعه سنه
صاعلامجه یرلشمش اولان انسان ایچون آرتق خخیله دن قورقه جق
بر جهت قالماشدر . متردد واندیشناک مابعدالطبیعه نیک آچقدن
آچیغه خخیله یه ویره مدیکی رولی اوکا تحمیل ایده بیلیر . برخیالک
خیال اولدیغی بیلینرسه ، حقیقتک یرینه قائم اولمغه قیام ایتدیکی زمان
اونی لایق اولدیغی موقعه ایندیرمک ایچون مجهز بولونیلیرسه
انسان اوکا آلداناماز . حالبوکه انسانلر اولیه یاپلمشلردر که خیالی
اولدیغی بیلینن شیلرده حقیقت عد اولونان شیلرکی اوزرلرنده
اجرای تأثیر ایدر . خخیله حقیقت ایسته مز . اشای خارجییه
بزم وارلغمزک انعکاسنی آرار . کندیسنه خوش کلن صور ذهنیه
ایله خخیله برکره صارصیله جق اولورسه بو حمله سنی قلمزده ،
اراده مزده کچیریر .

اونک ایچون ، پوزیتیویزم ، عقیده لرك برر حقیقت اولمالری
ادعاسنی ردایتد کدن صوکره ، خیاله مستند اولان اوصمپرستلکی
دینک اساس عقلیسنه تابع بریاردیمجی اولمق اوزره اعاده وتأسیس
ایتمکدن قورقماز . حسیاتک مرکب و فعلی بر ترتیب وتنظیمنی

تامین ایچون طبیعت بشریه به او یغون بر واسطه اولمق اوزره
فی الحقیقه بونلری یکیدن تأسیس ایده جکدر . چونکه ترتیب
وتنظیم کیفیتی بوضورتله یاپیلما یا جق اولورسه جمعیات بشریه نك
احیاسنك شرط اساسیسی اولان عمومی توحید و ترکیب کیفیتی
synthèse ساده جه بر فکردن عبارت قالیر .

او کوست قونتك تأسیس ایتدیکی صنمپرستك حقیقتده صرف
شاعرانه بر شی اوله جقدر . معلوم موجودات طبیعته فرضیه
شکلنده بزده کی کبی فعال و خیرکار بر اراده عطف و اسناد
ایدر . اکر طبیعت بر طاقم مقدر و کور قانونلرک افاده سندن
عبارت قالیرسه انسانلر کندیلرینی سینئه طبیعتده پک یالکز و منزوی
حس ایدر لر . شوق و غیرت ایله ، نشئه ایله حرکاتده بولونه بیلیمک
ایچون انسانلر کندیلرینی آکلایان و تأیید ایدن دوستلرله محاط
اولدقلرینی کورمک ایستر لر . بناء علیه قوای طبیعتک آلتنده
کندیلرینه مشابه و کندیلرینه محب بر طاقم موجوداتک بولوندیغنی
تحیل ایتمک اولنلر ایچون فائده لی اولور . قانونلری اتمام ایتمک ایچون
اراده لر لازمدر .

بونک ایچوندر که پوزیتیویست عبادتی یالکز قهرمانلرینک
خاطره سنه مراجعت ایتمز . باشلیجه موضوعلری شونلردر :
وجود اعظم یا خود انسانیت ؛ صنم اعظم یا خود ارض ، یا خود
فضا . بو اوچ شخصیت پوزیتیویزم دینک اقانیم ثلثه سیدر . قوانین
طبیعیه نك کافه سی ده بویله ، مخیله یی علاقه دار ایده جک صورتده ،
بر نوع مشرکک دوری معبودی ایله تمثالی اوله رق ارانه ایدیله بیلیر .

اوکوست قونت مسلکنک تفسیری

ایشته دین ایله علمک مناسباتنه دائر اوکوست قونتک
مسلکی . مع مافیله بو مسلکک معناسی حقهده اتفاق موجود
دکدر .

بر چوق مفسر لر بونک ایچندن اصل مسلک دکدرده
اوکوست قونته بر طاقم صیمی و تصادفی حسیاتک افاده سی
عد ایدیله بیله جک اولان قسمک چیقارلمسی لازم کلدیکنی و بو
قسم چیقاریلیرسه اوکوست قونتک دیندن یالکز - ذاتاً
سوسیولوژیسنده موجود اولان - وقوف بشرک قاعده سی و اولچوسی
اولق اوزره انسانک وبالخاصه انسان اجتماعینک قاله جغنی سویر لر .
بر طاقم لری ایسه قونتک اثرنده دینی مؤسسنه لرک و مسلک لرک
فعلیاتده بویوک بریر طوندیغنه و بونلرک اصل فلسفی دینلن
نظریه لر دن قطعی صورتده آیری بولوندقلرینه باقهرق دینه عطف
ایتدیکی معنای خصوصیی تسلیم ایدر لر . یالکز ، مسلک دینسی
ایله مسلک فلسفیی آراسنده بر رابطه منطقیه بولوندیغنی قبول
ایلز لر .

*

**

اوکوست قونتک اثرنده کی قسم دینی ، سوسیولوژی ایله
مقایسه ایدیله جک اولورسه عجباً حقیقهٔ یکی بر طاقم اساسلر
اورتهیه قویورمی ؟

کله لره یولمزی شاشیرمایه لم ، دیورلر . او کوست قونت سوثرکتیف حالردن ، حیاتدن ، قلبدن ، اخلاقدن ، ابدیتدن ، دیندن بحث ایدیوراما حقیقه ظاهرأ تصوفه قچار کبی کورونن بو نظریه لرده موضوع بحث اولان نقطه تحریات علمیه ده و حیاتده اجتماعی و انسانی نقطه نظرک مطلقا غلبه ایتمسی لازم کلدیکی کیفیتدر . او کوست قونت اشیا نقطه نظریدن یعنی اوثرکتیف اوله رق وقوع بوله جق ترتیب و تنظیم علوم ایشنک محال اولدیغنه حکم ایده رک توجه ایتدیکی نقطه نظره سوثرکتیف نامنی ویرمشدر که بوده علملری صرف انسانک نقطه نظرندن انسانک فائده سی ایچون ترتیب و تنظیم ایتکدن عبارتدر .

کذلک ، او کوست قونتک قلب دیدیکی شی حب نفسه مقابل حب غیری ، حس اجتماعی بی افاده ایتک ایچون عنغوی بر کله در . او کوست قونته نظرأ مابعد الطبیعه عالملری عقلی ، تصورات و ملاحظات شخصییه ایله عینی شی حاله کتیره رک قیمتنی تنزیل ایتمشدر . او کوست قونت عمومیتله عقله مقابل وض بر کله اولمق اوزره قوللانیلان « قلب » ی مابعد الطبیعی نقطه نظرک یرینه اقامه ای دیلن اجتماعی نقطه نظری افاده ایتک ایچون استعمال ایلر . مفکره نک قلبه تابع اولماسی سوزی او کوست قونت نزدنده تحریات علمیه بی ، حس اجتماعینک تحت تأثیرنده اجتماعی بر فائده استحصالنه خادم ایتک و بو یولده تنظیم ایتک معناسنی افاده ایدر .

اگر بویله ایسه او کوست قونتک فلسفه دن اخلاقه ودینه
کچمکه یاپور کبی کوروندیکی صیچرامه هیچ موجود دکلدرد .
حقیقته، اخلاقده ودینده سوسیولوژیسنده کندن فضله برشی
یوق دیمکدر .

بو تفسیر ، فیلسوفک دوشونجهسنه موافقمیدر ؟

قونتک بالذات وقوع بولان بعض بیاناته قیمت عطف
اولونیورسه بومسئله پک چابق حل اولونور . چونکه قونت ۱۸۴۵
تاریخندن سوکره اشیایی باشقه برمنظره آلتنده تلقی و آرتق اولکنه
تمامیله مغایر بر اصول تعقیب ایلمکده اولدیغنی غایت قوتله واصرار
ایله تأمین ایله مشدر . برچوق یرده حسیاتنک تکاملندن ، اخلاقی
بر انکشافندن ، ایکنجی بر وارلغندن بحث ایدر . اولیادن
ومقدماندن عبارت اولان فلسفه مثبتة *Philosophie positive*
ایله پوزیتیویزمی یاخود دین انسانیتی بربرندن آیریر . هبتت
اجتماعیه یی احیانک تکمیل عناصرینی یالکز بودین انسانیت احتوا
ایتدیکنی سویلر .

فقط احتمالکه بالذات او کوست قونتک بو شهادتی شبهه ایله
تلقی اولونابیلیر . او کوست قونت ۱۸۴۴ - ۱۸۴۵ تاریخنده
قلوتید دورویه راست کلمشدی . اووقت قلبنده حصوله کلن
انفلاق شدید محاکمه سنی بلکه بر آرز تشویش ایتمشدر . بوندن
باشقه ، او کوست قونت دلی اولمشدی . بودلیلک آراصیرا نکس
ایدیوردی . خسته لغی ایسه حسیاتنک درین برصورتده تشوش

ایتمسندن عبارت ایدی . اونک ایچون ، فلسفی دوشونجه لرینک انکشافده حسیاتک تأثیر حقیقینسی تعینده شاشیرمش اولابیلیر .
بناءً علیه ، اوکوست قوننتک مسلکنک کنديسنی تدقیق ایتمک
و مختلف دوره لرینی مقایسه ایله مک دهها مناسب اولور .

فلسفه مثبتة درس لرینک نتیجه سی نظر ملاحظه آلیرسه ،
اوراده مثبت اصولک اساساً هیئت مجموعه فکرینی تفرعات
وتفصیلات فکرینه غلبه ایتدیرمکه ساعی اولمق اوزره اراده
ایدلیکی کورولور [۱] . ینه بواساسه توفیقاً ، فردانسانی صرف
عادی برتجریدن عبارت اولمق اوزره تلقی اولونمقده در . فردی
برشأنیت اولمق اوزره قبول ایدن و بوصورتله حال طبیعیده کی
انسانک خودکاملغنی تصدیق وتشویق ایدن شی ، فردیتک اوج
اعلایه حیقارماسندن عبارت اولان مابعد الطبعه ایدی . فلسفه
مثبتة نظرنده هله فکری و اخلاقی ساحه ده موجود حقیقی یالکنز
انسانیتدر [۲] .

ایشته فلسفه مثبتة درس لری بویله سویلیور . فقط « مثبت
سیاست اصولی Systeme de politique positive » نک لسانی
بوندن بوتون بوتون فرقلیدر .

قونت اوراده انسانیته خدمت ایدن بویوک آداملرک دائمی
تأثیر لرینی محافظه وتأمین ایتمک یول لرینی آرار . بو آدملر عالم

[۱] الی یدنجی درس

[۲] الی سکرنجی درس

فضادن زائل اولمقه برابر زمان ایچنده بر موجودیت صاحبیدر لر .
بو معناه بر وجود حقیقی تشکیل ایدر لر . بو وجود یکی
قهرمانلر کلدکجه متصل بویومکده دوام ایدر . فقط بوراده
بویوک بر خطایه دوشمکدن اجتناب ایتمک لازم کلیر . زمان
ایچنده یاخود بزم سوئز کتیف تلقیمزجه وارلق کافی دکدر .
وجود اعظمک هرعضوی بالطبع اوئز قتیف وفضا داخلده
بر وارلق تضمن ایدر . بناء علیه انسان صاغ ایکن انسانیته
بر استنادکاه صفیله خدمت ایدر ، اولدکن صوکرده برعضو
اولق اوزره خدمت ایفا ایلر . اولولرمزله یاشایه رق اونلری
پایدار ایدن بز . اونلرک عالی موقعلری ، مادی بر صورتده
موجود اولق ایچون بزم عبادتمزه احتیاجدن کندیلرینی مستغنی
قیلماز . شبهه یوق که بر فردک قیمتی کندیسنده وجود اعظم
طرفدن قابل تمثیل شیئک اهمیتته تابعدر . فقط او آنده وارلق
حاملی فرددر . بواعتبار ایله فرد ابدیتک الزم بر پارچه سیدر .
حتی سوئز کتیف موجودیتنده بیله ، وجود اعظم ساده جه عمومی
وشخصلردن مستقل اولق اوزره دوشونیله مز . چونکه حقیقته
وجود اعظم اوئز قتیف بر طاقم عضولر یعنی فردلر واسطه سیله
اجرای تأثیر ایتدیکندن بو عضولر آراسنده دنیا مزده اوکالک
ای خدمت ایدنلر فضا دروننده کی موجودیتلری نهایت بولدقن
صوکره اونک مشروع برر ممثلی اولولر لر . بعض فردلره ،
قهرمانلره قارشی کوستریلن عبادت بو صورتله دین انسانیت
عبادتک بر قسم اساسینی تشکیل ایدر .

دها بو حیات فانیده ایکن بیله بو بویوک آداملر وجود اعظمی بر نوع تشخص ایتدیردکلرندن حرمت و تعظیمه حال حیاتلرندهده مستحقدرلر . یالکز ، بودنیاده الک ای طبیعتلری بیله بوزان بر طاقم قصورلری ، عدم مکملیتلری ذهنأ اونلردن آیرمق ایجاب ایدر [۱] .

دینی مسلکک بورایه کتیردیکی یکی عنصر پک آشکاردر . مثبت فلسه نك ییقدیغی فرد، پوزیتویزم یاخود مثبت دین ایله تکرار اعلا ایدیلور . سوسیولوژی وجود اعظم حقتده یالکز مجرد بر فکر پیداسی ایله اکتفا ایدیوردی . بو وجود اعظمک او برقتیف بر شرط موجودیتی ، شرط تأثیر وانکشافی اولمق اوزره فرد شیمدی الزم ولا بد بر وظیفه ایفا ایدیور .

بناءً علیه سو بره کتیف ، اخلاق ، قلب ، عشق ، دین تعبیرلری شیمدی دینی تلقیلرنده ، سوسیولوژینک احتوا ایتدیکی بر طاقم مفهوملری احتوا ایدیورلر دیمکدر .

سوسیولوژی ، ملکات حسیه ملکات فکریه یه تفوق ایتمه یه جک اولورسه عضویت اجتماعیه مفهومک آکلاشیه مایه جغنی مشاهده ایله اکتفا ایدیوردی . بو تفوق نه یه وابسته ایدی ؟ حقیقه قابل اجرامی ایدی ؟ و بر کره وجود بولورسه محقق صورتده دوام ایده بیلیرمیدی ؟ سوسیولوژی بورالینی بیلمیوردی .

شیمدی او کره نیورز که قلده دینی سوق طبیعی دینلن برسوق طبیعی واردر. بوسایه ده انسان اولولرله برابر یاشایه بیلیر، اونلرک فضیلتلرینی تمثیل ایده بیلیر و بوسورتله خودکاملغنه غلبه چالغنه و، فعال صورتده، حس اجتماعی بی دویمغه قادر اولور. سوسیولوژی رابطه اجتماعی نك مجرد صورتده بر تصورندن عبارتدی. دین بونک حقیقت کسب ایتمی اولیور. آنجق دیندر که فردلرده یالکز کندیلرنده و یالکز کندیلری واسطه سیله موجود اولان برهیئت اجتماعی نك مؤثر و حقیقی استنادگاهلری اولمالری ایچون ایجاب ایذن تحویلی، اهدای حصوله کتیریور.

*
*

بناء علیه، او کوست قونتک دین نظریه سنک، اصل فلسفه سی دینلن قسمه نسبتله اورته یه یکی و باشقه بر شی قویمش اولدیغنی تسلیم ایتک موافق حقیقت کورونور. فقط بوراده باشقه بر مشکلات نمایان اولور. مطالعاتنده مذهب دینسنک خصو-صیتی و یکیلکنی پک افراط و مبالغه ایله تلقی ایتیمش اولان قونت عجبا پک فضله حق قازانمش دکلیدر؟ مذهب دینسی فلسفه سندن او قدر فرقلیدر که حقیقت حالده اونکله هیچ رابطه سی قالماشدر. بالعکس مذهب دینسی مسلک فلسفینک ضدیدر و نهایت مثبت فلسفه نك صورت قطعیده محکوم ایتدیکی اولهیات مذهبلرینه، انسانه بکزمه مسلکلرینه رجوعدن عبارت بولونیور. عجبا بویله برادعا وارد اولامازی؟

او کوست قونتک ایلک و صوک یازیلرنده کی مسلکک، اساسلر
 و دوشونجه نك عمومی استقامتلری بر لرلیله مقایسه ایدیله جک
 اولورسه او کوست قونته فلسفه ایله دین آراسنده کی مناسبتک
 ساده جه بر تخلفدن عبارت اولمایوب صورت قطیعه ده بر تضاد
 تشکیل ایتدیکی حسی قولایجه پیدا اولور. بر طرفه مفکره نك
 اصولی، دیگر طرفه قلبک اصولی. بر طرفه علم فکری نك
 غایت موشکافانه بر اعتنا ایله اثباتی و تأمینی، بوراده ایسه الهام،
 حدس و صوفیه نك بلا واسطه و قوفی. اوراده حیاته، فعل
 و حرکت، اجتماعی فائده یه قارشی حرمت و عبادت؛ بوراده
 ایسه حادثات بشریه نك اساس مدیری مرتبه سنه چیقارلمش قلب
 و عشق. همده یالکزمفکره دن و فعل حرکتدن آیری بر عشق
 دکل، اونلرک فوقنده بر عشق.

ذاتاً، دنیلورکه، بوتون بوفرقلر او کوست قونته وقوعه
 کلن حقیقی بر تحول و انقلاب علامتدر. چونکه او کوست
 قونت قوتیلد دووویه راست کلدی. کندیسی ده اعتراف
 ایتدیکی وجهله بواویله بر حادثه حسیه اولدی که اونی آلت اوست
 ایتدی. ایشته کوزه چاربان بوتضاد، بویله بر حادثه حسیه ایله
 قونتک تحول ایتسی زمانه مصادفدر. بومغناسز قادینه قارشی
 او کوست قونتک بوتون حیاتنده حس ایتدیکی مرضی عشق
 فیلسوفک سوزلرینک نه دن دولایی دیکشیدیکی ایضاح ایتدیکی
 کی دیکشکلک اهمیتنی ده کوستریر. مثبت فلسفه مؤسسی ایله

قلوتیلدوو پرستشکارینک حیاتی ، اورتهیه چیقاردیغی اصولر
ومسلکله بربرلردن تامیله آیریدر ، منطقیاً غیر قابل تألیفدر .
واقعا قونت متصل بونک عکسنی تأمین ایدر دورور .
کندی عصرینه قالان بویوک ترتیب وتنظیم کیفیتک افکارک
هیئت مجموعه سی کبی حسیات بشریه یه ده شامل اولماسی ایجاب
ایده جکنی ، افکارک ترتیب وتنظیمی بوکا تقدم ایتسی و صرف
ذکا اوزرینه استناد ایتسی لازم کله جکنی ، فقط حسیاتک
ترتیب وتنظیمی ایچون یالکزر تفکرده دکل بوتون روحده باشقه
براستقامت تعقیب اولنسی اقتضا ایلدیکنی ادعا ایدر . بونی ده آنجق
حقیقه دو یولان حس یاپه بیلیر . اوکوست قونت « مثبت سیاست
اصولی » اثرینه آفرده دووینینک : « بویوک برحیات نه در ؟
سن کمال طرفدن تطبیق واجرا ایدلش برکنجک دو شونجه سی »
سوزلرینی سرنامه اوله رق قیدایله اثرلرینه عطف ایتدیکی وحدت
اصلیه یی غایت صریح صورتده ادعا ایتشدر .

فقط بوراده ده فیلسوفک کندی حکمیله اکتفا ایده میز .
چونکه بویوک متفکرلر ، موجودیت فکریه لرینک مختلف
صفحه لرینی ، بربرلرینه نه قدر ضداولورسه اولسون ، صوکره دن
ترتیب وتنظیم ایتکده ، هم آهنگ برحاله کتیرمکده پک ماهردرلر .
اوکوست قونتک ایلك سویله دکلرینی صوکره تکذیب ،
فلسفه سنک اساسلرینی اتمام دکل انکارایدوب ایتمه مش اولدیغی
آکلامق ایچون شخصی و اثرینی هیئت عمومیه سیله نظر ملاحظه یه
آلق ایجاب ایدر .

کوربیورزکه او کوست قونت یکر می یاشنی هنوز کچمش
بر حالده انکن ، زمانک آدمیری کبی ، هیئت اجتماعیه نك
یکیدن تنظیم واحیاسی ایله مشغول ایدی . بو ایشه دوغروندن
دوغرویه کیریشیه جک اولورسه بویوک برخطا ارتکاب ایدلمش
اوله جغنی تقدیر ایدیوردی . چونکه بو مسئله باشقه بر طاقم
مسائله تابع ایدی که اول امرده اونلری حل ایتک ایجاب
ایدردی . ۱۸۲۲ تاریخده ، یکر می درت یاشنده ایکن « هیئت
اجتماعیه یی اصلاح واحیا ایچون لازم اولان مساعی علمیه پلانی »
نامیله کوچوک بر اثر نشر ایتشدی . سوسیولوژیسی بوراده
تخم حالنده موجوددر . اون سکزنجی عصرک « اخلاق وعاداتی
قانونلر یاپار » دستورینه مخالف اوله رق ، مؤسسات اخلاق
وعاداته ، بونلرده معتقداته تابعدر دیمک لازم کلدیکنی واضح
صورتده کوربیوردی .

تثبت ایده جکی مساعی علمیه ونظریه او کوست قونت
ایچون برغایه دکلدی . اونک حقیقی ویکانه غایه سی اجتماعی
اصلاحات وتشکیلات ایدی . او مساعیده بونی حاضرلامه نك
ظاهرآ دولامبا جلی فقط حقیقته لابد واسطه سی ایدی .

بو نظری مساعینک کندیسنی آنجق بر قاچ سنه مشغول
ایده بیله جکنه شبهه یوق که قانع ایدی . قانت مابعدالطبیعه یه
تنقیدکارانه کوچوک برمدخل یازمق ایسترکن کندیسنی قاپدیرمش ،
اون بر سنه چالیشه رق عقل صرفک تنقیدی Critique de la

Raison pure نی یازمشدی . قونتك ده باشنه بونك كې برحال
كلدی . ابتدائی قسمت تصور ، تحریر ونشری ایچون اون آلتی
سنه (۱۸۲۶ - ۱۸۴۲) صرف ایتدی .

بو اوزون تحریات اثناسنده فیلسوفك مفکره سی هیچ
دکشمه مش دکلدی . کرک کنديسنده کرک بشریتده تفکرک
وحدتی تأمین ایتک ایستیوردی . فقط بونك مادی بر پرنسیپ
اعانه سیاه مختلف وقوفلری او بزه قتیف بر صورتده ترتیب وتنظیم
ایتمک سایه سنده قابل اولامایه جغنی احتمالکه حیرتله کورمشدر .
سلسله علومده ، تفرعات واقسامدن هیئت مجموعه یه دوغرو
یورون علوم حکمیہ وکیمیویه ایله هیئت مجموعه دن اقسامه
دوغرو یورون بیولوژی آراسنده آشکار بر بوشلق ، بر عدم
اتصال واردر . صوکره ، بیولوژی فضا دروننده ترتیب وتنظیم
ایله اشتغال ایتدیکی حالده سوسیولوژینک قانون اصلی واساسیسی
زمان داخلنده تمادیدر . بناء علیه بونلر آراسنده ده بر بوشلق
وار دیمکدر . هر علم ، مقدمکی علملرک اساساتنه حقیقه یکی
برشی علاوه ایدیور . بونك ایچوندرکه علملرک بر اصول
داخلنده توحید وجمعی مفکره طرفندن کنديسنه خاص بر نقطه
نظردن صرف سو بزه کتیف بر توحید و ترکیب عملیه سی اولق
اوزره یاپیلیرسه قابل اجرادر . فلسفه بو ترتیب وتنظیمک
علمیدر . بو ، تفکرک خصوصی بر فعالیتیدرکه حد ذاتنده
بر برلینه قابل ارجاع اولمایان بر طاقم بیلکیلری غایه نك وحدتی

ایله ، غایه و واسطه علاقہ سی ایله یکدیگرینه ربط ایلر . فلسفه ، بصورتله ، علومه قارشی غیر متجانس ، غیر قابل ارجاع و احما برشیدر .

اوکوست قونت علامدن فلسفه یه کچمک ایچون ناصل صیچرامغه مجبور قالدیغنی بیلدیکی ، وحدت فکریه نك آنجق بر توحید و ترکیب و بوتوحید و ترکیک ده موجود برشی دکل بر فعالیت تفکر دن عبارت اولاییله جکنی آکلادیغنی حالده ایلریده ناصل اولورده عملیاتی نظریاتدن ، او بیره قتیف ، تحلیلی و بلاواسطه بر صورتده چیقار ایلیر ؟ اصل فکری عملی وظیفه یه ، سیاسی اصلاحاته آنجق تکمیل شرائطی تدقیق و اکمال ایتدکن صوکره باشلامقدر . آکلامشدرکه هیئت اجتماعیه نك سیاسی اصلاح و احیاسنه چالیشه بیلیمک ایچون مفکره بشرک عالمکندن فیلسوفلغه کچمسی لازمدر . عجبا دهها باشقه شرائطه احتیاج یوقمی ؟ اورته یه یکی بر حدک ادخالنی ایجاب ایده جک یاخود بوکا مانع اوله جق بر سببک موجودیت و یا عدم موجودیتی حقنده قبل التدقیق هیچ برشی سویله نه مز .

حقیقته ، فلسفه مثبتہ درسلی اصلاحات اجتماعیه نك شرائط اجتماعیه سنه دائر خصوصی تدقیقاتده بولونمقده اولدیغنی ، بونک نتیجه سی اولدن کسدر یله میه جکنی حس ایتدیرر .

اوکوست قونت ملکات حسیه نك ملکات فکریه اوزرینه غلبه سی ، سوسیولوژینک ایجاب ایتدیکی عضویت اجتماعیه نك

تحقیقی ایچون الزم اولدیغنی صریح صورتده کورمکده در .
بوغلبه وتفوقی ناصیل تأمین ایتلی ؟ مثبت فلسفه بو مسئله نیک
حلنی دینه عودتده می بولیور ؟ حالبوکه اوچ حال قانوننه نظراً
بوشکل فکری آرتق آرقدهه بر اقلمش اولمق ایجاب ایدردی .
شوراسی محتاج بیاندرکه اوچ حال قانوننده الهیات ایله
مابعد الطبیعه منحصرأ وقوف نقطه نظرندن پیش ملاحظه یه
آلمشدر . بونلرک بزه قوانین طبیعی بیلدیرمکه غیرقادر اولدقلری
اثبات ایدلمشدر . فقط شبهه یوق که الهیاتده دکل اصل دینده
وقوفه دکل عملیاته تعلق ایدن مافوق ذکا بر عنصر وار ایسه
بو عنصر ، اوچ حال قانونی قبول اولونسهده هیچ بوزولمه دن
پایدار اولابیلردی .

دها فضله سی وار : سوسیولوژی انسال بشرک ادوار مختلفه
آراسنده تساندی فکری اوزرینه تأسس ایتمشدر . سوسیولوژی
ترقی ایله انتظامک مناسبتنی کوسترمش ، ماضیدن آنجق مثبت
مفکره و روحه قطعی صورتده مغایر اولان شیئی محو ایتک
ودکیشدیرمک ، ماضینک دها یوکسک برحاله دوغرو توجهدن
عبارت اولان هر شیئی دیندارانه محافظه ایتک لزومنی وضع
ایتلمشدر .

بناء علیه علم ایله سیاسیات آراسنه فلسفه یی وضع ایتدکن
صوکره اوکوست قوننتک شیمدی ده فلسفه ایله سیاسیات آراسنه
دینی قویماسنه هیچ برمانع یوقدی .

فلسفه ایله سیاسیات آراسنه دینک وضع ایدلمسی ناصل اولدی؟
بونده او کوست قونتک قلو تیلد دووویه قارشى حس ایتدیکی
رابطه اجرای تأثیر ایتدی . بوراسی غیر قابل انکاردر . فقط
برچوقلرینک بوکا عطف ایتدیکی معنا پک وارد دکلدر .

سویلن قادینک اهمیتسزلیکی ، او کوست قونتک پک حسی
اولان مزاجی . بو حادثه بی ایکنجی درجهده اسباب آراسنه
ایندیرمشدر . اون آلتی سنه دوام ایدن بر سعی فکری ایله
تضیق ایدیلن حساسیتی ۱۸۴۵ ده عادی برسپیک تحت تأثیرنده
تهیج ایتدی . مسئله ، حدذاتنده پک آز فلسفی اولان بو حادثه دن
قونتک ناصل بر معنای فلسفی چیقاردجغنی کورمکدر . برطاقم
فکرلرک منشأ تاریخیلرینی کورمک متحرلرک مراق و تجسینی
دعوت ایدر . فقط فکرلرک منشائی قیمتلرینی تعیین خصوصنده
عمومیتله پک آز حائر اهمیتدر . برهندسه مسئله سنی بر دلی اثبات
ایدرسنه حقیقته خللمی کلیر ؟

او کوست قونتک فکریه دن intellectualiste یا خود
علمک حواریونندن اولمادیغنی اونوتماق اقتضا ایدر . او ،
پوزیتویستدر . بو اعتبار ایله آنجق هم حقیقی هم مفید اولان
شیلری قبول ایدر ، بوایکی وصفی حائر اولان هیچ برشیئی رد
ایتمز . حادثه دینه بی ایشه بومعنا ایله مثبت برشی اولق اوزره
تلقى ایتشددر . حس و ادراک ایتک ، دوشونمک ملکه سی کی
انسانده دینی بر سوق طبیعی واردر . عشق بو سوق طبیعی بی

اظهاره کفایت ایدر . چونکه کندی کندیلکندن عبادته
و پرستشه میالدر .

بودینی حس ، پوزیتیویزمک فکر عمومیسنگ لزوم کوستر-
دیگی وجهله ، وقوفلرک فکری بر صورتده توحید و ترکیبی
کیفیته ربط ایدیله بیلیرمی ؟

شوراسنه دقت لازمدرکه فکری توحید و ترکیب بر کره
اتمام ایدیلنجه ، یالکز سوسیولوژینک علم اولمق اعتباریله نظری
بر صورتده تأسسی امکانی دکلده طبیعی هیئت اجتماعی نکل فعلاً
تأمینی آرزو اولونورسه بر نقصان ، بر بوشلق میدان چیقار .
هیئت اجتماعی موجود اولابیلیمک ایچون فردلرده حب غیر
حب نفسه غلبه چالمق اقتضا ایدر . فقط ذکا کندی باشنه بواشی
تأمین ایدمزر . مع مافیله حس ، اوطیبی حالیه انتظامه قارشی
یالکز لاقید دکل بلکه دشمندر بیله . فکرلری منتظم بر اصول
داخلنده جمع و ترتیب ایچون اونلری یکیدن دوشونمک ناصل
لازمسه حسیاتی ده جمع و ترتیب ایچون اونلری حس ایتمک
ایجاب ایدر .

ایشته فلسفه نکل بوراده براقدینی بوشلنی پوزیتیویست نقطه
نظرینه کوره آکلاشیلان دین دولدوریر .

پوزیتیویزم مجرد اتدن حرکت ایتمز . بناء علیه انسان معین
بر حسدن ایشه باشلایه جقدر . پوزیتیویزم نسبتله ساده اولان
حقیقتلردن دها مغلق حقیقتلره دوغرو یوکسله رک توسع

و توافق صورتیه تعمیلمریا پار . یو کسدیکی حقیقتلرده مجردات دکدر لر . بناء علیه انسان ارکک ایله قادین آراسنده هم طبیعی هم معنوی صورتده بر کره جانلانان عشقی ، حقیقلکندن برشی آزالتمادن نجیلشدیره رک ، عائلهیه ، وطنه ، انسانیه تشمیل ایده جکدر . غایه نقطه نظرندن ، پوزیتیویزم واسطه لری ترتیب و توفیق ایدر . بونک ایچوندر که دین انسانیت فکری حسیاتی انضباط آلتنه آلاجق و اولمادینی حالده ، هیئت اجتماعیه یه اسکی دینلردن ابوش علم کلامرله برابر موقه اورتهدن قالمشر اولان بعضی حقیقی و مفید قسملری تکرار آلمغه مساعدده ویره جکدر . حالبوکه عنعوی دینلرده ایی ایله فنایی تفریق ایچون بر قاعده موجود دکلدی .

ایشته فلسفی جمع و ترتیب sistématisation کبی ، بو صورتله ، دینی بر جمع و ترتیبده یاواش یاواش وجوده کلیر . قونت بونی قلو تیلد دو وویه قارشى بسله دیکى حس عبادته ربط ایتمکدن خالی قالماز . « قلو تیلد جکم ، هیچ منلی بولونمایان برسنه ظرفنده اک طاتلی بر طاقم حسیاتک بر آز کیچ فقط قطعی انکشافنی سکا مدیونم . هر بریمزک محق مطالعات اخلاقیه مزله قابل تألیف هم پدرانه هم برادرانه برصمیمیت قدسیه ، سنده بوتون شخصی جاذبه لر آراسنده احتمالکه هیچ بر قلبک بودرجهده مکملیتله ساحه فعله چیقارامادینی اوشایان حیرت امتزاج شفقت و اصالتی بکا نفوذ ایتدیردی . بویله بر مکملیتک تکلیفسزجه

تماشایی ، بن فرقنده اولمادن بیه ، حیات بشرک ایکیمز نظرندہ
کړک خصوصی کړک رسمی غایہ عمومیسنی تشکیل ایدن او
جهانشمول مکملیتہ قارشی بنم منتظم بر اصول داخلندہ کی شوق
وغلیانمی تزید ایتک ایجاب ایلردی . بر برلیہ متساند ، فقط
یکدیگرندن مستقل وظیفه لر Fonctions آراسندہ کی او کوزل
آهنکی ایکیمزده پک جدی ووقور بر صورتده تصور ایدہ بیلور .
دق . بریمز ، علم طریق ایلہ ار کککرده فعال بر طاقم قناعتلر
وجودہ کتیرمک ایستہ یوردی . دیگریمز ، بدیعیات طریقہ ،
درین قادین حساری انکشاف ایتدیرمکہ چالیشیوردی . عینی
وجهله الزم ایکی وظیفه کہ برینک دیکرینه هیچ حق تقدیمی
یوقدر . [۱] محدود فکری بر منقد اورته یه چیقوب ده
بو استثنائی حرمت و تعظیمک اوزونلغندن دولایی مؤاخذه
بولونماسون . « محبت حسیاتنک عکس العمانی تقدیر ایتہسنی
بیلن بوتون متفکرلر بوقدر صاف هیجانلری تصویرہ واحیایہ
صرف اولونان زمانہ حرمت ایدہ جککدر . »

ایشته او کوست قونتک قلو تیلد دو وویہ قارشی محبتی بویله
ایدی ؛ اونی کندی ترکیب و توحیدی synthèse ایچنہ صوقدی .
صنمپرستلکک احیاسنه کلنجه ، بو او کوست قونتنده
کیتدکجه زیادہ لہشن میدانہ فعلی بر شی چیقارمق آرزوسیلہ قابل
ایضاحدر . مخیلہده برشأنیتدر ، همده قوی ومؤثر برشأنیتدر .

هرشيء ايجاب حاله توفيق ايتمك صورتيله محافظه ايدن پوزيتيويزم
مخيله بي ده بر طرف ايتمز، بوندن استفاده چاره سني آرار . عقلك
ياپديغى ايشى مخيله نك بوزماسى ايچون اورته به قويدىغى شيلرك
بر حقيقت ديه قبول ايدلمه مسى كافيدر . افلاطونك عقليه
مسلكى ده عملياتده فلسفه نك يارديمجيسى اولمق اوزره خرافه بي
قبول ايدىوردى .

مع مافيه قونتك بوراده بر سطح مائه كنديسى ترك ايتمش
اولديغى قابل انكار دكلدر . پوزيتيويزم چيخته بر اساسه استناد
ايدىوردى : حقيقي و مفيد . مسلكك مكملتي بو ايكي حد
آراسنده دوغرو بر موازنه ادامه سيله قابل ايدى . حالبوكه
او كوست قونت ابتدا مفيدى حقيقيه تابع طوتديغى حالده
ياواش ياواش، حقيقي بي مفيده منقاد بولونديرمغه باشلار . اونك
بو تكامل ذهينسى قضا و تصادف اثرى دكلدر . چونكه دها
بدايته حقيقي شيلرى آنجق بر فائده استحصالى ايچون تدقيق
ايتمكده اولديغى اعتراف ايتمشدى . فقط شبهه يوق كه كرك
كرك مفيدى كرك حقيقي بي و آرالرنده كي مناسبلىرى كوزلجه تعين
و تعريف ايتمكده بر طاقم مهم مشكلات واردر كه قونت بونلرى
كافي درجه ده پيش ملاحظه يه آلامشدر .

اوکوست قونتک مسلکنک قیمتی

بومسلکک قیمتی نه در؟ بوندن ناصل بردرس چقار ایلیرز؟ اوکوست قونتک پوزیتیویزمی « انسانیت مفهومی اغانه سیله دین ایله علمک توحید و ترکیبی » صورتنده تعریف اولو ایلیر. علم ، انسانک احتیاجاتنه تطبیق وهپ بوغایه به توجیه ایدیله جک اولورسه دینه منتهی اولور . یالکز دین ، علمک واسطه لرینی تدارک ایتدیکی غایه لره وصولی تأمین ایده بیلیر . دیگر طرفدن دین ، موضوع عبادتی انسانیتده بولدیغی ایچون علمک دولاشدیغی عالم حقیقیدن خارجه چیمه دن کندی ایثنی اجرا ایدر .

توحید و ترکیب ، عقلی نمون و تطمین ایده بیلیرمی ؟

بومسلکده علمک غایت مشکل بر موقعده قالدیغی پک چوق دفعه نظر دفته وضع ایدلمشدر . چونکه علم ، اجتماعی نقطه نظر دن فائده سی آشکار اولمایان تحریاته قویولمقدن یا خود عملی حیات ایچون کافی اولان حدودک خارجه چیممقدن منع اولوندیغی کبی کندی کندیلکندن پوزیتیویزمه دوغرو یورویه مدیکی زمانلرده بر طاقم کیفی فرضیه لره ، خیال ملعه لرینه منقاد طوتولیور . قونت علمک منطقی شو صورتله تعیین و تعریف ایدیور : « اخلاقی ، فکری و مادی احتیاجاتمزه اویه جق تلقیاتی بزه تلقین والهام ایچون حسیاتک ، اشاراتک و خیال لرك طبیعی صورتده اشتراکی . » حر و مستقل بر علم کیتدکجه عادتاً

نظر شبهه ایله کورولور ، بر دشمن عد اولونیور . مادام که علم اختصاصه ، داغیتمغه ساعیدر ، دیمک که اساس اعتباریله آنارشی طرفداریدر دنیلیور . علمک اویهوده مراق و تجبسی ، او غیر قابل تحمل کبر و غروری قیر یلق ایستر . علم حسیاته تابع و منقاد اولمالیدر . بو غریب بر افراطدر . فقط علمک وظیفه سی اوتهدن بری اشیایی بزم کورمک ایسته دیکمز شکلده دکل کندی اولدقلری حال اوزره طانیقندن و بناء علیه قونتک ویرمک ایستدیکی انسانیلک صقتندن اونلری ممکن اولدیغی قدر تجرید ایتمکدن عبارت اولدیغی دوشونولورسه نه دن دولایی بوافراطه دوشولدیکی آکلایلیر .

او کوست قونتک مسلکنده دین ده علم کبی مشکلات ایچنده در . واقعا اسقولاستیکده اولدیغی کبی بو مسلکنده دین فلسفه نک حاکمی اولورسه ده بونک قیمتی یوقدر . چونکه ایچنه اولیه کیزلی بر تمایل قونیلور که بونی نه ازه بیلور نه تطمین ایده بیلور . دین ، قلب بشر ایچون معزز اولان عشق الهی — که انسانلر آراسنده کی محبتک تملیدر — ایله لایموتلغه ایمان — که اولولرله اشتراک و مناسبتمزک ضمانیدر — حسلرینی بوتون تمامیتلریله محافظه ایتمک املنده در . قونت طبیعتمزک ذکا فوقنده کی یا خود سو بزه کتیف عناصرینک حقیقلکی و قیمتی حقنده پک زیاده اصرار ایدر . حسیات بر « وقعه » دکلیدر . مخیله حواس و عقل کبی روح بشرک بر قسمی دکلیدر؟ سوق طبعیدن وبالخاصه

وارلغمزك غير قابل امحا برتملى تشكيل ايدن دىنى سوق طييعيدن
دها حقيقى نه واردر ؟

فقط ينه طبيعتمزك بيلديرديكى بر حقيقت اولان عقل ،
قلبك بوغليانلرني دورديرر . اكر اصل انسانيت يعنى فضا
وزمان ايجنده معلوم وموجود اولان شكلده انسانيت وارلغك
ووقوفك اولچوسى ايسه وجود اعظمك ابدىي يالكز برلاقيريدن
عبارت قالير . الملهك بوتون شائيتى اليوم بعض فردلرده برطاقم
انسانى وقعهرلك برقوللقتسيونى حقنده موجود اولان بردوشونجهيه
انحصار ايدر . لايموتلق حافظهيه ارجاع ايدلمش اولور .

او كوست قونتك سوېزه كيفت كله سنه ويرديكى قيمتى تعين
ايجون بر چوق مناقشه ايدلمسي سببسز دكلدر . چونكه
او كوست قونت بونى كاه حقيقى بر شائيت عد ايتك ايسته مش
كاه ايسته مه مشدر .

دوچار اولديغى مشكلات قبول ايتديكى پرنسيپدن نشئت ايدر .
« انسانيت » ايكي معنالى برمفهومدر . بر اساس اولين تشكيل ايده-
بيلمكدن اوزاقدردر . خارجدن تدقيق ومشاهده اولونه بيلن مرئى
بر آدم ، يعنى سائر بوتون وقايعه مشابه برهيئت مجموعۀ وقايع واردر .
كذلك دوشونن ، آرزوايدن ، سون وآرايان باطنى برانسانده
واردر . پسيقولوژيى برطرف ايمه سنه رغماً او كوست قونت
بوباتنى آدمك وارلغنى پك كوزل ادراك ايتديكى ايجون اونك انظار
آمالى او كنه برعالم وقايع براقير . ديكر طرفدن بو عالمك هر طرفنى

کوزلجه سد و تقویه ایده رک دیشاری چیقمامسنی تحت تأمینه آلیر . بو محدود عالم ایچنده حکمران اولمغی و اوراده سعادتتی بولمغی اوکا امر ایدر . فقط وقعهلره فکرلر آراسنده ، معلوم حقیقتلره خیالی احتماللر آراسنده تأسیس ایتدیکی مانعه حقیقی وجدی برشی دکلدردر . روح بشر دیمک دهایی برشی یایمق ، باشقه برشیئه تشبث ایتمک ، بومعلوم وموجود شیک اوتهسنه کچمک ، کندی کندیسنگ فوقه چیقمق ایچون یاپیلان غیرت دیمکدر . پاسقال ، انسان کندی کندیسنی نامتاهی صورتده کچر ، دیوردی .

انسانی اشیانک اولچوسی یایمق مابعد الطبعیه و دینه عائد تحریات و تدقیقات دورهسنی ابدیاً قاپامق دکل آچق اولور . چونکه ، انسان نهدر ؟ انسان کندیسنگ بر مجموعئه وقایعدن ، برشی دن ، بر معلومدن باشقه بر مخلوق اولدیغنه امینمیدر ؟
کوته ، فیلسوفر بولوتلرک اوزرنده حکمران اولان مادی وخارجی معبودلری پارچه لادیلر دیوردی . حالبوکه هیچ برشی یایمادیلر . انسان کندی کندیسنگ ایچنه قاپانسون ، اوراده وارلغک خارجنده دکل داخلنده اولان حقیقی الهی بوله جقدر .
و بو بر حادثه معلومه دکل ، بر قدرت خالقهدر .

Weh ! Weh !

Du hast sie zerstört

Die schöne Welt

Mit mächtiger Faust

Sie stürzt, sie zerfällt !

.....

Machtiger
Der Erdensöhne
Prächtiger
Baue sie wieder

in deinem Busen baue sie auf ! (*)

واقعا ، او کوست قونت سوق طبیعی بشری بی حیوانلرک
سوق طبیعی کبی صورت قطعه ده ثابت عد ایدیوردی . فقط
علم ، سوق طبیعی حیوانینک هیچ دیکشمز بر شی اولمادیغنی
اثبات ایتدی . انسان ده الیوم موجود اولان سوق طبیعی سنی
اوتنه طرفه کچلمسی ممنوع بر حد دیه دکل ، بلکه دهاییو کسکلره
چیمق ایچون بر نقطه استناد دیه تلقی ایتمز سه حقیقه انسان اولماز .
ایشته او کوست قونتک فلسفه سنک شایان اعتراض نقطه سی
بوراده در . اکر طبیعت بشریه صورت قطعه ده تقرر ایتمش
یتمش بر شی اولسه ایدی قونتک اوقابالی ومطلق پوزیتیویزمی
مشروع اولابیلردی . فقط اکر انسان کندی کندیسنی تدقیق
ایدن ، آراشدیران ، تعدیلاته اوغرایان ، لاینقطع یکیدن وجود
بولان بر مخلوق ایسه قونتک پوزیتیویزمی حیات بشرینک موقت
بر صفحه سنی صنعی بر صورتده تثبیت ایتمکن عبارت قالیر .
انسانک بویله کندی کندیسنی وجوده کتیرمسی ، خلق

(*) کونه ، فانوست : فلاکت ! فلاکت ! او محتشم سمایی مخرب
یومروغکلره پارچه لادک . یقیلور ، پارچه پارچه سقوط ایدیور . ای
ارضک ذی قدرت اولادی . بو الهی دنیایی دهها محتشم بر صورتده بنا
ایت ، قلبکک اعماقنده بنا ایت !

ایتمی کیفی بر شیمیدر؟ بونی انسانلره اثبات ایتسه لردی کبر
وغرورلری قیریلیردی . چونکه اوزمان دهایی برشی یایمق ایچون
ایکورک ذره سی کبی راست کله حرکت ایدیورلردیمک اولوردی .
فقط انسانلر ظن ایدرلرکه اوکلرنده هیچ تام بر نمونه اولمادیغی
حالده یاپدقلمری شیر هیچ دکلسه بر قاعده یه تابعدر . بو قاعده
ضروریدر ، موجوددر و بر قیمت علویه یی حائزدر . هم
کندیلرنده هم کندیلرینک فوقنده موجود اولان بو قاعده یه
ایشته انسانلر الله نامنی ویررلر .

بو صورته ، انسانیتده موضوعی انسانیتی تجاوز ایدن
بردینک تخملمری موجوددر . انسانک انسانی ممنون ایده بیلیمسی
ایچون ازمنه قدیمه حکمتنده کی « کندیکی بیل » توصیه سنی
اونوتماسی لازمدر . انسان کندی کندیسنک اعماق موجودیتنه
اینوبده اوراده انسانیتک مکملیتنی ، قیمتنی ، وارلغنی آرتیرمغه
چالیشمق احتیاجنی حس ایتمه سی ، قوتی بولماماسی قابل
دکلدر . شبه سزدرکه انسانه موافق اولان غایه کمالده کچمش
انسانیتک میراثلری وانسانیتک شرائطی بویوک بر تأثیری حائزدر .
بو غایه کمال عملی اولابیلیمک ایچون معلوم وموجود شائیته یقین
بر موقعده دورمالیدر . فقط وقعه ، فکری قاعده آلتنه آلمغه
کفایت ایده مز . چونکه اصل لازم اولان شی وقعه عالمنک فوقه
چیقمقدر . یالکز فکرده موجود ، معلوم برشیه غیر قابل ارجاع ،
مع مافیله معلوم شی اوزرینه انطباع ایده بیلیمکه قابلیتلی بر شینک

علوی بر وارلغنه ایمان کیفیتی او کوست قونتك تجیل ایتدیکی
 قهرمانلری میدانه چیقارمشدر . بونلر او کوست قونت دینك
 اولیلریدر . چونکه اودینه اینانمامشدر !

ایشته بوتون پوزیتویزم غیر ثابت بر موازنت حالده دورور
 کبی کورونیور . پوزیتویزم آنجق حقیقی ومفید اولان شیئی
 طایر . فقط کرک « حقیقی » کرک « مفید » اویله مفهوملردر که
 ضروری اوله رق دها باشقه ودها یوکسک فکر لری ده دعوت
 ایدر لر .

حقیقی شیئی آزامغه سوق اولونان عالم چوق کچمه دن
 کورور که بوتون فردلرک بوتون انطباعاتی عینی صورتده
 حقیقیدر لر ؛ کندیسک وظیفه سی ده بو حقیقی شیلر ایچنده دها
 ثابت ، دها درین ، فردی وانسانی حس واذراکلرک شرائطنه
 دها آز منسوب اولان بر شیئی آرامقن عبارتدر . واضح
 وصریح صورتده نه آکلامغه نه تعریف ایتکه موفق اولامادیغی
 بو شیئه « حقیقی » نامنی ویریر . اونک تحریاتنه بو مبهم شی
 فکری رهبر اولور ، فقط تحریاتک تأثیری آلتنده یاواش یاواش
 مبهملکی آزامغه باشلار . بر کره بو فکری الده ایدنجه آرتق
 اونی نه قدر یوکسک اولورسه اولسون بر فائده ملاحظه سنه
 تابع بولوندر امایه جغنی آکلار . چونکه بر عالمک نظرند حقیقی
 شینک حد ذاتنده یوکسک بر فائده سی واردر . علم ، حقیقت
 عشقی ایچون تحریاتده بولونور . اونک شرفی ، غروری ،

ذوقی بودر . هیچ بر مسلك فلسفی و یا سیاسی بونی اونك الندن
آلاماز . نظریه جیلرك یالكز نظریه ایچون چالیشدقلرینه کند-
یلرینی قانع بر اقق عملی علم ایچون فائده لمیدر ، دکمیدر ؟ بوراسی
موضوع بحث دکلدر . حد ذاتنده علم ، مشروع و قطعياً نجیب
بر فعالیتدر . غایه کمال محافظی اولان فلسفیه بو علمی بر غایه
منقاد طوتمق دکل بالعکس آزاده و حر بولونیدیرمق و اوکا
کندی کندیسینی حس ایتدیرمک وظیفه سی ترتب ایدر .

کذک ، حقیقی وارلق دائره سی داخلنده « مفید » اولان
شیئی تعقیب و تحری وظیفه سیله مکلف طوتولان قلب و اراده
صاحبی بر انسان ده بونکله اکتفا ایدمز . مفید نهدر ؟ حقیقی
نهدر ؟ انسانلر مفیدی کندیلری تعریف و تعیین ایتک ،
حقیقی بی ده بر درجه یه قدر کندیلری یاراتمق املنده درلر . « مفید »
بیم تصور ایتدیکم و عقلک ده صرف مساعی یه لایق دییه حکم
ایتدیکی شیئی ساحه فعل و وجوده چیقارمق ایچون قوللانیله جق
واسطه لردن عبارت اوله جقدر . « حقیقی » ده کندی کندیمه تعیین
ایتدیکم وظیفه فکرندن آلاجم قوتله نیم یاپه جغم ، میدانه کتیره حکم
شی اولاجقدر . تعبیر دیکرله ، انسان مفیدک فوقه بو مفید
اولان شیئک منبعی و اولچوسی اولمق اوزره « خیر » ی و « کوزل » ی
وضع ایدر . « خیر » ایله « کوزل » ده « دوغرو » کبی برر
فائده ، اک اعلا برر فائده اولمق اوزره تلقی ایدمک ایسترلر .
ایشته بویله او کوست قونتک پرنسپیی موقع تطبیقه قونولنجه

« حقیقی » ایله « مفید » ك اتحادندن تركب ایدن « مثبت » مفهومی، انسانی قونتك بر طرف ایتك ایسته دیکی شأنت موجوده فوقنده کی شیلره سوق ایدر. حقیقی ایله مفید بزم ایچون دوغرویی، کوزلی، خیری آرامق اوزره بر مشوق اولور لر .

روح بشردن انسانك فوقه چقان شی کسوب آتمق ایچون بو آرزونك بر ذهاب باطلدن عبارت اولدیغنی، وظیفه سز قلمش بر عضو کی یاواش یاواش سونوب اورته دن قالقه جغنی پهوده یره اثبات ایتك اوغراشدیلر. حقیقی انسان، کندیسنه تعریف ایتدکلی حال ایچنده کندی شرط موجودیتنی کوره مز. قونت، ایچنده یا شادیغمز عالمدن اوتوده برشی، کور مکدن، برشی آرامقن بزی منع ایدر. بو عالم اونك فکر نجه بزم ایچون بر کل اولق ایجاب ایدر. فقط لیتره بو « کل » ك اطرافنی عمان ایله محدود بر آطه اولدیغنی، بوده کیزه آچیلق بزم ایچون ممنوع ومحال اولسه بیله اوزاقدن تماشاسی معظم ونجات بخش اولدیغنی سویلر .

نامتناهی بی قاپاق ودوشونمه یه دوشونمه یه نامتناهی فکرینك اورته دن قالقه جغنی امید ایتك قابلیدر؟ علم ایله دین هر ایکسی ده حادثات بشریه نك متناهی دنیاسی ایچنه قونولدق لری زمان بر لرینه قارشیلقلی ایقاع مشکلات ایدر لر. فقط علمك بنسه مك ایسته دیکی بو موجود عالمك اوته سنده آرزولر مزه، اعتقاد لر مزه، خولیا لر مزه. آچیق باشقه بر عالمك موجودیتی قبول اولونه جق اولورسه كرك

علم كرك دين حريتلريني ، مختاريت اداره لريني تكررارا كتساب
ايتمز لرمي؟ بويله بر مسلك علم حاضر ك بيانات و تأميناتنه مغاير مي
اولور يوقسه علم بويله بر مسلكك تأسسنی می استلزام ايدر؟
زمانمزه كي افكار ك اك باشليجه شاهد لرندن بري اولان مشهور
انكليز فيلسوفي هر برت سپنسر ايسته مسئله يي بو شكل آلتنده
تدقيقه قويولدي .

ایکنجی باب

هربرت سپنسر و « ناقابل ادراك »

- ۱ — علم ، دین و مناسبتری حقنده هربرت سپنسرک مسالکی - « ناقابل ادراك » ، علم و دین - تکاملجیلک ، تکامل دینی .
- ۲ — هربرت سپنسر مسالکنک تفسیری - سپنسر رهبر اولان اسباب - تکامل دینی نظریه سی ایله ناقابل ادراك نظریه سنک مناسبتی - منفی ناقابل ادراك و مثبت ناقابل ادراك - هربرت سپنسر و پاسقال .
- ۳ — هربرت سپنسر مسالکنک قیمتی - هربرت سپنسرک ناقابل ادراكی دینلرک بر طور طوسی دکلیدر ؟ سپنسر کوره حسیاتک قیمتی - مسلکک عقلی بر تملی ده واردر . - مسلکک ضعیف نقطه سی : صرف او بر تفتیف بر نقطه نظر دن تلقی ایدلش اولان « ناقابل ادراك » . هربرت سپنسر بوکا یا پک فضلہ یا پک آز بر قیمت عطف ایدر .

دین حقنده کی مطالعات و محاکات هربرت سپنسرک فلسفه سنده اک مهم ، اک نادیده قسملردن بری دکلدر . بو مطالعات اونک اثرنده ماده پک کوچوک بریر اشغال ایدر . فقط بومسئله ده بویوک بر متفکرک فکرینی آ کلامق هر زمان حائز اهمیت اولقله برابر هربرت سپنسرک بوبابده یازدیغنی آراشدیر مق ایچون بالخاصه بر طاقم اسباب واردر .

هربرت سپنسر بر واعظ و معلم عائله سنه منسوب ایدی . بو عائله ایچون دین برنجی درجه ده حائز اهمیت بر مسئله عد اولونوردی . والده سی طرفندن بره تل Brettel نامنده اسکی بر

پروtestان فرانسز عالیه سنه منسوبدر . جدی جون بره تل «مه تودیزم»
مذهبنك مؤسسې اولان جون وهسهی ك John Wesley
شخصی بردوستی ایدی واوده بومسلکی نشره چالشمشدی .
والدهسی هریهت هولمس غایت دیندار برقادیندی . «مه تودیست»
اولقله برابر آنغلیقان کلیسانك آیینی حرفی حرفه تعقیب
ایلردی . پدری جورج سپنسر دینی شیلرله پك چوق مشغول
اولوردی . ابتدا «مه تودیست» مسلکته منسوب ایکن احتیاجنی
حس ایتدیکی دین باطنی بی اونده بولامادینی ایچون آیرلمش ،
«قوه یقر» quaker مذهبه دونمشدی . حس دینیسی کلیسانك
مراسمه واواسرینه قارشى حقیقی بر نفرت صورتنده تجلی
ایدیوردی .

هربرت سپنسر بو تأثیراته بی حس قلمادی . Facts and
Comments اثرنده وAutobiography سنده دینی شیلره کیتدکجه
دهامتزاید بر اهمیت ویرمکده اولدیغنی سویلر . او توبیوغرافی برطاقم
ملاحظات دینه ایله نهایت بولور . تدقیقات و تتبعات عظیمهسی
سایه سنده علومى توحید و ترکیب تشبث مهمنه کندنده قدرت
کسب ایدن ونامی بویله بر تشبث ایله مشهور اولان بو عالم کرک
حیاتی ، کرک تفکرات و ملاحظاتی اعتباریله دین و علمك
مناسباتی تدقیقهده پك حائر صلاحیت ایدی .

هربرت سپنسرک دین حقنده کی افکارینك شایان اهمیت اولماسی
یالکز فیلسوفك مفکره سنك بارز بر قسمنی افاده ایتسندن ایلری

کلیور. بومسلك دينى، هوقسلهى Huxley ك « آغوستيسيزم » [*] .
agnosticisme تعير ايتديكى شیده طوپلانير . آغوستيسيزم ايسه
زمانمزه كى فلسفى دوشونجه نك اك مهم شكلرندن بريدر .
آغوستيسيزم نه در؟ بعضيلرينه نظراً بوايله برتصوفدر كه اللهى
بزم دائره ادراكمه ادخال اتمكه الوهيتك قدرينى تنزيل اتمكدن
قورقار . بعضيلرينه نظراً عالمانه برتعبيردر كه آرقه سنده لالهيك
كيزليدر . آغوستيسيزم ، دين ايله علمك مناسباتى مسئله سنك
بر طرز حليدر كه تدقيقه محتاجدر . بونى ايجه تدقيق ايجون
هربرت سپنسر ك آثارنده نظر ملاحظه يه المق اك كوزل چاره در .

[*] « مطلق » ك ناقابل ادراك اولماسى .

علم ، دين و مناسبتلى حقنده هر برت سپنسر ك مسلكى
دينه و علم ايله مناسباتنه دائر اولان بحثلره هر برت سپنسرده
اساسات اولين Premiers principes اثرينك « ناقابل ادراك »
سرلوحه لى برنجى قسمنده و سوسيولوژى اساسلى Principes
de Sociologie نك كرك سوسيولوژينك روحى تمللرندن كرك
مؤسسات رهبانينه نك تكاملندن بحث ايدن قسملرنده تصادف
اولونور .

*
**

هر برت سپنسر ك فلسفه نك صوك كلمه سى هر شيدك اعماقنده
و منشأنده بزم اچون بهمه حال « ناقابل ادراك » برشى بولونديغى
قناعتيدر : بر اساس وار كه نه بونى بر طرف ايد بيليرز ، نه بوكا
واصل اولابيليرز . ايشته بومسلك ، دين ايله علمى بر برلرينه
ربط ايدر .

چوق كره دين ايله علم بر برلرينه ضد و مخالف كورونور .
بر چوق كيمسه بونلرك اساسلى صورت قطعيده غير قابل
تأليفدر قناعتنى بسلرلر . مع مافيه شو نقطه يه دقت لازمدر كه
كرك دين كرك علم بزه تجربه طرفندن برر طبيعى شأيت اولمق
اوزره ارأه ايدلمكده درلر .

دينك مفكره طرفندن مخيله نك كيف وهوسنه تبعاً اعمال
ايدلمش صنعى برشى اولديغى ظن ايتك خطادر . دين انسانه

بالذات اشیا طرفدن تلقین اولونمشدر . دین ، عالم خارجینک
انسان اوزرنده یاپدینی تأثیره انسانک دوشونجه سنک ، قلبنک ،
روحنک - کندی کندیکندن حصوله کله - برعکس العملیدر .
دیگر طرفدن ، علمده - بونی عامیانه وعادی بر بیلکی به
مخالف برشی کبی تلقی ایدنلرک احتمالکه فرقنه وارمهدن تخیل
ایتدکلی وجهله - صنعی بر اختراع ، عادتا طبیعت فوقنده
برشی دکلددر . علم ، طبیعی بر تکامل نتیجه سنده دها واضح
وصریح ، دها مربوط ، دها معلومات بخش بر شکل آلمش
عادی ، هر کونکی بر تجربه در . چیقاردینی نتیجه لرله حس
وادراک حاضرک حدودینی کچه بیلکه او تجربه عادی دن زیاده
حائز قابلیتدر .

دیمک که علم ایله دینک منشألی بر در : ایکسی ده مفکره
بشرده مفکره نک دنیا ایله اولان مناسبتی نتیجه سنده طبیعی
صورتده حصوله کیشلدر . ایکسی ده عینی درجه ده بر
شأنیتدر ، طبیعتک کندی کندیکندن بر تظاهریدر لر . بناء علیه
برینک موجودیتی دیکری ایله قابل تألیفمیدر دکلیدر دیه آرامق
معناسز برشی اولور . مادام که برابر ، عینی زمانده موجوددر لر ،
دیمک که بر لکده موجود اولایلر لر . یکانه مسئله بوهم وجودلنک
حکمتی و معناسنی آرامقدر .

کرك علمك كرك دینك خصوصی ایجابات واحوالنك
تدقیقی ایله اکتفا ایدیلیرسه واقعا آرالرنده پک بارز اختلافلر

مشاهده اولونور و بر چوق ذواتك تشبث ايتدكلری تأليف
تجربه لری عقيم تلقی اولونه بيلير . فقط عارضی حال ، اصل و لبي
اونوتدير مامليدر . علم ايله دين حقنده سليم بر صورتده حکم
ویره بيلمک ايجون بونلرک خصوصى وعينى غايه يه متوجه افاده لرينى
دکل اک عمومى واک مجرد حکم لرينى پيش تأمله آلق ايجاب
ايدر . احتمالکه بو اعتبار ايله علم و دين پک قابل تأليف کبي
کورونه جکلردر .

دينلرک عرض ايتديکي خصوصى عقیده لر — که اکثريا
علم ايله حال نزاعه کيرمه لرينى ايجاب ايدر — حقيقتده مافوق
طبيعى و حيلرى دکل ، ضرورى بر صورتده حس ايتديکي
نامتناهيليکي و مطلقيتي کندی مقولاتنه و اعتيادلرينه موافق
بر صورتده تصور و تخيل ايجون مفکره بشرک ياپديغى بر سعبي
افاده ايدر لر . حالبوکه بوتون بو دستور لر ، نه قدر عالمانه ،
ماهرانه ، نه قدر اينجه وهنرلى اولورسه اولسونلر تحليل قارشيسنده
دايانه مازلر . شاعرانه و حسياتپرستانه بر نقطه نظر دن ملاحظه
ايديلدکجه ، کله لرک معنالى و فکر لرک مناسبتلرى قطعيتله تعيين
و تعريف اولونمادکجه ، ممنونيت بخش کورونور لر . فقط واضح
و صريح صورتده دوشونولمک ، اثبات ايدلمک ايسته نلدکلرى
زمان بويله دکلدر .

فرضا ، عموميتله دينلرک حله اوغراشدقلى مسئله لردن
برينى ، منشاء عالمى اله الالم . بو مسئله نك مختلف صور حلى

واضح و صریح صورتده تعیین ایدرسهك اوچ شكلده طوبلانده-
قلربی کوریرز. دنیانك یا ازلدن بری موجود اولدینی یا کندی
کندینه وجود بولدینی ، یا خارجی بر قوت طرفدن خلق
اولوندینی فرض ایدیله بیلیر . حالبوکه بر تنقید فلسفی به تابع
طوتوله جق اولورسه بو اوچ فرضیه دن هیچ برینك حقیقه
قابل فهم و ادراك اولمادینی کورولور . هپسك ایچنده منطقاً
غیر قابل تألیف بر طاقم قسملر واردر . هپسیده حد ذاتنده
تضادلره دولودر . بوفرضیه لری ذهنده واضح صورتده تصور
ایتمك غیر قابلدر . هربرت سنسره کوره هامیلتونك Hamilton
و مانسل Mansel ك تنقیدلری بونی صورت قطعیه ده اثبات ایتمشدر .
الهیاتك وجود اوله عطف ایتمك ایسته دیکی وحدت ، حریت ،
شخصیت کی تعیینرده تدقیق ایدیلنجه ینه بزى مشابه نتیجه لره
ایصال ایدر .

بونك ایچون ، دینك موضوعی ، « مطلق » ، وار برشی کی
ذهنده تصور ایدلمك ایسته نلدیکی تقدیرده ، ادراك اولونه ماز ،
دوشونوله مز بر شیدر .

یا علم ؟ علم بالعکس پرنسیپلرنده ، محاکمه لرنده ، نتیجه لرنده
باشدن نهایته قدر آچیق و بدیهی دکلیدر ؟ هربرت سنسره کوره
هیچده بویله دکلدر . علمك یابدینی شی نتیجه ده کیفیتی کیمته
ارجاعدن عبارتدر . علم : فضا ، زمان ، ماده ، حرکت ، قوت
کی برطاقم مفهوم لردن واز کچه مز . چونکه بونلر کیمت ایچون

ضروری بر استناد کاهدر . فقط بوتون بو مفهوم لرده ذهنده تصور ایدلک ایسته نیلیرسه بزى بر طاقم تضاد لره ایصال ایدر لر . فرضا ، یافضایی یا زمانی حقیقی صورتده یعنی موجودیتک تضمن ایتدیکی صریح و تام بر تعین ایله ذهنده دوشونمکی بر تجربه ایدیکز . اگر قضا ایله زمان حقیقه موجود ایسه لر بونلرک طبیعتی حقده آنجق اوچ فرضیه ممکندر . بونلر یا برر « جوهر مجرد » entité در لر ، یا خود برر جوهر مجردک و صیدر لر ، یا خود سو بژه کتیف برر شأیت در لر . حالبوکه بو اوچ فرضیه دن هیچ بری تضاد لره دوشولمکسزین بسط و تمهید ایدیه مز . سپسر بوراده ده اسقوجیا مکتبک و قانتک تنقیدنن چیقان نتیجه لری قبول ایدر .

فضا و زمان حقده دوغرو اولان بو مطالعه علمک سائر معطیات اولیه سی حقده ده وارددر . تکامل عمومینک جریاننی یوقاری دوغرو تعقیب ایدهرک ماده نی ایلك اول موجود اولدیغنی انتشار تام حالده دوشونم . کورورز که بو حاله ناصل کلدیکنی ذهن مزه صیغدیرمقدن عاجرز . کوزلر مزی استقباله چویره لم . کوزمزک اوکنده وقوعه کلن حادثاتک توالیسنه هیچ بر حد چیزه ییز . دیگر طرفدن انسان کندی کندیسنه باقه جق اولورسه شعورک ایکی تلنک اوچلری کندی دائرة نفوذ و اقتدارندن خارجه اولدیغنی کورور . بر حالت شعورک حصولنی آنجق او حاله زائل اولدقنن ضوکره درک ایده بیلیرز . مشعورک عدم

شعور ایچنده غائب اولماسنی ده کذلک انسان آکلایه ماز. هر شینک لب و اصلی ، تولدی ، صوکی بزم نظر مزدن نهاندر . بوتون علممز بر سره منتهی اولور .

بناء علیه دین ایله علم آراسنده بر مشابته ، بر رابطه واردر . ایکسی ده ، اساسلری تعمیق ایدیله جک اولورسه ناقابل ادراک ، ناقابل تفکر بر شینک موجودیتنی تضمن ایدر لر . ایشته دین بو « ناقابل ادراک » ایچندن نبعان ایدر واونی تصویر و تعریف ایچون بیوده یه بر چوق اوغرا شیر . علمده قابل ادراک و قابل تصویر و تعریف حدود ایچنده قالمق ایچون بیوده یه اوغرا شیر دورور . فقط نه قدر چوق ترقی ایدر سه ، بر طرف ایتمک ایسته دیکی بو ناقابل ادراکی او قدر چوق قبول ایتمش اولور . دینک باشلادیغی یرده علم نهایت بولور . بر لرینه آرقلرینی دوزر لر و کسب اتصال ایدر لر .

فقط علم ایله دینک بویله ائتلاف ایتدکلری « مطلق » فکری عیجا صرف بر نفی و انکاردن عبارت دکلیدر ؟ بو « ناقابل ادراک » بو « ناقابل تفکر » بر تجریده ، بر هیچه منجر اولمایور می ؟ اکر بویله ایسه تأمین ایتدیکی ائتلاف بوش بر لاقیردن عبارت قالیر .

« ناقابل ادراک » ی شأنیت حاله کتیر مک هر برت سپنسرک اثریدر . اونک خصوصیتنی تشکیل ایدن ده بودر . کندیسندن اول هامیتون و مانسل نظرنده « ناقابل ادراک » بر نفی و انکاردن

عبارتدی . هربرت سپنسر « مطلق » ك ناقابل ادراك اولديغنى قبول و محافظه ايتدی ، اعلان ايتدی . فقط بونك حقنده هيچ برشى سويله يه ميه جكمز نتيجه سنى چيقارمادى . بر شى بوتون خطوطيله قاوريايان حقيقى بيلكى ايله بر شى بوش بر كله دن عبارت حالده كورن قطعى جهل آراسنده هربرت سپنسر اورته برشى احداث ايتدى كه بوده غايت عمومى اوصافى ايله كورولن برشى فكرى ايدى .

« مطلق » ك ناقابل ادراك اولمقله برابر ينه مثبت برشى اولالاييله جكنى اثبات ايچون هربرت سپنسر مثبت شعور Conscience positive ايله معين شعور Conscience définie ديه اورته يه بر فرق قوياار . مثبت شعورك همه حال معين شعورى ايجاب ايدى جكى فكرى ياكلكشدر . بوفكر بر خطاى منطيقدن ايلرى كلكده در . چونكه برشى حقيقتده هم مثبت هم غير معين اولابيلير . علم ايله دينك مشترك بر مصدره postulat سى اولان بونا قابل ادراكك تدقيقى ايسته بويله هم غير معين هم مثبت بر شعورك موجوديتنى تأمين وتصديقه منتهى اولور .

« مطلق » ناقابل ادراكدر ، ناقابل تفكردر ديديكم زمان مقصدم ذهنده تحقق ايتديريله مز ، مادى برشكل آلتنده معلوم اولاماز ، معين بر موضوع شعور اولاماز ديمكدر . بو عدم امكانك معناسى نهدر ؟

فرض ايدلم كه مفكره « مطلق » ي دوشونمكه تشبث

ایتنون . بالطبع بونی بردرجهیه قدر تعیین ایتمهک قالقه جقدر .
مثلا یا محدود یا غیر محدود اولمق اوزره تلتی ایده جکدر . بوایکی
وصف بربرلینه ضددر . بناء علیه مفکره بوایکیسندن بریسنی
اختیار وتبول ایتمک مجبوریتندهدر . حالبوکه تحلیل ، قطعی صورته
اثبات ایدیورکه « مطلق » ی « محدود » اولمق اوزره تلتی
ایتمهلی یم ، چونکه قابل دکل غیر محدود اولاماز . دیگر طرفدن
تحلیل ینه قطعی صورته اثبات ایدیورکه « مطلق » ی « غیر
محدود » اولمق اوزره تلتی ایتمهلی یم . چونکه قابل دکل « محدود »
اولاماز . بناء علیه « مطلق » ی دوشونمک ایسترسم بری
محدود دیگری غیر محدود اولمق اوزره ضد ایکی مطلق قارشیسند
قاله جغم . فقط تحلیل یالکز بونتیجه بی چیقارمقله قالماز .

محدود ایله غیر محدودک بربرینه معارض اولماسی ، آرقه لرند
بونلری بربرینه تقریب ایدن ، بربریه مقایسه ایدن وغیر قابل تألیف
اولدقلرینه حکم ایله ین برشینک موجودیتدن دولاییدر . تعبیر
دیگرله ، بونلرک آرقه سنده برشعور موجود اولماسی اعتبار ایله در .
اونک ایچون ، محدود ایله غیر محدود کندیلرینی بربرلرندن
تجربید ایدن کله لر ایچنده دکل ده هر مفهومک تضمن و ایجاب
ایتدیکی مفکره فعلنده کورولورلرسه قطعی صورته متضاد
اولمادقلری آکلاشیلیر . محدود ایله غیر محدود ، معین برشعور
موضوعی اولمق اعتبار ایله بربرلرینی ازاله ایتدکن صوکره ،
بومناسبتک تضمن ایتدیکی برشعور قالیرکه اوده غیر معین فقط

مثبتدر . « مطلق » ی معین صورتده دائره شعوره ادخال غیر قابل اولدیغنی بیان ایتمک عینی زمانده بومطلق حقنده غیر معین مثبت بر شعور موجود اولدیغنی تصدیق ایلمکدر .

هربرت سپنسرک اصولی شکلی واسقولاستیک بر مناظره وجدلدن عبارت دکلدرد ؛ مشخص concret بر تنزیل وارجاع اصولیدر . او ، علی العاده تجربه ایله معلوم اولان شیدن حرکت ایدر ، اونک حقیقه موجود کبی دوشونولسی غیر قابل اولان بوتون اقسامنی بر طرف ایلر . اوزمان آرتق باشقه بر شیئه غیر قابل ارجاع بر طورطو قارشیدنده قالان بر کیمیا کر کبی توقف ایدر . ایشته مطلقک اعماقده بوصورتله غیر معین شعوری میدانه چیقاریر . بو شعور طرفندن وضع ایدیلن « مطلق » ناقابل ادراک اولقله برابر حقیقی ومثبت برشیدر .

بوصورتله ، دین ایله علمک ائتلافی یالکز بر کله اعانه سیله دکل بر شأنت سایه سنده تأمین اولونور . بو ائتلاف منفی دکل مثبت برشیدر . دین ایله علمک مناسبتاری حدذاتنده نه ماهیتده اولورسه اولسون بزم ایچون ذی حیات بر وحدت وشعور واردر که او ائتلافک حقیقی اولدیغنی تأمین ایدر .

دین ، مطلقک موجودیتنی تصدیقندن حرکت ایدر . بونده حقیقتدن خارجه چیقمش دکلدرد . چونکه او مطلق حقنده بز مثبت بر شعوره مالکز . علم هر جهتن کندیسنی احاطه ایدن اسراری ازاله یه قادر اولاماز . بو قدر تسزلکه ایسه بر چاره

یوقدر . چونکه مطلق حقدہ آنجق غیر معین بر شعورہ مالکز
وباشقہ دورلودہ بر شعورہ مالک اولامایز .

*
**

مع مافیہ دین ایله علمک مناسباتی حقدہ کی بوفکر ہر برت
سپنسرک مسلکنک مابعد الطبیعیہ عائد برمدخلی دیمکدر . اصل
مسلک علم فکری اطرافندہ دوران ایدر . غایہ سی « قابل ادراک »
مفهومندن استنتاج ایدیلن پرنسیپلر واسطہ سیلہ علومک توحید
وترکیبی *synthèse* اجرا ایتمکدر .

علملر اشیایی مشابہترینہ کورہ تصنیف ایدرلر . مبہم ،
نامم یا خود کیفی « *qualitatif* » مشابہتلی ریاضیاتک مساوات
وعینیت تعبیر ایتدیکی تام ، صحیح مشابہتله ارجاع وتزید غایہ سنی
تعقیب ایلرلر . علملر کندی باشترینہ یالکز قسماً توحید ایدلمش
بریلکی بہ واصل اولابیلرلر . فلسفہ بیلکی بی تام بر صورتہ
توحید ایتمکہ تشبث ایلر . قوللانیدیغی آلت ، قانون تکاملدر .
علوم بوتونون تکاملک وجودینی حس ایدرلر . فقط بونی
« قابل ادراک » مفهومک تحلیلی اثبات وتأسیس ایلر .

علملر وقایعی ، بوتون وقایعی تدقیق ایدرلر . نہایت فلسفہ
ایله برلشن علملر تدقیق ایتدکلری او وقعہ لک ہر ساحہ دہ ،
— وارلغک وبیلکینک اساس مشترکی اولان — قانون تکامل
آلتہ داخل اولدقلرینی کورورلر . اک کنیش معناسیلہ تلقی
ایدیلن بو قانونہ نظراً ہرشی بی انسجام بر عدم تجانس حالندن

معین و ذی انسجام بر تجانس حالتی همه حال و تدریجاً کچر .
تکامل قانونه دینلرده سائر بوتون حادثه لر کبی تابعدرلر .
صوک غایه سنی تحری ایجاب ایتدیکی زمان علم نظرند « اساسات
اولین میانه » قونولان دین شیمدی ، زمانده وفضاده موجود
برحادثه اولمق اعتباریله ، علمک و فلسفه نك تدقیق ایتدیکی اوهم
بربرلینه مشابه بر طاقم شیلر آراسه کیرر .

شیمدی بوراده مسئله تکاملجی فلسفه نك پرنسیپلینه کوره
کلیسا مؤسساتنک برحادثه صفتیه تولدینی تحری ایتمکدر .
تاریخ صیراسنه کوره دینلرک نقطه حرکتی ، ایلریده تنوع
ایده ایده او نامتناهی انواعی حصوله کترین وقعه ابتداییه ،
هربرت سنسره کوره « اش » Double فکرندن باشقه برشی
دکلدر . انسان صوده کندی خیالی یاخود اشنی کورور .
کذلک ، کندی کندیسنی رؤیاده کوردیکی کبی باشقه آدملرک
خیاللرینی ده کورور . بو « اش » اصله بکزه مکله برابر اونک بالضروره
عینی دکلدر . انسانک ایلك حرکتی بونلری آیری آیری
مخلوقلر کبی تلقی ایتمکدر . حالبوکه اویقو کچنجه اش نه اولویور؟
انسان اونک محو اولمادیغنه ، ساده جه اوزاقلاشدیغنه ، احتمالکه
کله جک رؤیاده ینه کوزوکه جکنه اینانغنه طبیعی برتمایل بسلر .
صوکره اولوم کلدیکی زمان انسان او اسرار آلود « أنا » نك
پایدار اولدیغنه ، کندی کندیسنه آز چوق مشابه بر حالده
قالدیغنه ، بناء علیه اشنی اولدیغنی مخلوق مرئی به آز چوق بکزه دیکنه

قولایجه اینانیر . بوندن پریلره ، ارواحه ، طبیعت فوقنده مخلوقلره ، اونلرک قدرتلرینه ، حیات بشره تأثیرلرینه اعتقاد حاصل اولور . ایشته بونقطهده اپیکورجیلرله برلشن هربرت سنسره کوره دینک تاریخی منشائی بودر .

بواعتقاددن اینلر ، عقیده لر ، کلیسا مؤسسائی چیقمشدر . هر موجود حقیقینک بر روح کبی تلقی ایدیله بیلیمکه قابلیتی بر اشی واردر . ارواح سفلیه ، زمان ایله ، معبودلر تسمیه ایدیلن ارواح علویه نك تحت حکمنده طولانمشلردر . بو ارواح علویهده نهایت بر الله احدك تحت حکمنه کیرمشلردر . انسان بو طبیعت فوقنده کی قدرتلری ذهنده تصور ایتمه ، کندیسی ایچون قابل وصول و مساعد بر حاله کتیرمهک چالیشمشدر . بو آرزودن اساطیرلر ، سحر و بویودستورلری ، بر طاقم عبادتلر و تشکیلاتلر چیقمشدر . بونلره صوکره تکامل قانونه توفیقاً بر نقطه یه قدر انکشاف ایتشلر و منشألرندن بعضاً آنجق اوفاق تفک بعض اقسامی محافظه ایلشلردر .

انسانلرک اعتقادلری پک زیاده تکامل ایتدیکی ایچون ایلک مقصد و غایه لری بعضاً زائل اولمشدر . بناء علیه آرتق کندیلرینه استنادکاه بولامایان مؤسسات بر رابطه اجتماعیه صفیله پایدار اولورلر . تکاملک کندیلرینه ویزدیکی بو وصف پک زیاده حائز اهمیتدر . دینلر آرتق جمعیات بشریه نك اتصال و تمادیسنی تمثیل و اراشه ایدرلر . اونک ایچون بونلره حرمت و رعایت ایتمکه فردلرک مهم منافی واردر .

تکامل دینیک وصف عمومیسى عنصر اخلاقینک عبادت
عنصرینه یعنی الوهیتک جلب توجه و عنایتی عنصرینه کیتدکجه
غلبه سى و تابدایتده سبب اولین کائثاته عطف اولونان انسانى
اوصافک کیتدکجه آزالماسیدر ؛ عقیده لری صرف برر تمثال
دییه تلقی ایتمکه ویرلرینه « مطلق » حقنده هم غیر معین هم
مثبت بر شعور اقامه ایله مکه تمایل کوسترلمسیدر .

هربرت سپنسر مسلک‌نک تفسیری

علم ایله دینک مناسباتی حقیقه هربرت سپنسرک مسلک‌لرینک خلاصه‌سی ایشته بوندن عبارت‌در. بونلرک معناسی نه‌در؟ هربرت سپنسرک اثرینک هیئت مجموعه‌سی ایچنده بویوک براهمیتی اولمایان تفرعات قیلندن بر قسم میدرلر یوقسه سپنسرک مسلک اصلیندن آیرلماز بر پارچه حالنده درین فکرلرک افاده سیمیدرلر ؟

هربرت سپنسرک اصل بویوک اثری اولان توحید و ترکیب علوم قارشیننده بونظریه‌لرک اهمیتسز برشی کبی تلقی اولونه‌بیلیر و بالخاصه ، منفی بر معنایی حائز اولدقلری سویله نه‌بیلیر .

واقعا « اساسات اولین » ده بر « ناقابل ادراک » نظریه‌سی ایچون کافی مالزمه واردر. فقط شونقطه‌یه دقت ایتمک ایجاب ایدر که سپنسر ابتدا « اساسات اولین » نک باشنه ناقابل ادراک حقیقه بر فصل قویمق فکرنده دکلدی . مسلک عمومینسک دینه مغایر بر معناده تفسیر ایدلمسی قورقوسیه ، لالهیلک مؤاخذه‌سنی بر طرف ایتمک ایچون صوکره دن بو برنجی قسمی علاوه ایتمشدر .

بوناقابل ادراک نظریه‌سی ، اسمندن ده آکلاشیه جفی اوزره ، بزه ، سبب اولین اولان اللهمک و دینک اصل موضوعلرینک بزم ادراکمز دن تمامیه خارج اولدقلرینی اوکره تیر . شبهه سزدر که تدقیق و مشاهده ایتدیکمز حادثات بونلرک شأیتلرینی تضمن ایدر . فقط هر دورلو طرز وجوددن عاری اولان بر وارلق

نەدیمکدر؟ صورت قطعیهده ناقابل ادراک بر «مطلق» ک نه معناسی واردر؟ بونده، فیلسوفک بوتون انکارلرینه رغماً مجرد بر تعیردن، بر عدم امکانک تمامیله منفی بر افاده سندن بر شی کوروله بیلیرمی؟ دینلرک تولد تاریخیسی حقنده کی مسلکه کلنجه شبهه یوقدر که بو، صریحدر، مثبتدر وای بسط و تمهید ایدلشدر. فقط، بو کون پک مشکوک اولان قیمت علمیه سندن صرف نظر، بومسلک دینک خصوصی بر اوبژه قتیف تمله مالک اولدیغنی انکار دکلیدر؟ بونده دینلری تشکیل ایدن بوتون شیلرک طفلانه ویا کلش بر اعتقاده، رؤیالرک بزه بیلدیردیکی بر طاقم خیالتلرک حقیقلکنه و پایدار اولمالری اعتقادینه ارجاع ایدلدیکنی کورم یورمی بز؟ بو نقطه نظره کوره دین انسانک تاریخ طبیعیسنک ساده جه بر فصلندن عبارت قالما یورمی؟

بو مختلف نقطه لر حقنده هر برت سپنسرک دوشونجه سنی ایجه آ کلامق ایچون، مسلکنک تفسیرینه سپینوزانک کرک توراته کرک طبیعته تطبیق ایتمک ایسته دیکی اصول تنقیدی، اثرکینه اثر ایله ایضاحی اصولنی تطبیق ایلمک ایجاب ایدر.

* *

*

هر برت سپنسرک دین حقنده کی نظریه لرینه باعث اولان اسباب نه لدردر؟ مسلکلرک اسبابی نظر ملاحظیه آلنیرسه اونلرک حقیقی معنالینی آ کلامق احتماللری زیاده لشیر.

فیلسوفک کندی ترجمه حالی حقنده ویردیکی معلوماته

باقیبرسه - که بونلر غایت دوغرو ، فوری ، جانلیدر ، مفکره -
سنگ سعی داخلیمی حقدنه بر چوق تفصیلاتی حاویدر - بواسبابک
شونلردن عبارت اولدینی کورولور :

اول امرده ، تورات و بومتن مقدسی شرح ایدن واعظلرک
موعظه لرینک یابدینی تأثیر . کویا وحی الهییه مستند اولان
بر چوق شیئی سپنسر بر رزالت اولمق اوزره تلقی ایتشدر .
آدمک عدم اطاعتدن دولایی بوتون معصوم نسل آدمی محکوم
عذاب ایتک نه بویوک حقسرلقدردر ! نیچون انسانلر ایچنده
یالکز پک محدود بر قسمه بر امتیاز مخصوص بخش اولونیور
و کندیلرینه نجات یولی وحی اولونیورده باشقه لرینک بوندن
خبرلری اولمایور ؟ هله شوادعانک غرابته باقکز : کندیسندن
بر چوق سیاراتیله برابر اوتوز میلیون کونش صادر اولان سبب
اولین کائنات بر کون انسان قیافتنه کیریور ، ابراهیمک قارشیسنه
چیقیور ، اونکله بازارلغه کیریشه رک صادقانه خدمت ایده جک
اولورسه اوکا اراضی ویرمکی تعهد ایلور ! کلیسالرمزده
مدحیه لرینی ترنم ایتدی کمزری دویمقده الله نه ذوق بولا بیلیر ؟
یار اددینی بز لر کبی اصغر نامتناهی مخلوقات متصل کندیسنگ
عظمت و جلالتدن بحث ایتیمورز دییه ناصل اولورده حدت
ایده بیلیر ؟

هر برت سپنسرک کتابنده بر چوق یرده بویله ملاحظاته
تصادف اولونور . بوملاحظاتی الهام ایدن اسباب نه در ؟ بوبابده

هیچ شبهه‌ی محلی بوقدر. الله حقنده کی عنغوی اعتقاد لرله کندی
عقلنک سبب اولین کائناته عطف ایتدیکی نامتناهیلک وصفی
آراسنده کی عدم تناسب هر برت سپنسره فنا بر تأثیر یاپار . بو
بردینسزک حسیمیدر ؟ دین خصوصنده لاقیدلق علامتیمیدر ؟
لسانک شدتی ، طرزی دلالت ایدر که دینه قارشی بو هجوملری
اوکا تلقین ایدن شی جدی ودرین بر تمایل دیندر .

بو نوع تنقید آنحق خصوصی بر دینه عاند بعض حکایه لره
وعقیده لره تعلق ایده بیلیر . سپنسرک کندی ترجمه حانه دائر
یازدیغی کتابده اصرار ایله بحث ایتدیکی باشقه نوعدن بر تنقید
دها واردر . هر برت سپنسر دیور که : مفکره مده فطری اوله رق
« طبیعی علیت » فکری واردی . سبب ایله نتیجه نک بر برینه
معادل اولماسی ضرورتی ، عادتاً بر حدس ایله ، تقدیر ایدیوردم .
کافی درجه ده بر سبب اولمازسه بر نتیجه حاصل اولمایه جغنی بکا
او کرتمکه حاجت اولمادن بن حس ایلوردم . بر سبب موجود
اولدجه اونک تأثیرینک ده ضروری اوله رق کرک کمی کرک
کیفی احوالک هیئت مجموعه سیله بر لکده حصوله کله جکنه دائر
ایچمه کندیلکندن بر قناعت واردی . بو استعداد فکری بنی
ما فوق طبیعت فکری نی رد ایتکه سوق ایتدی . معجزه تسمینه
ایدیلن یعنی طبیعتک علیته مغایر دیه تلقی اولونان شیرک کافه سنی
غیر ممکن عد ایتکه باشلادم .

برنجی سبب ، رسمی صورتده دینی اولوق اوزره تدریس

ایدیلن خصوصی مذاهبدن استخراج ایدلمشدی . بو ایکنجی سیک منشائی علمک طبیعتده در . علم هرشیدن اول ، مافوق طبیعی فکرنی بوجه پیشین برطرف ایدر .

هربرت سپنسرک بحث ایتدیکی طبیعی علیت اساسنده دینی معتقدانه قارشی غیر قابل ازاله بر مانعه موجودمیدر ؟ بو پک احتمال دائره سنده دکلدرد . چونکه بر چوق فیلسوفلر کورو - لمکده درکه حادثاتک طبیعی صورتده بر برینه مربوط اولدیغنی صریح صورتده بیلمکله برابر غایت درین بر حس دینی به ده مالکدرلر . قرون قدیمه ده رواقیه بویله ایدیلر . یکی زمانلرده ده سپینوزا ، لایدنیچ ، قانت بوکا بر مثال تشکیل ایدرلر . حالبوکه دیگر طرفدن نسج حادثاتده بر فیصل قبول ایدن اپیکورجیلر ، بودنیانک حادثاتنده معبودلرک هر دورلو مداخله سنی انکار ایدرلردی .

او حالده ، دینی نقطه نظر دن طبیعی علیت مسلکنک نتیجه سی نهدر ؟ بو مسلک بزى الله ایله طبیعتی بر برینی احما ایچون قاپالی بریده بوغوشان ایکی معارض کبی تصور ایتمکدن منع ایلر . تأثیر الهی بی قوای طبیعیه نک محو و تخریبندن عبارت عد ایتمکه ، تأثیر مخلوقاتی ده قدرت خالقه یه قارشی عصیانده کورمکه بزى بر امتاز . الله ایله طبیعتی بر برلیله مبارز ایکی آدمه تشبیه ایدن بر طبیعی و مافوق طبیعی تلقیسی پک طفلانه بر شیدر . بویله فکدرلی بر طرف ایتمکه اوغراشمقله انسان دینسز وصفنه

لیاقت کسب ایتمش اولماز . طبیعی علیت مسلکی ، سبب نتیجه ، نسخه اصلیه قوییه ناصل حاکم ایسه قوانین طبیعتیه اوصورتله حاکم اولان عمومی برانظام ، وحدت ، حیات و توافق اساسنه مانع دکلدر . حتی بر چوقلری نظرنده بویله بر اساسی ایجاب وتضمن بیله ایدر . بر اثبات ریاضینک مختلف آنلری آراسنده موجود اولان ارتباط وتسلسل بو اثباتک صاحبی اولان بر ریاضینک وجودینه بر مانعه می تشکیل ایدر ؟

مع مافیه ، طبیعی علیت فکرینک بویله بر تفسیره مساعد اولابیلرسی ایچون بر شرط لازمدر . کله نک معنای علمیمی ایله طبیعت ، « مطلق » دن عبارت کبی تلقی ایدیللمیلدر .

ایشته هر برت سپنسرک اخذایتدیکی وضعیت بودر . او کندیمی سویلرکه بزم قوانین طبیعیه مز ، بزم او کمزده کی دنیا ، وجود حقیقینک برر تمالرندن عبارتدر . بونلری « مطلق » مرتبه سنه چیقارمق هر دورلو فلسفه یه مغایردر . بناء علیه اوندی طبیعی علیت اساسنه اینانمک یانی صیرا بو علیته فائق بر اساسه ایمان ایچونده یر واردر که او اساسده ایشه دینک موضوعیدر .

ذاتاً ، دقت ایتملیدر که سپنسر بر قرار ویرمز . « هر دورلو مافوق طبیعی فکرینی رد ایتمکه مجبور اولدم » دیمز . ساده جه : « علی العاده ، مافوق طبیعی حقنده بسله نن فکری رد ایتمم » دیر . قوانین طبیعتیه بر تجاوز معناسیله معجزه فکرینی رد ایتمکه برابر دینک حقیقه مافوق طبیعی اولان اساسلرینی قبول ایتمکه

باس کورمه ينلرك و بورد وانكار لريله، اللهی دائمی صورتده كندی
اثرینی اصلاح و تصحیح ایله مشغول فنا بر عمله موقعه ایندیر.
تلردن دها دیندار اولدقلری فکرینی بسله ينلرك آراسنه قاتیلیر .

*

**

فقط هر برست سڤنسرک يالکز نیتی نه اولدیغنی تدقیق ایله
اكتفا ایده مه یز . « ناقابل ادراك » و « تكامل دینی » نظریه لرینی
حد ذاتلرنده ده پیش ملاحظه یه آملغمز ایجاب ایدر . سڤنسرک
مسلكلرینی تفسیر ایدن ذواتدن بر چوغنی تكامل دینی نظریه سی - كه
حقیقته مسلكك مثبت و علمی قسمی بودر - دین فکرینك
اوبزه قتیف قیمتنی صفره ایندیردیكنی و بوصورتله بدایتده ناقابل
ادراك اولقله برابر حقیقه موجود بر مطلق بولوندیغنی نظریه سنی
صرف خیالی و لفظی بر حاله قویدیغنی ادعا ایدر لر .

فلسفه علمییه نقطه نظرندن هر برت سڤنسره كوره دین نه در ؟
« اش » ذهابی كبی اهمیتسز حتی عادی ، ابتدائی و طبیعی
بروقعه نك عمومی قانون تكامله توفیقاً طبیعی صورتده انكشافی .
بوداعانك نتایج حقیقه سنی اولچمك ایچون اونی هر برت
سڤنسرک نقطه نظرندن پیش تأمله آلمق لازم كلیر .

هر برت سڤنسرک آكلادیغنه كوره تكامل طبیعی ساده جه
بر میخانیک حادثه سی دكلدر . شبهه یوق كه مالزیه سی ، ذره لر
كبی بر لرندن آیری بر طاقم وقعه لر در . تكامل ، بو خارجی
مالزیه ی محیطك تدارك ایتدیكى وقایع مرتبطه نك ابتدائی بروقعه سی

اطرافنده طویلار . فقط او یله راست کله بر طاقم مرکبات وجوده کتیرمز . نرم ، قابل تعدیل برطاقم موجودات تولید ایدر که بونلر تدریجاً بر برلرینه توافق ایدر لر . حقیقته طبیعتک هر عنصرنده موازنه یه و توافق عمومی کائنا ته دوغرو بر تمایل شکلنده بوتکامل مکنوزدر .

بونک نتیجه سی اوله رق ، تکاملک بوتون معین و بالنسبه ثابت اولان محصوللری حد ذاتلرنده برقیمته و حیثیت و اعتباره مالکدر لر . چونکه هپسی طبیعتک قانون قصواسی اولان بو عمومی توافق متقابلک ، معین بر نقطه فضا و زمان داخلنده کی برشکلنی ، بر آنی ارئه ایدر لر . اونقطه ده ، اوزمانده یالکز او شکل قابل ایدی واک ایسی او ایدی . بو ، آنغلو - ساقسون عالمی ایچون آلیشقین اولدق لری پک معزز اساسدر : وارلق یالکز باشنه ، اکر محقق و ذی قوت ایسه ، کندیسنی شدتله مدافعه و ادامه ایده بیلیرسه برحق دیمکدر ، برحق بخش ایتمکده در . ایشته بو صورته ، حادثات دیننده یالکز موجودیتلری ، دوام ایده بیلملری ، قوه حیاتیه و عمومیت وصفنی حائز اولمالری اعتباریله ، - هر برت سپسیرک اساسلرینه نظراً ، - ایچنده پایدار اولدق لری محیطه توافقلرینی ، مشروعتلرینی ، قیمتلرینی اثبات ایتمس اولور لر . حادثات دیننده وارا اولدق لری و پایدار قالدق لری ایچون برر موجوددر ، برر شرائطدر . دیگر طرز وجودلر بونلره توافق ایتمکده مجبوردر لر . « اساسات اولین » ک برنجی قسمی

یالکز دینک علمه اویمغه نه صورتله مجبور اولدیغنی ایضاح ایتمز .
 عینی زمانده علمک ، دین ایچنده اساسلی اولان قسمه ناصل
 حرمت ورعایت ایتسی ایجاب ایلدیکنی ده کوسترر . سپنسر قوانین
 طبیعته اهمیت ویرمهین الهیاتک علیهنده بولوندیغنی کبی «مطلق» ک
 ضمانی اولان اسرار کائناتی انکار ایتک جرئتکارلغنی کوسترن
 علمک ده کبری نی قیرار .

موجود ادیانک بو قدر زمان پایدار اولابیلمش اولملری
 هر برت سپنسره کوره قیمتلرینک برتأمیناتیدر . فقط بو حادثات
 دینی هانکی نقطه نظر دن بر قیمتی حائزدر لر ؟ زمانمزده کی شعور
 دینی بی علاقه دار ایدمه بیله جک قابلیتده میدر لر یوقسه بونلر طبیعتک
 تمللری اولان میخانیکی قوتلر یا خود کور سوق طبیعیلر کبی
 پایدار اولمش بی معنا بر اعتقاد باطلدن می عبارتدر لر ؟

هر برت سپنسره کوره انکشاف دینینک نقطه حرکتی شعور
 دینی نقطه نظر دن هیچ بر قیمتی یوق کبی کورون بر حادثه در ،
 یعنی انسان ابتدائینک رؤیاده کوردیکی خیاللرک شائیتلرینه
 اعتقادیدر . بو طفلانه منشأ ناصل اولورده بوتون سلسله
 تکامل اوزرنده تأثیرینی حسب ایتدیرمز ؟ بویله قبا بر اعتقاد
 باطلک انکشافدن و اطرافه اویماسدن باشقه بر شی اولمایان
 بر طاقم اعتقاد لر و مؤسسهر بر فائده عملیه تأمین ایتسه لر بیله عقلک
 هیچ دخلی اولمایان بر طاقم خیالاتدن باشقه بر شی اولابیلر لر می ؟
 بو استتاج احتمالک یکنظرده کوروندیگی قدر قطعی دکدر .

عجبا تکامل نهایت اساسی ده دکشدیره مزمی ، برخطایی حقیقه قلب ایده مزمی ؟ مع مافیه هربرت سپنسرک بواعتراضه ویردیکی جواب بودکلدر . سوسیولوژی اساسلی *Principes de Sociologie* نامنده کی اثرینک « دینک ماضیسی واستقبالی » سرلوحه سی فصلنده واون دو قوزنجی عصر مجموعه سنده کی مقاله لرنده (۱۸۸۴) بواعتراضی شو صورتله جرح اییدیور :

اگر مقدمات دوغرو اولسه ایدی ، نتیجه دوغرو عد اولونه بیلیردی . فقط قارئلرمدن بر چوغنک احتمالکه ظننه مغایر اوله رق ، دینلرک نشئت ایتدیکی مفهوم ابتدائیده حقیقی بر وقوف تخمی واردر . او ایلك تلقیده ولوکه غایت خفیف صورتده اولسون اوزاقدن اوزاغه ادراک اولونان حقیقت شودر : شعورده تجلی ایدن قدرت شعور خارجنده موجود اولان قدرتک خصوصی شرائط آلتنده مشاهده ایدلمش بر شکلندن عبارتدر . ایلك حرکتمز بو قدرتی بعض حادئات طبیعیه نك بزه اراهه ایتدیکی کندی کندیمزک خیالمنزایله قاریشیدیر مق اولزر . حالبوکه قاریشیدیرمه بر خطای مطلق دکلدر . چونکه بزده بر قوت بولوندیغی وبونک کاشناده کی عمومی قوت ایله بر اولدیغی دوغرو در . ابتدائی فرضیه مزک بر قضیه فلسفیه اولمق ایچون کچیرمه که مجبور اولدیغی تکامل اوفرضیه نك تمامیه و قطعی صورتده تحولونه محتاج دکلدر . اوفرضیه نك ایچندن اللهمی انسانه بکزه ته جک صورتده کی اعتقادات ابتدائیه عائد قسمک چیقارلمسی کافیدر . بویله تصفیه ایدلکدن

صوکره تسلیم ایده رزکه شعورك خارجنده موجود اولان قوت شعور ایله طانیدیغمز قوته بکزه یه مز . مع مافیه بو ایکی قوتک عینی برشأیتک مختلف برطرزندن عبارت اولدیغنی ده تسلیم ایلرزه . ایشه « ناقابل ادراک » مسلکی هربرت سپنسرک کندیسی طرفندن بو صورتله تکامل نظریه سنه صریح صورتده ربط ایدلمشدر . آرتق فیلسوفک « اساسات اولین » نک تملی اولمق اوزره « ناقابل ادراک » حقنده ابتدا برفصل یازمغه نیت ایتمه مش اولماسنک اهمیتی قالماز . « ناقابل ادراک » تکاملک روحیدر . چونکه وجود اساساً بر اولدیغنی ایچوندرکه موجودات طبیعتک متقابلاً بر برلرینه توافق ایتمسی اونلرک غایه سیدر و بو غایه قابل تأمیدر .

فقط ، هربرت سپنسرک ، دین حقنده معلوماته حریص اولان روحلره ویردیکی یکانه شیدن عبارت اولان بو ناقابل ادراک مسلکی بزدن مثبت ، حقیقی ، مؤثر و قابل ادراک بر دین امیدینی رفع و نزع ایتمکه منتهی اولمایورمی ؟ ایکی مخالف اساس فلسفی آراسنده کی مناقشه دن آرتمش مجرد برطورطودن ، بوش بردستوردن عبارت قالمایورمی ؟

یقیندن باقیله جق اولورسه بو مسلک یکنظرده کوروندیکی قدر مجرد و بوش دکلدر .

هربرت سپنسرک کوره بزى « ناقابل ادراک » ک ایچنه

ادخال ایدن شی - بوتون تصورات و تلقیاتمزمک ، بوتون محاکمه لرمزمک، بوتون تحلیل لرمزمک، حتی ال قطعی رد وانکار لرمزمک دواملی و ضروری تملی اولمق اوزره - شعوردر . اگر بویله ایسه هربرت سپنسرک مسلکنده بعض مثبت بر الهیات تخملمری بولونمق ایجاب ایده جکدر . فی الحقیقه ده بویله تخملمره تصادف اولونور .

ابتدا ، سپنسرک رد وانکار لری آراسنده بارز بر ایده آلیم کندیسنی کوستریر . « اساسات اولین » ک « قابل ادراک » ه تخصیص ایدمش اولان ایکنجی قسمنک باشلانغجی بر کوزدن کچیریلسون . اوراده کورولور که بزم بوتون فکر لرمزمک - کرک عالم خارجی به یعنی غیر آناه کرک عالم باطنی به عائد اولان فکر لرمزمک - نقطه حرکتی منحصر آ بزم حالات شعور مزده در . بز ایکی دور لو حالت شعوره مالکز : بر قسمی قوتلی حالاتدر - که بونلره حس و ادراک perception دیرز - بر قسمی ضعیف حالاتدر : ملاحظه ، حافظه ، مخیله ، تفکر کبی . برنجی حالات آراسنده غیر قابل ازاله ارتباطلر واردر . بونلرک اظهار ایتدکلری مجهول قدرته غیر آنا non - ego نامنی ویریرز . ایکنجی حالات آراسنده قابل ازاله ارتباطلر واردر . بونلرک افاده ایتدکلری قدرته آنا ego قسمیه ایده رز . کورولور که شعور ایکی طرفدن ده بیلکینک یکانه منشائیدر . شعور اوپله بر قانالدر که « نا قابل ادراک » ک تأثیری بزه نمایان اولابیلکم ایچون همه حال اورادن کچمکه

مجبور در هربرت سپنسر غیر آنانک حادثاتی آنانک حادثاتی تعدیل
ایده بیه جکگرینی و بونک عکسی غیر ممکن اولدیغنی ایضاح ایتدیکی
زمان بوندن مقصدی ایکی طرز شعوردن برینک دیکری اوزرنده
بر تأثیر اجرا ایده بیه جکگنی بیانن عبارتدر .

بوتون بیلکیلر مزی شعوردن چیقارماسی اعتباریله بومسلک،
فکر جیدر (ایده آلیستدر) . «أنا» نك «مطلق» ایله اولان مناسبتنی بو
طرز تعیننه کوره مسلک، کلیت اله panthéisme تمایلاتی کوستریر .
« پسیقولوژی اساساتی » Principes de Psychologie نك
مقدمه سنده او قودیغمزه کوره حالات شعوره مالک اولان برفردده
دائمی صورتده پایدار اولان أنا ، ناقابل ادراکک بر قسمیدر .
هربرت سپنسر باشقه بر طرفده بوتون اشیایه مصدر اولان ابدی
قوتدن بحث ایتدیکی صیراده دییور که : « بزده شعور شکننده
فیشقیران شی ده بو عینی قوتدر » . دیمک که أنا حد ذاتنده
« مطلق » دکله بیه بزم ایچون « مطلق » در . بزم نظر مزده
مطلقک اک بدیهی ، اک بلا واسطه افاده سیدر .

هربرت سپنسر ده ایلری کیدیور . دائرة شعورک اوته
طرفنده بولونان ، بزجه ایریشیله مین و « ناقابل ادراک »
دنیلن اوحد ذاتنده « مطلق » ی عجبا سپنسر سادهجه ناقابل
ادراک اولمق اوزره می تلقی ایدیور ؟ بونک روح می یا خود
ماده می ، بر شخصیته مالک می یا خود غیر مالک می اولدیغنی
هیچ بر وجهله بیه میز دیر می عجبا ؟ هربرت سپنسر بو سؤالی

ایراد ایتمش و « اساسات اولین » ده شو جوابی ویرمشر :
 « آغوستیسیزم [یعنی « مطلق » ی ناقابل ادراک عد
 ائمه] مفکره بشر ایچون اصل طور دیندارانه اولدیغی حالده
 بونی دینسزک ایله مترادف عد ایدنلر بوراده مسئلهی بر
 شخصیت ایله او شخصیتک دوننده بر شکل موجودیت آراسنده
 موضوع کبی ظن ایتدکلرندن دولایی بو خطایه دوشیورلر .
 مطلقک بر شخص صفتیه ناقابل ادراک اولدیغی سویله مک اونلرک
 فکر نجه مطلق موجود ایسه بیله بر شخصدن آشاغیدر دیمک
 اولور . فقط بویله بر مسئله بر شخصیت ایله او شخصیته فائق
 دیگر بر شی آراسنده موضوع بحث اولابیلیر . فی الحقیقه ، ذکا
 ایله اراده میخانیک حرکتیه نسبتله ناصل عالی ایسه لر ذکا ایله
 ارادهیه نسبتله او قدر عالی عد اولونه بیله جک باشقه بر طرز
 وجود اولامازی ؟ »

هربرت سپنسرک بو فکری پاسقالك شو مشهور حکمتنده
 تصویر ایدلدیکی وجهه اجسام ، ارواح و عشق دیه ارانه ایتدیکی
 اوچ ترتیبی تخطر ایتدیر میورمی : « اجسام ایله ارواح
 آراسنده کی نامتناهی مسافه ارواحک رحم و شفقته اولان نامتناهی
 کره نامتناهی مسافه سنی ارانه ایدر . » ناقابل ادراک فیلسوفنک
 مسلکی بو نقطه ده تصوفه و روحیجیلکه بر تمایل ارانه ایتمیورمی ؟

بو فکر لرک هربرت سپنسر نظر ننده حقیقی بر اهمیتی حائر

اولدینی و اونجه پك معزز عد ایدلدیکی بوتون حیاتیله ثابتدر .
دینك نمایان اولدینی عنعنات ، عقائد ، آیین ، مؤسسات
کبی شکلردن هر برت سپنسر متفر اولماقه برابر شکلی اساس
ایله قاریشدر مقدن هر وقت توقی ایتشدر . ایچنده دین روحك
بولونمادینی او باطل فکرلری ، عبادتلری سپنسر هپ حقیقت
دینیه نامنه رد ایتشدر .

بوتون حیاتیجه ، هر شیدن اول حسیات اوزرینه مؤسس
اولسه لرده ، بعض اعتقاداتك - بونلرك الهیاتدن زیاده اخلاقی
و عملی بر وصفلری اولمالری اعتباریله - مشروعتلرینی قبول
ایتشدر . لایموتلغه و اجر عقبایه اعتقاددن هر وقت کمال حرمتله
بحث ایلوردی . دیوردی که : « شوراسی دائماً محتاج اخطار
بر حقیقتدر که بوقدر چوق مصائبك بزه هجوم ایتدیکی ، بزى
مضطرب ایتدیکی شود نیاده باشقه ودها ای بر عالمده نائل مکافات
اولق اعتقادی انسانلره بعض مصائبه قاتلانمق قوتی ویریر .
حالبوکه انسانلر یالکز مثبت بیلکیلرله قالسه لرایدی بونلره
تحمل ایده مز لردی . »

تفکر و ملاحظاتی انکشاف ایتدکجه هر برت سپنسر ده
لاقید اولق شویله دورسون ، دینی شیلره قارشى دها دقتکار
اولدی ، اونلرك بویوکلکلرینی و حیات بشرده ایفا ایتدکلری
وظیفه بی دها تقدیر ایله تسلیم ایتدی . تفکرات فلسفیهك ترقیسنی
تصویر ایتدیکی صیراده نامتناهی فضا مفهومنی شو تعبیر ایله بیلدیرر :

« صوکره ، بوعومی ظرف Matrice فکری کلیر . بو ، هر دورلو تکاملدن ، هر دورلو خلق و ایجاددن مقدم ایدی ، وسعت و دوام اعتباریله تکاملی ده ، خلق و ایجاددی ده نامتناهی درجه ده کچوردی . چونکه کرک تکامل کرک خلق و ایجاد قابل ادراک اولایلیمک ایچون برمبداه مالک اولمق اوزره دوشونلک ایجاب ایدر . حالبوکه فضا ایچون مبداء یوقدر . فضا اویله چیلاق برورلقدر که هانکی استقامتده قطع ایدیلیرسه ایدیلسون مفکره نك واصل اولدیغی حدوددن اوتده دایما قطع اولونان قسمه نسبتله اعظم نامتناهی درجه ده بویوک دها قطع ایدلمه مش قسملر قالیر . شو بزم بوتون کائاتمزک ، ایچنده آنجق بر نقطه کبی دوردیغی بوفضا فکری مفکره بشری عادتا ازدیکی ایچون اوزرنده پک اصرار ایدیله مز . سم ترقی ایتدکجه فضای نامتناهینک هیچ برمبداء ، هیچ برسبب اولمقسزین دایما موجود اولدیغی و دایما موجود اوله جنی شعوری بکا اویله هیجان ویریور که دهشتدن تیره یورم . »

بو صحیفه لری اوقوینجه پاسقالک شو دوشونجه لری خاطره کلیور : « رؤیتمز اوراده توقف ایدیورسه مخیله مز دها ایلری به دوغرو کیتسون . اوتصور و تلقیدن یورولور ، فقط طبیعت اونک اوکنه کنیش ساحه لر آچمقدن خالی قالماز . بوتون بو عالم مرئی طبیعتک سینه وسعتنده غیر محسوس درجه ده کوچوک بر نقطه دن عبارتدر . »

هربرت سپنسرده کیتدکجه نمایان اولان شی یالکز مجرد
وفلسفی شکلی آئنده بر فکر دینی دکلدرد . عقاید و مؤسسانه
یعنی دینک مادی شکلرینه قارشی کوستردیکی شدتن بر قسمنک
مرور زمان ایله اورته دن قالمش اولدیغنی ده صاقلاماز . تقدیر
ومطالعائنده کی بوتحول اونک حیائنده او قدر موقع طوتمشدر که
کندی ترجمه حالنه عائد کتابک خاتمه سنی تشکیل ایدن ملاحظاته
اونی موضوع اتخاذ ایدر . واصل اولدیغنی نتیجه نک خلاصه سی
شودر :

دینی مؤسسهر حقه ده کی افکار مده حصوله کلن مهم
تعذیلاتک اوج سببی واردر .
برنجی سبب سوسیولوژی حقه ده کی تدقیقاتمدن چیقدی .
بوتدقیقات نتیجه سنده قبوله مجبور اولدم که هر یرده وهر زمان ،
حیات حقیقه ده انسانلرک خط حرکتلری اوزرینه الهیاته
عائد تمثاللرک وپاپاسلرک تأثیراتی غایت الزم ایدی . بوندن صرف
نظر اولونامازدی . فعلیائنده فردلرک هیئت اجتماعیه یه قارشی
کوسترمه لری الزم اولان انقیاد آنجق یکلیسا مؤسساتی سایه سنده
ادامه وتأمین ایدیله بیلمشدر .

ثانیاً ، کوردم که انسانلرک لفظی و اعتباری اعتقادلریله
حقیقی اعتقادلرینی بر بوندن آیرمق ایجاب ایدیور . اعتباری
اعتقادلر آزچوق هیچد کیشمه دن قاله بیلیرلر . فقط حقیقی اعتقادلر
فعلیائنده جمعیات بشریه نک وفردلرک یکی احتیاجلرینه ومطالبه لرینه

غير محسوس صورتده توافق ايديورلر ، دكيشيورلر . حالبوكه اصل مهم اولانلر اعتباري اعتقادلردن زياده بو حقيقي اعتقادلردر . بونك اچوندر كه شيمدي انسانلر ك اعتقادلرينه صورت عموميه ده حرمت ايتمك ، دو قونماق عاقلانه اوله جغني و كرك مؤسسات سياسي نك كرك مؤسسات دينه نك تبدل ناكهانيسي بالضروره برعكس عمل توليد ايده جكني دوشونبورم .

فقط بلكه فكرمك دكيشمه سنك اك باشلي سبي روحده اعتقادات دينه نك اشغال ايتديكي ساحه نك بوش قالامايه جغنه و كرك كنديمزه كرك كائنا ته دائر دائما برطاقم سؤاللر ك اچمزدده جانلانه جغنه دائر بنده كيتدكجه ده ادرينلشمك اوزره پيدا اولان قناعتدر .

منور وغير منور مفكره لر ك همان عمومنده بو جهتلره دائر بر دوشونجه موجود اولماديغني كوريبوررز . بر چوق كيمسه لر منافع ماديهي و اشيا نك جهت خارجيه سني تجاوز ايدن شيلره قارشى غايت لاقيد داورانبورلر . بيكلرجه آدم وار كه هر كون كونشك طلوع وغروب ايتديكني كوردكلري حالده كونشك نه اولديغني مراق بيله ايتيورلر . دارالفنون مدرسلى وار كه اونلر ك نظرنده فرضا علم السنه يه عائد تنقيدات صوك درجه ده حائز اهميت اولديغني حالده ذى حيات موجوداتك منشاء وطبيعتلري حقدنه كي تحريات غايت عادى برشيدر . حتى ارباب علم آراسنده بيله كهكشانلر ك طيفلريني كمال دقتله مطالعه ايتدكلري و چيفت بيلديزلر ك كتله و حركتلريني حساب ايلدكلري حالده كوزلري

اوکنده کی وقایع عظیمه یی حکمت طبعیه نقطه نظرندن باشقه
بر نقطه نظرندن بر دفعه بیله دوشونمه ینلر کورولمکده در .
مع مافیه انسانلر بو خط حرکتدن باشقه بر خط حرکت تعقیب
ایده مز دکلدلرلر . کرک منور کرک غیر منور مفکره لرده
آرا صیرا تفکر و ملاحظه دوره لری ده واردر . هیچ اولمازسه
بر قاچ کشی مفکره لرنده حس ایتدکلری بوشلغی دولدیرمق
ایچون باصمه قالب دستورلره مراجعت ایدیورلر ، جوابدن
عاجز قالدقلری صوک درجه ده مهم بعض مسائلک موجودیتنی
آکلایورلر . بومسائلی تنویر احتیاجنی آزشی بیلنلردن زیاده
چوق شی بیلنلر ده افضله حس ایدیورلر .

هربرت سپنسر حیاتده ، تکامل موجوداتده ، شعورده ،
مقدرات بشرده مکنوزاولان اسراری اشارت ایتدکن و ترقی
علم ایله بو اسرارک ده ا کوزه چارپه جق بر حاله کلدیکنی ده ا
درین ، ده ا قابل نفوذ بر حاله کوروندیکنی سویدلکن صوکره
مطالعاتی شو سوزلرله نتیجه لندیور :

« روحک عقلی صورته تفسیر موجودات ایله بوشلغی
دولدیریلایمه جق اولان ساحه سنی ناصل اولسه اشغال ایدن
اعتقادات دینه بکا مشترک بر احتیاج حسی اوزرینه مؤسس
بر محبت الهام ایتدی . آکلادم که بو اعتقادلردن بی اوزاقلاشدیران
شی اوعرض اولونان چاره حللری قبول ایتمه نک عدم امکانیه
برابر عین زمانده حقیقی چاره حللر اله ایتک ایچون ناقابل
مقاومت بر آرزودن عبارت ایدی . »

هربرت سپنسرک مسلکنک قیمتی

هربرت سپنسرک مسلکنک معناسی بو ایسه عجبا قیمتی
نه دن عبارتدر ؟

قطعی پوزیتیویست مکتبه منسوب اولان معاصر فیلسوفلردن
برچو عنک فکرینه کوره هربرت سپنسرک فلسفه سنک دینه
دوغرو توجه ایتدیکی محققدر . اونک « ناقابل ادراک » نده
موجود دینلرک خالق و غفور الهنی کورمک حقیقت تاریخیه
تمامیله موافقدر . فقط مسلکک ضعیف و چوروک جهتی ده اصل
بوراسیدر . تنقیدک وظیفه سی بونی تمیز و برطرف ایتمکدر .

بوفیلسوفلرک فکرنجه ، حقیقتده هربرت سپنسرک « ناقابل
ادراک » ی براساس علمی دکلدر . من القدیم الله یا خود سبب
اولین نامی آلتده دینلرک و مابعد الطبیعه ک تمنی تشکیل ایدن
اوخیالی جوهر مجردک صوک بقایاسندن ، طورطوسندن عبارتدر .
فقط قابل اهمال برقیه دکلدر . چونکه ظاهر آپک ضعیف و خفیف
کورونمسکه برابر ، مابعد الطبیعه ده و دینلرده موجود اولانک اساسلی
نقطه یی احتوا ایدر که بوده انسان ایچون موضوع تملک و تصورات
اولق اوزره « ناقابل وصول » دن عبارتدر . هربرت سپنسرک
قیود احتیاطیه سی ورد وانکارلری حقیقتده خیالی شیلردر .
اوخطای ابتدائی بردوام اولدجه بوتون فلسفه چوروکدر .
سرایت منبعی دوردجه خسته لق او یانلق ایچون یالکز بفرصت

بکھر و فرصتی بولونجه یکیدن بدنی قاپلار . هربرت سپنسرک برالهیات منتسبی اوله رق قالدینی پک دوغرودر . بو اعتبار ایله ماضی یه عائد برمتفکردر . اونک « ناقابل ادراک » ی عقل بشرک دفع و طرد ایتدیکی خیالتلرک یاننه ، عدم آباءه کیتملیدر . مجهولدن یعنی بوکون بیلمه دیکمز فقط احتمالکه یارین واقف اولابیله جکمز شیدن باشقه بر « ناقابل ادراک » یوقدر .

منبعی تکامل نظریه سنک ایچنده بولونان بواعتراض هربرت سپنسرجه بالطبع مجهول دکلدی . احتمالکه اونک قدر هیچ کیمسه دونکی حقیقتک بوکون خطا موقعنه دوشدیکنی کورمکه آلیشمامشدی . فقط انسانلرک اعتقادلرینک احتمال دائره سنده اولان تحوللری ایچون برحد قبول ایدردی . هربرت سپنسره کوره بعض قضایانک ضدینی دوشونمکده کی عدم امکان ، مفکره یه اوقضایابی قبول ایتک مجبوریتنی تحمیل ایدردی . « برقضیه نک اک یوکسک درجه قطعی حائز اولدینی اونک انکاری ذهنه صیغمامقله آکلارز » دیردی . ایشته هربرت سپنسر ناقابل ادراک قارشینسنده بویله برموقعده قالیور ، اونی انکار ایتمی بی ذهن آلاماز عد ایلوردی . بناء علیه ، اونک نظرنده « ناقابل ادراک » بزم بالذات تشکلات دماغیه مز طرفدن بیلدیرلمش برحقیقتدر .

هربرت سپنسرک حس ایتدیکی عدم امکان عجبا مخیله سنک برذهاب باطلندن ، مفکره سنک برعطالتندن ، فردی مزاجنک

بر تأثیرندن می عبارتند ؟ شایان دقدر که یالکز لوترده ، قاننده
 دکل برچوق معاصر متفکر لرده ده عینی حالی ، نفی و انکاره
 قارشی عینی ناقابل اقتحام مقاومتی کوریرز . فرضا معلم ویلیام
 جهیمس « تجربه دینهك انواعی » The varieties of religious experiences
 عنوانیه مشهور اثرینی شو صورتله
 نهایتندیریور :

« شبه یوق که بنده متعصب بر علم طرفداری کبی وضعیت
 آلیر ، عالم احتیاسدن ، علمی موضوعلردن وقوانیندن باشقه
 بروارلق اولمادیغنه اینانیر کورونه بیلیرم . فقط نه وقت بوخولیا به
 دوشهك اولورسه م ایچمدن برسسك قولانغه بوش ! دیبه
 هایقیردیغنی دویارم . برصاچه یه علم نامی ویریلسه ده ینه صاچه در .
 حالبوکه تجربه بشریهك صوك یکونتی او ذی حیات شائیتیه پیش
 ملاحظیه آلیرسه م بنی اصل علمك دار دائره سی خارجه
 چیقمنه مقاومتسوز بر صورتده سوق ایدر . هیچ شبه یوقدر که
 عالم حقیقی علمك قبول ایتدیکنك غیری رطرزده ، غایت مغلق
 ومشوش بر صورتده تشکل ایتشددر . ایشته بو صورتله هم
 سوثره کتیف هم او بثرقتیف بر طاقم اسباب شوراده افاده ایتدیکم
 اعتقاده مربوط طوتیور . هیمزك کندی زواللی کوچوک
 اعتقادلرسزه صداقتمزك بویوک وظیفه لرینی ده مؤثر صورتده
 ایفا ایچون اللهه یاردم ایتدیکنی کیم بیله بیلیر ؟ »

علمك كندی كندیسنه و بزه کافی كله جكنی قبول ایده مه مك
 مجبوریتنی شبهه یوق که یالکز هر برت سپنسر حس ایتمه مشدر .
 فقط دنیه بیلیر که بو، پسیقولوژی نقطه نظرندن قابل ایضاح
 بر حادته در واو کا بر اهمیت عطف ایتمک غیر قابلدر . عقل ایله
 مخیه نك مناسبترینی بر قانون اداره ایدر . مشهور انکلیز اخلاق یونندن
 لسلی سته فن Leslie Stephen بو قانونی شو صورتله افاده ایدر :
 «مخیه عقلدن the imagination lags behind the reason
 کری قالیر . « عقل بر فکرك ساخته لکنی اثبات ایتدیکی حالد
 بو فکره مربوط اولان مخیه ایله قلب آزچوق اوزون بر مدت
 ده اوفکرده ثبات ایدر لر . فی الحقیقه بونلرک تکامللری داخلی
 بر سیه مربوطدر که بو بردن بره وقوعه کله مزسه ده هر حالده
 بهمه حال وقوعه کلیر . چونکه شعورک کندی کندیسیله هم
 آهنگ بر حاله کله سی اک یوکسک بر قانوندر . قارشی قارشی به
 یولونان ایکی قوتدن دیکشمه به جک اولانی ایسه عقلدر .

قونت یا خود هر برت سپنسر طرفندن غیر ممکن دینلن شیک
 سته فن طرفندن در میان ایدیلن قانوندن باشقه برسبی اولمادیغی ،
 واقعا اونلرک بو غیر ممکن دیه حکم ویرمه لری پک صیمی ، پک
 حقیقی ایسه ده عقل بشرک ترقیسی قارشیدنده اورته دن قالقه جنی
 شهسزدر ، دنیلور .

بو حکم دوغرو میدر ؟

اولا دوشونوله جک نقطه بو طرز محاکمه بردائرة فاسده بی

تضمن ای دیورمی، هر برت سپنسرک اورته یه قویدیغی مسئله نك
انکاری صورتده حلنی بدیهی، محقق دیه تلقی ای دیورمی ایتمیورمی؟
جهتیدر . هر برت سپنسر دینلرده کی عنعنوی بعض عناصرک
ردی دینلرک اساسنکده ردینی ایجاب ایدرمی دیه دوشونور .
کندیسنه ویریلن جواب ایسه شودر : دینلر ذروه دن قاعده یه
قدر، حتی اساسات اولنلرینه وارنجیه قدر خراب برطاقم
مبایدن عبارت اولدقلری ایچون باشدن آشغی اونلری تخریب
ایتمک، حتی خرابه لرینی بيله اورته دن قالدیرمق لازمدر .
هر اعتقاد دینی ایسه هر جهتجه بوش و برزهاب باطله مستند
اولدیغندن اولنلرده ایی ودوغرو برشی آرامقده کی اصرارخیله نك
وحسیاتک ترقیات عقلیه یی تعقیده کی بطائتدن باشقه رسیدن
نشئت ایتمز . حالوکه بویله بر جواب بر دلیل دکلدر . بر ادعانک، بر
نظریه نك قارشیسنه باشقه بر ادعا، باشقه بر نقطه نظر چیقارمق دیمکدر .
برده، سپنسرک ادعا ایتمدیکی عدم امکانک یالکز حسیاتدن
انبعاث ایتمدیکی، هیچ عقل اوزرینه استناد ایتمدیکی دوغرو میدر؟
واقعا شبهه یوقدرکه سپنسر فلسفی مسلک لرنده وبالخاصه عملی
مسلک لرنده حسیاته بویوک بر حصه آیرمشدر . بر چوق انکلیز
کبی اوده عقلی، فعل و حرکت ایچون بر پرنسپ اولمقدن زیاده
بر آلت اولارق تلقی ایتمش ورو حی حرکت کتیره بیلیمک قوتی
حسیاته ویرمشدر . فقط بوندن « ناقابل ادراک » حقدنه کی
نظریه سنک منحصرأ حسیات اوزرینه ابتنا ایتمسی لازم کلز .

سپنسرک سرد ايتديكى وقوف نظريه سنك تملي اك صاف
وخالص بيلكى ايله اك عادى وعاميانه مفهومك قطعياً بربرلينك
عنى اولماسى كيفيتيدر . عادى و عاميانه مفهومك حسيات
ايله عقلك برخليطه سندن عبارت اولديغى ايچون هر برت سپنسر
نظرنده هر دورلو وقوفك بالضروره بوايكي عصرى احتوا ايتسى
لازم كلديكى محققدر . اوايكي عنصر آنجق منطقي برتجريد ايله
بربرندن آيريلابيلير . قطعيتك صوك تملي نه اولديغى مسئله سى
اورته يه قونلديغى زمان هر برت سپنسر ايچون بوكا ويريله جك
آنجق بر جواب واردر . اوده قطعيتك كرك علمده كرك
مافوق الطبيعه ده هپ حسيات ، حقيقه طبعى وغير قابل ضبط
حسيات اوزرينه استناد ايتمكده اولديغيدر .

عقلى يالكز منطقي بر محاكمه وجدل مرتبه سنه اينديرمدكجه
وعصرى پسيقولوژينك ييقمق ايچون اوقدر زحمت چكديكى
روح بشرده كي بوله يي تكرر تأسيس و بنا ايتمه دكجه عقل ايله
حسك قطعى صورته بربرلرندن آيريلامايه جغنى هر برت سپنسر
ايله برابر ادعا ايتك دوغرو كي كورونور . جانلى ، مؤثر ،
معين عقل روح بشرك غير متحول ، ابدى بر وصف منفردى
دكلدر . عقل وجود بولور ، كماله كلير ، تشكيل ايدر ، يوكسه لير .
ده قارتك تقدير ايتديكى وجهله ، عقل بر طاقم حقيقتلره بسله نهرك
تنور ايدر . علم ايله حيات اونك ايچون چيفته مكبتدر . عقل ،
انسانك تجربه ، حس ، مخيله ، آرزو ، اراده كي بوتون

قدرت‌ترینک انکشافیه تولد ایدن اک متین ، اک مفید ، اک انسانی ، اک یوکسک شیئی تنظیم ، ترتیب و بر درجه به قدر تثبیت ایدر . بوندن دولایی نظریه ده اولدیغی کبی عملیاتده بزم اک یوکسک رهبرمز اولمغه لیاقت کسب ایلر .

هیچ شبهه یوق که هربرت سپنسر « ناقابل ادراک » ی انسانک انکار ایتسی قابل اولوب اولمادیغی دوشونورکن بومعناده آکلاشیلان عقله مراجعت ایتشدیر ، یوقسه مجرد بر عقلیه مسلکی طرفدن تحیل ایدیلن جامد ، کور ، آیری بر حسه دکل . هربرت سپنسرک فکرنجه ، حادثه نك کندی کندیسنه کفایت ایتدیکنی ، علمک بوتون اسراری ازاله ایده بیله جکنی و ایتسی لازم کلدیکنی ادعا ایتک تام معناسیله غیر منطقی اولماسه بیله عقله مغایر ، غیر قابل تفکر برشیدر . انسان بیلدبکی یا خود بیله بیله جکی شیرله تکمیل وجود و مکملیتی او کره نوب ختم ایتمش اولدیغی قبوله راضی اولابیلرسی ایچون اک یوکسک ملکاتندن ، هپسندن زیاده کندیسنی انسان مرتبه سنه چیقاران ملکاتندن مجرد ایتلیدر . بناء علیه هربرت سپنسر ی ، علمک موضوعی اولان معلوم دنیا قارشیسنده دینک موضوعی اولان مافوق حسی بر شأنت ادعا و قبول ایدرک متناقض سوز سویله مش اولدیغندن دولایی مؤاخذه ایله مک و سوزده بوتضادی ایضاح ایتک ایچون بقایا حالنده بعض عضول و بیولوژی نقطه نظرندن آرته قالملر *Survival of the fittest* نظریه سنه مراجعت ایتک بهوده در . بوتضادک اورته دن

قالقماسی ایچون هربرت سپنسرک ساده و خالص علم اوزرینه دکل عقلک تفسیر ایتدیکی علم اوزرینه استناد ایتمش اولسی کافیدر . چونکه تماس اشیا ایله وجوده کلدیکی طرزده عقل بشرک کندنده ، تجربه نك بزه بیلدیره بیله جکی بوتون شیلره فائق ، غیر مرئی برشائیت قناعتی محکو کدر .

*
**

فقط هربرت سپنسرک بو « مافوق حسی » شیئی غایت علویدر و ایریشلمسی غیر قابلدر . ایشته بوکا « ناقابل ادراک » اسمنی ویریر . بونی معین بر صورتده ذهنزده تصور ایتمکدن بزی منع ایلر . سبب اولینک غیر قابل ادراک اولدینی سوبله نمک و موجودتی یالکز ساده جه بیان اولمق ایله اکتفا ایدلیوبده ده ایلری به واریله حق اولورسه غیر قابل حل بر طاقم تضادلره دوشواه جکنی ، انسانک نه سوبله دیکنی کنديسنکده فرق ایتمه . به جکنی بزه تأمین ایدر . مسلکنک قابل اعتراض نقطه سی ایشته بلکه بوراده در .

استنتاج صورتیله هربرت سپنسر اساس اولینک ناقابل ادراک اولدیغنه وغایت یوکسک و علوی بولوندیغنه اصل اولدینی حالده حقیقته کنديسنک بوفکری صورت مطلقده محافظه ایده مدیکی دفعات ایله کوزه چارپار . اونک « مطلق » ی قوتدر ، قدرتدر ، فعالیتدر ، نامتاهیدر ، منشأ شعوردر ، أنا ایله غیرأناک زمین مشترکیدر ، ذکانک ، شخصیتک فوقنده در . بو قدر تأییدادن

صوکره اونک آرتق تماميله ناقابل ادراك اولديغی ادعا ایديله -
 بیلیرمی ؟ هربرت سپنسرک « ناقابل ادراك » ه عطف ایتمکدن
 قورقادیغی اوصاف صحیح ایسه بو وقوف مقدماتک بر ترقیه
 وانکشافه قابیلی اولمادقلری محقמידر ؟

هربرت سپنسرک ناقابل ادراك ادعاسنک قیمتی تقدیر ایده -
 بيلمک ایچون ، استناد ایتدیکی اساسی تدقیق ایتک لازم کلیر .
 بو اساس ایسه او بئره قیفلکدر . هربرت سپنسر هر علمک ،
 هر دورلو فعلی و حقیقی وقوفک شرطی منحصرأ او بئره کتیف
 بر اصولک استعمالندن عبارت اولماسنی ایستر . بر طاقم وقعه لر :
 ایشته یکانه منبع وقوف . بزدن خارج برشی اولمق اوزره حس
 وادراك اولونان یا خود اولونه بیلن ، شخص واقفک قارشیسنه
 خارجی برشی کبی وضع ایديله بیلن ؛ تام ، ثابت ، آیری بر جوهر
 مجرد کبی معلوم اوله بیلن ؛ بر مفهوم و بر کله ایله دوغرو
 صورتده قابل افاده اولان شیئه « وقعه » دینیر .

وقوف نظریه سی بر کره قبول اولونورسه بوندن بالضروره
 استتاج اولونه جق شی اکر « مافوق حس » برشی وارسه بونک
 ناقابل ادراك اوله جنی کیفیتدر . چونکه بدیهیدر که باشقه بر طاقم
 پارچه لرك یاننده بر وجود پارچه سی او بئره قتیف جیلک قبول
 ایتدیکی معناده ، بر « شی » دکلدیر . اونکله بو صورتله تصور
 ایدیلن عالم علم آراسنده هیچ بر اتصال و رابطه یوقدر . اکر
 مافوق حس برشی وار ایسه بوشلق ایچنده ، بزم وسائط

وقوفزك يتيشه ميه چكى نامتناهى بر مسافه ده اولماسى ايجاب ايدر .
بويله او بزه قتيق علم طرفدارلىرى كندى فكر ليله تضاده
دوشمه مك ايچون شونى قبول ايتمك مجبور يتنده در لر كه « مطلق »
يا يوقدر يا خود وارسه دنيانك خار جنده در . عالم علويه در .

شيمدى مسئله بويله مطلق بر او بزه قتيق جيلكك قابل و مشروع
بر نقطه نظر اولوب اولمايه جغنى بيلمكده در . شهه سز كه او بزه -
قتيق جيلك نقطه نظرينك امكانى علمك مصدره سيدر . بو نقطه
نظر دن علم ، طبيعتدن بر بر لر ينك ياننه ديزه بيله جك ، مقايسه
ايد بيله جك ، اوست اوسته قويا جق ، بر بر لر يله قارشى لاشد يراجق ،
بر بر لر ينه بكرة ته جك صورتده بر طاقم صريح و كوز لجه حدودى
معين خيال لر كسر . واصل اولمق ايسته ديكي تام او بزه قتيقك
علم ايچون قابل تا مين ميدر ؟ ذاتاً علمك كنديسى ، بوتون انسانى
شير كجى ، ممكن ايله مفكوره آراسنده بر اوز لاشمه دن عبارت
دكيدر ؟ علم هيچ بزمان سو بزه كتيق عناصر دن تماميله تطهير
ايدلمش معلومات ، مادى صورتده افاده لرى حسيات دن بعض
شير استعاره ايدلديكى تضمن ايمه ين نتايج الله ايد بيلمشميدر ؟
رياضيه و حكمت طبيعيه تعلق ايدن علملرده مفكره بشر
بعض كره مكمل بر او بزه كتيق لكه واصل اولدم ذهابنى ويره جك
در جده بو كا تقرب ايتمشه بر صنف معلومات ايچنده موفقيت
تا مين ايدن شينك ديكر لرى ايچنده ده قابل و موافق اولاجغنه
حكيم ايتمكى لازم كلير ؟ نه دن بوتون علملر عينى نمونه اوزرينه

انشا ایدیله جککر و نهدن بو نمونه ضرورت حکمیه و ماده دن عبارت اوله حق ؟ براستقرايه اساس تشکیل ایتک ایچون یالکز بر حال ، یالکز بروقه کافیمیدر ؟ مفکره بشر کندی تلقیرینی حقیقت اشیایه اویدور مق مجبوریتنده در ، یوقسه شائیتلری کندی تلقیرینه اویدور مغه قالمماز . علم نهدن بو قاعده یه استنا تشکیل ایده جک ؟ نهدن علمده اصول موضوعه توافق ایتیه جک ؟

علوم حکمیه ده سو بزه کتیف اصولک استعمالی حقیقه بر طرف ایدلمش اولدینی یا خود تمامیه بر طرف ایدیله بیله جکی بدیهی بر کیفیت دکدر . فقط معنوی شیره تعلق ایدن علملرک صرف او بثر کتیف بر اصوله تبعیه مجبور قالدق لری تقدیرده نه قدر فقیر لسه جکلری و دیکشه جکلری پک واضح صورتده کورولور . حادثات دینه نک کندی لرینه خاص اوصافی بو اصول ایله ناصل آ کلاشیله بیلیر ؟ یالکز خارجدن باقیلنجه حادثات دینه فرد لرده بر طاقم عصی حادثه لره ، هیئت اجتماعیه ده ایسه بر طاقم عقاید ، آیین و مؤسسات مجموعه سنه ارجاع و تنزیل اولونه بیلیر . بونلری ایضاح ایچون حیات روزمره دن استعاره ایدلمش ابتدائی بر حادثه یه ، فرضا « اش » ک دوامی و بقاسی حقنده کی صافدلانه بر اعتقاده مراجعته انسان پک میال بولونور . فقط حقیقی دینلرده ، بو قدر دوره لر ایچنده انکشاف ایدن سلسله ادیانده ، شیمدی آرامزده موجود اولدینی شکلده کی دینده یالکز بو قبیل عنصر لر ، خارجی ،

قابل تجرید، قابل اراده و مساحه حادثه لرمی وارد در؟ بر بودینک ،
بر خرسیانک او قدر شدید ، درین وزنکین حیات باطنیه سی
بر هیچ می عد اولونه جقدر ؟ تصوف حیات دینه نك بر شکلی
دکلیدر؟ پروتستانلغك هیچ قیمتی یوقیدر؟ شکسپیه رك شومشهور
یتنی بوراده تکرار ایتك پك یرنده صایله مازمی :

There are more things in heaven and earth, Horatis,
Than are dreamt of in your philosophy

(هاملت : هوراتیو، کو کده ویریوزنده سزك فلسفه کزده
خولیا ایتدی ککزدن دها چوق فضله شیلر واردر)

دین ، هر برت سپنسرک نسبی ایله مطلق ، نامتناهی ایله تام
آراسنده تصور ایتدیکی اك اعلا رابطه اتصال کبی کورونور .
بوعینی زمانده سو برکتیف حیاتی ووقوفی مکملیته دوغروسوق
ایتمک وانکشاف ایتدیرمک اولدینی کبی عینی زمانده خارجی ،
محدود ، غیر محقق وجودك بوتون وجودلرک منبع مشترکی ایله
برلشمه سی حسیدرکه ، هر برت سپنسرک دیدیکی کبی ، دوغرودن
دوغروه فیشقیریر وشعور دیدیکمزشی بدرجه یه قدر کندیسنی
بزه بللی ایدر .

حقیقته شخص sujet ایله شی objet جدا آیرلماش اولد-
قلری ایچون او برکتیفجیلک ایله اکتفا ایده میز . برشی آیری
بر صورتده ، یالکزباشنه قاورایه بیلمک ایچون بر مسئله نك شرائطنده
ریاضیونک یابدقلری کبی اونلری صنعی صورتده آیرمق لازمدر .

طبیعتك بزه کوستردیکی شکله . وار اولدقلری شکله شی ایله شخص هپ بردر . مفکره بشر اشیا ایله مناسبتده بولونه بيلمك ایچون برچوق تجریدات یاپار . موجوداتی برطاقم مفهوملره تزیل و بونلرده خلاصه ایدر و بونلرک قسم اعظمه عقل اُردیرمز . ایشته دین حیاتك ، روحك وارلغنك و بزمدرا کمزده ده موقریتك ذره لری کبی یکدیگری میخانیکی بر صورتده ایتورلرمش کبی کورون برطاقم موجودات ایله اولان مناسبتك کیزی بر شعورندن عبارتدر .

بونك ایچوندر که دین ساده جه علوی بر « ناقابل ادراك » ک وجودینی تصدیق ایله اوکا صافیانه برپرستشدن عبارت قاله ماز . مفرط طبیعونك بحق مؤاخذه ایتدکلری وجهه هر برت سپنسر بزه یا پك چوق یا پك آز ویریور . اگر او کوست قونتك « انسانیت » ی - انسان اصل ولبی اعتباریله کندی کندیسنی تجاوزایدن بر مخلوق اولدینی جهته - ناتمام و غیر ثابت بر تلق ایسه هر برت سپنسرک یابدینی کبی انسانلری هر شیئه مصدر اولان وجودك قارشیسنه قویوبده سوکره اونلره او وجوددن هیچ برشی بیله میه جکلرینی ، هیچ برشی بکله میه جکلرینی سویله مک ده اولویتله هیچ دوغرو اولماز .

یوقاریده هر برت سپنسر دن نقل ایتدی کمز شو جمله تخطر ایدیلسون : « ذکا ایله اراده ، میخانیکی حرکته نسبتله ناصل عالی ایسه لر ذکا ایله اراده یه نسبتله او قدر عالی عد اولونه بیله جك باشقه بر طرز وجود اولامازی ؟ »

بوسؤالی وضع ایتمک او حدی تجاوز ایدهرک ایلری به کیتمک
دیمکدر . بویله بر طرز وجودک امکانی دوشونوله بیلورسه
بونک یالکز قابل دکل بلکه حقیقه وار اولماسنی ایسته مه مک
ناصل الدن کلیر ؟ بو احتمالک ساحه حقیقه ایضالی چاره لری
ناصل اولورده آرانماز ؟ عقل بشر ، اراده بشر غایه کماله برسیما
ویرمک واونی دنیا مزه و حیات مزه ایندیرمک ایچون صرف
ایتدی کمز غیر تدن وسعیدن باشقه نه در ؟ هر برت سنسیرک بوسوز لری نک
متمم طبیعی و ضروری شی شور و محه جمله دکمیدر : « سنک دورک
و حکمک کلسون ! آرزوک سماء اولدیغی کبی دنیا ده کسب
حقیقت ایتسون ! » . یعنی عقل بشرک نیم کوردیکی حقیقتک ،
حسنک ، ایلیکک ساده جه بر مفکوره دن عبارت قالماسی ، ایچمز
کله سی ، ویالکز مطلقک علوی عوالمده و ناقابل ادرا کده دکل
ایچنده یا شادیغمز ، سودیکمز ، اضطراب چکدیکمز ، چالیشدیغمز
عالمده ، سماء دکل یر یوزنده ده کسب حقیقت ایتسی ایچون دعا
ایده لم و چالیشه لم .

اوچنجی باب

ههقل و مونیزم

۱ — دینک علم ایله اولان مناسباتنه دأثر ههقلک مسلکی - دین ایله علمک نزاعی - دینلرک حکمت وجودینی تشکیل ایدن معمارلرک هم علمی هم عقلی چاره حلی اولق اوزره تکاملجی مونیزم - احتیاج دینی . موجود دینلرک قابل استفاده اولان اقسامندن بر دین اولق اوزره تکاملجی مونیزمه تدریجاً انتقال :

۲ — ههقل مسلکنک قیمتی - اولا بر علمی فلسفه فکری : ههقل علمدن فلسفه یه ناصل کچر ؟ - ثاتياً ، فلسفه علمیه دینلری رد ایدر ویرلرینه قائم اولور : ههقل بر فلسفه اولان مونیزمدن بر دین اولان مونیزمه ناصل کچر ؟

۳ — زمانغزده علمی فلسفه و اخلاق - فلسفه علمیه ؛ بومفهومک معقدلکی یا خودمبهملکی - تساند اخلاق : بوتعبیرک مشوشلکی - انسان ایله اشیانک مناسباتنه عائد ابکیسکک دوامی .

نه اوکوست قونتک نه هربرت سپنسرک مسلککری مفکره بشره ثابت بر موازنت تأمین ایدیور کبی تلقی اولونه ماز . اوکوست قونتک مسلکنه کوره حکمدار طبیعت اولان ، وجود اعظمه بر عضو و بر استادکاه تشکیل ایدن انسان او صرف انسانی کأثنات ایچنده کندیسینی پک دار بر یرده قاپالی حس ایدر . هربرت سپنسرک ناقابل ادراکی ده فیلسوفک ضبط ایتک ایسته دیکی حدود ایچنده قاله ماز . اکر ناقابل ادراک وارسه

انبساط ایتک و عالم حقیقتک اوزرینه تمغاسنی باصمق ایستر .
بومسلکک هر ایکسی ده طبیعت ایله انسان آراسنده کی ایکلیکی
شدتله محافظه ایتمشدر . او کوست قوننده انسان طبیعتدن کیتدکجه
آیرلمشدر . هر برت سپنسر نه ایسه مطلق نسبی نك قارشینه
قونولمشدر . بو ایکلیک نهایت اقتحام ایدیلوب ده بوتون موجوداتک
وحدت اصلیه سی غیر قابل تزلزل تمللر اوزرینه استناد ایتدیر یله -
بیلیرسه بو وجدت سایه سنده دین ایله علمک مناسباتی مسئله سی
صورت قطعیه ده عجا حل اولونه مازمی ؟

ایشته ارنست هه قیل بوفکری مدافعه ایتمشدر .

ایهنا دارالفنونک مشهور علم حیوانات مدرسی یالکز
Generelle Morphologie der Organismus اثرینک
محرری (۱۸۶۶) وفیلوژنی (عضویاتک شجره سنک تحریسی)
مؤسسسی دکلدرد . اون ایکی لسانه ترجمه ایدلش اولان
Schöpfungsgeschichte (۱۸۶۸) ایله
Der Monismus als Band zwischen Religion und Wissenschaft
(۱۸۹۳) و Die Weltsrätsl (۱۸۹۹) و
Religion und Evolution (۱۹۰۶) کی آناز ایچنده برطاقم مطالعات فلسفیه بیان ایلشدر که
بونلرده محررک شخصیتدن کلن اهمیتدن باشقه ، بو کون بالخاصه
علم عالمنده پک منتشر اولان بر حالت روحیه کمال وضوح ایله
کوزه چارپمقده در .

دینک علم ایله اولان مناسباتنه دائر هه قلك مسلكی

هه فله کوره علم و دین مفهوم لری نی یالکز لفظاً شویله بویله
یرتالیفه منجر اولان او هر ایکی طرفی کوزتمه اصولندن، مجرد
و مابعد الطبیعی صورته مناقشه دن و از کچمک اقتضا ایدر . علم
ایله دینی او یله بوش برر جوهر مجرد حالده ، حد ذاتلرنده
دکل ، حقیقته موجود اولدق لری شکلده بر بر لرنک قارشینه
قویمالی ، بونلرک واصل اولدق لری نتیجه لری ، استناد ایتدیکی
اساسلری حقیقی شکل و صورتلریله ملاحظه و تدقیقه آمالیدر .
دراپر نزاع علم و دین Conflict of Science and Religion
(۱۸۷۵) اثر مشهورنده ایسته بو صورته حرکت ایتشدر .
هه قلده نزاعک شرائطنی و بونی حل ایتمک ایچون تعقیب ایدیله جک
اصولی کمال وضوح و صراحت ایله تعیین ایدره ک بوایشی ایفایه
چالیشمشدر .

کائناتک معماری Die Welträtsel عنوانلی اثرینک باشنده
ایتالیاده کی پاپانک مذهبنی ، جهالت و اعتقادات باطله خصوصنده
بوندن هیچ کری قالمایان پروتستان اور تودوقس مذهب لرنی بر طرفه
براقلم دیر . حریت پرور بر پروتستان پاستورینک کلیسا سنه کندی میزی
قویه لم . بو پاستور وسطی ، ائی بر تربیه آلمشدر . منور وجداننده
عقلک حقوقی ایچون بریر آیرمشدر . بویله اولدیغی حالده
بو پاستورک آغزندن بیله بزم افکار منزله تمامیله هم آهنگ بر طاقم

تدریسات اخلاقیه وحسیات انسانیپرورانه آراسنده اللهه، دنیایه،
انسانه دائر تجربۀ علمیه ایله طبان طبانه ضد برطاقم مطالعه لر،
حکملر چیقدیغنی کوره جکزر .

ایشته شو تضادلردن برقاچ نمونه :

بوپاستور نظرنده انسان بوتون حیات دنیویه نك ونهایت
بوتون کائناتك مرکزى وغایه سیدر .

دنیانك موجودیتی ودوامی ، خلق وایجاد و عنایت ربانیه
تسمیه ایدیلن اسباب ایله ایضاح اولونابیلیر . دنیانك خلق
ایدلمه سی، کندی اقتدازینه واقف اولان مهندسك بواققدارینی
نه صورتله استعمال ایده جکنی دوشونه رك آرزوق گرفت برما کنه
تصور ایتسنه ، بونك پلاتنی طاسارلامه سنه و مناسب برطاقم
مالزومه قوللانهرق بوتصورینی ساحۀ فعله چیقارماسنه مشابه
بر عملیاتدر . صوکره بوما کنه نك ایشله مسنه اومهندس نظارت
ایدیور ، اونى آشینمه دن ، قضالردن وقایه ایلیور .

بوالله انسانك شکل و رسمنه کوره یاپلدیغنی ایچون اونك ده
انسانی کندیسنه مشابه بر صورتده خلق ایتمش اولماسنی دوشونمك
بك طبیعیدر . ایشته بوندن شویله اوچنجی بر عقیده تولدایدیور:
انسانك طبیعتی چیفته در . برمادی بدنن وبر معنوی روحدن
مرکبدر و بوروح ، نفحه الهی محصولیدر . انسانك لایموت اولان
روحي بودنیاده فانی بدنك موقت بر مسافریدر .

ایشته بو عقیده لر دینك خلقت کائناته عائد تمللرینی تشکیل

ایدر. بوعقیده لرك، عناصر اساسیه سی سائر دینلر دده کورولور. بوعقیده لرك خلاصه سی: طبیعتی، اقسامنده موجوداوصافی آلتنده تصور ایتمکدن عبارتدر. طبیعت، مافوق طبیعت بر قدرتک اثر صنعی حالنه ایندی رلمشدر. طبیعتده موجود اولان شیلرک هیچ بری طبیعتک کندیسنک دکلدر. الله طبیعتی خلق وادامه ایتدیکی کبی اوکا حاکم ده بولونور. طبیعتی اداره ایدن قانونلرله جانی ایسته دیکی کبی اوینار. قوانین طبیعت اساساً خالقک کینی اراده لرندن عبارتدر.

بوعقیده لرك تملی غنغنه یاخود وقتیله وقوعه کلن مافوق طبیعی بروحیه عطف اولونان بر طاقم مفهوم لرك دوردن دوره انتقاله استناد ایدر.

ایشته دینلرک بزه تأمین ایتدکلی حقایق. عینی موضوعه دائر عجبا علم نه دیور؟

بومسئلهیه جواب ویرمک ایچون عالمک آله جنی وضعیتی کوزلجه تعین ایتمک لازمدر.

مابعدالطبیعه منتسبلری بوراده موضوع بحث اولان شیلرک علمه تعلق ایتمه دکلرینی، علمک وسائط وقوفنک ساخه سی خارجه چیقدق لرنی سویلرلر. برچوق عالملرده، لابوراتوار داخنده کی مساعیریله ممنون اوله رق، آتله و حسابلر واسطه سیله حل اولونه میان مسائله قارشی لاقید داورانیرلر. بز یالکز وقعه لری طانیرز دیرلر. آغاچلر اونلرک نظر لرندن اورمانی ستر ایدر.

ایشته مفکره لرده دوام ایدن سؤ تفهمک منعی بوراده در. علمانک
محرزانه ، استخفافکارانه یا خود لاقیدانه اجتابلرندن استفاده
ایده رک الهیات و مابعد الطبیعه متخصصلری بی پروا بر طاقم عقاید
نشرنده دوام ای دیور لر . دین ایله علم صانکه عینی دنیاده حرکت
ایتمور ، چیقاردقلری نتیجه لرده هیچ بر لرینه تماس ایله میور کیدر .
علم ، تجربی تحریات ایچنده محصور قالوبده مسائل فلسفیه یی تدقیق
جهتی اھمال ایتدکجه بو ظاهری حال بر دوام اوله جقدر . علم
تفرعات و تفصیلاتک تدقیقله باشلامشدر . بویله اولماسی لازمدی .
علمک استحصال ایتدیکی نتیجه لرك قطعی اولماسی ده بوندن ایلری
کلمشدر . فقط علمک ده استحصال ایتدیکی نتیجه لردن عمومی
فکر لر چیقارمه سی وانسانلرک مفکره لرینی اشغال ایدن بونشئت
و خلقت مسئله لری حقنده تجربه نك وعقلک دلائلی حسیاتک
و مخیله نك عقیده لرینه قارشی قویماسی زمانی کلمشدر . آرتق علمی
یر فلسفه تأسیسی یعنی علمک نتیجه لرینی عقلی صورتده تفسیر ایتمک
و شیمدی یه قدر علم کلام علماسنه و مابعد الطبیعه جلره براقیلان
مسئله لری ده اوراده تدقیق ایتلک دوره سی حلول ایتمشدر .

لامارقلر ، کوته لر ، داروینلر طرفندن تأسیس ایدیلن
عصری علمک حالت عمومیه سندن ایشه بوفکر چیقادیغنی هه قل
بیان ای دیور . بو بویوک آدملرک کشفیاتی و تفکراتی سایه سنده
طبیعتک قوانین حاکمه سی نه اولدیغنی و ناصل بر معنا افاده ایتدکلرینی
آرتق کوریورز .

علمدن چيقان فلسفه ايکي کلمه ده خلاصه ايديله بيلير: مونيزم (وحدت وجود) و تکاملچيلک Evolutionisme . بر طرفدن ، وجود بر در ، بوتون موجودات عيني ماهيت و طبيعته در . آرالرنده بي فرق آنجق درجه فرقيدر ، کمي بر فرقدز . ديگر طرفدن وجود غير متحول دکلدز . موجوداتده بر تحول اساسي واردز . حد ذاتنده صرف ميخانيکي اولان وهيچ د کيشمز قوانينه تابع بولونان بوتحول ، موجوداتده کوردیکمز تنوعک منشأيدر . موجوداتده صرف طبيعي بر خلق و ايجادک محصوليدر .

ايشته دينک مشغول اولديغي مسئله لري بوندن بويله علم بوفلسفه دائره سنده پيش تأمله آماليدر . حالبوکه بوتقطه نظر دن ، علم عقايد دنبيه يه طبان طبانه ضد بر طاقم نتايج عرض ايدر .

فلسفه علميه يه کوره انسان کائناتک مرکزی و غايه سي اولاماز . انسان موجودات زنجيري ايجنده بر خلقه دن عبارتدر . ديگر مخلوقات ناصل بر بر لرينه مربوط ايسه لر انسانده اويله جه اونره مربوطدر . انسانک تفوقی حيوانات فقريه نك ، تکامل عمومي انساننده ديگر حيوانره نسبتله فوق العاده صورته ايلري ايلري کيتمش اولالرندن نشئت ايدر .

ديانک صوکرده دن ، يوقدن ياز اولديغي ادعاسنه قارشى ده علم ، طبيعي بر صورته وجود بولش اولديغي حکمني ايلري سورر . طبيعته کوردیکمز بوتون اشکال موجوديتک ميدانه کلسي

ایچون لازم اولان قوتلرک هپسی طبیعتک کنديسنده موجوددر .
انواع، هپ تحول صورتیه بر بردن دوغمشدر. بوبابده برطاقم
قانونلره تابع اولمش واوله برصیرا تعقیب ایتمشدر که بونلری
تعین ایتک بزم ایچون آرتق دائرة امکانه کیرمشدر . ایشته
بوصورتله، خلق وایجاد کائنات خرافه سنک یرینه علم، دنیانک
تاریخ طبیعینسی اقامه ایتمشدر .

روحک لایموت اولدینی عقیده سنی ده علم تکذیب ایدر .
علمک نظرنده فرد انسانی سائر مخلوقات کبی برطاقم مادی جزء
فردلرک موقت بر زمان ایچون بر آرایه کلش اولماسندن عبارتدر .
عقاید دینه نک اساس عمومیسسی انسانه تشبیه ، انسانجیلق
anthropomorphisme ، یوقدن خلق وایجاد، طبیعت فوقده
قوت در . علم بو مفهوملره قارشى طبیعتجیلک (ناتورالیزم) ،
تمادی continuité ، وخلق وایجاد طبیعی مفهوملرینی ایلری یه
سورر . طبیعتک ایچنده ینه طبیعت واسطه سیله ایضاح ایدیله مه یه جک
هیچ برشی یوقدر . طبیعتدن اول وارا اولان ، طبیعتک فوقه چیقان
هیچ برشی یوقدر . طبیعتک قانونلرینک وبالخاصه اصطفاى طبیعی
وتکامل قانونلرینک معناسنی حقیقه تقدیر ایدنلر ایچون طبیعت
کندی خلقتنک وترقیاتنک صانعیدر . داروین موسی یه قارشى
نه ایسه علمده دینه قارشى اودر .

علم ایله دینک مذهب و مسلک لری آراسنده بویله اختلاف
وتضاد اولدینی کبی هر ایکینسک تمللری بیننده تضاد واردر .

دیندر وحیه استناد ایدر لر. علم ایسه تجرب به دن باشقه برشی طانیماز. علمک نظرنده، هیچ بر فکر وقعه لرك بلا واسطه بر افاده سی یا خود تشارک افکار قوانین طبیعیه سنک ایجاب ایتدیکی بر نتیجه دکلسه جائز قیمت دکلدر .

دین ذهاب باطلی آرتق نمکن الوجود دکلدر . مکر که حقیقی کورمه مک ایچون کوزلری کور ایتمکده اصرار ایدیله . لامارقلرك، داروینلرك تأسیس ایتدکلری شکلده علم حاضر پیش ملاحظه یه آنه جق اولورسه کورولور که وجودک ووقوفک مسائل اصلیه سنه تعلق ایدن خصوصاتده دین ایله علمک ادعالی آراسنده غیر قابل ازاله بر تضاد قطعی و مطلق واردر . بناء علیه منطقی و منور بر مفکره ایچون هم دینی هم علمی قبول ایتمک غیر قابلدر . ایکسندن برینی اختیار ایتمک ضرورتنده در .

تکاملچی و وحدت وجود طرفداری فلسفه یعنی فلسفه علمیه بونزاعی بویله بارز صورتده میدانه چیقارمقله برابر عینی زمانده اونی حل ایتمک چاره لرینی ده کوستیرر .

بوفلسفه یه نظراً، بونزاعک تحذت ایتدیکی بوتون نقطه لرده علومک اصولی دائره سنده تربیه کورمش بر مفکره هیچ ترده اوغرایه ماز . وحی ربانیده، ایمانده یعنی، تحلیل اولونجه، هیجان و حسیاتده بزم ایچون یالکز سوئز کتیف بر طاقم حالات شعور بولونمایوب بر طاقم وقوف منبعلری ده بولوندیغنه اعتقاد ایتمک ذکآنک بر مرحله سفلیه سیدر که انسانلر آرتق بو مرحله بی

تجاوز ایتمشلردر. انسانلر الیوم واصل اولدقلری درجه انکشافده شونی بیلرلر که وقوفیزی بزیا لکز تجربہ دن و محاکمه دن استحصال ایدرز. تجربہ ایله محاکمه نك برلتمه سنه ده عقل دیرز. عقل بوتون انسانلره مساوی صورتده داغیلمش دکلدیر. مفکره بشرده حرک ترقیاتیله انکشاف ایتشدر. بوکون بیه عصری حرثه بیکانه اولان بر آدمه آنجق یقین اقربالرمز مایمونلر ، کویکلر ، فیلر قدر بر عقل واردر .

بواساسلر بر کره قبول اولونجه ، انسان آرتق فلسفه علمیه نك چیقاردیغی نتایجی قبول اتمه مزك ایده مز. چونکه لامارق ایله داروینه کلنجه یه قدر یالکز بر مطالعه دن عبارت بولونان بونتایج او عالمک مساعیسندن صوکره حکمت طبعیه قوانینی درجه سنده برر حقیقت تجربیه حاله کچمشدر . اون دو قوزنجی عصرک اک بویوک ترقیسی- که نیوتونک ۱۷نجی عصرده تأمین ایتدیکی ترقیه مشاهدیر- حادثات حیاتیه یی جامد طبیعتک قانونلرینه مشابه بر طاقم میخانیکی وطبعی قانونلره ارجاع ایتک اولمشدر. بوکون تدقیق و مشاهده و تجربہ سایه سنده صورت قطیعه ده بیلورز که کرک حیواناتک و نباتاتک تظاهرات حیاتیه سنده کرک بلوراتک نشوونماسنده کرک بخارک قوه انبساطیه سنده عینی لایتغیروابدی قانونلر اجرای تأثیر ایتکده در .

دینرده کی طبیعت فوقنده بر صنع و ایجاد یرینه علمک اقامه ایتدیکی عمومی طبیعتجیلک بوکون آرتق فکر علمی یه اویغون تر فرضیه دکل ، بر حقیقت فعلیه در .

بو حکم احتمالکه بعضیلرینه پک جرئتکارانه کورونه جکدره .
وقتیله طبیعت فوقنده بر طاقم مؤثراته مراجعت صورتیله آنجق
ایضاح ایده بیلدیکمز بر طاقم حادثاتی شیمدی میخانیکی یعنی
علمی بر صورتده ایضاحه موفق اولایلمکله آرتق هر شینک
بوصورتله ایضاح ایدیله سی یا خود قابل ایضاح اولماسی می لازم
کلیر ؟ علمک سرائر کائناتی تمامیله ازاله ایتدیکی یا خود بر کون
کلوب ازاله ایده بیله جکی دوغرومیدر ؟ اکر طبیعتده سرائر
وارسه و کائناتک بعض نقطه سنده بوسرائرک ابدیاً پایدار قالماسی
محمل ایسه دین ایچون ، دینک هیجانلری و وحیلری ایچونده
بریر قالمایه جقمیدر ؟ دینک نقطه حرکتی مفکره بشرک غیر قابل
نفوذ بر طاقم سرائر ایله محاط اولدیغی فکری دکلیدر ؟ انسان
وحی ربانی یه ، عقل ایله حل ایده مدیکی بعض مسئله لره آنجق
اوسایه ده بر جواب بولدیغی ایچون مراجعت ایتیمورمی ؟
هه قیل ۱۸۸۰ تاریخنده برلینده علوم آقاده میسنده لاینیچک
شرفه عقد ایدیلن بر جلسهی خاطر لاتیور . بو جلسه ده معلم امیل
دوبو اره مون Emile Dubios Reymond کائناتک یدی معمانی
احتوا ایتدیکنی ، بونلردن لا اقل دردینک بزم ایچون قطعاً غیر قابل
حل اولدیغی سویله مشدر . بو نقطه لر حقنده علمک اک صوک
سوزی «بیله میورم !» اوله جقمش . دوبو اره مونه کوره بودرت
علوی معما شونلردر : ماده نک و قوتک اصل ولی ، حرکتک
منشائی ، احتساس بسیطک منشائی و اراده جزئی (مکرکه

سوېژکتيف حریتك بر ذهاب باطلدن عبارت اولدیغنه حکم ایديله) . حیاتك منشأندن ، طبیعتك ظاهری غایه خلقتندن ، تفكر ولسانك منشأندن عبارت اولان دیگر اوچ معما پك بویوك مشكلات ايله علمی میخانیکیت اساسنه ارجاع اولونابیلیردی .

هه قیل بویله بر ادعا نه قدر شدتله جرح ایدیلسه آزا اولدیغنی چونکه هر شیئی تکرار موضوع بحث ایتدیکنی سویلیور . اکر کائأتاده بر نقطه ده برسرك موجودیتی قبول ایديله جك اولورسه باشقه نقطه لرده سرائر موجودیتنی منع ایده بيله جك هیچ بر شی یوقدر . علمك الیوم : « دنیا ده آرتق انسان ایچون هیچ برسر یوقدر » دستورینی کمال قوتله مدافعه ایتسی لازمدر .

بوراده چیقاریلان مشكلات ابتدا طبیعت نامی آلتنده بیلیم ناصل بی شکل و جامد بر شی دوشونوب صوکره بو هیچلکک ایچندن قوت ، حرکت ، احتساس کبی قدر تترك ناصل چیققدرینی آراشدر مقدن ایلری کلیور . فقط نقطه عزیمت تشکیل ایدن بو فرضیه خیالی و کیفی برشیدر . بویله بر حال ابتدائینک موجودیتی نه معلومدر ، نه ده ذهنه صیغابيله جك برشیدر .

وقعه دن باشقه بر شی طانیمایان علم بویله بر مبداء قبول ایده مز . باشقه برشینه قابل ارجاع اولامایه جق بر حالده یعنی مبداء اوله رق علمك بیلدیکی شی غیر معین ، حال مطاوعتده ، خارجدن تحريك و احیا ایدلمزسه حرکتیه کیره بیلیمکدن عاجز بر ماده دکلدر .

اساس اعتباریله جانلی ، هم حیزه صاحب یعنی ماده هم قوت یعنی روح espritدر .

هه قل دیور که : « بنده کومه ایله برابر او فکرمه یم که نه ماده روحسز موجود اولاییلیر و اجرای تأثیر ایده بیلیر ، نه روح مادهسز . سپینوزانک او کنیش وحدت وجود جیلغنی قبول ایدیورز : ماده یعنی نامتاهی صورته انبساط ایتمش جوهر ایله روح یعنی حس ایدن و دوشونن جوهر ، هرشی احاطه ایدن اصل و لب الهینک یا خود جوهر عمومی کائناتک ایکی وصف اصلسی یا خود خاصه اساسیه سیدر . »

بو تلقیرده تصوفه قاچان هیچ برشی یوقدر . اولاً : بری لاووازیه دیکری مایروهلهمولچ طرفدن اثبات ایدیلن مادهنک دوامی و قوتک دوامی قانوندرینه ؛ ثانیاً : بویکی قانونک وحدتی اساسنه استناد ایدر لر . علم بو وحدتی قبول ایتمشدر ، صو ک حد تحلیلده بو وحدت ، علیت اساسنک بر نتیجه ضروریه سی کورولور . کومه *Wahlverwandtschaften* اثرنده انسانلرک دویدقلمری روابط حسیه نک اجسامده کی جزء فرد لرده نمایان اولان حالکدها گرفت بر شکلندن عبارت بولوندیغنی ، «پاریس» ی کوزل آلنه جذب ایدن و کندیسنه هر درلوعقل و منطقی و اخلاقی اونوتدیران ناقابل مقاومت احتراصک حوینات منویه بی تلقیح فعانی اجرا ایتک اوزره کچه جک بریول آرامق ایچون صالدیرتان عینی بی شعور قوه جاذبه اولدیغنی ، بر صو ذره سی وجوده کتیرمک ایچون ایکی مولدالما جزء فردینی بر مولدالموضه جزء فردینه برلشدیرن عینی شدتلی حرکتن عبارت بولوندیغنی کوستر مشدر . بناء علیه

اختیار اُمپه دوقل Empédocle ایله برلکده عناصری عشق و نفرتک اداره ایتدکلرینی سویله مکدن قورقایهلم . برداهی نک بوفکر و مطالعه سی بوکون بر تجربه وقعه سی اولمشدر .

ایشته بوصورتله ذره نک بیله برحس و تمایل اثرلرینه یعنی بروح مقدمه سنه مالک اولدیغی ثابت اولمشدر ظن ایده رزه برقاچ ذره دن مرکب اولان جزء فردلر ایله کیتدکجه دها قاریشیق بر صورتده وجود بولان بر جزء فردلر مرکباتی حقدده عینی مطالعه وارددر .

بو ترکیب و امتزاجلرک طرز ی صرف میخانیکیدر . فقط ینه بو میخانیکیت تأثیر یله اشیاده کی عنصر روحی گرفت بر شکل آلیر ، عناصر ماده لرندن فرقلی برحاله کیرر .

ایشته بو اساسلره صاحب اولان علم بوتون مسئله لری حل ایدر یا خود حل ایده بیله جکنی بیلیر .

علم ، منشأده جامد و ثقیل بر ماده یرینه اثری قبول ایدر . بو بر ماده لطیفه در ، ابدی صورتده حال حر کتده در ، ثقیل ماده ایله آراسنده ابدی بر عمل و عکس العمل مناسبتی وارددر . جوهر عمومی کائناتک ایکی به تفریقی دیمک اولان بو ایکی عنصر ، طبیعتک اک عمومی حادثاتی ایضاحه کافیدر .

مع مافیله علم ، اشیانک منشائی وانکشافی کی مفکره بشری اک چوق مشغول ایدن اک کنیش و مشکل مسئله ایله اشتغال ایتمزه هیچ برشی یامش اولماز . حالبوکه بومسئله یی حل ایچون

علمده لامارق ایله داروینک اوکره تدیکی طلسملی برکله واردر: تکامل . تکامل قانونلری موجبنجه موجودات طبیعی صورتده برلرندن کلیرلر . انکشافلری ، خلق وایجادلری یکنسق ومطرد برمقانیزمه نك تأثیریه ایضاح ایدیله . الآن حل ایدمه مش بیک دورلو مسئله موجود اولمقله برابر حل اولونه بیلنلر شونی ارانه یه کافیدر که خلق وایجاده تعلق ایدن بوتون مسائل قسمیه غیر قابل تفریق صورتده برلرینه مربوطدرلر ، هپسی بوتون اشیایه شامل برتک مسئله کائناتی مشعردرلر . بناء علیه بر مسئله نك حلی بالضروره دیگر لرینک ده حلی دیمک اولور .

فقط بالذات تکاملک ده منشائی نهدر؟ بونی طبیعت فوقده براساسک تأثیرینه عطف ایتک وتفرع ایدن طرف ایدیلمن معجزه بی هیئت عمومیه ده ابقا ایتک می لازم ؟

مبداء اوله رق قوتدن و بناء علیه کنندی کندیسه تکاملدن محروم بر ماده قبول ایدیله جک اولسه ایدی بویله بر معجزه یه مراجعت مجبوری اوله جقدی . فقط مبداء وضع ایتدی کمز جانلی ماده حد ذاتنده برتحول وخلق وایجاد اساسه مالکدر . بو اساس الهی ازاله ایتمز ، کندیسی بالذات اللهدر . کائناتدن خارج برالله دکل ، داخلی براللهدر ، طبیعتک عینیدر . شوراسنی بیلمیدر که ارباب علم الهی کی رد ایتدکاری قدر لالهیلکی ده قبول ایتمز لر . اونلرک نظرنده دنیا ایله الله بردر . کلیت اله (پانته ئیزم) مسلکی کائناتک تلقی علمیسیدر .

ایشته علم حاضرک قارشیسنده ماده و قوتک ، حرکت
و احتساسک او ظاهری معمالقیری بو صورتله زائل اولور .
ایکی بیک سنه دن بری دنیایی مشغول ایدن و کتبخانه لرمزی
دولدیرمش بر چوق توزلی کتابک یازلماسنی انتاج ایدن اراده
جزئیة بحثه کلنجه بوده آرتق یالکز بر خاطرهدن عبارت
قالمشدر . علمک استتاجلری قارشیسنده حسیاتک اومهم تلقیناتی
نه اهمیتی حائز اولور ؟ اراده شبهه یوق که عاطل و جامد بر قوت
دکلدر . بو هم ذی شعور ، هم ماکنه کبی بر عکس العمل
قدرتیدر که بر استقامتی وارد و بر تاثیر اجرا ایدر . فقط حیاتدن
غیر قابل تفریق اولان میلان ، اراده نک بو وصفی ایضاحه کافیدر .
اراده یه خاص اولان طرز تاثیر کلنجه بو ملکه نک حر و سربست
ظن ایدلمه سی مابعد الطیعه جیلرک او مجرد و ایکیملک اوزرینه مؤسس
اصولرینه توفیقاً شرائط موجودیتندن آیری اوله رق دوشونلمسندن
ایلری کلکده در . بر طرفده اراده ، دیگر طرفده ده اوزرلرنده
اجرای تاثیر ایتدیکی بر طاقم احوال و شرائط موجود دکلدر .
هر هانکی بر اراده کندیسنه وراثتک تحمیل ایتدیکی بیکلرجه
ایجابات و مجبوریت ایله محمولدر . شیمدی عزملرینک هر بری
احوال و شرائط موجوده دن مقدم کندیسنده بولونان میلانک
بو شرائطه اویماسندن عبارتدر . اک قوتلی سبب ، هیجانک ستایتیکی
اداره ایدن قانونلره توفیقاً بوراده میخانیکی صورته غلبه
چالار . بناء علیه مجرد و لفظی بر اراده حر کورونورسه ده

اصل مادی و فعلی ازاده دنیاده کی بوتون شیر کبی بر ایجاب
تحتنده ضروری اوله رق وجوده کلیر .

دیمک که دوبواره مونک بوتون معماری قابل حلدرد ،
یاخود دها دوغروسی شیمیدین حل ایدلمشدر . ناقابل ادراک
هیچ برشی یوقدر . ناقابل ادراک دیمک مجهول دیمکدن باشقه
بر معنا افاده ایتمز . آرتق بزم بیلمدیکمز شیر موجوداتک
اساسلری دکل ، تفرعات و تفصیلاتیدر . بوفیلسوف ایچون
بوجهلک ساحه سی پک بویوک بولونماسی وشبهه سز دائما بویوک
قاله جق اولماسی پک آز حائر اهمیتدر .

مع مافیله ساده جه : آرتق هیچ معما قالماشدر ، حکمنی
ویرمک برخطا اولور . بر معما موجوددر و ضروری اوله رق
موجوددر که بوده جوهر مسئله سیدر . عالمک طبیعت یاخود
کائنات ، ایده آلیستلرک جوهر substance یاخود عالم cosmos ،
معتقدلرک خالق یاخود الله نامنی ویردکلری بو خارقه نما قوت
نهدر ؟ عصری علم عالمک حیرت بخش ترقیاتی جوهر مسئله سنی
حل ایتمشدر یاخود حلنه تقرب ایتمشدر دنیله بیلیرمی ؟

حقیقتده طبیعتک صوک اعماقی آناقسیماندر ، امپه دوقل ،
سپینوزا ، نیوتون ، قانت و کوته ایچون نه قدر مجهول ایسه
بوکون بزم ایچون ده دها زیاده معلوم دکلدر . حتی اونک
اوصافی و تکاملی حقیقتده کی معلوما تمز ترقی ایتدکجه بو جوهرک
اصل ولپی بزم نظر مزده دها اسرار آلود و معما انکیز بر شکل

کسب ایتدیکنی اعتراف ایتمک لازم کلیر . قابل وقوف حادثات
آئنده کی اصل شیئی بز بیلیمورز .

فقط مادام که بوشینک حد ذاتنده نه اولدیغنی تدقیق وتبع
ایچون واسطه مز یوقدر ، مادام که وجودینی بیله قطعیت ایله
بیلیمورز ، نه دن بونک ایچون ذهنمزی یورالم ؟ بواله کچمز
خیالت اوزرینه بنای خیال اتمه بی مابعد الطبعه منتسبلرینه براقلم ،
بز علممزک وفلسفه مزک ترقیات عظیمه سندن برعالم وبر حقیقتپرست
صفتیه متلاذد ومستفید اولالم .

*
**

حاصلی ، علم ایله دینی بربر لریله مواجهه ایدنجه ، ویردکلری
حکملرک بربرینه ضد اولدیغنی کورورز . علم ایله دینک مسئلکلرینک
تدقیق فلسفیی ، علمک نتایجی قارشیسنده دینک عقیده لرندن
هیچ برینی پایدار براقاز . فقط آرتق دینلری یالکز تاریخده
ایزلری قالمش ، زمان طرفندن کسلوب آلمش شیر ایچنه ،
ماضیه دفن ایتمک می ایجاب ایدر ؟

علم ایله دین ایکی مجرد مسلک کبی نظر ملاحظه یه آئیر
وکندیلرینه استنادکاه خدمتی کورن روح بشردن تفریق
اولونورسه انسان بوفکری قبوله میل ایدر . فقط دین یالکز
علم کلام منتسبلرینه اهمیتسز شان وشرف تأمین ایچون ایجاد
ایدله مشدر : اونک غایه سی انسانده کی بعض احتیاجات اساسیه بی
تطمین ایتمکدر . بو احتیاجاتک باشقه صورتله تمامیه تطمین

ایدلدیکی اثبات اولونمادقجه دین محو ایدلسهده حیات بشریه نك
ضروری برعاملی صفتیه بالضروره برصورت مشروعهده تکرار
تولد ایده جکدر .

مفکره بشرک برطرف ایدلمسی غیرقابل اولان بواحتیاجلرندن
بری موجوداتک منشاء وطبیعتنی ایضاح نقطه سیدر . شبهه یوق که
علم یالکز حادثاتی قید و اشارت و تفرعات قانونلرینی تدقیقه
حصراشتغال ایتدیکی زمان بومسئلهیه جواب ویرمکی اونوتیوردی .
فقط بوندن بویله فلسفه علمیه علمه بوتون وسعت و شمولنی
ویریور ، اونک تجربی کشفیاتندن کائناتک بویوک معمارینک
حلنی استتاج ایدیور . نظری جهتدن ، دینک برطرف ایدلمسی
کیفیتی آرتق برامر واقع حالندهدر .

فقط انسانلرده یالکز نظری احتیاجلر موجود دکلدرد .
عملی احتیاجلرده واردر . انسان عقل اولدیغی قدر قلب
وحسدرده . طبیعتک بو عصری ده عینی صورتله حقیقی و اساسی
اولدیغی ایچون بونی ده تطمین ایتمک ایجاب ایدر . علم نه وقت
انسانک ذکاسی کبی قلبنی ده رقیبندن دها ایی ، دها محقق برصورتده
تطمین ایدرسه اوزمان دینه یول ویرمک حقیقی قازانه بیلیر .

تفکر و ملاحظاتی نتیجه سنده بر فیلسوف موقعنه کچن و علم
طرفندن باشلانیلان استقراءلری عقل واسطه سیله نهایته قدر
تمدید ایتمک یولنی بیلن عالم بوجهتده هیچ اندیشه ایتمز . اونک
نظرنده علمک عملی ساحه شمولى نظری ساحه سندن دها

محدود دکلدر . علمک ، کائنات و حیات حقندہ کی مسلکری
ایلہ قلب بشری تطمین ایدہ بیلہ جکنی و بونی یالکز علمک
تطمین ایدہ بیلہ جکنی او اثبات ایدہ بیلہ جک بر حالہ در .
فقط بوملاحظاتک باشلیجہ ہنوز نظری اولدیغنی دہ انکار
ایدہ مز . علمک تاثیر عملیسی بر کون ایچندہ بوتون تفرعاتیلہ
ساحہ فعلہ وضع اولونمق قابل دکلدر . بو نقطہ دہا اوزون
بر زمان ایچون بر طاقم بوشلقر قالہ جقدر کہ اورالینی دینر
دولدور مقدمہ دوام ایدہ جکلدر . دینرک ایفا ایتدکلری وظیفہ لری
علم ایفا ایدہ بیلہ جک حالہ کلنجہ یہ قدر دینر فعلاً بردوام
اولہ جقلری کبی بو مدت ظرفندہ اونرک موجودیتلرینی بعض
خصوصلردہ مفید وای عد ایتک بیلہ ایجاب ایدہ جکلدر .
بناء علیہ ، دینلری اساس اعتباریلہ ملغا عد و اعلان ایتک
کافی کلز . اونر فعلاً الآن موجوددر لر . دہا بر مدت ایفا ایدہ جک
روللری واردر . اونک ایچون علم ، دینرلہ حال صلح و سکون
ایچندہ یا شامالی ، دین ایلہ علم آراسندہ بر رابطہ بومالیدر .
استقبال ایچون یالکز علمک یعنی تکاملجی وحدت وجود
مسلکنک غلبہ سنی تأمین ایدن فلسفہ ایشته بورابطہ یی دہ تدارک ایدر .
بوفلسفہ عملی نتیجہ لرینہ ایصال ایدیلنجہ ، حقیقت ایلہ خیر
وحسنک عبادتنہ منہی اولور . کلام علماسنک خیالی تشلیتری
یرینہ قائم اولمش ایشته حقیقی بر تثلیث .
بوتثلیث مسئلہ سندہ ، علی العادہ موجود دینرک الیو کسکی

عد ایدیلن خرستیانلق دینی حقنده وحدت وجود مسلکنک
آله جفی وضعیت نه اوله جق ؟

وحدت وجود مسلکنه کوره ، «حقیقت» مسئله سنده ادیانک
وحی ربانی ادعا سنده شایان محافظه بر نقطه بیله موجود دکدر .
چونکه وحی بزه بر ماورای حیات خبر ویریر که نظر مزده هیچ
بر معناسی یوقدر و بزم ایچون یکانه وارلق اولان شی اصلسز
بر حادته در که سنه ایندیرر .

«حسن» کلنجه ، بو نقطه ده وحدت وجود مسلکی ایله
خرستیانلق آراسنده بالخاصه شدتلی بر تضاد واردر . خرستیانلق
طبیعی استخفاف اتمه یی ، طبیعتک جاذبه ولطافتلرینه قارشی
محقرانه داورانمهی ، میلانلرینه قارشی مجادله ایتمک لزومنی بزه
او کره تیر . زهد و تقوایی ، ضعیفلامه یی وجودی چر کینلشدیرمه یی
توصیه ایلر . صنایع نفیسه یه نظر شبهه ایله باقار . چونکه صنایع
نفیسه نک یاراتدیغی آثارک انسان نظرنده الله یرینه قائم اولمالری
تهلکه سی واردر . حقیقتده خرستیان صنعت نفیسه سی دنیلن شی
خرستیانلغک اوقطعی روحیجیلکنه قارشی مخیه نک و حواسک
بر عصیان و اعتراضدن باشقه برشی دکدر . او واسع و محتشم
غوتیک کلیسالریله دنیایی بر کوز یاشی وادیسندن عبارت دیه
تلقی ایدن خرستیانلق دینی آراسنده نه مناسبت واردر؟ خرستیان
صنعتی معناسز بر تعبیردر . بالعکس وحدت وجود مسلکی اساساً
طبیعتجیدر ، کوزللكک دوستیدر . کوزللكده حد ذاتنده

بر غایه کورور . بناءً علیہ علم ساحه سندن اولدینی کبی صنایع
نفیسه ساحه سندن ده خرستیانلقی طرد ایده جکدر .

شیمدی یالکز خیره عبادت جهتی قالیور . بوراده وحدت
وجود مذهبی بر چوق اقسامنده خرستیانلق دینی ایله توافق
ایتمکده در . طبیعی بوراده خرستیانلق دنیلدیکی زمان انجیللرده
وپولک مکتوبلرنده کورولدیکی وجهله ابتدائی وصف خرستیانلق
قصد اولونیور دیمکدر . بوخرستیانلق تدریساتک قسم اعظمی
شفقت و مرحمته ، مساعده کارلغه ، معاونه تعلق ایدن احکامدن
عبارتدر که بونلری بزده قوتله قبول ایده رز . ذاتاً بو احکام
خرستیانلق محصول کشفی دکدر . خرستیانلقن پک چوق
مقدمدر لر . بو احکامی بر چوق مؤمنلر آیاقلر آلتنه آدقلری
حاله بر چوق غیر مؤمنلر تطبیق ایتشلردی . فضله اوله رق ،
وحیه مستند دین سالکلرندن بر چوقلری نژدنده بو احکام افراطه
واردیر یلیور ، اکثریا حب غیر حسی حب نفس حسنک ضررینه
اوله رق غلیانه کتیر یلیور . وحدت وجود فلسفه سی بالعکس
بو ایکی تمایل آراسنده دوغرو بر میزان قبول ایدر . چونکه
بونلرک ایکسی ده انسان ایچون عینی صورتده طبیعیدر . فقط
خرستیانلق دینی یالکز اساسات اصلیه سنی معتدلانه ترویج ایله
اکتفا ایده جک اولورسه وحدت وجود فلسفه سنک یاردیمجیسی
اولور و ترقی اخلاقی به خدمت ایده بیلیر . بناءً علیہ خرستیانلق دینی
شیمدیلك بومعناجه وحدت وجود فلسفه سی امانه ادامه ایدلملیدر .

ایشته دین ایله علم آراسنده آرانیلان رابطه اتصالی وحدت
وجود فلسفه سی بوصولته تشکیل ایدر .

تعقیب ایدیله جک خط حرکت دینلردن عاقلانه استفاده
ایده رک یاواش یاواش معاونت لرینی بی لزوم برحاله کتیره جک
صورتده اونلری قوللانمقدن عبارت قالیور دیمکدر . ناصل که
برنهری کچمک ایچون موقت، دار بر کو پرودن استفاده ایدیلیر،
اوته کی ساحله کچلد کدن صو کره او کو پرونک هیچ بروظیفه سی قالماز .
بو مقصدله اتخاذا ایدیله جک ایلك تدبیر کلیسا ایله حکومتی
قطعیا بر بردن آیرارق کلیسادن حکومتک معاونتنی کچمک، اونی
یا لکز کندی منابعیله یا شامغه بر اتمقدر .

بومنی بر تدبیردر . بونی اتمام ایچون الزم بر تدبیر مثبتده
وارددر که اوده تربیه نک اصلاحاتیدر . تربیه ، دینلردن قورتولمق
ایسته ین بر هیئت اجتماعیه نک الهمم مسئله سیدر . تربیه نک غایه سی
انسانی تشدیرمک اولمالیدر . فقط بوتون صفحاتیله، هم انسان
حساسی هم انسان متفکری؛ هم روح دینداری هم روح علمی بی .
تربیه عمومی، مذاهب دینه دن هیچ برینک دستور لرینه توفیق
ایدیله مز . بودستورلری مکتبه صوقاز، اونلری عائله تربیه سنه
براقیر . تربیه عمومی یا لکز علمی اخلاقک یعنی تکاملجی وحدت
وجود فلسفه سندن نشئت ایدن عملی مسلکک اساس لرینی تدبیر
وتطبیق ایدر . ادیان موجوده بی بیلمه مزلك ایتمز . فقط بونی
« مقایسه لی ادیان » نامیله یکی بر علمه موضوع یاپار . بو علم ،

خرستیانلغك خرافه لرینی و منقبه لرینی بر حقیقت دیبه دكل یونان
ولاتین خرافه لرینه مشابه برر شاعرانه ماصال اولمق اوزره تاقی
ایلر . خرافه لرك احتوا ایده بیله جكلری اخلاقی یاخود بدیی
قیمت بو خرافه لر منبع اصلیلری اولان مخیله بشریه به ارجاع
ایدنكله آزالماز ، بالعكس آرتار .

استقبالده یتیشه جك انسانلر علم ایله صنایع نفیسه یه صاحب
اولونجه بوسایه ده دینه ده مالك اوله جقلردر . بناء علیه فضانك
درد دیوار ایله تفریق ایدلمش و کلیسا نامی ویرلمش بر قسمنه
قابانمق مجبوریتدن آزاده قاله جقلردر . بو کیش دنیانك
هر طرفده ، بومدهش موجودیت مبارزه سنك یاننده خیرك ،
حقیقتك و حسنك نشانه لرینی بوله جقلردر . بو صورته اولنرك
معدلری بوتون کائنات اوله جقدر . فقط هر زمان آیینلرینی
مشترکاً اجرا ایتمك اوزره زنکین بر صورتده تزین ایدلمش
معدلره چکیلمکی سوه جك انسانلر بولونه جفی ایچون اون آلتنجی
عصرده بر چوق قاتولیک کلیسایی پروتستانلر انه دوشدیکی
زمان کورولن حادثه یه مشابه بر حادثه یه مشاهده ایدیله جك ،
بر چوق کلیسا خرستیانلردن وحدت وجود مسلکی جمعیتلرینه
انتقال ایله یه جقدر .

ههقل مسلکنک قیمتی

ههقلک دین ایله علمک مناسبانی حقنده کی مسلکی غایت صریحدر . اوکا کوره بوکون بيله بو مسئله حقنده موجود اولان عدم قطعیتک سببی عالمک کندی تحریات خصوصیه و حاله لری خارجه چیقان تصورات و ملاحظاتدن خوشلانما لریدر . علم بزکره فلسفه شکلنده تشکل و تأسس ایدرسه — که بوکا قدرتی وارددر — یالکز دینلری رد ایدیه بيله جک برحاله دکل اونلرک یرینه قائم اوله جق برموقعه ده کله جکدر .
بومسلکدن ایکی اساسلی فکر چیقار : اولاً ، فلسفه علمیه فکری ؛ ثانیاً ، دینلرک رد وانکاری و قائم مقامی اولق اوزره بر فلسفه علمیه فکری .

*
**

قدیم یونانستانده فلسفه ایله علمک مزج و ترکیبی فکری غایت ساده ایدی . اوراده علم ، عقلک و موجوداتک اساس مشترکی اولان انتظام ، آهنگ ، وحدت و غایت *finalité* اساسلری ایله مشبوع ایدی . بوضورتله اصل و لنده مابعدالطبیعی ایدی . فلسفه ، کندی بدیعی و عقلی اساسلرینی طبیعتک و حیات بشرک بدیعی و عقلی اساسلرنده کوروب تسلیم ایدن مفکره ایدی . حالبوکه معاصرین نزدنده بویله دکلدر . علم ، مابعدالطبیعه ایله اولان مناسبتدن کیتدکجه صیریلشدر . علم ، شیمدی قطعياً

مثبتدر یاخود بویله مثبت اولمق املندهدر . یعنی وقعهلردن باشقه
ومنحصراً وقعهلرك تعیین ایتدیکی استقراءلردن باشقه برشی
احتوا ایتمهك ایستر . بناءً علیه بر فلسفه علمیه دیمك هر دورلو
مابعدالطبیعه خارجنده قالان و ضروری و کافی تملنی وقعهلرده
بولان بر فلسفه دیمك اوله جقدر . بویله بر فلسفه قابلیدر ؟

ههقهه کوره فلسفه اساساً موجوداتك ماهیت ومنشاءلرینك
تحریرسیدر . فلسفه فلان ویا فلان جسمك اصل ماهیتنی یاخود
فلان ویا فلان صنف حادثاتك یقین سببنی آرامقله اکتفا ایتمهسی
اعتباریله تام معناسیله علمدن آریلیر . او ، مسئلهلری عمومیلشدیرهرك
قوانین طبیعتك هیئت مجموعه سنی و بوتون موجوداتك منشائی
ایضاح ایده بیلمهكه قابلیتلی اساسات مشترکه و عمومیه موجود
اولوب اولمادیغنی آراشدیرر . علم ، اوزون مدت ، بومسائللی
حله کیریشمك ایچون فیلسوفلره کافی درجهده معلومات تدارك
ایدهمه مشهده ههقل نظرنده ، لاپلاسك ، مایرك ، هلمهولچك ،
لامارلك و داروینك مساعیسندن و اثرلرندن صوکره ایش
دکیشمشدر . بوکون اصل علم ، وقعهلرك بیلکیسی ، اصل
ولب ومنشاء مسئلهلرینك تدقیقاتنده کافی درجهده ایلری کیتمش
اولدیغنی ایچون فیلسوفلر بونلره استناد ایدهرك وظیفهلرینی
کوره بیلیرلر . آرتق یاپه جق شی عصری عالملرك بویوک کشفیاتی
عقل اعانه سیله تفسیر ایتمکدن عبارتدر . ذاتاً لامارق ، کوته ،
داروین بالذات بونك مثالی عرض ایتشلردر .

بشریتک، مابعدالطبیعه بی اور تہ دن قالدیر مقلہ برابر فلسفہ بی
 محافظہ ایتسنہ مساعد اولہ جق بوتفسیر عجا نہ دن عبارتدر ؟
 ھه قلك نیتی، کورولپور کہ، تجربہ علمیه ایله تفسیر فلسفی بی
 اساساً ذکانتک عینی ایشندن عبارت کبی تلقی ایتمکدر. شیلرک،
 عالمدره وفیلسوفلره مساعیلرینی آیری آیری یوروتہ جک یرده
 توحید ایتلرینی توصیه یولنده سویلدیکی شعرلری کتابنه آلیوز
 واون دوقوزنجی عصر ابتداسنده او بویوک حقیقتپرست شاعر.
 کوتہنک یکانه مشر وطیبی بر مسلک اولمق اوزره سویلدیکی
 وحدت وجود فکرینه اون دوقوزنجی عصر نہایتنده تکرار
 عودت ایدلدیکی تأمین ایلپور .
 بومقصدینی ھه قلك ساحه فعله حقیقه ایصال ایدوب ایتمه مش
 اولدینی جای سؤالدر .

ھه قلم معمای کائنات اثرینک برنجی باندہ دنیانتک معنایرینی
 حله خدمت ایدہ جک فلسفی اصوللردن بحث ایدہرک بونلرک
 صرف علمی اولان اصوللردن فرقلی اولمادیغنی سویلیور .
 بونلرده، علمده اولدینی کبی، تجربہ وخصوصی برشیدن خصوصی
 برشینه دوغرو محاکمه inference دن عبارتدر .

تجربہ حواس واسطہ سیله یاپیلیر . محاکمه ایسه عقل ایشیدر .
 بویکی طرز وقوفی بر برینه قاریشیدر ماملیدر . حواس ایله عقل
 جمله عصبیه نک تمامیلہ فرقلی ایکی پارچه سنک محصول وظائفیدر .
 بووظائفک ایکسیده انسان ایچون عینی صورتله طبیعی اولدیغندن

عقلك ايشله مسى حواسك ايشله مسنه نسبتله دهآ آز مشروع عد ايديله مزسه ده بونك طبيعتك سوقى دائره سنده اولماسى ايجاب ايدر . مابعدالطبيعه منتسبلرى عقلى حواسدن تفریق ایتمکه خطا ایتدکلری کبی عالمردده عقلی برطرف ایتمک ادعاسنه قالدقلری زمان دهآ آز خطا ایتمش اولمازلر . فلسفه دوره سى کچمش ، یرینه علم قائم اولمش دیمک خطادر . حجره نظریه سى ، حرارتک دینامیک نظریه سى ، تکامل نظریه سى وجوهر قانونى عقلی یعنی فلسفی مسلکله دکلدده نهدر ؟

هه قله کوره علمدن فلسفه یه بو انتقال بوتون مسئله لری حل ایده بیله جک ايسه ده ویردیکی ایضاحات بو انتقالک ناصل اوله جغنى پک تنویر ایتمور کیدر . بو انتقالی ایضاح ایچون هه قل انسانک مادوننده کی حیوانانده حواسک یانی صیرا عقلک ده موجودیتنى ایلری یه سورییور . عقلک مقری جمله عصبیه نک باشقه قسمنده اولق اعتباریله حواسدن فرقلی اولدیغنى سویلیور وطبیعته موافق صورتده عقلک استعمالی نهدن حواس واسطه سنه مراجعت قدر مشروع اولمایه جغنى سورییور . فقط بونک ایله ناصل اولیورده عقلده اصل علمی دنیلن طرز محاکمه دن باشقه بر محاکمه وتفسیر اساسی بولونمادیغنى و موجوداتى عالمک نطقه نظرندن باشقه بر نطقه نظرندن پیش ملاحظه یه المقله مفکره نک بهمه حال خطایه دوشه جکی اثبات ایدلمش اولیور ؟ بویله بر نتیجه یی محق کوسترمک ایچون بزه عقلک محتویاتی - قنده بر طاقم معلومات

ویرمک ایجاب ایدردی . حالبوکه ههقلده بونی بهوده یره
آرایوب دوریورز .

احتمالکه عقل حقنده واضح وصریح هرهانکی بر نظریه
بوراده مشکلات بخش اولابیلردی . فلسفه علمیه ههقلک تصویرینه
کوره بدرجهیه قدر علمدن باشقه برشی اولمق ایجاب ایدیور-
دی . بوفلسفه نك نتایج ومقرراتی اصل علمك نتایج ومقرراتنه
متصل ومربوط اولقله برابر اونلری کچمک ، اونلردن ایلرییه
وارمق لازمدی . حالبوکه عقلده عالمك قوللانداقلرندن واستفاده
ایتدکلرندن باشقه هیچ برشی بولونمادینی اساسی وضع ایدیله جک
اولورسه فیلسوف بوتون مساعیسنه رغماً هیچ بر جهته علمی
بدرجه بیله تجاوز ایده من ، مکرکه دوغرو و حقیقی علمك
اوزرینه غیر صحیح ویا ککش بر علم وضع ایده . بوفرضیهیه کوره
یا لکز علم مشروعدر . بوتون فایسفه ایسه اسمی دیکشدرلمش
علمدن یاخود بر ادبیات تمرینندن باشقه برشی دکلددر . دیگر
طرفدن ، عقل طبیعیده علمك قوللانداینی واستفاده ایتدیکی
اساسلردن باشقه برشی وارسه علم ایله فلسفه آره سنده برتمادی
واتصال تأسیسندن واز کچمک اقتضا ایدر . ایکیسنک آراسنده
یرفرق ، همده درجه دکل برماهیت فرقی قبول ایتمک لازم کلیر .

فقط شبهه یوق که ههقلک بنا ایتدیکی مسلک کنیدیسی ،
اجرا ایتدیکی تأثیر ایله ، صرف علمی بر فلسفه تأسیسی امکانی

اظهار ایدر . علمدن ناصل بر فلسفه چیقار یلابیله جکی نظریاتده .
واضح صورتده آکلاشیله مایورمش ، بوفلسفه علم ایتمش یاخود
دکلمش ، بوتون بونلر او فلسفه فعلاً موجود ایسه و کندی
کندیسنی صرف مساعی علمیه ایله ایضاح ایده مه مکله برابر
علمک قطعیتنه مالک اولدیغنی اوصافیه فعلاً اثبات ایدر سه نه اهمیتی
حائز اولور ؟

هه قلمک بومسلکی تکاملچی وحدت وجود مسلکیدر .
نیوتونک ، لاووازیه نیک ، مایرک ، داروینک کشف ایتدکلری
قانونلری قبول ، مدافعه ، تصریح ویکی وقعه لره ، خصوصی
بر صورتده ، درینلکه ، جسارت و جرئتله تشمیل ایتکه انحصار
ایتمز . چونکه بو ، ینه صرف بر علم ایشی اولوردی . علمک بوتون
نظریه لری کبی قونتروله ، تصحیح و تعدیله تابعدر . بومسلک
استخراج ایتدیکی دستورلری بر عقیده حاله افراغ ایدر و میدانه
قویدیغنی دنیا حقنده کی تلقینک طبیعت حقنده کی وقوفک ترقیات
جدیده سی طرفندن بر ضرورت منطقیه ایله صورت قطعیده
الی الابد قبولی بزجه ضروری اولمش اولدیغنی اعلان ایلر . علمدن
چیقاریلان بو حکملرک علمک فوقنده بر قطعیتی ، تام مابعد الطبیعه
قطعیتی حائز اولمالرینی ایستر .

پرنسیپلرینه ، چیفته طبیعت و ماهیتده کورونمکله برابر
حقیقته بر اولان جوهرینه و کندی تکامل قانوننه عطف ایتدیکی
ایلك وصف ، قطعی بر محصول ایجاب و ضرورت اوله ، ثابت

وادی بولونمدر . حالوکه علومک اک اساسلی پرنسیپلرینه بیه
صرف منطق علمی عملیه سی بویه برادیت تأمین ایده مز . چونکه
علمده اساس پرنسیپلری خصوصی قوانینک وظائفدر (افعوله) .
بو قوانین ایسه هیچ برزمان دکیشمز بر صورتده معین دیه
تلقی اولونه مازلر .

هه قل ایکنجی وصف اولمق اوزره پرنسیپلرینه ، «عمومیت»
عطف ایدر . فقط علم حاضرک یالکز تدقیق و مشاهده ایتدیکی
موجودات حقنده ادعا و تأمین ایتدیکی اوصافی بوتون موجودات
محتما یه تشمیل ایدیور که بوتشمیل و تفهیم کیفیته نه علمی دنیاه بیلیر
نده استقراء علمی یه مشابه عد اولونه بیلیر . بوراده یابدیغی
استقراء ، تحلیل و تنقیددن محروم بر حر کتدر ، بناء علیه علم نظرنده
حائز قیمت دکلدر . تدقیق و مشاهده ایتدیکمز موجودات ،
دواملرینک بر قسمنده بعض حادثات ارئه ایتدیلر که بو حادثات -
یک عمومی بر طاقم فکر لر افاده ایدن و مختلف ایجابات تضمن
ایدن - وحدت تشکل و تکامل کله لر یله خلاصه اولونا بیلیر :
بناء علیه وجود بر در و تظاهر اتنک یکوننده ، کافه سنده ، عینی
تکامل قانونه تابعدر دیه دوشونمک بر استقراء عد اولونا ماز .
بو ، خصوصی بر شینک عمومی بر حاله قلب و افراغیدر .

هه قلک مسلکی باری هیچ اولمازسه وحدت ، تکامل کله لرینه
علمی و تجربی بر معنا بر اقیورمی ؟ بونی تسلیم ایتک زوردر .
هه قلک « احد » ی اثره و ماده ثقیله یه ، ماده جامده یه

و ماده ذی حیاته ، فسحته و تفکره ، دنیا به و اللهه حاکمدر .
اساس اعتباریله ذی حیاتدر ، حساسدر ، فعل و عمله قادردر ،
اک صوکه درینلکترینه وارنجه به قدر عقل ایله متصقدر . تکامله
کلنجه بر طرفدن ههقل بونی صورت قطعیله میخانیکی عد
ایدر که بو علمک ، هیچ دکلسه علم حاضرک دائره قوتی خارجه
چیقار . دیکر ظرفدن بیلیر که آشاغی درجه لره دوغرو رجعت
و عودت حرکاتنه رغماً مکملیته دوغرو یورویش غالبدر . بوده
ساده جه تعمیم فعلندن فضله برشیدر .

ههقل کندی مسلیکنی کلیت الهه (پانته ئیزم) تعیری ایله
خلاصه ایدر . بونکه آکلاتمق ایسته دیکی شی اللهک دنیا
خارجنده اولمادیغی ، بالعکس سینئه کائناتده بولوندیغی و قوت
force ou énergie صفتیله اونو ایچندن تحریک ایتدیکی کیفیتدر .
موجوداتک عقلی صورتده تفسیری ، الله ایله عالمک وحدتی
وحدت وجود نقطه نظرندن تلقی ایتمکدر ، دییور .

بوراده خارج ایله داخلک ، عالی برقوت ایله مکنوز برقوتک
بر برلرندن تفریقی علمدن زیاده مابعد الطبیعه یی خاطر لاتیور .
نهایت ، ههقل بوتون ناقابل ادراکی مجهوله ، اصل و لبند
قابل ادراکه بکزه یین بر مجهوله ارجاع ایتمکی وعد ایلدکن
صوکره بر جوهر قانوننه واصل اولیور که بونک اوصافی نه قدر
چوق طانیرسه ق کندیسنی او قدر چوق اسرار آلود بوله جغمزی
سویله یور .

بناءً عليه هه قلك فلسفه سنی علمك ساده جه بر تماندیسندن
عبارت كبی نظر ملاحظه یه آلمق غیر قابلدر . یالکز حواسی
استعمال ایتیه رك عقلی ده قوللانه جغنی ویالکز عالم ایشی دكل
فیلسوف ایشی ده كوره جكنی سویله مكده حتی واردی . اثری
شبهه یوق كه علمی اولدیغی قدر فلسفیدر . فقط احتوا ایتدیگی
عناصر فلسفی ، كورولیور كه ، عقیدوی دنیلن مابعدالطبیعه دن
استعاره ایدلمشدر .

*
**

عجبا بوفلسفه ، بولوندیغی حال ایله ، هه قلك تعیین ایتدیگی
وظیفه یی ، یعنی دینی رد و جرح ایدرهك اونك یرینه قائم اولمه
کیفتنی ، ایفا ایده بیلورمی ؟

هه قل ، دینلری تام وقطعی بر صورتده رد و جرح ایده بیلمك
ایچون اونلرك اساس پرئسپنی میدانه قویمغه چالیشیر . بو پرئسپك
ایکیلكدن عبات اولدیغنی سویلر . دینلر هر طرفده طبیعی
و مافوق طبیعی قوتلر آراسنده نزاعلر كورورلر كه بونلر هپ
قطعی ، جذری برانکیلكدن نشئت ایدر . بوفكرك بیك دورلو
تطبیقاتی هه قله نظراً باشلیجه ایکی ادعاده خلاصه ایدیله بیلیر .
بری الله ایله دنیانك آری آری شیلر اولدقلری یعنی بونقطه ده
برایکیلك بولوندیغی قناعتیدر كه غایت مسلکی بونی افاده ایدر .
دیگری انسان ایله طبیعتك ایکیلكیدر كه انسانلرك حرر اراده یه
مالك و مختار اولملری مسلکی ده بونی افاده ایلر .

بوتون خطارك والدهسى عد ايتديكى بو ايكي خطايى رد
وجرح ايچون لازم كلن منابى هه قل كندى فلسفه سنده بولور .
اونك فكر نجه الهيا تجيلغك نقطه عزيمتى دنيانك جامدو عاقل
برما كنه دن عبارت اولماسى فرضيه سيدر كه بر طاقم سطحى مشابهنر
نتيجه سنده وجود بولمشدر . برما كنه بالطبع اونى ياپان بر مهندسك
وجودىنى ايجاب ايدر . انسانلرك ياپدقلىرى بوتون ما كنه لره
قياس قبول ايمه يه جك درجه ده مكمل اولان برما كنه ، انسانى
مهندسلره قياس قبول ايمه يه جك بر مهندسك وجودىنى
ضرورى قيلار .

معبودلىرى انسانه بگزتمه فكرينىك تحت تاثيرنده بولنان
بو محاكمه ، وحدت وجود فلسفه سنك او كره تديكى وجهله دنيانك
برما كنه دن عبارت اولمايوب اساس اعتباريله ذى حيات برو وجود
اولديغى آكلاشيلنجه ، كندى كنديلكندن ساقط اولور .

بونك كې ، اراده جزئيه ذهابى ده افعال و حركاتى تعيين
وايجاب ايدن قارا كلك تلقيناتى بيلمه يه رك و بزى سوق ايدن
قوتلىرى بيلمه ديكمز ايچون كندى كنديلك مزدن برشى ياپديغمزى
ظن ايدهرك فعالتمزى شرائط اجرالردن ذهناً تفريق و تجريد
ايمه مزدن ايلرى كليز . ايسته بويله تجريد ايديلن فعالتمز بزه
بر ايجابك تحت تاثيرنده ضرورى اوله رق وقوعه كلكش كې كورونمز .
فقط وحدت وجود فلسفه سى اثبات ايدىيور كه بويله كندى باشنه
چيلاق بر فعاليت آنجق ذهنده وجوده كلكش بر تجريد دن عبارتدر .

حقیقتده فعالیت ایله بونک شرائط اجرائیه سنی احتوا ایدن ماده نك ایکیسی ده بردر. بناء علیه هر هانکی بر فعالیت همه حال بر طاقم شرائطك تحت تعیین وایجابنده در .

ایشته هه قله کوره تکاملچی وحدت وجود فلسفه سنك قارشیدسنده الهی دینك غیر قابل تزلزل ظن اولونان ستونلری بصورتله برلره دوشر .

فقط موسانك خلق وایجاد کائنات مسلکنی واسقولاستیکك اراده جزئیه سنی یبقارکن هه قل دینی طوتان تمللك كافه سنی تخریب ایتمش اولدیغنه عجا امینمیدر ؟

هه قل خارجی وعلوی غایتدن یعنی بر صانع ایله اثری آراسنده کی صرف میخانیکی مناسبدن باشقه بر غایت طانیما یور . بو غایت تلقیسنك دنیا به قابل تطبیق اولمادیغنی کوسترمکه هر نوع غایتی بر طرف ایتمش اولمق ظنه دوشیور . فقط بر کره مافوق طبیعیلك بو تلقینك یالکز اسمنده در . چونکه بوده الله طبیعتده کی موجوداته تشبیه ایدلمشدر . بناء علیه بوتلقی ، غایت فلسفه سنك نقطه نظرنی تمامیه ، دوغرو بصورتده افاده ایدیور صایلاماز . آرسطودن هه قله کلنجه به قدر ، فلسفه کیتدکجه ده صریح اولمق اوزره ، بر غایت تصور ایتمشدر . بو خارجی دکل ، داخلیدر . میخانیکی دکل دینامیکدر . حسابلی دکل ، ذی حیاتدر . موجوداتده کی انتظام طبیعی بی آلت اوست ایدرک راست کله اجرایی تأثیر ایتمز ، بلکه داخلدن حیاته باعث اولور ، دهایی به

دوغرو جهد و غیرتی تولید ایلر. طبیعتک قوانینی ایسه بوغائیتک
تظاهر آتیدر .

کذلک آرسطوده ، ده قارنده ، لاینیچده یاخود قاننده
تصادف اولونان حریت اراده نظریه سی هه قلمک ردوجرح ایتدیکی
شکلده کی نظریه یه پک بکزه مز. حتی بو فیلسوفلر هه قلمک فلسفه سنک
عیننی سویله مشر یعنی حقیقی و معلوم اولان اراده ده حریت ایله
شرائط اجرائیه سنک وحدتی قبول ایله مشر درر . حتی اونلرک
مساغیری بو وحدتی ده صمیمی ، هم دینامیک هم ذی حیات
بر صورتده تصویره مصروف اولشدر . بر مهندسک کندیسندن
خارج بر طاقم قوتلری قوللانمهی کبی خیالی و میخانیکی
بر تلقیدن چوق اوزا قلاشمشدر .

خلاصه ، فلسفه نك ممثلری نزدنده کوردیکمز غائیت
و حریت تلقیری ده بر وحدت مسلکده دوغرو کیتمکده در .
بونی یا بقله دینلرک روحندن آیرلمش اولیورلرمی ؟ هه قلمک
روح ادیانی اساسلی صورتده ایکیلکده کورمسی دوغرو میدر ؟
هه قلمک بیاناتی وقایعک مشاهده سی اولمقدن زیاده مفکره نك
بر مطالعه سندن عبارتدر . چونکه بر چوق دینلر انسان ایله
اللهک وحدت ابتداییه سی فرضیه سنه استناد ایدر لر . دین بو
وحدتی حیاتده افاده ایتمه نك و بوزولمش اولدیغی یرلرده تکرار
تأسیس ایلمه نك بر چاره سیدر . ایکیلک دینک اصل ولی اولمق
شویله دورسون بالعکس اک یوکسک دینلرده عقیده اصلیه

وحدت در . بونی اثبات ایچون بر چوق متلر کوستریله بیلیر .
 بونلرک ایچنده اک معروفی و خرستیانلق طرفندن ده صوکره
 قبول ایدیلش اولانی رواقیونک شو حکمیدر : « بز اونده
 یاشارز ، اونده حرکت ایدهرز ، اونده وارز . »

مع مافیله ، شو جهت دوغرودر که دینلر بر ایکیلک موجود
 اولدیغنی سویلر لر . الله ایله طبیعتک آیری آیری شیر اولدقلرینی
 قبول ایدر لر . چونکه مساعیلری بونلری برلشدیر مکه معطوفدر .
 یالکز ، دینلر ، بوایکیلکی بروقع اولمق اوزره کوستیر لر .
 یوقسه دینلرک نظرنده وحدت اساساً واردر و وقعه حالنده
 کچه جک برشیدر . خرستیانلرک : « سنک دورک کلسون ، سنک
 آرزوک سماده اولدیغنی کبی یر یوزنده ده کسب حقیقت ایتسون ! »
 دعاری « الیوم مخلوقات ایله وجود اولین بیننده موجود اولان
 آریلق بیتسون و بوتون موجوداتک وحدت مخفیله لی تحقق
 ایتسون » دیمکدن باشقه برشی دکلدردر .

وجودک وحدت اساسیه سی ایله برلکده بو فعلی ایکیلک
 تلقیسی اساساً ههقلک موجب اعتراضی اولایله جک برشی
 دکلدردر . چونکه اوده دنیایی و حیات بشری بو صورتله تصور
 ایدر . ههقل جوهرک اساساً ناصل بر اولدیغنی ایضاح ایتدکدن
 صوکره بری دیکرینه معارض ایکی اصل و لب ایله تظاهر
 ایتدیکنی ، بونلرک بری متحرک ائیر ، دیکری جامد ماده اولدیغنی
 سویلر . حتی بوایکیلکک دینه بر اساس عقلی احضار ایده بیله جکنه ده

حکم ایدر . بونک ایچونده عمومی و متحرک اثیری الوهیت خالقه و جامد و ثقیل ماده بی‌ده ماده خلق و ایجاد اولمق اوزره پیش تأمله آلمق کافیدر ، دیر . کذلک اساساً بر اولان طبیعت بشرده هه‌قله کوره هیجان و عقل شکلی آئنده چیفته اوله‌رق نمایان اولور . معلوم اولان شکل موجودیتلرینه کوره هیجان ایله عقل بر برلرینه معارضدرلر . فرضاً تحریقی حقیقت یالکیز عقاله عائددر ، حسیات بووظیفه‌دن تمامیه خارجه‌ده قالیر . ترقی فلسفی حسیات ایله عقلک ایکیلیکنی کوزلجه تقدیر ایدرک عقلی حسیاتدن تمامیه آیرمقدن عبارتدر .

عمومی صورته هه‌قلک طرز مفکره‌سی ایکیلیک اساسنه مستنددر . اونک نظرنده بوتون حقیقت بر طرفده ، بوتون خطا دیگر طرفده‌در . حیات بشرک تمثالی ایکی ضد یول آراسنده قالمش اولان هر کولدر . ایکیلیک یاخود وحدت وجود، مکنونیت immanence یاخود علویت transcendence علم یاخود دین ، عقل یاخود هیجان ، طبیعی یاخود مافوق طبیعی ، حریت اراده یاخود مجبوریّت قطعیه ، غایت صنعیه یاخود میخانیکیت جذریه ... هرشی ایشته هه‌قلده بویله ایکی طرزده طوپلانیر، مطلقاً بونلردن بریسنی ترجیح و اختیار ایتمک لازم کلیر . دیمک اولیور که هه‌قل حیات بشری فعلی بر ایکیلیک شکلی آئنده کوریبور . فلسفه سنک غایه‌سی ضدلردن برر دانه‌سنی ازاله ایدرک بونک یرینه وحدتی اقامه ایتمکدر .

بناءً عليه اكر هه قلك مسلكى غنوى دينلره صورت
قطعيده معارض بولونيور وتنقيداتك ضربه لري آتنده اونلري
محو وتخریب ايدييورسه بو نتیجه آنجق اودينلرك معالري پك
زياده تحديد حتى تغير ايدملك سايه سنده وقوعه كلكده در .
هه قل اساسه هجوم ايتمكدن زياده دستورلره هجوم ايتمش ، بو
دستورلري داروعادي برمعاذه تلقى ايتمشدر . حالبوكه بومعنايي
بر چوق ديندار مفكره لرده قبول ايتمزلر . هه قلك بو طرز
جرحي حقيقتده ديني مذهبلرك تكرر تأسيسي ايجون ميدانه
برچوق اساسات براقده در .

بو ، موجب حيرت برشي دكلدر . هه قل دينلره استادكاه
اولان شيلرك كافه سني محو وتخریب ايتمك ايسته يه مزدي .
چونكه كنديسي ده ، حسياته ارجاع ايتديكي احتياج دينينك -
حسيات آيري و طبعي بر ملكه اولديغي كبي - انسان ايجون
بر احتياج طبعي اولديغنه قانعدى . بو احتياجك ده ، احتياج
علمي كبي تظميني الزم اولديغنى تقدير ايدييوردي . فلسفه سى
ايسته تام بو مسئله عمليه يي حل ايدجكدي . عجبا بو كا موق
اولديمى ؟

علم ، دينه قارشى دوراييلمك ايجون هه قله نظراً يالكز
كنيشله مك و فاسفه حاله كچمك كافي ايدى . حقيقتده هه قل
بوانكشافي آنجق عقيدوى مابعدالطبيعه دن استعاره ايدلمش بعض

مفهوماتی علمه علاوه ایتک صورتیه یابه بیلدی . حالبوکه وجوده کتیردیکی بوفلسفه یی یالکز دینلری رد وجرحه قابیلیتلی دکل بلکه اولنرک یرینه قائم اولمغده صالح برحاله صوقق ایچون هه قل فلسفه نك کندی کنديسنده بوله مایه جنی زکینلکلری ده کذلک خارجدن آلمغه مجبور اولمشدر کبی کورونیور .

علمه و صنعته مالک اولانک بویوزدن دینه ده مالک اوله جنی تکرار تکرار سویلر و وحدت وجود حقنده کی ایمان و اعتقادی خیرک ، حسنک ، حقیقتک اساس مشترکی اولان الله برخطاب ایله بیتیرر . حقیقت ، خیر ، حسن : ایشه هه قله نظراً اوچ معبود علوی که حضور لرنده کمال حرمتله دیز چو کرز . یکرمنجی عصر ایشه بومفکوره شرفه بوهم برهم اوچ اولان الله شرفه محراب حرمتی بنا ایدر .

فلسفه سنه بویله بر معنا ویردیکنی معذور کوسترمک ایچون آلمانانک اک بویوک دهاسی اولان کوته ایله استشهاد ایدر . فی الحقیقه کوته شوسوزلری سویله مشدی :

Wer Wissenschaft und Kunst besitzt
Hat auch Religion ;
Wer jene beiden nicht besitzt,
Der habe Religion !

(کیم که علم ایله صنعته صاحب ایسه کنديسنده دین ده واردر . نه علمه نه صنعته صاحب اولمیان ایچون دین الزمدر .)

بوسوزلرك معناسى نەدر ؟

كوتە نظرنده صنايع نفيسه ، حقيقتدن صيريلمش برحالده
مفكوره دن عبارتدر . بر مفكوره شأيتدن چقمش بر پارچه
ياخود اورادن عكس اتمش ساده بر كولهك دكلدر ، شأيتك
پرنسپيدر . اكر كندى كنديمزك فوقه چقمق ايتيورسهق
بز اوكا ياپشمالى يز ، اوندن الهام آلمالى يز . كمال ، بر لطف
و هدايت اثرى اولهرق ابتدا بزه بر قابليت ويرملى ، صوكره
ياواش ياواش بزي كنديسنه دوغرو يو كستميليدر .

ههقل سپنوزايى داروينه علاوه ايتديكى كى شيمدى ده
بوصورتله كوتەبى ده سپنوزايه علاوه ايدهرك بشرىتك يالكز
فلسفى احتياجاتى دكل اصل دىنى و فكرى تمايلاتى ده ممنون
ايمك يولنى بوليون .

مسلكه بويكى علاوه يى ناصل ادخال ايديور ؟ بوراسى
بك واضح صورتده آكلاشيله ماز . ههقل : عصرى انسان
اومدهش مبارزه حياتك يانى صيرا هر طرفده حقيقتك ، حسنك
وخيرك آثارىنى مشاهده ايدر ديور . اما وارلنك بو ايكى
منظره سى آراسنده نه مناسبت واردر ؟ مبارزه حيات قانوننك
طبيعتك قانون اصلىسى اولديغنى علمدن او كرنمك ناصل اولورده
حقيقت ايله حسن وخيرك دنياده هر طرفده موجود اولديغنى
وبونلرك بزم آرزومزه و مساعيمزه غايه تشكيل ايتلمرى لازم
كلديكنى حكمه كفايت ايدر ؟

کورولیور که هه قل بوراده دینلرک یرینه باشقه برشی اقامه ایده بیلیمک ایچون تجربی تلقیلرک یاننه و فوقه تجربه یه استناد ایتمه یین برطاقم مفهوملر قویمش یاخود تعبیر دیکرله شعورمزده سو بژکتیف اوله رق وجود بولان او امره بر قیمت ویرمشدر . فقط بویله سو بژکتیف وخیالی بر امر و حکمک و قوف حاله ، حقیقی بر مجبوریت حاله چیقارلمسی وحی والهام دنیلن شیدن باشقه برشی دکلدرد . بناء علیه هه قل کوته ایله برابر بزه حقیقته ، خیره و حسنه تمایل ایتمکی امر ایتمک ایچون مسلکنک ایچنه وحی دینی یه مشابه یابانجی بر پرنسیپ علاوه ایتمشدر .

فقط فلسفه نک ایچنه تعقیب ایدیله جک برغایه کمال اولمق اوزره حسنی ، حقیقی و خیری ادخال ایتمکه نه لری تکرار تأسیس ایتمش اولدیفی بر کره دوشونولسون . دینلرک الهی ، هه قلک دوغرونی ، حسنی و خیری طرز تلقیسندن باشقه بر شیمیدر ؟ بو موضوعلر بر مثلک یاخود حیوانات فقریه فکری کی ثابت و درینلکدن محروم مفهوملر دکلدرد . مادی صورته موجود اولمایان بو اوج شینک ماهیت غریبه سی انسانلرک بوتون مافوق طبیعی و دینی تصورات و تفکراتلرینی تحریک ایتمشدر . مفکره کندی کندیسنک فوقه یو کسه لرک ، الله تسمیه ایتدیکی وجود ایله بر لشمکه چالیشه رق بو مفهوملری تعیین و تثبیت ایتمکه اوغرا شیر . اکر هه قلک وحدت وجود فلسفه سی صو کره دن و خار جدن کوته نک غایه کالنه دوغرو توجیه ایدلمه مش اولسه ایدی هانکی

اخلاقه ، هانكى دینه منتهی اولدیغنی صریح صورتده تعیین ایتک مشکل اولوردی . هه قلك فلسفه سی دینلره قارشى قویمغه انحصار ایتدیكى مدتجه بالخاصه موجوداتك وحدت اصلیه سی ، عمومی میخانیکیت ، مبارزه حیاتك مقدرتی ، سو بزه کتیف قاعترمركز هیچلکی ، هر موجودی کائناتك هیئت مجموعه سنه ربط ایدن تساندك مطلقیتی اوزرنده اصرار ایدیوردی . بو اساسلردن ، حریت اراده ، شخصك قیمتی ، انسانیت ، اخوت ، غایه کمال تعقیبی تعبیر ایتدیکمز شیلره بکزه ین برشی چیقارمق هیچ قابل اولورمی ؟

هه قلك تصور ایتدیكى وجهله علمك فلسفه یه تحول ایتمه سی بر سفسطه اولدیغنی کبی بو فلسفه نك علمه انقلابی ده مسلکك اساسلرینه او قدر توافق ایتمز که عادتاً مابعد الطبیعی برشی کبی کورونور .

بونك اك معقول صورتده ایضاحی شو صورتله قابل اولابیلیر: هه ققل علمی ، دینلری ییقمغه صالح برآلت اولابیله جك صورتده فلسفه حاله کتیردی و صو کره فلسفه سنی ، دینلرک یرینه قائم اولابیله جك صورتده بر دین حاله قویدی و غایه ، غیر متجانس بر پرنسیپ کبی ، وساطتی یاراتدی .

زمانزده علمی فلسفه و اخلاق

هه قلك مسلكنده فكر ايله بوفكرى موقع اجرايه قويمق
 كيفيتنى بربرندن تفريق ايتمك لازمدر . هه قل فكرينى موقع
 اجرايه وضع ايدر كن مختلف مسلكره تمايل وهپسندن برشى
 استعاره ايتمك استعدادينى كوسترمشدر ، بناء عليه بو جهت
 تنقیده پك مقاومت ايده مز . هه قل داروين ايله سپينوزايى ،
 سپينوزا ايله كوتيه يي توحيددن زياده تقريب ايتمشدر . فقط
 افكارينى موقع اجرايه قويار كن دعوت ايتديكى اعتراضلك
 فكرينى ده چور و تمسى ايجاب ايتمز . احتمالكه هه قلك بويله
 مختلف مسلكره تمايل كوسترمى يكي برفكرى در حال موقع
 تطبيق و اجرايه قويمقده تصادف ايديلن مشكلاتدن نشئت
 ايتمكده در .

هه قلك وضوح ايله تصور ايتديكى و عالمانه مدافعه ايلديكى
 فكر شودر : انسانلر آرتق حقيقى بر قطعيته مالكدرلر كه اوده
 علمدن عبارتدر . انسانلر بو قطعيته اوصافنى نه قدر چوق تفكر
 و تعميق ايده جك اولورلر سه اوندن باشقه هيچ بر قطعيته مالك
 اولمادقلىرى و مالك اولمالرى احتمالى اولماديغنى تقدير ايدر لر .
 بناء عليه انسانلر وجوده كتيره جكلرى مبانى فكريه ايجون
 علمدن باشقه بر تمل آرايه جق اولورلر سه هم كنديلرينى آلتاير لر
 همده ياكلش بنالر وجوده كتير لر .

فقط انسان ، تفکر اتی موجوداته توفیق ایتکه برابر ، شعورینه وغیر قابل ازاله برحسه نظراًینه طبیعت اشیاہ مربوط اولان و کندیسنک نجابتی ، علویتنی ، نفسه قارشی حرمتنی ، سعادتنی تشکیل ایدن شیدن واز کچمک فکرنده دکلدرد وواز کچمه ملیدر .

علم بوتون بونلره بیکانه در دنیله بیلیر . حالبوکه هه قل علمده یالکز علمدن باشقه برشی کورمیورلرده اونک ایچون بویله دوشونیورلر دیر . کندیسنک اصل فکر غالبی ده ایشته بودر . علمی ایجه تأمل ایدیکز ، عقلک اعانه سیله علمک پرنسیپلرینی ، اصوللرینی ، نتیجه لرینی تفسیر ایدیکز . حاصلی ، علمه مصدر اولان عینی ملکات ایله بر فلسفه علمیه ایجاد ایله یکنز . بو صورته انکشاف و تمادی ابتدیر یان علم ، ماهیتنی هیچ دیکشدر مه دن - ای یاپلمش بر مفرکه نك طلب ایدوب ده صرف تجربی علمک تدار کدن عاجز قالدیغی - بوتون نظری و قوفلری ، بوتون عملی و صایابی سزه احضار و تأمین ایدر .

ایشته بو صورته عنعنوی دینلر ، یرلرینه باشقه شی قائم اوله جنی ایچون ، حقیقه بی لزوم بر حاله کیررلر . استقبال دینی ، علمک دینی اولاجقدر .

هه قلک فکرنی موقع تطبیق و اجرایه قویار کن کوستردیکی نقصانلر حقیقتده اصل فکرک قیمتنی هیچ تزیل ایتمه مشدر . عمومیتله ، بر پرنسیب اورته یا خود فنا صورته تطبیق ایدلدیکی ،

شدته علیهنده بولوندیغی یاخود یوزلرجه دفعه رد و جرح اولوندیغی ایچون سقوط ایدوب اورتهدن قالماز . ایچنده حقیقی برشی بولونمادیغی ، قوه حیاتیه سی ، متانت و فعالیت اولمادیغی ایچون بو عاقبه اوغرار . هه قلك فکری ایسه بوکون فکر عالنه حاکم اولان اساسلردن بریدر .

بوفکر ، هه قلده تصادف ایدیلن واساسی اخلاص ایتمک تهلكه سنی کوسترن تطبیق واجرا نقصانلردن اجتناب ایتمک شرطیه ساحه فعله چیقمق اوزره برخیلی تشبثلرده بولونمشدر . بوکا موفق اولدیغی ادعا ایدیله بیلیرمی ؟

علمی دینلن فلسفه زمانمزه پک مترقیدر . عنوانه کیتدکجه دهاز یاده لیاقت کسب ایتمک چالیشیور . حالبوکه علمک اصوللرینک ترقیسی مابعدالطبیعی باخود سو بزه کتیف معلوماتی کیتدکجه بر طرف ایدهرک منحصرأ وقعه اوزرینه استناد ایتمکدن عبارتدر . بوراده موضوع بحث اولان وقعه بوتون مدقق و مشاهدلر ایچون هپ بر اولان او بڑ کتیف ، علمی وقعه در . بونک ایچون فلسفه علمیه ده هیچ بر مافوق طبیعی فرضیه اعانه سنه مراجعت ایتمدن تشکل ایتمک چاره سنی آرامقده در . علمدن باشقه هیچ بر تمله ، عقلدن باشقه هیچ بر آله مالک اولماق و عقلی یالکز علمک طلب ایتمدیکی منطق عملیاتنه انحصار ایتمدیمرک ایستر .

بناء علیه ، فلسفه علمیه اصل علمک مشغول اولدیغی مسائلدن ده اعمومیلرینی ، ده ادرینلرینی حل ایچون اوغراشمقدن واز

کچمکسزین دائماً علمک ممکن اولدینی قدردها زیاده یاننده دورمغه
غیرت ایدر . علمک معناسنی تجاوز ایدیور کبی کوروندیکی
نقطهده بیله علمه صیقی صیقی متصل بولونمق ایستر .

بو وضعیت، فلسفه علمیه نك ایجاباتی جدی دییه تلقی ایدنلرده
بو فلسفه بی دینلرک اصل موضوعی اولان مسائل عملیه و تصویریه دن
اوزا قلاشدیرمه بی انتاج ایدر . اکر فرضیه علمیه نك ماهیتی
یا خود کیمیای حکمی نك اساسلری کبی موضوعلرک تدقیقندن
دینلره برخلل کلیرسه بو آنجق بالواسطه در وپک آشکار عد
ایدیلمیه جک بر طرزده در . واقعا علوم حیاتیه اخلاقی و دینی
شیلره ده ایقین کبی کورونورلر . چونکه شرائط موجودیتدن،
انکشافدن ، رقابتدن ، توافقندن ، جمعیات بشریه دن و ترقیدن
بحث ایدرلر . فقط او علملرک اصولی ده سائر بوتون علمی اصوللر
کبی مافوقی مادونه ارجاعدن عبارتدر . حالوکه موضوع بحث
اولان مفهوملرک علوم طبیعیه ده بزم اخلاقی مفهوملرک معناسنه
مشابه بر معنای عملیه مالک اولدقلری قبول اولونسه بیله کیم
قبول ایدر کیم راضی اولورکه انسان خط حرکتی - وجدانی
وانسان صفتیه بسله دیکی آمال علویه بی هیچ تطمین و بمنون
ایتمه دن - صرف کندیسندن آشانغی درجه ده کی موجوداتک
حیاته کوره تنظیم ایتمون ؟ جمعیت حیوانیه جمعیت انسانیه نك
نقطه حرکتی اولمقله بوندن بر جمعیت انسانیه نك بر جمعیت حیوانیه دن
باشقه برشی اولمادینی و اولمامسی لازم کلدیکی نتیجه سی می چیقار ؟

بونك ایچوندرکه عمومیتله ، علما ، علمی وقوفلرک احتوا
ایتدیکی مساعی فلسفیه نك حدودینی کچوب ده آمانلرک
Weltanschauungen دیدکلری کنیش تعمیملره وبوصورتله
وجدان اخلاقی ودینییه حقیقه تماس ایدن مسائله کیریشمک
ایسته دکلری زمان تحلیلدن و اصول دائره سنده استتاجدن
واز کچدکلری کورولور . علمک دینی حقنده کی فکرلرینی
علمی صورتده ، مثلا مشاهده اوزینه مؤسس خصوصی
قوانیندن استنباط ایدیلن عمومی برقانونی ایضاح ایدرکی سرد
و اتیان ایتزلر . بالعکس ، حال و موقعه موافق نطقلرده ،
مقدمه لرده ، خاتمه لرده ، قونفرانس لرده علمک فواید و محسناتی ،
عظمتنی ، کوزللکنی ، انکشاف ایتدیردیکی خیرک ، فراغتک ،
ثباتک ، صمیمیتک ، قابلیت موانستک ، تساندرک ، بشریته
وفاکارلغک فضائلنی لسان تقدیر و تجیل ایله یاد ایدرلر و نهایت
علم هر شیئه حا کمدر نتیجه سنه واریرلر . بوندن بویله ، یالکز علم
شخصیت انسانیه نك وقار و حیثیتنی تأسیسه و جمعیات مستقبه نی
تشکیله لازم اولان قوه مغنویه و اخلاقیه یه مالکدر . مقدس
قانون سعی نظرنده قبول ایدیلن اوهر کسک مساوات و اخوتی
زمانلرینی یالکز علم احیا ایده جکدر .

بونقطه ده علما دینک یرینه برشی اقامه ایتمک ایچون علمک
کشفیاتندن علمی صورتده استخراج ایدلمش صریح مسلک لردن
زیاده کندی حیاتلرینک نجاتنی ، تفکراتلرینک علوتنی ،

شخصیتلرینک و دهالرینک نفوذ و اهمیتنی ایلری به سوررلر .

بونک ایچوندر که علم ایله دین آراسنده بر حد متوسط وظیفه سستی
کورمک اوزره بوابی تعریف ای دیله مه مش فلسفه علمیه تصویری
ایله اکتفا اولونمادی . بر چوق ذوات دینه قارشی بر فلسفه
وبر وحدت کبی تلقی اولونمش اولان علمی چیقاره جق یرده
یکی بر علم تأسیسی قابل اولوب اولمادیغنی دوشوندی لر . بو علم ،
علمی وقوفلر حقنده موجود اولان عمومی فکر دائره سنده
تشکل ایله جکدی و حیات بشریه ده شیمدی به قدر دینک ایفا
ایتدیکی بوتون وظائف مبرمه بی ایفا ایله بیله جک بر طرزده
تصور اولونه جقدی .

بوشرائط دائره سنده تأسسه قابلیتلی کورولن خصوصی علم ،
« اخلاق » اولدی . هر طرفده ، علمی اخلاق فکری تقدیر لرله
یاد ایدلدی . بونی یالکز آتشین بر صورتده تمنی ایتمکله قالمادیلر ،
تأسیس ایچون چالیشمغه باشلادیلر . بوسعیك اك شایان دقت
نمره لرندن بری تساند اخلاقیدر .

تساند ، خرسیتیانلغک رحم و شفقت و جمهوریتچیلرک اخوت
فکر لرندن فرتلی بر مفهوم علمیدر . تساند جاذبه عمومیه کبی
طبیعتک بر قانونیدر . بوتون جمعیات بشریه نك شرط موجودیتی
وتعالیسیدر . همده ، شرائط موجودیتک خارجنده یاشامنی تصور
ایده مین هر انسان معقول صریح و یا ضمنی صورتده بوتساندی ایستر .

بناءً عليه تساند نظريات ايله عملياتك نقطه اتصالي، دیندن
صرف نظر ایده بیلیمک ایچون کشفی ایجاب ایدن وقعه دن
طبیعی صورته فعله کچیشی ارانه ایدر. انسانک حیاتی برقاعده یه
محتاجدر. علم بو قاعده یی تأمین وتدارک ایده مدیکی مدتجه اونو
حسیاتدن طلب ایتمک ضروری ایدی. تساندجیلک سایه سنده
بو نقصان نهایت تلافی ایدلمشدر: علم بر نقطه ده حیات دیمک
اولیور. بو نقطه اتصالی و توافقی افاده ایدن پرنسپ ده بزه
کافیدر. منور بر عقلک انسان ایچون قویدینی بوتون وظیفه لر
بر کره تحلیل ایدیلسون: عدالت، معاونت، تکمیل فردی،
مساعده کارلق، عالیه، وطنه، جمعیه، انسانیه قارشی
فداکارلق وظیفه لری. بونلرک هپسی ده یالکز تساندک علمی
مفهومی سایه سنده ایضاح ایدیه بیلیر، محقق کوستریلیر و تحت
وجوبه کیرر.

تساند اخلاقی، طرفدارلرینک فکر نجه، هه قلمک وحدت
وجود فلسفه سنه بر دین صفتیه عطف ایتدیکی وظیفه یی ایفا
ایده جکدر. شیمدیکی حالده بو اخلاق، توصیه ایتدیکی مساعده
کارلق تأثیریه، دینلرک معقول قسملریله عرض ایتدیکی مشابهت
دولایسیله دین ايله علم آراسنده رابطه اتصالی خدمتی ایفا
ایده جکدر. فقط یاواش یاواش، تطبیقاتنده انکشاف ایتدجه
ومفکره لرده یرلشدجه، دینلرک یرینه کچه بیه جک بر حاله
کله جکدر. چونکه یالکز، دینلرک یاپه بیلدیکی بوتون فائده لی

شیلری ساحه فعله ایصال ایله قالمایه رق علمی حرث ایله تشکل
ایتمش مفکره لره لزوم کوستن دها کنیش ، دها یوکسک
شیلری ده اجرا ایله جکدر .

تساندجیلر ایشه بوصورتله علمی اخلاقی ایکی غیرمتجانس
ضابطه یه تابع قواعدک مجموعه متخباتی حالده قالمقن قورتاره رق
برومتجانس بروارلق و حقیقت حاله کتیره جک صریح مفهومی
اورته یه قویا بیلدکلرندن دولایی افتخار ایدر لر .

بو ، اهمیتی انکار ایدیله میه جک برکشفدر ! علوم حاضره نیک
بدایتنده ده قارت هم قابل تدقیق و مشاهده هم قابل ادراک
اولان فسحتده عالم مادی ایله عالم ذکا آراسنده کی رابطه اتصالی
کورمشدی . علم دنیاسی ایله فعل و عمل دنیاسی آراسنده ده
بوصورتله بر رابطه اتصال بولق قابلیدی ؟ اوت ، ایشه اورا
بهره اتصالی تساندجیلک تدارک ایلشدر .

بومسلکک حقیقته قیمتی عجبا نه در ؟

دنیلور که تساند بر حقیقت علمیه در . شبهه یوق که علم بزه
برسورو موجوداتک و حادثاتک بر بر لرینه ناصل تابع و مربوط
اولدقلرینی کوستریور . ذاتاً علمک وظیفه سی بوتساند مناسبتلرینی
کشف ایتمکدر . عمل و عکس العمل قانونی بر تساند قانونیدر .
فقط علم ، استقلال مناسبتلرینی ده آرامق و تأسیس ایتمک خصوصنه ده
دها آز اعتنا کار دکدر .

پاسقال دیورکه: « دنیانک بوتون اقسامی بربرلیله اویله برمناسبتده، اویله برتسلسل وارتباطده درلرکه برجزئی دیگر جزء و بوتون کل اولمقسزین طانیق محالدر ظن ایدرم. » احتمالکه بو عمومی تساند ادعاسی نظری اوله رق مشروعدر. یالکز محقق اولان برشی وارسه اوده شودرکه بویله برپرنسیپک عملی صورتده قبولی علمی غیر قابل برحاله کتیرر. علم آنجق دنیانک بعض اقسامنک دیگر اقسامندن اولدجه مستقل بولوندیغنی فرض ایتمک سایه سنده وجود بولایلشدر. قانون، نوع، جسم تسمیه اولونان شی نسی صورتده ثابت یعنی کائناتک سائر اقسامندن نسی صورتده مستقل برخصوصی تساندر. کپلر قانونلرینک و جاذبه عمومی قانوننک کشفی منظومه شمسیه نک کندی کندیسنه برنوع کل تشکیل ایتدیکی فکری سایه سنده قابل اولمشدر. نیوتون قانوننک تعیرلری بیله کوستررکه بعض اجسامک سائر جسملر اوزرینه تأثیری قابل اهمال عد اولونه بیلیر. بارو مترو تجربه لرنده مایع ستونک ارتفاعنی یالکز هوانک تضیقنه تابع بولوندیره بیلیمک ایچون سائر مؤثراتک کافه سی برطرف ایدلمشدر. شبه یوق که علم برطاقم تساندر ارار. فقط علمک دوشوندیکی مسئله هانکی تساندری قبول ایتمک، هانکی ظاهری یا خود قابل تصور تساندری رد ایتمک لازم کلدیکنی بیلیمک خصوصیدر. علمک تساند کشف ایده بیلدیکی نقطه لر آنجق طبیعتک بربرندن مستقل کبی کورونن حادثه لر آراسنده بعض ارتباطی وجوده کتیردیکی یرلرده در.

بناءً عليه يالكز تساند مفهومی ايله اکتفا ایدوب بونک
 ضدینی نظر اعتباره آلامق پک کیفی بر حرکت اولور . علمی
 حقیقه رهبر اوله رق قبول ایدن بر تساندجی حقیقی ودرین
 تساندلری تعیین ایتک قدر صرف ظاهری و عارضی اولان
 تساندلری ده ازاله ايله مشغول اولمق ایجاب ایدر . تساند یا خود
 قارشیلقلی بر برینه تابع بولونمه مناسبتلری تأسیسنه ده چالیشمالیدر .
 فقط تساندلرک یا کلشریله حقیقیلری بر برلرندن تفریق
 ایدلسه بيله تساندجی وظیفه سنه هنوز یکی باشلايه جق بر حاله
 کلش عد اولونا بیلیر . چونکه اونک طبیعت طرفندن بیلدیریلن
 تساندلرله اکتفا ایتمه سی غیر قابلدر . ینه تساندجی بالضروره خیر
 ایستر ، عدالت ایستر ، انسانلر ایچون سعادت ایستر . بونک
 ایچون هه قلک او قدر قوتله ردو جرح ایتدیکی الهی ، انسانه بکزمک
 مسلکنه توافق ایدن عقیده لری تکرار احیا ایدرک طبیعتک
 تأسیس ایتدیکی تساندلرده شعور بشری ممنون ایتک املنی
 بسله دیکنی می قبول ایدر جکدر ؟ شوراسی آشکاردر که تساندجینک
 علمدن استعاره ایتدیکی شی یالکزجه بر چر چیوه در ، تساندک مجرد
 بر شکلیدر . بو چر چیوه نک ایچنه احتیاجات اخلاقیه سنی تطمین
 ایدر جک شیلر قویمق فکر نده در . طبیعتک تقدیم ایتدیکی شیلری
 آرزوق محافظه ایدر جک ، فقط بونی ، ده قارتک دیدیکی کبی ،
 عقنتک سویه سیله تألیف ایدر بیلدیکی درجه ده یاپه جقدر .

بناءً عليه کورولور که تساندجیلرک پرنسپیی ظاهرده بر اولمقله

برابر حقیقتده چیفتدر. اکثریا اولدینی کبی بوراده ده تک برکله
ایکی فکری احتوا ایدیور. برطرفده مادی تساند، موجود
تساند وار که عدالته لاقیددر، خام بروقهدر. بونی انسانی
نقطه نظر دن تقدیر اتمک انسانه عأددر. دیگر طرف دن معنوی
تساند وار که حردر، عادلدر. بو اولیه بر فکدر که انسان
بونی کندی مساعیسنه لایق برغایه یاپار. بوتون فکدر لری کبی
بونی ده طبیعتده بولدینی مالزمنی بیلدیکی طرزده قوللانهرق
ساحه حقیقتده چیقارمغه چالیشه جقدر.

تعبیر دیگرله، علم ایله عملیات آراسنده آرانیلان رابطه
اتصال تساند جیلک مسالکیله تأمین وتدارک اولونه مایور دیمکدر.
بواصولده وقعه ایله فکری مختلف مسلکدر دن فکدر لر طوبلایان
مسلک کبی یان یانه دیزیور، بونلری عینی نام آلتنه قویمقله
هپسی بردر دیور.

واقعا بو ایضاحاته بعضیلری شو یولده جواب ویرر لر: تساند
معنوی تک بر فکدر صرف عد ایدیلهرک تساند مادی یه مقابل دیه
کوسترلمسی دوغرو دکدر. تساند معنوی ده بروقهدر.
تجربه دن چیقمش بر معلوماتدر، علمی بر حقیقتدر. چونکه
کوکی سوق طبیعی بشردهدر. تساند معنوی طبیعت بشریه تک
قوانین حکمیه یه مشابه بر قانوننک شعور طرف دن حس و ادراک
ایدله سندن عبارتدر. فرد انسانی ده حیوانلر کبی بعض مخلوقلره
بالخاصه متساند اولهرق دوغار ویاشار. تساند معنوی دنیلن شی

بو تساند خصوصینک و قوفندن و نظریه سندن باشقه برشی دکلدرد .
 بو ایضا حاتک استناد ایتدیکی مصدره ، شعوری کندی
 او کنه قونولان شیرلی مطاوعتکارانه عکس و اراءه ایتمکدن
 باشقه بر خاصه سی اولمایان بر آینه یه بکزتمه کیفیتدر . بر تشبیه
 و استعاره بر نظریه حاله کچیریللیور . فقط حقیقته انسان بر چوق
 مختلف و متنوع تساندلر قارشیسنده بولونمقده در . بو تساندلرک
 ایچندن بر قسمنی انتخاب و اختیار ایتک لازمدر . بعض تساندلر
 بوزومالی ، بعضیبری ادامه ایدملیدر . حتی ، موجود کورونمه یین
 بعض تساندلری یکیدن تأسیس اقتضا ایدر . از جمله عدالت
 و ایلیک اوزرینه مؤسس تساندلر بوقیلدندر . اگر یاپیله حق
 ایش یالکز موجود اولان بر شیئی اولدیغی کبی بیلیمک و او حالده
 ادامه ایتمکدن عبارت ایسه بوتون بومبارزه لره ، بومساعی یه ،
 بویورولمق بیلیمز ، عالیجنابانه ، آتشین غیرته نه لزوم وار ؟
 آشکاردر که بر طاقم وار لقلر آراسنده انتخاب یایمق ، بو وار لقلرک
 حدودینی کچمک ایچون بو وار لقلردن آیری بر محک حقیقت
 و قیمت بولمق یا خود آرامق اقتضا ایدر . بو محک حقیقتی نره دن
 چیقارمالی ؟

سوق طبیعیدن ، شعوردن ، طبیعت بشریه نک احتیاجات
 مغویه سندن چیقارمالی دیورلر . چونکه بونلرده برر وقعهدر .
 نظریه نک اعماقده موجود اولان مشوشیت ایشته بوراده
 تمامیه میدان چیقار . چونکه وقعهدن وقعیه فرق اولدیغی

اونوتولیور . حیوانک بارومتره بوروسی ایچنده دورماسی بروقه در . عدالت فکرینک شعوری ده بروقه در . فقط بوایکی وقعه نك ماهیتلری پك فرقلیدر . برنجیسی معین ، او بڑقتیف برطاقم عناصره ارجاع ایدیله نیلیر . بو عناصر هر مفکرده ده همان همان تمامیله بر برینک عینی برطاقم فکر لرله ارائه اولونور . ایشته بویله عناصر دن ترکیب ایدن بر هیئت مجموعه علمی بروقه عد اولونا بیلیر . عدالت فکرینه کلنجه بو ، فکری بر شینک صورت ذهنیه سیدر . شبهه یوق که بونده ده او بڑه قتیف بر عنصر واردر . یعنی دوشونن کیمسه ده بویولده بر فکر ، ده ا دو غروسی بر حس موجود در . فقط بوراده موضوع بحث اولان بو عنصر دکلدر . بزده ده باشقه بیک دانه حسیات واردر که اونلره عینی قیمتی عطف ایتمه یز . موضوع بحث اولان نقطه بو حسک دیکر لرینه غلبه سنی تأمیندر . دیمک اولیور که حسه بر حس اولماسی اعتباریله دکل متوجه اولدینی عدالت ، خیر ، انسانیت ، فکری تساند کبی غایه سندن دولایی مراجعت ایدیوروز . فقط عدالت و ایلیک علمی و او بڑقتیف برر وقعه دکلدر لر . بونلر سو بڑکتیف و بلا واسطه برر صورت ذهنیه در که تحلیل ایدله مشلدر . علمی وقعه لرک تمامیله ضدی برطاقم وقعه لدر . بونلر خام برطاقم مفهوم لدر که علمک تنقید ایتمک و قابلسه صریح و اولچولوسی ممکن عناصره ارجاع ایلمک وظیفه سیله مکلف اولدینی مفهوم لره بکزر لر . حتی بونلر اویله معلوم اتدر که

استناد ایدلمک ایسته نیلن شعورک شهادتیه اعتماد ایدیلیرسه بونلری علمی وقعه لره ارجاع ایتمک غیر قابلدر . چونکه بونلر مفکره بشرک حقیقت حالی تصحیح ایتمک و علم مستقبلك تدقیقات و تفحصاتیه علم حاضرک شمیدین تخمین ایدمه میه جکی وقایعی عرض ایله مک یولنده کی مدعیاتیه ترجمان اولورلر .

ایشته بر طاقم اوزون و عالمانه دولاشمه لردن صوکره یینه هه قلمک بولوندیغی نقطه یه عودت ایتدک . طبیعت بشریه نك هم مطالبات علمیه سنی هم مطالبات مغویه سنی تطمین ایتمک ایچون هه قل داروین ایله کوته بی ، مبارزه حیات ایله حقیقت ، حسن و خیر عبادتی اوست اوسته وضع ایدیوردی . وحدت وجود دنیلن مسلکی ایکیلک اساسه استناد ایلوردی . تخیل ایدیلن وحدتی استحصال ایچون علم ایله عملک برمنج و ترکیبی اولمق اوزره ، علمی نامی ویریلن اخلاق دوشونولدی . فقط بودستور ایله بربرینه تقریب ایدیلن شی آنجق ایکی کلمه دن عبارتدر . یا علمه ، بونامه جداً لایق اولان علمه مربوط قالینیر ، بوتقدیرده اخلاقه وصول قابل اولماز . یا خود انسانک مطالبات و احتیاجات مغویه سندن حرکت ایدیلیر ، بوتقدیرده ایسه علمه ایریشمک میسر اولماز . بر شینه کسب استحقاق ایتمک ایچون اوشینک یالکنر اسمنی طاقنق کافی دکلدیر .

اقتحام ایچون نه قدر چالیشیسه دونوب دولاشوب دوشولن بو ایکیلک کیفیتی حل ایدلمک ایسته نیلن مسئله نك کندیسند

موجوددر کبی کورونیور . بومسئله نك دستورینی هه قیل پك
کوزل افاده ایتمشدر : طبیعت بشریه نك کرک عملی کرک تصویر
اولان احتیاجاتی علم واسطه سیله تطمین ایتمک .

حالبوکه علم علمی وقعه لرك هیئت مجموعه سنك تشکیلاتی
ووقوفیدر . طبیعت بشریه نك احتیاجاتی آنجق مادی تمللرنده
علمی وقعه لردر ، غایه لرنده دکلدر . حالبوکه بوراده موضوع
بحث اولان یکانه جهت ایسه او غایه لردر . بناء علیه ناصل
اولورده علمك انسانی ممنون ایده بیله جکنه بروجه پیشین حکم
ایده بیلیرز ؟ حالبوکه بزّه علم نامنه منع ایدیلمن شی بو الوهیتی
انسانه تشبیه مسلکی ، انسان ایله موجودات آراسنده اولدن
تاسس ایتمش بر آهنگ نظریه سی دکلیدر ؟ شعورک تلقیناته ،
حسیاته ، آرزویه قارشى دائماً بزم نظر شبهه مز دعوت اولنه رق
بونلرك او بڑقیف وارلقه مناسبتدار اولمادقلری تأمین ایدمیورمی ؟
تحریات و تدقیقات نتیجه سنده واصل اولدیغمز ایکیلك ، علمی
وانسانك احتیاجاتی محتاج تألیف ایکی حد کبی وضع ایتمکه
اورته یه چیقاریلان ایکیلك نتیجه سندن باشقه بر شی دکلدر .
علمك دینی ، علمی اخلاق بر تنقید اجراسنی ایجاب
ایدرلردی که بومسلکله اونی یامغنی اونوتمشلردر . مفکره بشرک
ذکائی ومعنوی احتیاجلرینی تنقید اقتضا ایدردی . بو احتیاجاتی
تطمینه اوغراشمه دن اول بو احتیاجاتك نه دن عبارت بولندقلرینی ،
قیمتلیرنك نه اولدیغنی آراشدیرمق اقتضا ایدردی . بونلرك

برر وقعه دن عبارت اولدقلىرى ، رغايه كاله عائد يا خود حقايقه
فائق اولتق اوزره احتوا ايدر كى كوروندكلىرى شيلرك بر ذهاب
باطل اولديغى يعنى قوانين طبيعته كوره ينه او حقايقه ارجاع
ايديله بيلديكى اثبات ايديله بيلسه ايدى اوزمان حقيقه بزم ايجون
ميدانده يالكز بر طاقم وقعه لر موجود اوله جقدى . بو وقعه لر
علمى ماهيته بر طاقم وقعه لر قابى ارجاع بولونه جقدى .
ما فوق طبيعى يى ، مطلقى ، ناقابل ادراكى ، غايه كالى تخطر
ايتدين شيلرك كافه سى اوزمان ازاله ايدلمس اولوردى . اصل
علم بزجه بوتون موجوداتى تمام و حقيقى اولارق تمثيل و ارائه
ايدر ، بزم الك يوكسك احتياجزدن ، مطلقمزدن و غايه كالمزدن
عبارت بولونوردى .

دردنجی باب

پسیقولوژیچیلک و جمعیتجیلک

طبیعت و حادثات طبیعیہ : دینک غایہ لری یرینه اقامہ ایدینن
حادثات دینیه نك تدقیق و ملاحظه سی .

۱ — حادثات دینیه نك پسیقولوژی نقطه نظرندن ایضاحی -
حادثات دینیه نك سو بره کتیف و او بره کتیف اوله رق تدقیق و ملاحظه سی -
حس دینینک تکامل تاریخیسی - حیات روحیه نك قوانین عمومیه سی
واسطه سیله حیات دینیه نك ایضاحی .

۲ — حادثات دینیه نك سوسیولوژی نقطه نظرندن ایضاحی -
سوسیولوژی نقطه نظرینک فوائدی - حادثه دینیه نك اصل ولبی :
عقیده لر و آیینلر - پسیقولوژی نقطه نظرندن ایضاحاتک عدم کفایه سی ؛
دینک بروطفه اجتماعیه اولاسی .

۳ — پسیقولوژیچیلک و جمعیتجیلکک تقیدی - بومسلکک
یایمق ایسته دکری شیلر - ویردکری ایضاحات حقیقه علمیمیدر ؟ -
انسانلرده کی بنک ایله جمعیات بشریه میخانیککی اسبابه قابل تشبیه میدر ؟ -
پسیقولوژیچیلک مجبوریت دینیه حسنی ایضاحه غیر قادردر - سوسیولو-
ژیچیلکک حقیقی دکل مفکوره ده کی هیئت اجتماعیه مه مراجعتی .

شیمدی یه قدر تدقیق اولونان مختلف مسلککرده دین ایله
علم ایکی معلوم شی کی قارشی قارشی یه قونولور و مفکره نك
تضاده دوشمکسزین بونلرک ایکسینی بردن نه نسبتده ونه صورتده
قبول ایده بیله جکی مسئله سیله اشتغال ایدیلور . حالبوکه مسئله نك
باشقه صورتله وضع ایدلمسی ده قابلدر .

اون یدنجی و اون سکزنجی عصرده علم ، ریاضیات و تجربه‌نک
 چیفته تملی اوزرنده صورت قطعیهده تشکل ایتدیکی زمان حیات ،
 طبیعت ، روح کبی عمومیتله برر شأنت کبی قبول ایدیلن
 ومع مافیة تجربه ایله بیلینمش ، ریاضیات ایله اثبات اولونمش
 شیردن پک زیاده فرقلی بولونان مجرد جوهر لره قارشی نه وضعیت
 آله جغنی دوشوندی . برمدت تردد ایتدکن صوکره برتفریق
 وجوده کتیردی و بوسایهده مشکلات صورت قطعیهده حل
 ایدلمش کبی کوروندی . طبیعتک ، حیاتک و روحک برر جوهر
 مجرد شکلنده تلقیسنه مقابل علم ، تجربه‌نک بیلدیردیکی فیزیک ،
 حیاتی ، روحی وقعه لری اقامه ایتدی . حالبوکه بو حادثات
 برطاقم اصل و لبلرک تظاهر اتندن عبارت ایدیلر . علم بونلری
 هیچ بیلیمورمش کبی داورانندی . حکمت طبیعیه ، علم حیات ،
 پسیقولوژی تعیرلری محافظه اولوندی . فقط ، آرتق بونلرک
 معناسی حادثات حکمیة ، حیاتیة و روحیه‌نک علمی دیمکدن
 باشقه برشی دکدر . ایشته نقطه نظرک بوتحولی سایه‌سنده
 علم ، عنعنه‌نک تصور ایتدیکی شکله کوره کنیدیسی ایچون ابدیاً
 غیرقابل وصول قاله جق اولان برطاقم شأنتلری بنسه مکه موفق
 اولمشدر .

دین حقندهده بویله برنقطه نظر تحولی دوشونوله مزمی ؟
 دینی و غایه لرینی بر و عمومی بر جوهر مجرد حالنده نظر ملاحظیه
 آلدجه علم بو بایده آنجق خیالی بر ایضاحات ویره بیلیمکه محکوم

قالديني حالده دين يرينه حادثات دينه اقامه ايديليرسه عجايبه نتيجه حاصل اولوردى ؟ حقيقتده ، دوغرودن دوغرويه بزه معلوم اولان يكانه شيلر بو حادثاتدر . بونلري ده ديكر حادثات كبي تدقيق ومشاهده ، تحليل وتصنيف ايتمك قابلدرد . ديكر حادثات حقنده اولديني كبي بو حادثه لركده تجربى قوانينه قابل ارجاع اولوب اولمادقلرى آراشديريله بيلير . طبيعت كله سيله يالكز حادثات حكميه نك هيئت مجموعه سى معناسى قصد اولونديني كون طبيعت بر موضوع علم اولابيلديكي حالده نهدن دين بوصولته نظر ملاحظيه آلينر يعنى تدقيقات حادثات دينيه توجيه اولونورسه نهدن بر موضوع علم تشكيل ايتسون ؟

فقط عجايب دين ، حادثات دينه دن عبارت تلقى اولونديني زمان بعض عناصر اصليه سى خارجه بر اقلمش اولورمى ؟ حكمت طبيعیه نك موضوعى اولان حادثات طبيعیه نك خارجه طبيعت نامنه تقابل ايدن وهرهانكى بر صورتله بزم دائرة تدقيق وادرا كمره كيره بيلمك قابليتتى حائز بولونان برشى قالمش اولديني كيم ادعا ايدرسه بويله بر ادعا يده آنجق اوسرد ايديه بيلير . حقيقتده ، مابعدالطبيعه يه عائد بى اساس فكر لردن كنديسى تخلص ايتمش اولان هر مفكره ايچون ، حادثات دينه وضوح وصراحت ايله توصيف وحكمت طبيعیه نك ياخود فيزيولوژينك قانونلرينه مشابه مثبت قانونلره ارجاع ايديله بيلديكي تقديرده دين ايله علمك مناسبتى مسئله سنك آرتق ميدانن قالقه جنى

آشکاردر . بو مسئله اوزمان علمك شأنت ايله مناسبتی مسئله
عمومیه سی ایچنه داخل اوله جقدر . بو عمومی مسئله حقیقی
اولقدن زیاده لفظیدر . چونکه علم ، آرتق آلمش اولدیغی
شکله کوره ، بزم ایچون شأنتك ممکن اولدیغی قدر تام بر
افاده سندن عبارتدر .

موجودات بو صورته نظر ملاحظه آلدیغی تقدیرده ،
اوکوست قوتی ، هربرت سپنسر ، هه قلی نهایت کری
چکیلکه مجبورایدن طبیعت بشریه نك اومعنوی ودینی احتیاجات
شدیده ومبرمه لری عجان اولور ؟

حادثات دینه نك پسیقولوژی نقطه نظرندن ایضاحی

بواجتیا جلد، شعوره بدیهی و ضروری کی کورون برطاقم
 پرنسیپ لرله افاده اولونور لر. متناهی نك نامتناهی به تبعیت و مربوطیتی،
 کائناتك انتظام معنویسی، وظیفه، عدالت دائره سنده نائل
 مکافات اوله، خیرك غلبه ضروری سی پرنسیپلری ایشته بوقیلدندر.
 حالبوکه اون سکزنجی عصرک موشکاف بر فیلسوفی اولان
 داوید هام David Hume علیت اساسی مناسبیله اثبات ایتمدر که
 ذهنمه بر حقیقت مطلقه اولق اوزره کورون بعض حکم لر
 حقیقتده مخلوق ذی شعورده وقوعه کلن باطنی تعدیلاتك مجرد
 بر افاده سندن و ذکایه انعکاسندن باشقه بر شی دکلدنر. واقعا
 آ ایله ب آراسنده بر علیت علاقہ سی بولوندیغنه حکم ایتدیکم
 زمان علیت اساسی دنیلن و بوجه پیشین a priori معلوم
 اولان بر پرنسیپی تطبیق ایتدی کمی ظن ایده رم. فقط بو پرنسیپی
 سرد و اتیان و تحلیل ایتک ایسته دیکم زمان عیر قابل حل مشکلات لر
 تحدت ایدر. حقیقتده بن آ بی ب نك تعقیب ایتدیکنی مکرر آحس
 و ادراک ایده ایده مخیله مده وجود بولش بر اعتیاده تبعیت ایدیورم
 دیمکدر. بو اعتیاد سوقیله در که آنه زمان وقوعه کلیرسه آرقه سندن
 ب نك ده وقوعه کله سنه انتظار ایدیورم. ایشته علیت مفهومی ایله

نم ادراکم بواعیادی افاده ایتش اولور . علیت اساسنده حقیقی اوله رق موجود اولان شی یالکز افاده ایتدیکی روحی بر استعداددن عبارتدر . سپینوزاده اراده جزئیة حسنی بوکا مشابه بر صورتده تنقید ایدرهك بونك بر طاقم افعال و حرکاتده بولوندیغمزی بیلدیکمز حالده بو شعوره او افعال و حرکاتك اسبابی حقنده بر جهل مربوط اولماسندن ایلری کلدیکنی کوسترمشدی .

ایشته بو صورتله بعض فکرلری تفکردن آیری شائیتلرله دکل شعور ایچنده محدود بر طاقم حادثات ایله ایضاح ایتمکه بوفیلسوفلر حقیقی بر انقلاب وجوده کتیریورلردی ، علم وجودی ontologie پسقولوژیی به قلب ایدیورلردی .

بوکون بیله بر چوق مفکره لر دینی شیلری علوم مثبته ساحه سنه ادخاله بو اصولی تعقیب ایدرهك موفق اوله جقلرینی امید ایدرلر .

بو صورتله موضوع اولان مسئله اولا تجربه نك کوستردیکی حادثات دینییه یی تدقیق و مشاهده و تحلیل ایتمکدن ، ثانیاً بو حادثاتك ایضاحتی حادثات روحیه نك قوانین عمومیه سنده آرامقدن عبارتدر .

الیوم علمده اخذ موقع ایتش ، بوتون متخصصلر آراسنده مشترک عد ایدیله بیله جك تمام مسلکله موجود اولدیغی ادعا ایدیله مز . هنوز یکی اولان بوتحریات بویوک اختلافات افکاره میدان ویرمکده در . اونك ایچون صورت قطعیه ده اکتساب

ایدلمش نتیجه لردن زیاده بو باده تکلیف اولونان فرضیه لری ،
اصوللری ، مسئله لری تدقیق ایتمک ضروریدر .

*
**

بو تحریاتک نقطه عزیمتی وقایعی ، شعور دینیده نمایان
اولدقلری وجهله تبیین ایتمکدن عبارتدر . اولدن پیدا ایدیلن
فکرلر ، هر دورلو نظریه لر ، مسلک لر بر طرفه بر اقیله رق
ماضیده کی و حالده کی دینلر تحلیل اولونور . بودینلری توصیف
و تمیزایدن مؤسسeler ، عمللر ، روحی حالتلر ، اولدقلری کبی ،
میدانه قونور . بویله شعور دینی به خاص بر نقطه نظر اختیار ایدیلهرک
استخراج و تعیین ایدیلن حادثات دینیه نک بوتلقیسنه سوثره کتیف
نامی ویریه بیلیر .

بومعناجه ، حادثه دینیه نک اک کوزه چارپان وصفی انسانک
کندیسنی آز چوق اسرار آلود بر وجود عمومی ایله مناسبتدار
اولق اوزره تلقی ایلمسی و بعض آرزولرینک تطمیننی اوندن
بکله مسیئر . اونک بوتون هیجانلرینه ، بوتون تجربه لرینه
رنکلرینی و معنالرینی ویرن شی ایشته بوقناعت ابتدائه در .

یالکز ایمانی بیلوب تصوف حسنی بیلمه نلر ایچون الله ایله
اتحاد ، تفکرک ، املک و فعل و عملک غایه سیدر . فقط بوغایه
شیمدیدن تأمین ایدیلهرمز ، بودنیاده پک ناقص بر صورتده قابل
اولور . بالعکس متصوفه نک شعورنده ایسه الله ایله اتحاد روح
بشرده فطری و طبیعی اوله رق وارددر . روح بشره ترتب ایدن

وظیفه بونی ادراك ایتمك و بوتون حیاتی اونك اوزرینه بنا
ایلمکدر . ساده جه بر معتقد الله ایله اتحاده دوغرو یورومك
ایچون فکردن و عملدن حسه دوغرو کیتدیکی حالده متصوفه
بو اتحاددن حرکت ایدر لر و بو اتحادك ابتدا کندی حسیاتلرینی ،
صوکره فکر لرینی و عمل لرینی تعیین و ایجاب ایتدیکنه قانع بولونور لر .
متصوفه دهها بود نیاده الله ایله تأمین اتحاد سعادتنی طاتار لر .
بو اتحاد وجد دنیلن بر حال خصوصی ایچنده تام بر صورتده
وقوعه کلیر . اوزمان روح الوهیتك سینه سنده الله طرفندن
یاشادیغنی صریح صورتده حس ایدر . کندیسنی یوق اولمش
ظن ایتمز . بالعکس کبار صوفیونك مسلک لرینه کوره ، روح
کله نك بوتون معناسیله یاشادیغنی دویار . بوتون حیاتك منبعی
اولان الله نه قدر صمیمی صورتده برلشیرسه حیاتی او قدر
قوت و فعالیت کسب ایدر .

ایشته حادثات دینه شعور دینی نقطه نظرندن تدقیق
و مشاهده اولونورسه کورولن حال بودر . اکر بو حادثات
یالکز بویله صرف حدسدن عبارت اولان بر نقطه نظرندن
پیش ملاحظیه آنسه ایدی تضمن ایتدک لری حکم لریک قیمتی
مناقشه ایتمك پک مشکل اولور حتی غیر قابل کورونه بیلیردی .
کندی کندیسنی حر حس ایدن بر آدمه حر حس ایتدیکی
ناصل اثبات اولونا بیلیر ؟ کندیسنی الله ایله برلشمش حس

ایدن بر آدمه بویله برشی حس ایتمکه حق اولمادیغی ناصل
سویله نه بیلیر ؟

ذکانتک بالذات کندی ایچندن کلن حکملرینی تنقید ایچون
هام Hume ک، حادثات روحیه بی سوپژکتیف حدس اصولندن
باشقه بر اصول ایله تدقیق و مشاهده چاره سی دوشوندیکی
کورولمشدی. هام، حادثه بی دیشاریدن، اوپژکتیف بر صورتده
تدقیق و مشاهده ایدر. انسانک وار اولدیغی ظن ایتدیکی شیئک
وار اولوب اولمادیغی، حسیاتنک سببی کبی تلقی ایتدیکی شیئک
اونک وارلنی حقنده بسله دیکمز حسدن مستقل اوله رق کندی.
کندیسنه موجود اولوب اولمادیغی دوشونور وبوشیئک بالذات
حادثه روحیه نک بر افاده سنک خیالی بر صورتده خارجه انعکاس
ایتدیرلمسندن عبارت اولوب اولمادیغی آراشدیرر. ایشته حادثات
دینه بی یالکز شعورک سوپژکتیف نقطه نظرندن تدقیق ایده رک
دکل خارجدن و اوپژکتیف بر صورتده تدقیق ایتمک سایه سنده
برپسیقولوژی متخصصی اونلری مافوق طبعی ظواهرندن تجرید
وعلمک قوانینی آلتنه ادخال ایده جکی امیدنی بسله یه بیلیر .

بواعتبار ایله، برپسیقولوژی متخصصی حادثات دینه نک
باشلیجه اوچ قسه آیرلدیغی کورور: اعتقادات، اصل
حسیات، اینلر .

اعتقادات، انساندن خارج ایمشکر کبی تلقی وتصور اولونان
برطاقم شیلرک، شائیتلرک صورت ذهنیه لریدر. خارجدن باقیله جق

اولورسه اعتقاد لر، حصوله کلدکلری دورده کی فکر لر ایله، شرائط ذکائییه و اخلاقییه ایله ، كذلك اونلری قبول ایدن فردلرک مطالعه لری و آرزولری ایله ده صیقی بر مناسبتی حائز کبی کورونور لر. صورت عمومیه ده انسان، معبودلرینی، اسکی یونان فیلسوفی قسه نوفانک دیدیکی کبی، کندی رسم و تصویرینه کوره اعمال ایدر. سنت تهره ز قارم راهب لرینه الله طرفندن تبلیغ ایده چکی سوزلری اللهم کندی قولاغنه سویلدیکی دویار . حالبوکه اللهم سنت تهره زه تودیع ایتدیکی درت توصیه سنت تهره زک ذهنی مشغول ایدن شیرله او قدر صیقی صیقی به حائز مناسبتدرکه بوراده اللهم آنجق سنت تهره زک شعورینک عکس صدا سندن عبارت اولدیغنی حس اتمه مک قابل دکلدرد . حس دینینک اعتقاددن آریله رق تدقیقی بر چوق مسائل تولید ایدر . بو حسک عناصری نه لردرد؟ حس دینینک ایچنده قورقو، عشق، آرزوی سعادت ، سائر انسانلرله اتحاده تمایل فرق اولونیور . بو عنصر لر غایت مختلف نسبتلرده اختلاط ایدر لر و تشریک ایدلکلری عقائده کوره بیک دورلو رنگ آلیر لر . حیات دینییه باطنیه نک اک یوکسک نقطه سی وجد واستغراق یعنی الله ایله بلا واسطه بر اتحاد حسیدر . خار جدن باقیلنجه بو حالت شونلردن ترکب ایدر : اولاً ، دقت یالکنز بر فکرک یا خود محدود بر مجموعه افکارک اوزرینه طوبلانیر . ثانیاً ، شخصیت اورته دن قالقیور یا خود دکیشیور . عینی زمانده جمله عصبییه

غیر طبیعی بر حالده در که بونک ده و وصف میتری حساسیتک و حرکتک
آز چوق تام بر صورتده زوالندن عبارتدر. ذاتاً وجد واستغراق
منفرد بر حادثه دکلدر. بر تهیج دوره سنک صوک حدیدر .
بو تهیجی بر دوشکونلک تعقیب ایدر. ایشته شدتلی حس دینی
بو صورتله آز چوق منتظم بر نظمه تابعدر. یا قلاشیر، صو کره
اوزاقلاشیر. وجد صفحاتی یبوست صفحه لری تعقیب ایدر ،
صو کره وجد باشلار . بو حالتلرک عصبی تهیج لر و عصبی
دوشکونلکلرله مترافق اولدینی مشاهده ایدلمشدر.

دینلرک اوچنجی عنصری اولان آیین، انسان طرفندن قابل
اجرا بر طاقم حادثات اولمق اوزره کورونورلر. بونلرده مافوق
طبیعی دینلن بر فضیلت واردر . یعنی بونلر آ کلامادیغمز
و آ کلاشلماسی غیر قابل بر صورتده، دوغرون دن دوغرونیه انسانک
احاطه ایدمه یه چکی باشقه بر طاقم حادثاتک سببی اولورلر .

صوفیه نظرنده آیین بر واسطه دکل بر نتیجه در . بونک
نقطه حرکتی روحک بر حالت مخصوصه سیدر. قدرت مطلقه
الهیة ایله بر اتحاد کبی حس اولونان بو حالت یالکز احتراضلرک
وسجیه نک دیکشمه سی کبی باشقه حادثات روحیه تولید و تعیین
ایله قالماز ، جسمانی حادثه لر، عمللرده تولید ایدر .

صورت عمومیه ده دنیله بیلیر که آیین دینی ، مادیات ایله
معنویات آراسنده و معنویات ایله مادیات آراسنده بر علیت

مناسبتی فکرینی افاده ایدر. بو مناسبتك ناصل اولدیغنی بز
قابل دکل آ کلایامایز.

ایشته حادثات دینییه بی او بڑ قتیف نقطه نظر دن تدقیق و مشاهده
ایدنجه بو نوع نتایج استحصال اولونور. حس دینیک تکامل
تاریخیسی نه صورتله وقوعه کلدیکنی تعیین ایچون ینه بو نقطه
نظر دن تدقیقاتده بولونیه بیلیر.

فرضا، نقطه حرکتک قورقونک و مخیله نك غلبه سی اولدیغنی
کشف اولونور. بو غلبه نك تأثیریه بالخاصه صاحب قدرت
ومدهش الهی موجودات تلمیسی وجود بولور. صوکره،
یاواش یاواش عشق ونشاط انکشاف و دیگر لرینه تقدم ایدر لر.
عینی زمانده ده ذکا وعقل مخیله نك تصوراتی بقاعده آتته آلیر لر.
او زمان الوهیت وحدت کسب ایدر وعینی زمانده سویملی
وخیرکار اولور: دین، مابعد الطبیعه و اخلاق زنکین و آهنکدار
بر کل حالنده اتحاد ایدر لر. بو، تکامل دینیک اوج اعلا سیدر.
نهایت، اوچنچی بر صفحه ده ذکا عنصری احراز تفوق وغلبه
ایلر. موازنه بوزولور، دین یاواش یاواش علم اوکنده سیلینیر.
علم اصل ذکایی تطمین ایتمک ایچون یاپلشدر.

*

**

دینی وقعه لرك او بڑ قتیف بر صورتده تدقیق و مشاهده سی
ایله تحلیلی کنیشه دیکجه ودرینلشدیکجه بز، مثبت بر پسیقونوژی
متخصصنک املی اولان دواملی بر پسیقونوژی ایضاحاتنه دوغرو
کوتورور.

دینی وقعه لرك ، معتقد كيمسه لرك شعور لرينك ايسته ديكي
كبي ، مافوق طبيعي واسرار آلود بر طاقم مداخلة لرله مي ايضاح
ايدلسي لازمدر يوقسه طبيعت بشريه نك قوانين عموميه سي بونلري
ايضاحه كافيميدر ؟ موضوع بحث اولان مسئله ايسته بوني
بيلمكدر .

حالبو كه هانكي حادته اولورسه اولسون ، بر كره او بركتيف
ومعلوم محتوياتنه تنزيل ايديلير وعلمك مشغول اوله جنبي وقعه
ايله بووقعه نك معتقدك سوبز كتيف شعورنده نه صورتله دوشو -
نولديكي صريح صورتده تفريق اولونورسه ، پسيقولوژيچيلك
Psychologisme نامي ويريله جك اصوله كوره ، حادته نك
اچنده على العاده پسيقولوژي قوانينيله قابل ايضاح اولمايه جق
هيچ برشي بولوئماديني كورولور .

حسدنينك ارجاع اولونديغي خوف ، جاذبه ، خودكاملق ،
قابليت موانست كبي حسيات انسانك طبيعي حسياتيدر . وجدك
وصف ممیزی اولان دالغينلق و يالكز تك بر فكر بسله مك
حالی ايله وجدده كورولن تهيج و دوشكونلك صفحه لري
عموميتله حيات حسيه يه عائد اولان اوصافك حال افراطه
وارماسندن باشقه برشي دكلدرلر . روحك بوتون قوتلريني
يالكز بر شيك اوزرينه طوبلامق احتراصك خاصه سيدر .
تهيجك ، دوشكونلكك تواليسی ده بو حيات حسيه نك قانونيدر .
تصوف تظاهراتنه اوزاقدن يقيندن مشابه حادثات بعض امراض

عصبیه‌ده هر زمان مشاهده ایدیلور . بعض ایستهری حالاتنده
 مصرأ دینی دوشونجه لر ، الله ، مریم یاخود شیطان تأثیرلری
 حسی ، ملاحظات اخلاقیه دن منبعث هذیانلر ، کناه فکر ثابتی ،
 عذاب وجدانی وعذاب آخرت اندیشه سی ایستهری اوصافیه
 مشترکاً طبیعی صورته نمایان اولورلر .

کذلک اعتقاد ، افکار ، کوزه بعض شیلر کورومه ،
 وحی کبی فیکری یاخود خیالی حادثات ده انسانک روحی تعدیلاته
 اوغراماسی ایله قابل ایضاحدر . برعلوی وارلق تصور ایدوب ده
 بونلری اونک نتیجه سی و صورت ذهنیه سی عد ایتمه که هیچ
 لزوم یوقدر .

بونلری علوی تأثیرات ایله ایضاحه قالمق انسانک جهالتندن
 ایلری کلیر . عنعنه وعادتک رهبرک ایتدیکی مخیله بوجهلی تلافی
 ایتمه چالیشیر . بر آدمک مزاجنی ، معلومات مکتسبه سی ،
 تجربه شخصی سی و شرائط حیاتی سی کافی درجه ده بیلن ایچون
 اونک اعتقاد لرنده ، کوریورم ظن ایتدیکی شیلرده ، اوکا
 کلن وحیلرده یکی ومعجزه آلود هیچ برشی یوقدر . انسان ،
 کندیسنه مافوق طبیعی کبی کلن شیلرک کافه سی خبری اولمقسزین
 کندی اعماق حافظه سندن چیقاریر . الله سنت ترزه خطاب
 ایتدیکی وقت ، اونک فرقه وارمادن الله سویلتدیکی سوزلری
 سویلر . بزنی تنویر ایتک ، بزم یاردیممزه کلک ایچون کوکدن
 ایندیردیکمز موجوداتک جوهرینی تشکیل ایدن شیلر بزم

آرزو لر مز، قورقور لر مز، اندیشه لر مز، بیلگی لر مز، جهالت لر مز،
اعتیادلر مز، محبتلر مز، احتیاصلر مز، احتیاجلر مز، تمیلر مز دره.
بو دیگر بئلكمزله برلشهرك دها قوی، دها بویوك، دها ابی
اولمق ایچون بز انسانلر کندی کندیمزی خارجه عکس ایتدیریرزه.
ایشته الله بو آری برشی کبی اولان بئلكمز دره. بونی خلق
ایدن عملیه بی شعورانه وقوعه گلکده دره. بزم بئلكمز بویاراتدیغی
شیده کندیسنی طانیماز. جمله عصبیه نك بر حالت غیر طبیعی سی
بزده معین بر تهیج درجه سی وجوده کتیریرسه بویاراتدیغمز
شیئی یالکمز بر موضوع اعتقاد اولمق اوزره قبول ایتسکله
قالمایه رق اوندن قورقارزه. او بزده ضلالت حس تولید ایدر،
کوزمزه بعض شیلر کورونور. ناصل که بعض احوالده حس
وادر اکلر مرک بقیه لری، طور طولری ده ایشته بویله بر حاله بر
سبب تشکیل ایدر لر.

حسك، اعتقادك و آیینلرك بر برلری اوزرینه اولان متقابل
تأثیرلرینی ایضاح ایچون مافوق طبیعی بر مداخله یه مراجعت
ایتمکده هیج حاجت یوقدر.

حس، یکانه حادثه اصلیه اولدیغی ایچون فیکرلرك بونلرك
بر ترجمه فکریه سندن عبارت اولدقلری قبول ایدیله بیلیر.
ذکانت رولنی دائره شعورمزه داخل اولان و حد ذاتند
غیر قابل تفکر بر ماهیتده بولونان حسیاتی صورت ذهنیه لره.
تحویلدن عبارت اولدیغی نظریه سی بو کون پك تعمیم ایتشدرد.

بر شئی دوشونمک اونی ایضاح ایتمک ، یعنی مفهومی اولدن
 زده موجود اولان بر سببه ، بر نمونه یه ، بر غایه یه ربط ایتمک
 دیمکدر . ذکامنر حسیاتمیزی ایضاح ایچون بویله کندیسینه
 آلیشغین کله جک مناسب بر برنسیب اراره بزه اک آلیشغین
 کله جک شی کندی فعالیتمز اولدیغی ایچون ذکا ابتدا بزم
 فعالیتمزه مشابه بر سبب فرض ایدر . صوکره ، طانیدیغمز
 شیر چوغالدقجه ایچمزده چرپیدنان حسیات ایله ممکن اولدیغی
 قدر متناسب بر طاقم اسباب و اشیا اراره ایده بیلیمک ایچون
 قیمتدار بر خزینه اولان حافظیه مراجعت ایلمر .

اگر خصوصات دینیه دهها زیاده فکر لرک حسیاتی تعیین
 و ایجاب ایتدیکی قبول اولونورسه ، پاسقالک اعتقاد ایتدیکی کبی ،
 ذکانت قبول و تسلیم ایتدیکی بر حقیقتی قلبه صوموق ایچون
 هدایت ربانیه یه احتیاج قالمایه جمی آشکاردر . حسیات بشریه
 ذکایه بیکانه دکلدر . حسیاتک انسانی اولوشی حتی اک حقیر
 اشکالنده بیلله ذکا و فکر ایله علاقه دار بولونماسندن نشئت ایدر .
 انسانک حسیاتی و خط حرکتی اوزرینه فکر لر و عقل ایله
 اجرای تاثیر ایچون صرف ایدیله جک مساعی ، فلسفه دنیلن
 شیدر . ذاتاً عقل کله سی عمومی طرز قبولنه کوره هم نظری
 هم عملی بر قیمتی حائزدر . فکرك و عقلک تاثیرینه اعتقادک ،
 بوتون فلسفه نك بر فکر باطلدن عبارت اولدیغی کیم ادعا ایدیه بیلیر ؟
 بز هر کون بال تجربه کور بیوزز که بر فکر ، بر مسلک ، بر اصول

حسیاتمزه ، محبتلمزه ، احتراصلرمزه ، بر شکل ویریوز .
روسونك مسلكنك برچوق كشيلاك طرز محبتنی وحسنی
دكشیدردیكی تاریخچه معلوم بر کیفیت دکلیدر؛ حسیاتمزه
قسم اعظمی محصول ادبیات دکلیدر؛ تلقین تجربه لری فیکر لرك
نه درجه لره قدر برر قوت اولابیله جکینی اثبات ایتمشدر .

اگر آینلر حادثه اولین عد اولونیورسه حسیات و معتقداتی
بونلردن انبعث ایتدیرمك ایچون بو اعمالده مکنوز مافوق
طبیعی بر خاصیه مراجعت ایتك لزومسزدر . افعال و حرکاتك
تفکر اوزرنده کی تاثیر طبیعیسنی خاطره کتیرمك کافیدر .
پاسقال شومشهور جمله سی ایله بوفکری پك قوتله افاده ایتمشدر :
« ماء مقدسی آلکز ، آینلر یاپنیر کز ، بوسزی طبیعی صورتده
معتقد یابه جق و ابهلشدیره جکدر . »

تکاملنك هیئت مجموعه سیله پیش ملاحظه الندیغی زمان
حادثه دینه نك سلسله ادوار آراسنده عرض ایتدیکی تکامل
منتظم ، بوراده مافوق طبیعی تاثیراتك تظاهری موضوع بحث
اولمادیغنی اثباته یالکز باشنه کافیدر . طبیعتك تاریخنه حاکم اولان
عمومی بر تکامل قانوننك کشفی ، ایجاد و بقای کائنات حقنده
علم الهیاته عائد مذهبلك بر طرف ایدلمسنی انتاج ایتمشدر .
اگر دینك انکشافی ده هر هانکی بر دوری کندیسندن اولکی
دوره سنه بر قانونه تبعاً صورت ضروریه ده مربوط اوله جق
صورتده بر تکامل کچیرمشسه دینی ده بر طرف ایتك ایجاب ایدر .

پسیقولوژی منتسبلرینک تکامل دینی حقنده خطوط عمومیه سیله
چیزمکه موفق اولدقلری لوحه ایسه دینک بویله منتظم برتکامله
تبعاً انکشاف ایتمش اولدیغنی کوسترر.

خلاصه ، اکر حادثات دینه نك تفسیرینه پسیقولوژی
اصولنک تطبیقی ایضاح ایدلمه مش نقطه لر براقیورسه بونلرک
— اعتقادات دینه نك لزوم کوستردیکی وجهله — مافوق طبیعی
واسرار آلود برسبب ایله ایضاحی فرضیه سی شبهه یوق که هیچ
دکلمه موقهٔ ادامه ایدلمیدر. فقط بویله بر مسئله ده هرشیئی
بیلیمک و آ کلامق نقطه سنه وارلمادیغنی آشکار اولقله برابر
حادثات دینه حقنده کی وقوف ده حادثات حکمیه ده کی وقوف
کیدر : بونلر حقنده مالک اولدیغمز معلومات اصول علمینک
حادثاتک طرز حصولنه تمامیه توافقی ایتدیکنی ، تام کلدیکنی
کسدر مکل کمزه کافیدر. حقیقت بزه پرنسپلر من واسطه سیله
ایضاح ایدیله مه یه جک هیچ برشی عرض اتمه یه جکدر . بزم
ایچون هنوز ادراک ایدلمه مش برطاقم شیر واردر، فقط ناقابل
ادراک برشی یوقدر. ایضاح ایدلمه مش واردر. غیر قابل ایضاح
یوقدر. چونکه اصل ولبنده پیش ملاحظه یه آلمان حادثهٔ دینه یی،
روح بشرک قوانین عمومیه سیله پسیقولوژی نقطهٔ نظرندن ایضاح
ایدیوروز. حادثهٔ دینه نك بو اصل ولبی ایسه دینی وقعه لرک
کافه سنده همه حال بولونه جقدر .

۲

حادثات دینیه نك سوسیولوژی نقطه نظرندن ایضاحی
ایشته پسیقولوژی منتسبلرندن بعضیلری بویله، حادثه دینیه نك
بوتون اوصافی ، هیچ بر بقیه ، طورطو براقسمزین نهایته
قدر کاملاً ایضاح ایچون لازم کلن منابعی فیزیولوژی به استناد
ایدن پسیقولوژیده بوله جقلرینی ظن ایدرلر. فقط ینه بشری
وقعه لرك مثبت صورتده تدقیقله مشغول اولان، فقط بووقعه لری
باشقه بر منظره آلتنده پیش ملاحظه به آلان دیگر بر علمك
منتسبلری ، سوسیولوژی علماسی ، اونلرك بو تشبثده موفق
اولایلملری احتمالی قبول ایتمزلر .

سوسیولوژی علماسنه نظراً ، پسیقولوژی، دینی آنجق
فقیرلشدیره رك، پارچه لایه رق، اصل اساسلی عنصرینی خارجه
براقه رق کندیسنه تمثیل ایدر. پسیقولوژی متخصصلری حادثه
دینیه نك سوؤز کتیف طرفه مربوط قالرلر وتصوفده اك بارز
ومکمل برتظاهر دینی کورورلر. فقط اک کزیده سوسیولوژی
متخصصلرینه کوره دین باطنی، دین اجتماعینک فردی شعورلرده
آز چوق مبهم وخطالی بر صورتده ظنین انداز اولماسندن
عبارتدر. بر متصوف ، دینی کندی حیاته یاخود فلسفه سنه
توفیق ایدن بر احتراص یاخود تفکر وملاحظه آمیدر. دین
حقنده بر علم تأسیسی جداً آرزو اولونیورسه اونی اویله مشتق،
بوزوق ، سوؤز کتیف و مبهم شکلری آلتنده دکل ابتدائی

عمومی، او بڑھتیف، مادی وار لغیلہ پیش ملاحظہ آلمق ایجاب
ایدر. تدقیق اولونہ جق، فیکر لری آلنہ جق کیمسه لر خولیا پرور لر،
مستئنا کیمسه لر، خسته لر، فیلسوف لر ورافضیلر دکدر. ملتک
و فردلرک مقدراتنده مهم واصلی بر عامل اولان واولمقده دوام
ایدن ذی حیات، ذی نفوذ دینک اصل صاحب صلاحیت ممثلارینه،
اورتودوقسلره باقمالیدر.

اگر بو صورتله، حس دینی دکل ده دینلرک کنده یلری
تدقیق اولونورسه کورولور که دینلرک اک اساسلی مفهوم لری
فرض، حرام، مقدس مفهوم لریدر. هر دین، معنوی بر قوتدر که
فرده کندیسینی قبول ایتدیرر، اوکا حاکم اولور. اونی طبیعتنه بیکانه
حرکاته یا خود پر هیز کارلغه سوق ایدر. یالکز فردی طبیعتلری تدقیق
ایدن پسیقولوژی ناصل اولورده حادثات دینیه بی ایضاح ایده بیلیر؟
موجود رسمی دینلرک دین نه اولدیغنی حقیقه بیان ممثلری
پسیقولوژی علماسنک سوزده بو ایضاحاتلرینه قارشلی اعتراض
ایتمکده حقلیدر لر. چونکه بو ایضاحاتلر مسئله بی بیلمه مکدن
متولد بر سفسطه در. بونلر دینده اصل دین اولمایان شیئی نظر
ملاحظه آلهرق ایضاح ایدلمسی لازم کلن شیئک یانندن
کچور لر. اونک ایچون پسیقولوژیجیلک وظیفه سنی بیتیرمش
عد اولوندیغنی زمان، دینی مافوق طبیعی، علمک حقایقنه غیر قابل
ارجاع بر مؤسسسه یاپان اوصافی بری طرفده هنوز ال سورولمه دن
دورور. فیلسوف لر، پسیقولوژیجیلکک قارشیدسنده فرض و حرام

اساسلرینی ، قانتک قطعی اوامرینی ، او منشأ علویسیله برلکده ادا مه ایتمکده حقلری واردر . چونکه قانتک مسلکی ، قسم منقیسینده ، وظیفه فکرینک ، بر ذهاب باطل کبی ، فردی شعور قانونلریله ایضاح اولونا بیله جکنه اینا نمقدن عبارت اولان خطایی پک حقلی اوله رق رد ایلشدر .

علوم مادیه و حکمییه دینی علمه آرجاعدن عاجز اولدیغی کبی پسیقولوژی نك قوتی ده بوکا کافی دکلدر . اکر پسیقولوژینک فوقنده بر علم قصوا ، سوسیولوژی موجود اولماسه ایدی ، اونک قارشیسینده نهایت بوتون اسرار زائل اولماسه ایدی ، بونی پایه بیلیمک امیدینی کسمک اقتضا ایدردی .

*
**

اسباب علوییه نی ازاله و بوتون حادثاتی بسیط قوانین طبیعییه ایله ایضاح ایده بیله جک حاله کیمک ایچون پسیقولوژی ایجاب ایدن تعدیلاتی یاپدی . یالکیز محتاج ایضاح حادثاتی میدانه قومقدن باشقه بر شی یایمیان سو بژکتیف تدقیق و مشاهداتک یرینه او بژکتیف تدقیق و مشاهده نی اقامه ابتدی روحی حادثاتی ، حکمت شناسلرک حادثات حکمییه نی تدقیقلری کبی خارجدن تدقیق ایتمکه چالیشدی .

فقط بو ، هله حادثات دینییه موضوع بحث اولورسه ، یایمقدن زیاده سویله مسی قولای بر ایشدر . معلومدرکه متصوفه دین خصوصنده بو اصولک استعمالنه قارشى شدتله اعتراض

ایدالر . چونکه بوکا بر صلاحیت یوقدر . حادثه تصوف بر تجربه در ، مفهومات ایله ، کلمات ایله غیر قابل افاده بر تجربه در . بونی نفسنده تجربه ایتمین هیچ کیمسه نه اولدیغنی بیله مز . بناء علیه بویله بر حادثه خارجدن تدقیق و مشاهده اولونه ماز . بوباده بر فکر ایدینمکه خدمت ایدن علامت خارجیه نك کافه سی اونی آ کلا تمقدن عاجزدر .

صوفیه نك بو اعتراضلینك قیمتی نه اولورسه اولسون سورا سی محققدر که پسیقولوژیده صرف خارجی بر تدقیق و مشاهده فیکری واضح بر شی دکلدر . هله پسیقولوژی منتسبلرینك شعورک ایلك معطیاتی اوله رق ، تشارک مسلکی طرفدارلرینك قبول ایتدیکی کبی ، بر بردن خارج حالات شعور یا خود حادثات یرینه توحید و ترکیب محصولی بر فعالیت روحیه یی اقامه ایتملرندن بری بو وضوح بوتون بوتون آزماشدر . بوندن دولاییدر که ، تشارکچیلک نظریه سنك تصور و تأسیسه سائق اولان علمی ایجاب و ضرورت کیفیتنك پسیقولوژی به تطبیقی کیفی ، مهم و مشکوک بر حال الماشدر .

سوسیولوژی بو مشکلاتره دوشمنیور . وقعه لری ، بر طاقم مؤثراتك سوقیه ضروری اوله رق وقوعه کلیر دییه تلتی ایدن ، صورت قطعیه ده اوبرقتیف بر اصولک تطبیقی دائرة امکانه صوقه جق بر نقطه نظردن تدقیق ایدیور . فی الحقیقه اجتماعی حادثاتده اوبرقتیف صورتده آ کلا شیله بیله جک مرئی عنصر ،

ایریشلمسی مطلوب اولان شائیتک آرزوق صادق بر اشارتدن، ساده جه بر عنصر مترافقدن عبارت دکلدر. کندیمی بوشائیتدن عبارتدر. یاخود اوشائیته دوغرو اوله رق قابل اسناد بر صورتده مربوطدر. بر فردک روحی دنیلن شی بر شائیتدر که نه یاپیلیرسه یاپیلیرسین، اونی تظاهر ایتدیرن حادثاتدن آیریدر، فرقلیدر. فقط بر هیئت اجتماعیه نك روحی بر تشبیه واستعاره دن عبارتدر که معناسی، خارجی و مرئی بر طاقم اجتماعی وقعه لرك هیئت مجموعه سنندن اوتیه کچه مز. سوسیولوژی، حادثات صورتنده تظاهر لری ایله عینی شی اولان بر طاقم شائیتلره مشغول اولدینی ایچون پسیقولوژینک احتمالکه دهـا خیی زمان واصل اولامایه جنی صریح و قطعی بر او بڑقتیفدکه مالکدر.

عینی زمانده سوسیولوژینک ساحه تدقیقاتنک دهـا کنیش اولدینی آشکاردر. واقعا انسانیتک حیات اجتماعیده اظهار ایتدیکی بوتون اوصاف، فردلرده فعلاً یاخود بالقوه موجود اولق ایجاب ایدر. فقط فردلرده غیرمعین و غیرقابل فرق وتمیز بر طاقم احتماللردن عبارت اولان شی هیئات اجتماعیه دهـه مهم حادثات ایله انبساط ایدر، تأثیرات یاپار، تکامل و تظاهر ایدر. فطرت بشریه نك او اینانلار زنکیندکی، اوخارقه نما توافق قوتی، هر جهته دهـه کی ولودیتی آنجق خارجی و مشترک حیاته صورت جدیده موجوددر، مرئیدر.

سوسیولوژینک، انسانی وقعه لری علمی بر ضرورت و ایجاب

پس قولوژیدن دها ای تابع طوته بیللمسی، پدش ملاحظه یه آلدینی
 شیئک واضح و صریح اولماسی سایه سنده در. مابعد الطبیعه
 علماسنک وقعه لری قانون حالنه تنزیل وارجاع ایده بیللمک
 ایچون بو وقعه لری آرقه سنده اونلره حاکم برر جوهر مجرد
 تخیل ایتمه لری بیهوده دکلدی. اکر مشترک بر پرنسیپ وقعه لری
 تملنی تشکیل ایتمورسه بونلریک بر برلرینه مربوط اولدقلرینه،
 بر برلرینه داخل بولوندقلرینه، منظومه لری (سیسته ملر) تشکیل
 ایتدکلرینه ناصل امین اولابیلیرز؛ علم وجود جلیق *Ontologisme*
 حادثاتک بر برلرینه ارجاعی کیفیتنی — که علم بونی بر مصدره
 اوله رق در میان ایدر — خیالی بر صورتده تفسیردن باشقه
 برشی دکلدی. بو ارجاع کیفیتنک مفروض آنلرینی بر سلسله
 مراتب مفهومات ایله ایضاح ایدردی. فقط علم وجود جلیق
 ایله ساده جه بر طرفه آتمق قابل اولماز؛ اونک آز چوق
 بروجه پیشین *a priori* یابدینی ترتیبی، تجربه واسطه سیله تأمین
 ایده جک بر اصول ایله استخلاف ایتمک ایجاب ایلر. حادثاتک
 بر ایجاب و ضرورت و محصولی اولمالری ایچون الزم بولونان او تجربنی
 انسجام و ترتیب پرنسپندن پس قولوژیمیلک مسلکی محر و مدر.
 روح، ذی شعور یا خود تحت الشعور انا ایله بر طاقم مبهم
 مفهوم لردر که جوهرک عارضی ایله علاقه سنی آنجق مبهم صورتده
 تأسیس ایده بیلیر. بالعکس معلوم بر هیئت اجتماعی صریح بر
 وقعه در. ترکیب ایتدیکی بوتون وقعه لری — مشروط اولان

شیلری شرطرینه ربط ایدر کی — بو هیئت اجتماعیه برلشدیرن ایجاب و ضرورت عالم مادیده معلوم بر منظومه نك، فرضاً منظومه شمسیه نك حادثاتی یکدیگرینه ربط ایدن ایجاب و ضرورتدن دها آز علمی دکلدر. تدقیق و مشاهده اوزرینه مبتنی اولان سوسیولوژی تدقیق و مشاهده حدودینی تجاوز ایده - بیله جك حالده در. استناد ایتدیکی تاریخ ایله حکمت وجودینی بنمسه دیکی علم وجود آراسنده اورتی بر موقع اشغال ایدر . بو اعتبار ایله تمام بر علمه بکزر. بویله بر علم کی سوسیولوژی ده حد ذاتنده آنجق برر مالزمه دن عبارت اولان وقعه لردن فضله اوله رق بو وقعه لری بر اصول تحتنده ترتیب و جمع ایتمکی مشروع کوستره جك خصوصی بر پرنسپیه ده مالکدر .

بناءً علیه ، بوتون انسانی وقعه لر کی دین وقعه لرکده تام بر صورتده ایضاحنی حتی علمی صورتده حلنی سوسیولوژیدن بکله مک اقتضا ایدر .

*
* *

سوسیولوژینک بر علم صفتیه تعریفندن ده آکلاشیلور که موضوع تدقیقی دین دکل حادثات دینه در . همده بو حادثاتک اوههم هیئت مجموعه سی دکل بونلری تقسیم قابل اولان مختلف صنوف تظاها را ایدر. هر علم کی اوده جزء لردن که ، تحلیلدن توحید و ترکیه دوغرو کیدر. هنوز یکی تشکل ایتش ایتمه مش اولمق له برابر تفرعات تدقیقاتنده ، یالکزر بر ماده حقدنه کی

تدقیقاتنده ، تحریات تاریخیه سنده نظریه لرندن ، هیئت مجموعه
 حقیقه مطالعه لرندن دها متیندر. دینک ، قدسی ، قربان ، آیین ،
 عقیده ، خرافه مفهومی کبی ، اک بارز عناصرندن بعضیلرینی
 ممکن اولدیغی قدر مکملیتله تحلیل اتمکک موفق اولان سوسیولوژی
 علم نقطه نظرندن حائز قیمت برطاقم نتایج استحصال ایدمک
 ایسته نیورسه هانکی استقامتده یورومک مناسب اولدیغی
 شیمدین تعینه قادردر.

سوسیولوژی ابتدا عظیم تحریاتی ، تاریخی تبعاتی ، مقایسه لری
 وتحلیللری سایه سنده حادثات دینه نک حقیقی اصل ولبنی قطعی
 و امین اوله رق تعیین اتمکک موفق اوله جغنی امید اتمکده در .
 بواصل ولب ، تظاهرات دینه نک کافه سنده موجود اولان شیدر .
 تحلیل نتیجه سنده بونک بر عنصر ابتدائی اولدیغی و دیگر عناصرک
 موجودیتلری و اوصافی هپ اوندن ایلری کلدیگی کورولمشدر .
 حالبوکه مقتدر سوسیولوژی منتسبلرینک آثارندن
 آکلاشلدیغنه کوره بو عنصر ابتدائی ، حس دینی دنیلن شی
 دکدر . حس دینی بعض حادثات دینه ده اکثریا بولونماز و موجود
 اولدیغی یرده ده مشتق وعینی غایه یه متوجه برطاقم حادثاتک
 هیئت مجموعه سی حالنده ، مرکب صورتده نمایان اولور . بواساس ،
 موضوعنده نظر ملاحظیه آلنان اعتقادده دکدر . جوهری
 برر شأیت اولمق اوزره تصور ایدیلن نه الله نه ده مافوق طبیعی

دينك عناصر اساسيه سى اولامازلر . چونكه حادثات دينه نك محقق صورته موجود اولدقلى بعض يرلرده بونلره تصادف ايديله ديكي چوق واقعدر .

بوتون تظاهرات دينه ده هر زمان مطلقا تصادف اولونان شى عقايد ايله آيندر ويالكيز بونلردن عبارتدر . عقايد بعض معين اعتقاداتى بسله مك يولنده كي بر مجبوريت مقدسه دن عبارتدر . آين ايسه بو اعتقاداتك موضوعنه تعلق ايدن كذلك مجبوري بر طاقم اعمالك هيئت مجموعه سيدر .

بوراده اساسلى اولان جهت بمض شيلره مربوط اولان وبعض اوامر ويانواهي ني انتاج ايدن بر قدسيت مفهوميدر . مقدس عد ايديلن شى بر قوتدر كه بوكا تجاوز يا خود حرمت ايدلديكنه كوره همه حال يا مشئوم يا مسعود بر صورته اجراى تاثير ايدر . ايشته بومفهومدن عقیده لر و خرافه لر يا خود قدسى شيلرك ماهيته و خواصنه متعلق نظريه لر و تاريخلر تولد ايدر . ينه عيني فكردن آينلر يعنى دشمن قوتلرى ضبط و تسكينه و خيركار قوتلرى جلبه خادم عمللر نشئت ايلر .

بو عقیده لر و آينلر روحه حاصل اولان حسياتك و اعتقاداتك سبيدرلر . بر شيتك حائر اولديغي مقدسيت صفتى ، تضمن ايتديكي حكيم و نفوذ ايله ، اويله بر سبب اعتقاددر كه بونك او كنده عقل ، طبيعى اوله رق كمال انقياد ايله اكيلير . مقدس شى ايله مناسبتك توليد ايتديكي هيچانلرك ، تمايللرك ، افعال و حرڪاتك

وافكارك هيئت مجموعہ سی حس دینی دنیان و ظاہراً خصوصی
کورونن او درین وقوسی حسی تولید و ایجاب ایدر، انکشاف
ایتدیرر .

حقیقتده دینی بر حس مخصوص موجود اولمادینی کبی دینی
بر اعتقاد مخصوص ده موجود دکلدر. حس و اعتقاد کرک حیات
دینیه ده کرک حیات عادیه ده حد ذاتلرنده بر لرینک عینیدر .
یالکمز باشقه باشقه سبیلردن دولایی حصوله کلمشردر. حیات
دینیه ده بونلر خصوصی بر شکل المشلردر که بوده بر شیئہ
عطف اولونان قدسیتک نتیجه سی اولان بر مجبوریتدر. بوفکر
هر طرفدن مؤمنک حس و اعتقادینه نفوذ ایدر. ایتانمق اونک
وظیفه سیدر. اعتقادینک غایه سی ایسه او مقدس شیئہ مدیون
بولونیلان عبادتی ایفا مجبوریتدن باشقه برشی دکلدر. بسله دیکی
حس، خوفک یا خود عشقک ناقابل تجاوز برشی فکری ایله
و مجبوری آیینلری اجرادن روحده متولد برطاقم انطباعات ایله
امتزاجندن مرکب بر خلیطه در. بو بر زهددر، حرمتدر،
ایجه ملاحظاتدر، پرستشدر، تصرف یا خود وجددر. بوتون
بو روحی حادثه لرده دینی اولان شی یالکمز شکلدر. اساس
دکلدر. حسیات و اعتقادات دینیه قدسیت یا خود مجبوریت
فکری ایله خارجدن تعدیل ایدلمش اولان حسیات عادیه
ومشتر کردن عبارتدر .

اگر بویله ایسه پسیقولوژینک نه دن دولایی حیات روحیه نک
قوانین عمومیه سنده دینک بوتون عناصرینک ایضاحاتی هیچ
بر جهتی نقصان براقه دن ، بولامایه جنی آچیقجه کورولور .
فرضا ، اهمیت فوق العاده سنی سوسیولوژینک تحلیللرندن
آکلادیغمز مجبوریت مفهومی دوشونه لم . پسیقولوژی متخصصی
نظرنده بو مفهوم شو نقطه لره ارجاع ایدیه ییلیر : اولاً ، بو بر
تجربیدر که بو واسطه ایله فعالیت بشریه نک بعض شیلره دوشور
طبیعی و ضروری تمایلی یالکز شکلی اعتباریله (یعنی کرك
انساندن کرك تعقیب ایدیلن غایه دن متجرد بر حالده) نظر
اعتباره آلینیر . ثانیاً ، ادراک ، عمل غایه سنی تعقیب ایده رک ،
کندی مقولاتی اعانه سیله ، بو تجرید اوزرنده ایشلر و مجبوریتی
میدانه چیقاریر . بناء علیه مجبوریتک آنجق بر ذهاب باطلدن
عبارت اولدیغی کورولور .

فقط قانت مجبوریت اخلاقیه نک خصوصیتنی و مافوق
روحي منشائی بك كوزل میدانه قویمش و بونلری تکرار تأسیس
ایتمشدر . بو مجبوریت بر شأینددر . پسیقولوژی ایله ایضاح
ایدیله مه مکه برابر بر ذهاب باطلدن عبارت دکلددر . یالکز
شعور فردینک فوقنده بر ترتیبه ربط ایدلمک ایجاب ایدر .
قانتک ، مفهوم لری تحلیل سایه سنده اثبات ایتدیگی بوشینی
سوسیولوژی وقعه لری شرح و ایضاح صورتیله ارانه ایلر .
مجبوریت یالکز هر دینک اک اساسلی واک ثابت حاده سی دکلددر .

او بر طاقم صنعی مسلکرا یاخود فیلسوفلرک وخواپا پرورلرک خیالاتی بر طرفه بر ایلوبده اصل مؤسس ادیان پیش ملاحظه یه آئیرسه کورولور که بوجبوریت فردک تمایلات طبیعی سنه یابانجی حتی معارض کیدر . دینلر طرفدن وظیفه حالنه چیقارلماش هیچ بر چیلغینلق یوقدر . بونلرک ایچنده اک نجیبانه لری، اک خیر لیلری بیله فردی کندیلنکنسندن قبول اتمه یه چکی بر طاقم قاعده لره تابع بولوندر مقدر کری دورماز و اوکا طبیعتنه آز چوق مغایر بر طاقم افعال و اعمال تحمیل ایدر .

شبهه یوق که حادثه دینه فردک روحی ایچنده نمایان اولور . فقط روحنک ساحه شمولنی تجاوز ایدر . یالکز روحک ملکاتیه ایضاح ایدیله من .

او حالده، دینلرک سویلدکلری کبی، بونلرک منشألرینی بر طاقم علوی اسبابه عطف ایتمک مسلکنی می قبول ایجاب ایده چک؟ شبهه یوق که بومسلک صرف بسیقولوزی یه استناد ایدن ایضاحاته فاقدر . چونکه هیچ اولمازسه ایضاح ایدلمسی ایجاب ایدن وقعه یی بروجه پیشین، کیفی صورتده بر طرف ایتمز، علی حاله محافظه ایلر . سوسیولوژینک تحریاتنه آلیشماش کیمسه لر ایچون بو سیستم بدرجه یه قدر موقه حقیقتی ارانه ایدر . موجود بر قانونی، ایضاح ایده میورم دییه رد وانکار ایتمکدن ایسه اونک فرضیه شکلنده یاخود خطالی بر صورتده ویریلن ایضاحاتنه اینانمق اولادر . وظیفه یه بن اینانیور و بونک ایجاباتی اجرا ایدیورسه م

وظیفه‌ی یهوانك برامری عد ایدوب ایتمه مكلكمك علمی نسطه
نظردن نه تاثیری، نه اهمیتی اولور ؟

فقط ، مجبوریتك علوی بر سبيله ایضاحنی قبول ایتمه
سوسیولوژی منتسبی مجبور دكلدر. چونكه اوعلوی سبب یرینه
طبیعی بر معادل اقامه ایده بیلیر. بو، حادثه دینهك هم ضروری
هم کافی بر سببی اولور .

بو « معادل »، هیئت اجتماعیهك کندی اعضاری اوزرنده
اجرا ایتدیکی تاثیردر .

بر هیئت اجتماعیه کندی اعضارینی طبیعی اوله رق بعض
اوامر ونواهی به تابع بولوندیدر . بونلره رعایت او هیئت اجتماعیهك
بقا ودوامی ایچون بر شرط کبی تلقی اولونور . شبهه سزکه بو
هیئت اجتماعیه بر طاقم فردلردن مرکب بر مجموعه در . فقط او فردلر
بو صورتله ترکیب ایدنجه، فرد حالنده قالدقلری زمان بیلمدکلری
یا خود رد ایتدکلری بر طاقم غایه لر قبول ایتشلردر . جماعتجه
مشترک بر اراده، فردی اراده لرك یگون حساسیسی ایله هینچ
حائز مناسبت دكلدر . بر جمعیت بشریه یکی بر جوهر مجرددر .
روح اجتماعی تعبیری مجازی واستعاری بر صورتده بر حقیقت
مثبتی افاده ایدر . هر موجود حقیقی کبی بر هیئت اجتماعیهده
کندی وارلغنی محافظه ایتمهک ساعیدر .

هپسی بو قدرلهده قالماز . جماعتجه مشترک فعالیت بر کره
تحریک ایدیلنجه یالکز متمایل اولدیغنی خصوصی غایه انحصار

ایتمزه فعالیت قانون عمومیسنه تبعاً حر بر صورتده ، معین برغایه اوله دن ده نمایان اولور . فعالیت قانون عمومیسسی یالکز ضروری یاخود مفید اولان شیئک دکل ممکن اولان شیئک آرقه سی صیراده کندیلکندن کیدر . بوندن دولایی فردلر ایچون بر چوق مجبوریتلر تولد ایدرکه غایه لری مشکلات ایله ادراک اولونابیلیر . حتی بعضاً غایه یالکز فعالیت اجتماعیه یی مبهم صورتده تسهیل ایتمکدن عبارتدر .

تدقیق و مشاهده کوستریورکه دین ، هیئت اجتماعیه نک کندیسندن عبارتدر . بوهیئت اجتماعیه بقاسنک وانکشافنک لزوم کوستردیکی اعتقادلری وحرکاتی افرادینه قارشى مجبوری برحاله صوقشدر . دین بروظیفه اجتماعیه در .

دینی وقعه نک اساسلی صورتده اجتماعى بروصفه مالک اولماسی ، هر حادثه دینی ده مکنوز اولان مجبوریت عنصرینی الهیات عالمترینک تأثیرات علویه الهیه لرندن وقانتک عقلک جهان شمولغنی فکرندن ده آاز واضح صورتده تنویر ایتمز . چونکه جمعیت بشریه ده فردک خارجنده و فوقنده در . فقط فضله اوله رق جمعیت بشریه ، قابل تدقیق و مشاهده ، قابل حس بر شأینتدر . بوصورتله سوسیولوژی مجبوریت وقعه سنی ینه بروقعه ایله ایضاح ایدر ، بر مفهوم ویاخود خیالی بر وجود ایله دکل .

حس واعتقاده کلنجه ، بونلر سوسیولوژی نقطه نظرندن ، جمعیت بشریه نک اعضالری اوزرنده اجرا ایتمدیکی تضدیقک

فردی وجدانلرده طنین انداز اولماسندن عبارتدر . انسانک
بر فرد صفتیله اساسنی اکلایه مادینی بو تضیق اونک نظرنده
بک منطقی اوله رق بر ایمان ، امید و عشق موضوعیدر . اونده
نامتناهی درجه ده متنوع دینی هیجانلر تولید ایدر . دینی حادثه لرك
اجتماعی منشائی آکلایانلرده بیله بو حادثه لر صرف طبیعی اولمقله
قیمتلرندن برشی غائب ایتمز لر . چونکه کرک عادی بر کیمسه
ایچون کرک برسوسپولوژی متخصصی ایچون شوراسی دائماً بر
بر حقیقتدر که فرد کندی کندیلکسندن نه اراده سنی جمعیت
بشریه یه زورله قبول ایتدیره بیلیرنده جمعیت بشریه نک غایه لرینی
وروشنی کشف ایده بیلیر . منسوب اولدینی اجتماعی کتله نک
هانکی استقامتمده تکامل ایتدیکنی تدقیق و مشاهده نتیجه سنده
تخمین ایتمه باشلادقجه بو کتله نک تأمین بقاسی و سعادت ایچون ،
مطیعانه ، بر آلت اولور .

پسقولوژیجیلکک و جمعیتجیلکک تنقیدی

بو پس-یقولوژیجیلکک Psychologisme ایله جمعیتجیلکک Sociologisme ك ساحه شموللاری، اكر بومسلکک دوغرو اولسه ایدی، پك واسع اوله جقدی . بونلر علم ایله دینك مناسباتی مسئلهسنی قطعياً باشقه بر حاله افراغ ایدرلر . دینی علمك قارشیسنه قویوبده بونلرک بربرلرینه ضد یاخود او یغون اولوب اولمادقلرینی آراشدیره جق یرده بو مسلکک دینی ده علملرک موادی آراسنه ادخال ایدرلر، دینك یرینه علم ادیانی اقامه ایلرلر. دین واردر، معلوم بر وقعه در، نیچون بو وقعه یه دیگرلرندن فرقلی بر معامله کوسترملی؟ هانکی حق ایله بو وقعه یه اعتراض ایتلی و نیچون اوندن قورقمالی؟ اصل حقیقی وضعیت علمیه بوجه پیشین فلان و یافلان وقعه غریبدر یاخود مافوق طبیعیدر دیوبده بونك چاره ازالهسنی آرامق دکلدر. حقیقی وضعیت علمیه، سائر وقعه لر کبی اونیده تحلیل ایتکی وطیبی وقعه لر منظومه سی ایچنه ادخال ایلکی آمردر .

ذاتاً شوراسی شایان دقتدر که دینی ساحه ده بو ایش موفقیتله پایله بیلرسه ارکچ اصل وقعه نك اورته دن قالماسنه منجر اوله جقدر. حالبوکه دینلرک عقیدوی بر صورتده تنقیدی عصرلردن بری اوغراشدینی خالده بو نتیجه یه اصل اولامایور. فی الحقیقه ، دینی وقعه لرده حادثات عادیه یه ارجاع ایدیله مین ، علمك

اصول لرینه توفیقاً ایضاح اولونه میان بر طاقم شیر ، قوتلر ،
حیر ، حالتلر فکری واردر . انسانلر دینک عناصرینک علمی
صورتده ایضاحنی بیلیمه لری یاخود رد ایتمه لری اعتباریله
دینداردرلر . دینلرک پایدار اولابیلیمسی حادثه دینه نك اسباب
طبیعیه سنک علمی موجود اولمادیغنی ایچوندردر . دیگر علملر
ایضاح ایتدکلری شیرک پایدار قالمه لرینه مساعد اولدقلری حالده
علم دینک شایان دقت خاصه سی موضوعنی ایضاح ایتمکله
اورته دن قالدیرمق و وقعه لری تحلیل ایتدکجه اونلرک یرینه
قائم اولمقدر . علم ادیان بر کره ذکالرده و روحلرده یرلشیرسه
یالکز ماضی ایله مشغول اولابیله جک ، زمان حالده هیچ بر
موضوع بولمایه جقدر .

مع مافیه عجبا پسیقولورثینک یاخود سوسیولوژینک علم ادیانه
اصل بر علم کبی تأسس ایده بیلیمسی ایچون لازم کفن معلوماتی
واساسلری تأمین واحضار ایده بیله جکلری محققمیدر ؟

*

**

شکل علمی ایله علمک آری آری شیر اولدیغنی بیلیمک
اقتضاً ایدر . سقولاستیک علمک یالکز شکلنه مالک ایدی ،
محتویاتنه دکل . علوم معنویه یالکز ایستاتیسیتیکلره وحسابلره
تزییل وارجاع ایدیله جک اولورلرسه بر علم ریاضینک یالکز شکلنه ،
ظواهرینه مالک اولورلر ، قیمت حقیقه سندن محروم قالیرلر .
بر علم حقیقه موجود اولابیلیمک ایچون شکل علمینک اویله

محتویات تطبیق ایدلمسی اقتضا ایدر که او محتویات شأنتدن آلمش
اولمالی و هیج بوزوله دن بوشکلی آلمغه مساعد بولونمالیدر .
شیمدی کوردیکمز مسلک کرده حال بویله میدر؟

حقیقی علمک نظریه سنی ده قارت او صورتله و اویله تعبیر لر
ایله تعیین ایتمش-در که بو کونکی علمه ده توافق ایدر لر . علم ،
مجهولک معلومه ، ایضاح ایدلمه مش شیک ایضاح ایدلمش شیده ،
مظلمک بدیهی به ارجاعی دیمکدر .

علمک ایلك تشبیهی بدیهی یا خود قابل ادراك نه اولدیغنی
تعیین ایتمکدر . حالبوکه بدهاتک نمونه سی صورت ذهنیه لر من
ایچنده ، بر برینه متقابل ایکی قطب کبی ، ایکی عنصری تفریق ایله الله
ایدیله بیلیر . بو عنصر لرك بری نفس sujet دیکری نفسک غیری
اولان شی objet در . نفس طرفنده فعالیت ذکائییه دن باشقه برشی
یوقدر . علمی انشا ایدن بو فعالیتدر . فقط علمی نقطه نظر دن قابلیت
ادراك نمونه سنی بو فعالیت تأمین و تدارک ایده مز ، اونی موجود
فرض و قبول ایدر . ایلك وقوف هر دور لوسو بر کتیف عنصر دن
تجربید ایدلمش اولان شیئی خارجی (اوبژه) طرفنده بولونور .
اگر صورت قطعیه ده علمی اولمالری آرزو اولونیورسه صوکره
بوتون بیلکیلر بو ایلك وقوفه بکزه تیلیمک یا خود ربط اولونمق
ایجاب ایدر . بو ایلك بیلکی ده کندیلرینه مربوط اولان بوتون
طرز وجود لر له برابر حین یا خود اولچو یعنی عمومیتله اشیا
ریاضیه بیلکیسیدر . ایشته ایلك معلوم بوراده بولونیور . قابل

ایسه دیگر معلوماتك كافه سنی ده بوكا ارجاع یا خود ربط ایتك
وظیفه سی علمه عاندر .

علمك وظیفه سی شو صورتله ده افاده اولونه بیلیر: وقعه لری
وقانونلری تعیین ایتك . بو دستوری آ کلایه بیلیمك ایچون
یوقاریکی دستور ایله قارشیلانمق ایستر . علمك آرادینی شی
اوله راست کله وقعه لر وقانونلر دکدر . علمی یعنی صریح ،
اولچوله بیلیر ، اوبزقتیف ، حقیقه قابل ادراك ، تعبیر آخرله
ریاضی یا خود کرك بلا واسطه کرك بالواسطه ریاضی وقعه لره
قابل ارجاع وقعه لرله قانونلردر .

دینی پسیقولوژی و سوسیولوژی بویله وقعه لر وقانونلر
عرض ایده بیله جك قابلیتده میدرلر؟

بوراده موضوع بحث اولان پسیقولوژی اصولی داویدهامك
علیت پرنسپینی برخیله اعتیادینه ارجاع وتنزیل ایتمکله تعیین ایتدیکی
اصولدر . حالبوکه بو اصول ، برشی — اونی دوشونن شخصدن
قطع نظر ایدیلرک — حد ذاتنده نظر ملاحظه به آندیفی
صورتده ناقابل ادراك عد ایتمکدن عبارتدر . بونک قابل ادراك
اولماسی ، تدقیق ایدن شخصک بر ذهاب باطلنه ارجاع ایدلمه سی
سایه سنده در . او شخص ، فرقنه وارمهدن ، ایچنده کچن شی
خارجه عکس ایتدیرر . شی خارجینک واضح صورتده کورولوب
کورولمه مسنک اهمیتی یوقدر . ذاتاً ظاهری اولان او وضوح ،

مفكره نك كندى داخلى تعديلاتى خارجدن كوره بيلمك
ايچون اونلرده ياپديغى صنعى بر تحولدن نشئت ايدر. واضح
بر وقوفك شرطى بودر. هام ايضاح ايتك كله سنك معناسنى
دكيشدير مشدر. چونكه بوراده آرتق موضوع بحث ايتديكى شى
مظلمى واضحه ارجاع ايتك ، مجهولى معلومه بكنزتمك دكل
ظاهرى ومشتق منشائى واساس حقيقيسىنى يعنى بلا واسطه
معلوم اولانى آرامقدر . ايضاحات ديمك آرتق سوبزكتيف
شيئى اوبزكتيفه ارجاع دكل ، اوبزكتيف شيئى سوبزكتيفه
ارجاع اوليور .

بويله اولمله برابر ، پسيقولوژيچيلك ايضاحاته قالدشمق
ايسته ديكي ، يعنى حادثه دينهده تصادف اولونان مادى ومعنوى
اعراض وعلائمك فهرسنى تنظيم ايله اكتفا ايتديكى زمان
هامك اصولنى قوللانير ، اعتقادلىرى برطاقم حالات شعوره ارجاع
ايدر ، اشياى خارجيه يى داغيتير ، اورتهده يالكيز نفسك
اوغرادينغى تعديلاتى براقير . بناء عليه اصل علمه آرقه سنى
چويريور ديمكدر .

اگر بو پسيقولوژى علم نامنى آليرسه بو كله نك بوراده
علوم حكيميه وطبيعيه ايله آنجق بك مبهم بر مشابعت تضمن
ايتديكىنى اونو تمامق اقتضا ايدر. تشارك جيلك مسلكى سقوط ايدهلى
برى پسيقولوژينك وظيفه سى حادثات روحيه يى ذى حيات شائيتى
ايچنده پيش ملاحظه به آلتان شعورك خواصيله ايضاح ايتكدر .

فقط شعور نهدر؛ کاملاً حالده میدر؛ یاخود فردی ماضی بی
یوکنشمش بر حالده عینی زمانده کوزی استقبالهده معطوف میدر؛
اصل وظیفه سی ایچون فرد زمان تجاوز ایدن بر طاقم غایه لر
آرامق؛ وار اولان شیئک قارشیننده شو شی وار اولابیلیردی
یاخود شو دورلو وار اولمالیدی دییه دوشونمک؛ موجودیتک؛
افعال وحرکاتک بر قیمتی اولدیغنی، اولابیله جکینی، انسانیتک،
کائناتک ترقیسنه براشترک، بروظیفه بررول تضمن ایده بیله جکینی
فرده اقناع ایتک اولدیغنی ادعا آرتق جائز دکلیدر؛ فقط بوتون
بونلر برر انطباعات دینیه دکلده نهدر؛ بوسورتله پرنسیپ اوله رق
شعوری قبول ایتک دینک کندیسینی مسلکک قلمکاهنه راست
کله ادخال ایتک اولمازمی؟

سوسیولوژی دهسا حقیقی بر صورتده او برقتیف اوله رق
حرکت ایدر. مع مافییه اونکده صورت قطعیهده علمی وقعه لر
وقانونلرله اوغراشمقده اولدیغنی محقق میدر؛ حرارت احتیساساتک
سلسله سنی بر مایع ستوننک ارتفاعنده کی تحولات ایله افاده
ایتک یولنی بر کره بولان بر حکمت شناس آرتق حرارت حقنده
سوبرقتیف تقدیراته مراجعت احتیاجنده دکادر. فقط بر
سوسیولوژی متخصصی او برقتیف وثیقه لرنی آنجق بر طاقم
سوبرکتیف شأیتلرک علامتی اولمق اوزره پیش ملاحظیه آلمق
صورتیه قوللانا بیلیر. بوسوبرقتیف شأیتلر فکرینی ده اوکاشعوری

ویریز. حقیقتده سوسیولوژی ایله پسیقولوژی آراسنده تأسیس ایتدیکی فرق برخولیان عبارتدر. بوتون دستورلرینک آلتنده، بوتون ایضاحاتنک ایچنده غیرقابل ازاله، ضروری برپسیقولوژی عاملی بولونور. جمعیات انسانیه یی ترکیب ایدنلر نهایت انسانلردور. جماعتجه مشترک روح تعبیر اولونان شی آنجق فردلرده حقیقیدر. یوقسه بو فردلر ایکی قابل تفریق پارچه دن : بر فردی بئلکدن برده اجتماعی بئلکک بر پارچه سندن می ترکیب ایتشلردر؟

جمعیت بشریه، خارجه و جودی اولان برشی (اوبژه) دکلدر، بر نفسدر (سوژه). جمعیت بشریه ده حقیقی و ذی حیات اولان شی، بر سبب تشکیل ایدن و حادثاتی امکان مساعد اولدیغی درجه حادثاتی ایضاح ایله ن شی نهایت تحلیلده انسانی شعورلرک ذهاب باطلاری، تمایزلی، احتراصلری، اعتقادلری و احتیاجلری در. جمعیت بشریه علی العاده بر نفس ده دکلدر. فردلرده کی شعور بر درجه یه قدر معلوم بر نفس اولدیغی حالده جماعتجه مشترک شعور، فکری بر نفسدر. بناء علیه بر فردی نفس قدر بیله بر وقعه علمیه عد اولوناماز.

ذاتاً دینی بر وقعه جمعیات انسانیه نك شرائط وجودیت و تکملنه ارجاع ایدلمکله بونک نتیجه ضروریه سی دینلرک طبعیلشدیرلمسی اولماسی نهدن لازم کلسون؟
اصل جمعیات بشریه یی دینی اوامر و آیینلر تشکیل ایتش

اولسون؛ پروتاگوراسک دیدیکی کبی؛ حیاتک و عدالتک تعلیمی،
سیاستی تولید وانسانلر آراسنده روابط دوستانه نی تشید ایتمش
اولسون؛ بولردن دولایی حادثات دینه نک صرف طبیعی یعنی
مجبوری و میخانیکی منشائی ثابت می اولور؛ اگر هر نه صورتله
اولورسه اولسون بر کره تشکل ایدن جمعیت بشریه، مؤسساتنه
— دها زیاده قوت و اعتباری حائز اولسونلر دینه — کنیدیسی
اختیاری بر صورتده یاخود سوق طبیعی ایله دینی بر صفت
ویریورسه جمعیت بشریه فزدی شعورلرجه مشکلاتله قابل تأمین
اوله جق بر غایه کمال تعقیب ایدیور دیمکدر. بو غایه کمالک
تصوری، تعقیبی بر الهام دینی محصولی اولامازمی؟

شعور کبی جمعیت بشریه ده درینلکلرینی تعمیق ایتک
مشکل بر ساحه در. دینک بوراده عادی بر آلت وظیفه سی
دکل بر پرنسیپ وظیفه سی کورمدیکنی هیچ برشی اثبات ایده مز.

*

**

پسیقولوژی ایله سوسیولوژی حادثات دینه ده خصوصی
برشی اولمادیغنی وهر نقطه ده حیات روحیه واجتماعیه نک حادثات
اصلیه سنه قابل ارجاع بولوندقلرینی اثبات ایتدکن صوکره
بونک نه حکمی اولور؛ دینه اعتراض ایدیله بیلیر. قبول ایده لم که
شعور یاخود هیئت اجتماعیه دین تسمیه اولونان شینک بردرجه
قدر اولدن موجودیتنی تضمن ایتسونلر. اگر بو عنصر بوتون
حادثات بشریه ده عینی صورتده وجود ایسه علمدن خارج

طوتولماسنه محل یوقدر. ایسترسه عمومی وثابت immanent اولسون، ساده جه طبیعتدن نه فرقی واردر؟

بونقطه ده، پسیقولوژیجیلک ایله جمعیتجیلکک حادثه دینییه بی هر دورلو وصف خصوصیدن تجریده خدمت ایدرظن ایتدکلری دلائله مصادف اولورز. بودلائک قیمتی نه در؟

پسیقولوژیجیلک اول امرده، حادثه دینییه نك تماماً بر حادثه دن، بر حالت شعوردن باشقه بر شی اولمادیغنی اثباته چالیشیر. دینلرک بحت ایتدکلری علوی جواهر مجرده، بر ذهاب باطلدن عبارتدر. بونلر انسانک کندی بنلکنندن باشقه بر شی دکلدرد. کندی بنلکمز، تعیین وتولید ایتدیکمز شیلردن بعضیلرینی، ایجه تماشا ایچون خارجه فیرلاتیر. ناصل که شعورده عالم خارجی بی تصور ایچون بویله یاپار. انسانده بنلکک تشکلنک ایجابی بودر. بنلکمزک قارشیسنده نه دورلو شی بولونورسه بولونسون بنلکمز یالکنز کندیسيله مشغول اولمق، اوغراشمق مجبوریتنده در. کندی سوپژکتیف حالاتنک خارجه انعکاساتی مستقل برر شأیتلر کبی تلقی ایتمی اونک ایچنده باطنی بر تعدیلاتنک کندیسی فرقنه وارمه دن خارجه ترجمه ایدلمسندن ایلری کلیر.

بونظریه قبول اولونسه بيله مقصدی تأمین ایدرمی؟ شبهه یوق که فضای دنیونک هر هانکی بریرنده بر اجتماعکاه معبودات بولونماسی یاخود شوقبه مکوکبک اوته سنده، مجهول عوالمده.

بر الله اولماسی اعتقادینی هیچه ایندیرر. فقط شعور دینی ایله بو مادی معبودلر آراسنده بر مناسبت یوقدر.

اگر علویت تعبیریله ، کلمه نك فضائی معناسیله ، انساندن

خارج بر وارلق قصد اولونیورسه الك ابتدا زمانمزه کی شعور

دین بو معناده علوی بر الله تصویرینک جعلی و صرف خیالی

اولدیغنی اعلان ایدر. ایشته اصل الله حقنده قولانلهدیغنی زماندر که

بو علویت ، خارجیت ، او بڑ قتیفلک کلمه لری صرف برر تشبیه

واستعاره کبی تلقی اولونمق لازمدر. دینک ترقیاتی لاهوتیلکی

اشیانک طیشندن ایچنه ، سمادن روح بشره کتیرمکدن عبارت

اولمشدر . انجیل : « اللهک حکومتی سنک ایچکزده در »

دیور . سه نه کده : « اللری سمایه قالدیرمق فائده سزدر : الله سنک

یانکده در ، سنکله در ، سنک ایچکده در » دیر . تعبیر دیکرله ،

الله حادثه دینی بی خارجدن تولید ایدن یا خود خارجدن اوکا

مقابله ایدن ، حادثات دینی دن خارج برشی کبی تصور ایدلمه ملیدر .

بو دورلو تصور اولونورسه الله سائر جسمانی موجودلره مشابه

بر وجود جسمانی اولور . الله حادثه دینی نه نك ایچنده تصور

اولونمالیدر . الله انساندن طبیعتده بردها مثلنه تصادف اولونمایه حق

بر صورتده ، هر حالده مخیله نك علویت تعبیری آلتنده قصد

ایتدیکی فضائی بر فرق ایله هیچ قابل قیاس اولمایه حق صورتده

آریلیر . ایشته یوکسک دینلرک ، الوهیتک بر وصفی یابدقلمی

معنویت تعبیریله بو معنا مقصوددر .

شیمدی حادثه دینه‌نک حد ذاتنده نه اولدیغنی بیلیمک قالیر .
پسیقولوژیجیلکه کوره بونده کندیسنی حادثه عادیه دن تفریق
ایتدیره جک هیچ برشی بو قدر . پسیقولوژینک قوانین عادیه سی
اونی ایضاحه کافیدر . ناصل پسیقولوژی و فیز یولوژی تجربه لر نده
بر طاقم روحی تظاهرات تولید ایدیله بیلیرسه بالخاصه بعض عصبی
کیمسه لرده حادثات دینه ده تولید اولونا بیلیر .

بو بولده دوشونلمش ، یازلمش بر چوق انار واردر . مع مافیله
اصل موضوع بحث اولان نقطه یی تنویر ایده میور لر کیدر .
بو یالکز بو کبی مسئله لرده وقعه لک و قانونلک تعیننی وضوح
و قطعیتیه پک مساعد اولما سندن ایلری کلیور دکدر . تعقیب
اولونان اصولک حادثه دینه نک اصل ولنه و اوصاف ممیزه سنه
نفوذه قابلیتلی بر ماهیتده اولوب اولما دیغنی ده محتاج نظر درر .

بو اصول ، او بڑقتیقدر . یا خود ممکن اولدیغنی قدر حقیقه
علمی نتیجه لره واصل اولمق ایچون او بڑقتیف اولمق املنده درر .
دیمک اولیور که وقعه لری آنجق عمومی وقعه لره قابل ارجاع
عناصر نده پیش ملاحظه یه آله جقدر . او بڑقتیف دیمک ذهنده
قابل تمثیل وارانیه دیمکدر . مضمکره . بشر ایچون بر شئی تمثیل
وارانه ایسه اونی کندیسنک آیشقین بولوندیغنی بر چر چیوه یه
ادخال دیمکدر . بونک ایچوندر که او بڑقتیف پسیقولوژی منحصرأ
مالزمه یی ، تظاهرانی ، زمینی یا خود جسمانی شرائطی ، حاصلی
حادثه دینه نک بوتون خارجنی پیش ملاحظه یه آله جقدر .

في الحقيقة حادثه دينه ده ديگر حادثات ايله مشترك اولان عناصر
 بونلر در . فقط بوندن دولاييدر كه حادثه دينه نك ايجنده
 او كا خاص بر صورتده موجود اولاييله جك شئي دائرة اشتغالي
 خارجنده بر اقمه بو اصول كندی كندی سنی محكوم ایده جكدر .
 بر مؤمنك حادثات دينه نك بو نقطه نظر دن ياپيلان
 تصوير اتنده كندی حس ايتديكنی ، كندی سنك نظر نده دين
 تشكيل ایدن شئي طانيه مایه جفی محققدر . او بڑ قتیف تدقیقات
 و مشاهداتيله حیات دينه نك عناصرینی ادراك ايتديكنی مقام
 افتخارده سويله ين عالمه قارشى كوته نك فائوستنده روح ارضك
 فائوسته سويلديكى شو سوز لرله مقابله ایده جكدر :

Du gleichst dem Geist, den du begreifst Nicht mir

(سن ، آكلاديغك مفكره يه مساويسك ، بكا دكل)

چونكه دين منحصرأ او بڑ قتیف حادثات مترافقه يی پیش
 ملاحظه يه آلان علمى بسیقولوژینك بر طرف ايتديكى اصل
 او شعورك سو بڑ كتیف و باطنی مظر و فیدر . اونك وصف
 میزی ده بوتون او حادثاته نامتناهی حاكم اولمقدر .

Erfüll' davon dein Herz, so gross es ist;

Und wenn du ganz in dem Gefühle selig bist,

Nenn'es dann wie du willst,

Nenn's Glück! Herz! Liebe! Gott!

Ich habe keinen Namen.

Dafür! Gefühl ist alles!

Name ist Schall und Rauch,
Umnebelnd Himmelsglut

(کونه ، فائوست : قلبك نه قدر بويوك اولورسه اولسون ،
غير مرئيدن اونى دولدور . سعادته ابريز اولديغى زمان ايسته ديكك
كله لرى سويله : سعادت ، قلب ، عشق ، الله ! دى . سكا كله
تكليف ايده جك دكلم . حسيات هرشيدر . كله بر كورولتودن ،
بر دوماندن ، سهارك حشمتى بزدن صاقلايان بر سيسدن
باشقه بر شى دكلدر)

عجبا بوراده بر ذهاب باطل يوقى ؟ حرارت احساسك بر
جيوه ستونك ارتقاعى ايله كنديسى افاده ايمه سى كى ، بر
سوېر كتيف عنصرده اوېر كتيف بر حادته ايله هجبا ترجمه وافاده يه
مساعد اوله مازمى ؟

حادثه دينهك پسيقولوژى يه وفيژيولوژى يه عائد شرائطنه
كلنجه ، بر چوق سوسيوولوژى متخصصلى ، شعور دينيك محتوياتى
بونلك بزه تماميله ، صحيح بر صورتده بيلديره مه يه جكلرينى تسليمده
مؤمنلره متفق بولونملرى شايدن دقتدر . نه قدر ايضاحات و بر سه لر
ينه خارجه ايضاح ايدلمه مش بر طور طوقالير . بو ، بر پوتهك
ديبنده قالمش بر جوهر معندكې شعور دينيك اعماقنده قاله جق
مستقل و قابل تجريد بر حادته دكلدر . فقط ، شعور دينيده اويله
برنك ، اويله بر حال ، اويله بر شكل خصوصى واردر كه پسيقولو-
ژيچيك اونى اهمال ايدر يا خود بوندن بحث ايتسه ده ذهاب

باطله مستند برشی دیبه تلقی وانکار ایلر. شعوردینی قدسیت،
مجبوریت، فرددن دها بویوک و فردی تحت تأثیرنده بولوندیران
بروجود طرفندن ایسته نلمش برشی فکرنی احتوا ایدر. ایسته
اصل عنصر دینی بودر. حادثات مترافقهیه خارجدن اوپله بر
وصف ویریرکه بو عنصر دینی اولماسه ایدی او حادثات بووصفی
ا کتساب ایده منزلردی. تهییج، حزن و ملال بعض کیمسه لرده
بر شکل دینی ا کتساب ایدیورسه بو دینی بر تهییجک، دینی بر
حزن و ملالک موجودیتندن دکلدرد. دنیاده بر طاقم افکار دینه
بولونماسندن و او کیمسه لرك او افکاره واقف اولمالرندن،
او افکارک مخیله لرینه انطباع ایتمه لرندندر.

برچوق کیمسه لرده دین، مقلددر. حسیاتلرینک، اعتقادلرینک
داخلنده برشی دکلدرد. بو کیمسه لر یاشادقلری محیطی، تابع
بولوندقلری تأثیراتی انعکاس ایتمه لرلر. باشقه شرائط ایچنه وضع
ایدلسه لردی بوسیقولوژی نقطه نظرندن مشابه بر طاقم حسیاته
واحتراصاته، بو عینی طرزده اینانمه یه، سومکه، ایسته مکه صاحب
اولابیلرلردی. بو حادثاتده دینی بر وصف هیچ بولونمازدی.
دین هانکی روحلرده حقیقه موجود ایسه اورو حله ایچون،
مخیله طرفندن دکل اصل شعور طرفندن بعض فککرلره، بعض
حسیاته، بعض حرکاته، بشریتی تجاوز ایدن بر طاقم غایه لراوغورنده
عطف اولونمش غریب، نامتناهی برقیمتدر. بو شکل شعور بوتون
بسیقولوژینک و فیزیولوژینک او بڑقتیف تمثالرندن طاشار،

اونلرك ايجنه صيغماز. افق باطنيسي يالكز بوتماللره انحصار ايدن برفرد، فکرديني بي آنجق برخولياي باطل ، برهيجلك اولمق اوزره تصور ايدە بيلير .

مع مافيه، احتمالکه ، پسيقولوژي نقطه نظرندن ده فکـر ديني يه حقيقي برقيمت عطف ايتمک يولي واردر . شعوري فردك عمومي حيات وعمومي وجود ايله — بر اوچندن واقفانه وديکر اوچندن مبهم وعاداتابي شعورانه — بر اشتر اکندن عبارت کبي تلقی ايتمک، ايسته فکـر ديني يه بويله حقيقي برقيمت ويرمک اولور . اوزمان حس ديني جزئک کله قارشي بسله ديکي انقياد وتبعيتک برحس وادراکي، برسوق طبيعيسي کبي اولور .

فقط بويله برمسلكک او بڑقتيف بر پسيقولوژينک حدوديني کچه جيکي وعيني زمانده سو بڑکتيف پسيقولوژي بي اعلا ديمک اوله جني آشکاردر . او زمان بوسو بڑکتيف پسيقولوژي يه روحک او بڑقتيف حاله کتيريلمه سي قابل قسمندن اوتە طرفده وجود نامتناهينک درينلکلريني اولچمک قوتي ويرلمش وبوصورتله، حکمت وجودي قبول، شان وشرفي تزويد ايديلش اولور .

او بڑقتيف پسيقولوژي مجبوريت دينيه ده واوکا مترافق اولان موکبه افکارده برطاقم باطل ذهابلردن باشقه برشي کوره مز . فقط بو بابده کوستردیکی دلائل قناعت بخش دکلدر . بودليللرک اثبات ايتدکلری يکانه شي فرد ايچون مجبوريتە، وظيفه يه، قدسيته اينانمق بر ايمان ، فکر منفعتدن عاري، تصادفه باغلي بر قبول

اولدیغندن عبارتدر . مع مافیه بر ایمان عقل طرفندن تصویب
ایدلک ایچون قابل ادراک بر طاقم اسبابه استناد ایتک لازمدر .
وظیفه ایمانک اسبابی نروده بولونابیلیر؟ سوسیولوژی بونی بزه
کوستره بیلیمکه کندیسنده قدرت حس ایدر .

برشأنیت موجوده اولان فعالیت اجتماعیه نك ایفای وظیفه
ایتمسی و موجود اولا بیلیمسی ایچون بر طاقم شرائط واردر .
سوسیولوژی متخصصلری، بونده بر طاقم ضرورتلر بولوندیغنی و بو
ضرورتلرک مقری فرددن خارجه اولدیغنی، فرد بو ضرورتلری
قبوله مضطر قالدیغنی بیان ایدرلر . مجبوریت حسی فردک بو
یوکسک ضرورتلری بیلیمه سندن ، آکلاما سندن باشقه برشی
دکلدر . بوتلقیه کوره دین فردلره تامامیله خارجی بر قدرت
کبی تأثیر ایدر، اونلری اجبار و تربیه ایلر . انسان طبیعی یه
نسبتله انسان اجتماعی و دینی ، طبیعت ابتدائیه سنی آرقه لره
دوغرو سورمش بر فوق طبیعتدر .

فقط ، دینک سوپژکتیف و فردی عنصرینی بویله ایکنجی
درجه ده بر اتمق و قابل اھمال بر عنصر اولمق اوزره تلمق ایتک
دوغرو میدر؟ شہه یوق که تصوف ، مؤمنک حیات باطنیه سی
سوسیولوژی متخصصنک خارجی تدقیقات و مشاهداتنه مؤسسات
سیاسیه ، یا خود کلیسائیہ کبی مساعد بر ماده عرض ایتمز . فقط
بوندن اونک اهمیتسز اولماسی می ایجاب ایدر؟ احتمالکه اک ابتدائی

اولان تظاهرات دینیه پیش ملاحظه‌یه آله‌جق اولورسه بو عنصر باطنینک اوراده‌بک آز اهمیتلی وپک آز بارزا اولدینی کوروله جکدره. فقط دینک نه اولدینی بیلنک ایچون اونک تاریخی نقطه حرکتی آرامق ، مؤخر حادثاتی وقعه‌لرک برتمادیسکی کیفیتیه ایله ای کوتو اوکا ربط ایتمک کافیمیدر؟ بوکی مسئله‌لرده تمادی تاریخی‌یه باقهرق منطقی اولنرک بربرلینک عینی اولماسنه حکم ایتمک ناصل جائز اولور؟ ابتدا عادتاً کوزه کورونمز برحاله بولونان بر عنصر دینی صوکره پک مهم ، پک اساسلی برشی اولمشدره. کندی کندیسنی آرایان بر شعور اولا پک اهمیت ویرمدیکی فکرلرک ، حسیاتک ایچنده‌نهایت کندی کندیسنی بولور. نتیجه ، مادی سببندن آریله‌رق کندی کندیسنی ایچون انکشاف ایده‌بیلیر. دینک شکل ابتدایی نه اولورسه اولسون متمدن ملت‌لرده دینک کیتدجکه شخصی وباطنی بر حال آلدینی تجربه ایله ثابت بروقه‌در. دها یونانلیلر بیله انسانک قیمتنی وقدرتی پک درین بر ضرورته حس ایده‌رک اسکی منقبه‌لره نظراً انسانک خارجنده وقوعه کلن ، انسانک تأثیری اولمادن مقدراتنی تعیین ایله‌ین دینی و اخلاقی مبارزه‌لری شعور بشرک ایچنه نقل ایتمشدردی .

اسرائیل پیغمبرلری وعیسانک سوزلری استعداد باطنینک تأثیر غالبانه‌سنی اوقدر میدان وضوحه قویمشلردرکه دیندار روحلر بو استعدادک مفقود اولدینی یرده هیچ‌دین بولونمایه‌جفی ظننه کیتدجکه میل ایشلردر. بوگون رؤسای دینیه ایچون مشکل

وظیفه دینی هرشیدن اول بر شعور مسئله سی عد ایدن مفکره لره
قارشی دینک ظاهری اقسامنک فائده سی حقه ده کی اعتقادی محافظه
وادامه ایده بیلیمکده در .

دین، بو کون صورت عمومیه ده بزه نمایان اولدینی شکلده
فردک محویتنی تضمن ایتک دکل بالعکس تهیجنی ترویج ایدر .
هر حالده، اصل شخصیت نامی ویریلن یوکسک درجه فردیتده
حال بومر کزده در . فرد بوتون وارلغک منبعی اولان غایه
آیدنی ایله برلشهرک شخصیتنی بولدیفنه اینانیر. خرسیتیانلرک تثلیث
اعتقادنده اوچ موجودیت حقیقی و بر لرلندن فرقلی شخصلردر .
باطناً برلشمش اولدقلرندن یالکز تک بر الله تشکیل ایدر لر .
بو خصوصی وعادتا مافوق طبیعی مناسبتی یونان قدیم شو جمله ایله
افاده ایدردی : « هرشی ناصل هم برکل احد تشکیل ایده جک
هم ده ینه آیری آیری موجود اولاجق؟ » دین، الله تسمیه ایدیلن
وکندیسنده یاشایان وجودلری بویله برلشدریمک معجزه سنی
کوسترن بر وجود اولدیفنه اینانمقدن عبارتدر .

فقط، بویله یوکسک، کندی کندیلمکندن خیر عمومی به
متوجه بر فردیتک انکشافی فعالیت و ضرورت اجتماعیه دن نشئت
ایتمش اولماسنی قبوله هیچ بر مانع یوقدر دنيله بیلیر . اکر
شعور، شخصیتی بر واسطه دیبه دکل ده برغایه اولمق اوزره
تلقی ایدیورسه بو، شعور بشرک صورت طبیعی ده غایه لری
واسطه لره تحویل یولنده یاپدینی بر چوق عملیه آراسنده بر مثالدر .

سوسیولوژی طرفندن رابطه اجتماعیه به بو صورتله عطف اولونان دینی قیمت و تأثیر قدر محقق برشی یوقدر . شایان دقدرکه بونقطه ذه خرسستیانلق فکدر لرلیله آراسنده توافق ده واردر . فی الحقیقه سن ژانک برنجی مکتوبنده شوققره به تصادف اولونیور : « کیمسه هیچ بروقت اللهی کورمه مشدر . اکر بز بر برمزی سوه جک اولورسه ق اه بزم ایچمزده بولونوروعشق آبی ایچمزده تمامیه حیزفعله چیقار . بوتون مسئله ، انسانده دینی حسات وافکار ظهوری جمعیتک تأثیریه ایضاح اولوندینی زمان هانکی هیئت اجتماعیه دن بحث ایدلیکنی بیلمکدر . شیمدیکی حقیقی ، قابل تدقیق و مشاهده وارلغنده نظر ملاحظه یه آنان راست کله بر هیئت اجتماعیه دن می بحث اولونیور؟ بر جمعیت بشریه نک یالکز موجود اولماسی ، اونک شرائط موجودیت و بقاسنک ، شرائط انکشافنک افرادینک شعورلرنده اخلاقی و دینی مجبوریتلرله تظاهر اتمه لری ایچون کفایت ایلر می؟ انسانلرک حقیقته مشکوک یا خود مفروض بر طاقم لزوملری قطعاً مجبوری بر صورتده قبوله جهالت و عطالت سائقه سیله سور وکلندکلری پک اعلا تصور و قبول اولونا بیلیر . فقط بو آشکاردرکه آلداندقلرینی سوسیولوژی متخصصلرینک آتارندن او کړندکلری کون مؤسسات اجتماعیه قارشى آرتق اوباطلانه حرمت معتقدانه بی غائب ایده جکلردر . او مؤسساتی نسبی صورتده ثابت و مفید اولمق اوزره تلقیده دوام ایده بیلیر لرسه ده آرتق مقدس عد اتمه یه جکلری شبهه سزدر .

حتى اكثر يا مؤسسات سياسيه نك منحصرأ هيئت اجتماعيه نك
شرائط موجوديتندن انبعث ايتديكي فكري انسانلرده او
مؤسساتي ادامه دن زياده تبديل هوسني اويانديرر . چونكه
او شرائط موجوديتده هيچ دكيشمز دكلدر . انسان اويله
يارادلمشدر كه اونك ايچون بر شينك دكيشه بيله جكنه اينانمق
عادتا او تحولي آرزو ايتك ديمك اولور . شايان دقدر كه انساني
مؤسسات اجتماعيه يوقايدن باقغه ، اونلري صرف تصادفي
وانساني عد ايتمكه ، اونلره قارشى عصيان ايله مكه سوق ايدن
شي فكر دينيدر . برطاقم ديني بويوك شعورلر جمعيت بشريه نك
قارشيسنه كندى باشلرينه حق و حقيقتك ممثلي ايمشلكي
ديكيلمشلردر . چونكه كنديلرينك آرقه لرنده الله دور بيور
ديرلر . جمعيات بشريه نك آرقه سنده ايسه آنجق انسان ، طبيعت
و برطاقم وقايع واحوال كورورلر . شعور ديني شعور اجتماعي
ايله عيني شي اولمغه رضا كوسترمك شويله دورسون انسانلري
اللهك حقوقني حكمدارك حقوقنه ، اشخاصه حرمتي جبر
وتضييق رسمي يه قارشى قويمغه سوق ايدر .

بناء عليه حقيقي جمعيت بشريه ، بر مؤمنك وجدانه كفايت
ايده جكني ناصل ادعا ايديه بيلير؟ مؤمنلر عدالتي ، عشقي ، ايبلكي ،
علمي ، سعادتق اللهده طوبولانمش ، اللهده حيز فعليه چيقمش
اعتقادنده درلر . جمعيت بشريه بونلري بويله كنديسنده طوبولانمش ،
حيز فعليه چيقمش كبي بر منظر عرض ايتمكه قادر ميدر ؟

آشکاردر که روح بشرک دینی قسم‌لرینی یالکیز جمعیت
بشریه‌نک تأثیریه ایضاح ایتمک ایسته‌دکلری زمان موضوع بحث
اولان هیئت اجتماعیه شو حقیقی و معلوم اولان بر هیئت اجتماعیه
دکلدر. بو بر فکری، خیالی جمعیت بشریه‌در. دینک افاده
ایتدیکی آهنکک، عدالتک، سعادتک، حقیقتک آرقه‌سی صیرا
قوشماسی اعتباریه بر جمعیتدر. حقیقی جمعیتلر بو غیر مرئی
جمعیتدن بر درجه‌یه قدر نصیب‌دار اولمالری و اوکا توافق ایتهلری
اعتباریه‌لقای حرمت ایدرلر و فردک تحمیل ایتدکلری مجبوریتلری
حق و مشروع کوسترلر.

فکرلرده‌کی بو جمعیتک شبهه یوق که انسانلرده‌کی تمایلات
دینیه ایله صیقی بر مناسبتی واردر. شعور دینی، کندی کندیسنی
بر آلت اولمق اوزره تلقی ایدر. وظیفه‌سی اونو وجوده کتیرمکه
چالیشم‌قدر. فقط بو جمعیت خیالیه، مادی بر وقعه‌یه تشبیه
ایدیله بیله‌جک معین و معلوم برشی دکلدر. دینی، بو جمعیتک
ایجاباتی ایله ایضاح ایتمک آرتق اونو قابا تجربه‌لرله قابل تدقیق
و مشاهده سیاسی یا خود مشترک حادثه‌لرله حل ایتمک دکلدر.

جمعیت خیالیه فردلر طرفندن، بر ملتک‌ایو کسک اخلاقی و دین
شعورلری طرفندن تصور و تخیل اولونور. طبیعتک فدا ایتدیکی
فردی اعظمی بر حد انکشافه و قیمته ایصال ایتمکه چالیشدیغی
کبی عینی زمانده فردلرک اتحادندن — میخانیک قوتلر یا خود
ساده‌جه سوائق طبیعی و عنعنه طرفندن تشکیل ایدلمش مرکباتدن —

دها متحد، دها آهنکدار، دها کوزل بر کل وجوده کتیرمه
اوغراشیر . عدالت ، حقیقت ، حسن کبی احتمالکه هیچ بر
شیئه یارامایان او مفکره شیلرینه حرمت وعبادتی طبیعت
بشریه نك مساعد اولدینی اک یوکسک درجهیه اصعاده چالیشیر .
صرف طبیعتده موقعی اولمایان یاخود طبیعتی مشکلاته اوغرانان
بوتفکر شیلرینی ، فائده قصوا حالنه قلب ایدر . وظیفه سی فردی
خوشنه کیمه یین غایه لره منقاد قیلیمقدن عبارت بر ما کنه کبی
دینی ایجاد و اعمال ایتک شویله دورسون بالعکس دینک وجودینی
تضمن ایدر واوندن ملهم اولور .

هر ترقی اجتماعینک منشأنده روح بشرک اعماقندن نبعان
ایتمش ، — اولجه مجرب وقابلیت حیاتیه سی مثبت برشی اولمقدن
زیاده یکی واحتمالکه بر خولیای خامدن عبارت برشیئه دلالت
ایتدیکی حالده — دوغرو ، ابی وقابل اجرا اولمق اوزره قبول
ایدلمش بر فکر بولونور . بو فکر بر غایه عد ایدیلیر . چونکه
انسانلر اونوی غایه کمالک بر افاده سی عد ایدرلر ، اویله ظن ایلرلر .
هر ترقی اجتماعینک منشأنده ایمان ، امید وعشق واردر .
شعور و جمعیت بشریه علمک دینلری ایضاح ایچون بولابیله چکی
اک شمیر پرنسیپلری عرض وتأمین ایدرلر . چونکه دینی پرنسیپ
دوغرو دن دوغرویه اک چوق بویکی ساحده تظاهر ایلر .

ایکنجی قسم روحیجیلک تمایلی

برنجی باب

ریچل و جذری ایکیلک مسلکی

دینک علمی نظر اعتبارہ آلمقدہ کی مجبوریتنک تسلیم ایدیله سی .
۱ — ریچل مسلکی — ریچل : حس دینی و تاریخ دینی —
ویلهلم ہرمان : ایمانک تملی ایله محتویاتی آراسندہ کی فرق — اوکوست
ساباتیہ : ایمان ایله اعتقاد آراسندہ کی فرق .

۲ — ریچل مسلکینک قیمتی — دینہ خاص اولان عنصرک
انکشافی — فکرجیلک علیہندہ کی مسلکک محذوری : محتویاتسز
بر سوہرکتیفجیلک — عالم خارجی ایله حائز مناسبت اولمایان بر عالم
باطنیہ وصول خولیاسی

علم فکرینک تحت تاثیرندہ بولونان و دینی آنجق علمہ
ربط ایدیله بیلدیکی نسبتندہ و معنادہ قبول ایدن مسلکک
قارشیسندہ زمانمک تاریخ فلسفہ سی بزہ باشقہ برطاقم مسلکک
دھا کوستررکہ بونلردہ بالعکس دین فکری غالبدرہ بومسلکک
نظرندہ اصل شایان اہمیت اولان مسئلہ آرتق نظر اہمال ایله
تلقیسی غیرقابل اولان علمک ترقیاتی قارشیسندہ دینک غالبیتی
ممکن اولدیغی قدر ادامہ ایتمکدن عبارتدرہ بومسلکک کورہ

دین کندی کندیلکنندن موضوعدر و کندیسنه خاص اساسلر اوزرینه مستنددر. عصری علمک یالکمز اشیا طبیعت اوزرنده دکل مفکره لر و روحلر اوزرنده ده اجرای حکم و سلطنت ایتمک یولنده کی مدعیاتی معلوم اولدینی جهتله، دین آرتق کندیسی ایله رقیبی بیننده آرالینی تفریق ایده جک بولمه انشاسیله اکتفا ایده مز. یاشاد یغمز عصر هر شیئی تدقیق و امتحان و مواجهه عصریدر. بناء علیه دین قوه حیاتیه سنی وانکشاف قدرتی آنجق کندی حقوقی علمک حقوقیله تألیف ایتمکه چالیشه رق و ایجابنده، اساسنی تغیر ایتمکسزین، مشروع دیه تلقی اولونان علمک ایجاباتی ایله توافق ایده رک اظهار و اثبات ایده بیلیر. عصرک هجوملرینه اهمیت ویرمه دن کندی دستورلری، قطعیتی و حقوقی ایچنده قاپانوب قالیرسه دین بر مدت کندی کندیسنی آلداته بیلیر، فقط هوادن محروم نباتات کی صاراروب صولمقدن قورتولاماز. بو اندیشه لر منشاء تاریخیسی قانته وشلایر ماخره چیقان وچکن عصرک نهایتنده حائز اولدینی بو کونده حائز اولمقده دوام ایتدیکی تأثیر عظیم دولایسیله زمانمز دائرة افکارینه کیرن بر مسلکده پک کوزه چارپار. بو، آلمان الهیات علماسندن آلبرهخت ریچل Albrecht Ritschl ک مسلکیدر. [۱]

[۱] Die christliche Lehre von der Rechtfertigung und Versoehung اک باشلی اثری در . ۱۸۷۰ - ۷۴ ده انتشار ایتشدر (۳ جلد) .

ریچل جیلک

ریچل مسلکنک مختلف ذواتده اولدجه مختلف شکلری نمایان اولمشدرد. بو خصوصی شکلری تدقیق ایتمکدن ایسه بوراده خطوط عمومیه سنی و روحنی نظر ملاحظه یه آلمق دها موافق اولور. بو روحه نظراً دین غیر قابل جرح برحاله کلمک و حقیقهٔ اجرای حکم ایده بیلیمک ایچون یابانجی عناصردن تامامیه و شدته تطهیر ایدلمک اقتضا ایدر. دیگر طرفدن ده بوتون خصوصیتی بوتون وسعتی ایله مثبت بر صورتده کنیدیسی انکشاف ایتدیره. بیلیمک ایچون مالک اولدیغمز شیرک کافه سی دینده بولونما ایدر. علی العموم تعلیم اولوندیغی شکلده، دین بر طاقم یابانجی و نراهتنی مغل عناصر ایله مخلوطدر.

بو عناصرک برنجیسی فلسفه، مابعدالطبیعه، طبیعی الهیات دره. هرشیدن اول بو متفکرلک ابتلاسنی، اسقولاستیکی صورت قطعیه ده بر طرف ایتک ایجاب ایدر. ذاتاً لوتر بونلری شعور دینیدن طرد ایتدیکی حالده صوکره کیزلی کیزلی تکرار صوقولمشلردر. آنجق مجردات اوززنده دولاشان و النده حادثات طبیعیه دن باشقه برشی بولونمایان فلسفه تعریفی اعتباریله عنصر دینی به ایریشه مز. چونکه بو عنصر دینی حیاتدر، وجوددر، مافوق طبیعی فعالیتدر. هر نظری وقوف، نه اولورسه اولسون،

موضوع دینی ادرا کدن عاجز در . چونکه بیلیمک ملکه سی ،
انهانده موجود اولدینی شکلده ، ماده قانونلرینک ادرا کنه
انحصار ایدر . حالبوکه بوراده صرف روحی شیلر موضوع بحث
اولمقده در . دین آنجق بر ایمان ایشی اولابیلیر ، وقوف ایشی
اولاماز . دینی ، فلسفی یاخود علمی عنصر لرله قاریشدیر مق اونی
بوزمق دیمکدر .

دیندن چیقارلمسی ایجاب ایدن ایکنجی عنصر طفیلی بشری
سلطه در . قاتولیکلک مسلمانکنده دین بویله بشری بر سلطه آلتنده
قالدینی کبی پروتستانلغک بعض شکلر ننده ده بالخاصه پیه تیزم
Pietisme مذهبنده ، عینی تأثیر لر بویوک یرطوتار . بر خرستیانک
عیسادن باشقه افندیسی یوقدر .

فقط دینی یالکیز تطهیر ایتک کافی دکدر . بونی بوتون
معناسیله ساحه فعله چیقارمق اقتضا ایدر . شایر ماخر زهد
وتقوانک نه بر وقوف نه بر فعل وعمل اولمایوب حسک یاخود
بلاواسطه شعورک بر ایجابندن عبارت اولدینغی پک دوغرو
اوله رق سویله مشدر . مع مافیله بو غایت عمومی اساس ایله اکتفا
ایدیله مز . چونکه بو اساسه کوره صرف خرستیانلق نقطه
نظرندن منتظم بر الهیات علمی تشکیلی قابل دکدر . بویله بر
الهیات تشکیل ایدله نجه ده دین ، شخصی بر طاقم افکاره
پارچه لانیر ، داغیلوب کیدر . حسیاتی عمومی حقایق دینیه ایله
بسله مک لازمدر . ریچلک اصل یابدینغی شی عقل فلسفی یه وبشری

سلطه‌یه ساده‌جه حس دینی دکل تاریخ دینی یعنی کرک انجیلده کرک تاریخ عمومی انسانیتده وقعه لرك اوبڑقتیف صورتده تدقیق‌لرینک کوستردیکی شکلده « وحی » یی قارشی قویماسیدر .

مع مافیہ بویله یامقله استعداد باطنینک اساسلی رولی هیچده تنقیص ایدلمش، اولماز. دین روحلرده ، قلبلرک اعماقنده ، روحی حیات و تجارده ساحه فعله چیقار. حتی ریچل ، تلیدلرندن ویلهلم هرمانک بر نظریه سنی قبول ایده رک مابعد الطبیعی حکملرله دینی حکملر آراسنده کی فرقی وارلق حکملر یله قیمت حکملری آراسنده کی فرقه تنزیل ایتمش وانجیل دوغرو اولماسی شعور مزده قیمتدار و حقیقی دینه حکم اولونماسندن ایلری کلدیکنی قبول ایلشدر .

فقط ، ریچله کوره ، عینی زمانده حسیات کرک تور اتده کرک تاریخ عمومیده صرف نظر ایده مه یه چکی و کندی کندیسنه تدارک ایده مه یه چکی بر مادی محتویات بولور. فرضاً قلب کناه حسنی و سعادت آرزوسنی دویاز. ایشته وحیده بو حسیاته بر طرفدن عادل و قهار، دیگر طرفده رحیم و غفور بر الله تقابل ایدر. طبیعی اشیانک ایضاح ایتمدیکنی سبب انطباعاتی شعور دینی ایشته بو لهده بولور. بو صورتله حسیات کندیسنک معناسنی و تملنی کتب مقدسه ده آرا مقله کیتدکجه ده ا واضح ، زنکین و متین بر حاله کلیر. فردی بنلک حدود دینی آتلاز و بر کلیساده

باشقه سنك حسياتيله اشتراك ايدە بيلير . دين فكرينى حقيقه
ساحه فعله چيقارير .

ريچل بواساس اوزرينه كنديسنك الهيات مسلكنى بر وتام
اوله رق تاسيس ايتدى . بو مسلك عقايد بحثنى بوتون اقسام
اصليه سى و حقوقى ايله ادامه ايتمكه برابر بوتون طبيعى علمدن ،
فلسفه دن و صرف انسانى بوتون مؤسساتدن آيرير . بومسلك
ايلك خرسديان و حينده موجود اولان بوتون فكر لرك منطقى
صورتده ترتيب و تنظيم ايدلمش صريح و مجمل بر مجموعە سى ايدى ،
اساس اعتباريله انجيلك ابدى و روحانى محتوياتندن عبارتدى .

*
**

ريچلك بويله اصل حيات دينيه نى علمك تجاوزاتندن مصون
بولوندير ارق تكاملنى روح بشرك سينه سنده تأمين ايتمى بر چوق
مفكره لره خوش و ملايم كليوردى .

قانت مسلكى ذهنلى علم عالمنك يا خود اصل طبيعت
عالمنك اوستنه باشقه بر عالم وضع ايتمكه آليشدير مشدى . بو ، عالم
محسوس ايله هيچ علاقه دار عد ايدلمه ن حريرت و حيات روحانيه
عالمى ايدى . علوم مثبتە نك ترقياتى ، بو علمى تمثيل ايدن ذواتدن
بر چوغنده آلاينى ماديتپرستانه شكل و وقايعك محصول ايجاب
اولدينى قناعتى تفكر و ملاحظه يه ميال ذهنلرده اعتقاد لرينك
موضوعلى ايچون بو علملرك ساحه نفوذندن خارجه بر ملجأ
آرامق احتياجنى توليد ايتمشدى .

بوندن باشقه ، ریچلک او قدر اهمیت ویردیکی تاریخ، اون دو قوزنجی عصرده برنجی درجهده بر علم اولمشدی، بر درجهیه قدر علوم طبیعیه ایله متناظر بر شکل آلمشدی. ترقیاتی تسهیل ایدن رومانیک روحه توفیقاً ، مختلف دوره لرك حادثاتنده یالکیز مشترک صورتده انسانی و مشابه شیلری دکل بالعکس فرقلی ، خصوصی، میز و فردی شیلری آرامنی کندیسنه بر وظیفه ایدینمشدی .

بو رومانیزم ایسه حسیاتک و حیات باطنیه نک تهییج و غلبیاتی ازانه ایدیوردی. او یله بر حالت فکریه افاده ایدیور ویتشدیر یوردی که دینک روحانی و تصوفی شکلی ایله غایت هم آهنگ ایدی .

آلکساندر وینه نک شعور بشر و شخص عیسا کی جوهر اعتباریه واحد بر چیفته تمل اوزرینه استناد ایدن باطنی خرسیتیانلغی ده ریچلک تعقیب ایده چکی استقامته متوجه ایدی . وینه نک فکر لرینک بر اقدینی درین ایزلر بو کون بیله حالا قابل رؤیتدر .

بناءً علیه ریچلک تمایلاتنک، عمومی اوصافی ایله، زمانمزده بر چوق دینی مفکره لرده موجود اولماسی طبیعیدر . بالخاصه آلمانیا ده قوجه بر الهیات مسدکی ریچلک دوشونجه لر یله یاشار . بونلرک بعض خصوصی طرفلرینی دیکشدر مملکه برابر اساسنی محافظه ایلر .

ريچل جيلڪڪ توليد ايتديڪي اڪ جدى مشڪلاتدن برى
استادڪ اڪ ممتاز شاگردى اولان ويلهلم هرمانڪ بحث ايتديڪي
نقطه در . ريچله كوره شعور دينى كتب مقدسه نك دستورلرى
ايجنده بولونمالي ياخود آكلاشماليدر . فقط فرضا سن پولده
تصادف اولونان دساتير الهيات ، صرف اوكا خاص برطاقم تجارب
دينيه به دلالت ايدرلر . احتمالكه بزكنديمز بونلرى دويمامشزدر .
او حالده بو دستورلرى ناصل قبول ايد بيليرز ؟ چونكه اونلر
بزم آغز مزده برحركت ايمان دكل ماكنه كبي ياخود رياكارانه
سويلنمش بر سوز اولورلر .

بو اعتراضك آلتنده « ره فورمه » نك طرفدارلرينه ميراث
براقدينى مشكلاتى بوليورز كيدير . « ره فورمه » ، تاريخ نقطه
نظرندن ، ايكي حادثه ي عيني غايه به متوجه اولمق اوزره بربرينه
تقريبدن عبارتدر . بو حادثه نك برى قرون وسطاده تصوفك
انكشافى نتيجه سى اولان ايمان باطنى نك تهيج و غلبانى ديكرى ده
رونه سانس دورينك ابتدائى صفوتلرينه ارجاع ايديلن اسكى
متلره و آبدلره عودت فكري ايدى كه « انسانيات » متوغللرينك
اثيردر . بربريله هيچ حائز مناسبت دكل كبي كورونن بو ايكي
اساسدن نك برمذهب چيقارمغه چاليشمق پروتستانلق روحنك
چكديكى عذابلردن برى ايدى .

هرمانك تكليف ايتديكى چاره حل ، ريچلده صيقى صيقى

بر برینه مربوط اولان ایکی شیئی، یعنی ایمانک تملی ایله محتویاتی،
آیبرمقدن عبارتدر .

تمل ، اصل ایمان صورت قطعیهده ضروریدر و بوتون
شعورلرده هپ بر برینک عینیدر . و حیک بو قسمنک دوغرو
بر صورتده شرح و ایضاحی در حال هر صمیمی روحک اونی
حس ایتمسی ایچون کافیدر .

فقط ایمانک محتویات خصوصیهسی ، عقیده نك شکل معینی
فردلره کوره دیکشه بیلن ده ا یقین بر تجربه عرض ایدر .
بناء علیه بو محتویات او مختلف تجربه لره تقابل ایده جک صورتده
مختلف صورتلره بر صورت مشروعده افاده ایدیه بیلیر .
فرضا عیسانک حیات باطنیه سنک تفکر و ملاحظه سی روح
بشرده اویله بر انطباع حصوله کتیررکه بر ضرورت معنویه ایله
چارناچار عیسایه اینانیر . فقط عیسانک وفاتیله ذنوب بشر ایچون
بر کفارت ویرلمش اولماسی فکر خصوصیهسی بوتون شعورلرک
تجربه دینه سی ایله توافق ایتمه بیلیر .

*

**

فرانسهده الهیات علمای مشهوره سندن او کوست ساباتیه
ریچلک نقطه نظرینه بکزه من بر نقطه نظر قبول ایتمشدر .
او کوست ساباتیه دینی علوم حکمیه نك هر دورلو مداخله سندن
قور تارمق ، دینه مطلق بر استقلال و بر مختاریت تأمین ایتک
و علمدن اوفاجق بر یاردیم بیله ایسته مکدن آزاده قالمق فکریله

دین ایچون ، علمه تابع اولان اشیای مرثیه و حسیه دن غایت اوزاق بر محراب صمیمی آرار. ساباتییه کوره دین انسانک کندیسنده کی سفلی و علوی ایکی ماهیتی و بوسفلی ماهیتک علوی ماهیت اوزرینه بر تفوقنی کوردیکی زمان قلب بشری استیلا ایدن حس فحرت ویأسدن تولد ایدر. دین ایشته بزى بو حسدن قورناریر. بو تخلیص کیفیتیه بزه او باده یکی معلومانلر ویرمسی صورتیه و قوعه کلمز . وارلغمزک مصدر و منبعی اولان قادر مطلق و خیرکار اساسه بر اعتماد یا خود ایمان حرکتی ایله بزى رلشديره رک بونی یاپار.

او حالده ، دین نهدر؟ قلبک دعاسیدر ، خلاص و نجاتدر. بو خلاص و نجات بر معجزه در، معجزه بودر. نه صورتیه و قوعه کلیر؟ بر خرسیتیان ایچون بوراسنی بیلیمکه لزوم یوقدر. طبیعتک قانونلری ، علمک او کرتدیکى شکلده او غیر قابل تحول حاللری ایچنده بر خرسیتیان شعوری ایچون اراده الهیه نک بر افاده سندن عبارتدر .

بر حیات دینیه یا شایه بیلیمک ایچون او چ شینه ، یالکیز او چ شینه محتاجم : الله بنده حقیقه و مؤثر صورتده حاضر و موجود اولمالی ؛ دعام قبول ایدملی ، حریت امید بولونمالی . علوم حاضره بو او چ شینه دو قونماز. هیچ بر علمده دو قونه ماز کچی کورونور .

اگر بو ایلك فکری انکشاف ایتدیرمک و ایچمده .

امكانك بكا مساعده ايتديكي درجده دینی ساحه فعله چیقارمق
ایسترسه — ذاتاً قلبمک تلقیناتی دویونجه ایسته مه مک هیچ
المدن کلیرمی؟ — بر چوق کشینک توصیه ایتدیکی کبی،
نه فلسفه یه مراجعت ایده بیلیرم نه ده بعض رؤسا و مقامات
روحانیه نك سلطه سنه. بر اثر معماری مجردات اولان فلسفه،
ایچمدن کنندی کنیدیکندن فیشسقیرمش بولونان او قوی
حسه تماماً بیکانه دره. فلسفه بکا آنجق فکری برطاقم مسلک
عرض ایده بیلیر. بونلر بنم ایچون هیچ بر تأثیر یاماز و بنی
احتمالکه، علم ایله حال مجادله یه سوق ایدر. دیگر طرفدن روحک
ایسته دیکی شیئی ولو که مهم بر کلیسا اولسون، هیچ بر سلطه روحده
یاه ماز. روحک ایسته دیکی شی باطنی، حر و شخصی بر اهداد دره.
ایچمه دینی انکشاف ایتدیرمک ایچون بکا لازم اولان شی
دینک باشقه لرنده ساحه فعله چیقمش نمونه سنی و تأثیرینی کورمک دره.
بونک ایکیسنی ده انجیلک بکا کوستردیکی بشکلده عیسانک
شخصنده بولورم.

عیسا، الله ایله آراسنده بر بابا - اوغول مناسبتی بولوندیغنی
حس اییدیوردی. انسان صفتیله بزه او کره تیور، کوستریور که
انسانلر اللهک اوغللریدر و الله ایله برلشمکه قابلیتیدر لر. اونک
شعوری او یله بر یردر که اوراده بزعیسا واسطه سیله اب عمومی
کائنات ایله اشتراک ایده بیلیرز. بوضورتله خرسیتیانلق انسانیتک
مطلق و قطعی بر دینیدر.

دها اوتیه کیتمک و بوغیر قابل افاده اسراری مخیله و حواس
ایچون ترجمه ایده جک اولان عقایدی صریح و مجبوری بر
شکلده تعیین ایتمک ایجاب ایلر می؟ قاتولیک مذهبی بوکاچالیشیر
و آرقه سندن اسقولاتیک پروتستان مذهبی ده یورور. فقط بومادی
علاوه لر هر کون علم ایله دین آراسنده یوکسلدیکنی کوردیکمز
نزاعلری تولید ایدر لر. دیگر طرفدن بو علاوه لک زهد و تقوا
ایچون فائده سی ده یوقدر، بالعکس اونی ضلالته سوق ایده بیلر لر.
قاتولیک دیننده اوچ عنصر واردر: ایمان، عقیده،
سلطه. پروتستان مذهبی خرسیتیانلغی صفوت ابتدائی سینه
اعاده ایتمک چالیشه رق کلیسانک سلطه سنی صرف سیاسی
ومادی بر اساس دییه لغو وازاله ایتدی، فقط عقیده بی پایدار
براقدی. شیمدی عقیده بی ده مجبوری بر موضوع اعتقاد
صفتیله اسقاط ایتک زمانی کلشدر. اصل عنصر دینی ایماندر.
ایمان زده وارسه دین اوراده در. عقیده دنیلن شی شعور
دینینک غیر قابل افاده اولان حالاتی تمثالی بر صورتده دائماً
ناقص، دائماً قابل تحول اوله رق تفسیر ایتمکدن عبارتدر.
هر وقوف علمی بالضروره صرف تمثالیدر. چونکه بر سر،
تعریفی اقتضاسی اوله رق، آنجق برطاقم تمثالرله افاده ایدیه بیلر.
ایمان ایله موضوعی: ایشته بونلری بر بردن تمیز ایتمک
لازمدر. اصل اساسلی اولان ایماندر. موضوعی ایسه اونک
مابعدی و عینی غایبه متوجه بر افاده سیدر.

ریچل مسلکنک قیمتی

ریچلک وتلیذرینک فکری کرک صریح شکلری آلتنده
الهیات مکتبلرنده، کرک دینی تفکراتک آلدیغی بر شکل وضعیت
صفیله، هیئت اجماعیه ایچنده بو کون بیله غایت تعمم ایتمشدره .
دینی منحصرأ یا خود باشلیجه حسیاتده ، حیات باطنیه ده ،
روحلرک الله ایله اشتراک روحانیسنده کوره رک دینی ، نظری
بر موضوع وقوف یایمق وبوصورتله باشقه بر صنف وقوف ایله
یعنی علمی وقوفلرله حال اختلاف ونزاعه صومق تهلککسنی
عرض ایدن مسالک ومذهبلری ایکنجی درجه ده براقان حق
بوتون بوتون بر طرف ایدن بر چوق ذوات واردر . ایمان ایله
آمنتلر آراسنده مقصد ایله متن ، روح ایله بدن ، دوشونجه ایله
سوز ، فکر ایله شکل آراسنده کی کبی بر فرق کورمک فکری
بو کون چوق منتشر ومقبولدر . چونکه اکر دین ایله عقاید
عینی شی اولسه ایدی عقایدک غیر معقولیتدن دولایی دینی رد
ایتمک مجبوریتنده قاله حق اولان بر چوق مفکره لرک اصل اساسلی
عد ایتمکری بر نقطه دن بوسایه ده دینه مربوط قلا بیلمه لرینه
امکان براقیور .

ریچلک نقطه نظرینک بویوک محسناتی حائر اولدیغی انکار

ایدیله مز .

الهیات منتسبلی ، علم ، نظریه ، وقوف اولان هر شیئی دینه بیکانه اولدینی بیانیه بروجہ پیشین a prior بر طرف ایتدکلی ایچون آرتق علمک کندیلرینه مشکلات چیقارماسی تهلکه سندن هیچ قورقمازلر. چونکه اویله ساحه یه یرلشمش لردرکه، تعریفی اقتضاسی اوله رق، مالکانه علم ایله هیچ برمناسبتی یوقدر. بناء علیه یوللرینک اوزرنده علمه ناصل اولورده تصادف ایده بیلیرلر ؟ علم ، انسانک ظواهر خارجیه سنی تدقیق ومشاهده ایدر، بربرلرینه ربط ایلر. حالبوکه زاهد بر آدم اللهک وقاردش لرینک روحلری ایچنده یاشار. کندی ایچنده اللهک تأثیرینی دو یار. بوتأثیر آلتنده دعا ایدر، سوهر، امید بسلر. علمک بو حادثات اوزرینه هیچ بر تأثیری اوله ماز. چونکه دائره تدقیقنه داخل اولان حادثان دن بوتون بوتون آیری بر صنفه منسوبدرلر. علم، وقوفلر آرار. حالبوکه بو حادثات برر شأنیتدر. برطاقم بیلکیلر، برطاقم موجودیتلری وار اولمقدن ناصل منع ایده بیلیرلر ؟

بویله صرف روحیجیلک مسلیکنک آ کلادینی بر معناده قبول ایدیلن دین، علم ایله چارپیشمه یه بر میدان ویرمیورسه بونی خصمنه هیچ طوته ماق ویرمیه جک قدر صوک درجه ده کوچوله رک پایه بیلمش اولدیعنی ادعا ایتمک بو بحث ایتدی کمز الہیات منتسبلی نه کوره دوغرو دکلدر. مادی شأنیت له مشغول اولان عالملر ایچون

احتمالکه صرف روحانی اولان شیلر بر هیچلکدن عبارتدر .
فقط دیندار آدم بو هیچلکده هر شیئی بولور .

In deinem Nichts hoff 'ich das All zu finden

فائوست ، مه فیستوفه لسه خطاباً :

« سنک هیچلککلکده کلی بولغی امید ای دیورم » دیور .

اولا بوراده ، مختاریتی ، استقلالی ، حریتی بولیور . اکر
وجود لاهوتی طبیعتک و علمک شرائطنه تابع ایسه بوش برکله دن
عبارتدر . اکر وارعد ای دیله جکسه حقیقه مبداء ، تشبث ، خلق
و ایجاد او اولماسی ایجاب ایدر . هیچ برسبیله مقید اولمقسزین
کیفی بر لطف الہی فکری حقیقتده شونی افاده ایدر که اللہک
افعال و حرکاتی موجودات تعیین و ایجاد ایده مز . چونکه
موجودات آنجق اللہ سایه سنده واردر . اللہ ، ایسه آنجق کندی
کندیسنه تابعدر یعنی تمامیله حردر . عالم محسوس ایچندن اخراج
ایدیلن دینک صرف قلب داخلنده محصور قاله رق یالکز قلبی
علاقه دار ایدن شیلره انحصار ایتدیکنی سویله مک دوغرو
دکلدر . انسانک ذی شعور و معنوی حیاتنک منبعده یرلشمش
اولان دین اونک بوتون حیاتی جانلاندر مق و ایسته دیکی
شکله صوقق ایچون دها زیاده حائر قدرتدر .

فی الحقیقه تجربه کوستریور که حیات دینیہ باطنیه یعنی تصوف
دینیلن شی صوک درجه ده زنکین وقوی برشأیتدر . اللہ ایله
اشترک یالکز قوتلی یاخود مشفق ، کیزلی یاخود میال انبساط

برطاقم هیجانلرک منبئی اولمقله قالماز. اوله برطاقم اراده و ایمان صاحبی آدملر یقشدیررکه بونلر وجدانلرینی هیچ برشیده اسیر ایتمزله، اللهک امرینی یایمق ایچون هرشیئی کوزه آلمغه حاضر بولونورلر. اللهه اعتماد ایتمک کندی نفسنه اعتماد ایتمک دیمکدر. متصوفین، موجوداتی، شو بولوندقلری حال ایله یالکز علمی ربط و بند ایده بیلیر دییه عد ایتدکلری ایچون یوزلرینی عمله واستقباله توجیه ایدرلر. فی الحقیقه، روحک کندی اوزرینه طویلانماسی، نفسده، اللهی بولمق ایچون صرف مساعی ایدلمسی حیات صوفیهنک آنجق ایلك آنیدر. اه برنجریدن عبارت دکلدر. کړک اشیانک کړک روحلرک پرنسپیدر. اللهک تصرف ایتدیکی بر آدم دنیایی کندی پرنسپینه یاقلاشدیره جق صورتده دکیشدیرمک ایسته یه جکدر. بوضورتله برمتصوفک آلتندن بر فعل و حرکت آدمی میدانه چیقاجقدر. اونلرک بوقرارلری، بوغیرتلی، فراغتلی، شوق و غلیانلری، مغلوب اولمازباتلری قارشیدسنده حسیاتلرینک برر شأنت اولدیغنی کیم انکار ایده جک و حیات باطنیه لرینی قابل اهل بر خولیا عد ایله یه بیله جکدر؟

*
* *

ایشته بوضورتله دین ریچل مسلیکنه کوره آکلاشیلیرسه علمک مخالفتنه معروض قالمادقن باشقه کندی خصوصیتی دائره سنده سربستهجه و مؤثر صورتده انکشاف ده ایده بیله جکدر. عجب اریچلک نقطه نظری مفکره بی تمامیله ممنون ایده بیلورمی ؟

اول امرده، ترقی معلومات و تفکر و ملاحظات نتیجه سنده
بو نقطه نظر دن ریچل مسلک سنده بر طاقم تعدیلات و وقوعه کلش
اولدیغنی نظر اهما ايله کچیشدیرمک غیر قابلدر. حقیقتده، وضع
ایدیلن اساس، چیفته ایدی. بر طرفدن حس، باطنی تجربه،
انسان ايله اللهمک مناسبتمک شعوری واردی. دیگر طرفده
تاریخ، تورات و وحی اخذ موقع ایتمشدی. واقعا وحیه مستند
اولان حقایق، عقلی بر طاقم و قوفلر دییه تلقی ایدیله یوردی.
بونلر کلمه نك اصل معنا سیله بر ریلکی دکلدیر و بیلکی اولاماز لردی.
بونلر بر مسلک حالنده طویلانه بیلیرسه و طویلانمق لازم کلیرسه
بو صرف شکلی بر نقطه نظر دن وقوعه کله بیلیردی و بر عملیه
منطقیه ايله یاپیلیردی. آنجق بو عملیه منطقیه تعریف ایدر، تنظیم
ایدر، فقط یالکیز باشنه بر شی اثبات ایده مزدی. وحیه مستند
حقایقی قبول ایتمه نك حکمتی صرف عملی اوله رق قایلردی.
بو حقیقتلر شعور دینیک احتیاجاتیله توافق ایدردی. انسان
ایچون بر قیمتی حائر ایدیلر، روح بشره بر قوت و نشاط و بر لردی.
ایشته حکمت قبوللری بو ایدی. مع مافیه بو وحی کیفیتی فردی
شعور لر، و وجدانلره رهبر لک ایتمهک و اونلری بریره طویلماغه
قابلیتلی، او بر قتیف بر اساس ایدی و بویله قالماسی لازم ایدی.
بویله آکلاشیلان وحی نه صورتله محق و معقول کوستریله
بیلیردی؟ هر مان دییور که: اکر بنم شخصی تجربه م بنم ایچون
یکانه معیار حقیقت اوله جقسه باشقه لری طرفندن فرضا بر سن پول،

برسن او کوستن، برلوتهر طرفدن یاشانیلان فقط بنم طرفدن
تجربه ایدلمش اولمایان وقعهره اینانمغه ناصل مجبور طوتولابیلیرم؟
هپسی بوقدرله قالماز. ریچلک تفکراته باشلادیغی تاریخده
کتب مقدسه احکام وقوانینی اساسی هنوز قابل مدافعه ایدی.
فقط اوتاریخدن بری تقیدک ترقیسیمله بوغیر قابل برحاله کلمشدر.
وقتیله کتب مقدسه ده ایمانک محقق تملی بولیورلردی. فقط
کتب مقدسه شیمدی اوتملی تأمین ایده منزلر. او کوست ساباتیه
اگر لایحطی بر سلطیه احتیاج وارسه بونی پروتستانلر
کبی تورانک شبهه لی وهیچ تعدیل قبول ایتمه ین متننده دکل
قاتولیکلر کبی جانلی برشخصک قابل انخما و سربست ذکاسنده
آرامق دها مناسب اوله جغنی سویله یه جک درجه یه وارمشدر.
بوچاره حل ریچل مسلیکنه هیچ ده ملایم کلمدیکی جهتله
اوبزکتیف عنصر سوبرکتیف عنصره، وحی ایمانه کیتدیجه فدا
ایدلمسکه باشلاندى. هرمان ایمان ایچون تمل اولق اوزره، بر
فردک حیات باطنیه عیسایی تأمل و تماشایدر کن حس ایتدیکی
انطباعدن باشقه برشی قبول ایتمک ایسته مز. تورانک بزم کناه
ونجات کبی چیفته حسمهزه تقابل ایدن اه قهاری واه رحیم
وغفوری هرمان نظرنده حد ذاتنده برطاقم شأیتلر، حالات
روحیه مزک سبیلری دکلدرد. محقق اولان شأیتلر بزم حالات
روحیه مزدر. عدالت و مغفرت الهیه سوزلری بونلرک آز
چوق سوبرکتیف برطاقم ترجمه لریدر. صرف بسیط بر ایمان

فردی اولمایان هرشی بو ایمانك آنجق تمثالی بر افاده سندن عبارتدره .
 كلمه لرك عنعنوی معناسیله نه عقایده، نه کلیسالره احتیاج یوقدره .
 فرد آرتق کندی کندیسندن خارجه چیقامازه . عقایدی برطاقم
 تشبیهلردن عبارت عد ایدره، بونلری کندی تجربه شخصیه سنه
 کوره تفسیر ایلره . بر کلیسا اونك نظرنده هر مجبوری آمنتی
 رد ایتك فیکرنده برلشمش برطاقم انسانلر مجموعه سیدر .

بو اصولك محذوری پك آشکاردر ؛ اوده هیچ محتویاتی
 اولمایان سوپژ کتیفجیلک وادیسنه دوشمکدر .

فلایده ره Pfleiderer ، دینك موضوعنی صرف خیالی
 بر حاله کتیردیکنی هرمانه مقام مؤاخذوده سویلر . اونك
 فکرنجه الهی بوتون بوتون ساحه وقوفك خارجه وضع ایتك
 اونی بر موضوع تمنی و تمایل حاله کتیرمکدر . بو ، ساده جه
 الله اعتقاد خیرکاردره، تسلیت بخشدره، جسامت آوردر دینه
 اللهك وار اولدیغنی ادعا ایتك اولور . بو اعتقادك علمك میدانه
 قویدنی حقیقتلره قابل تألیف اولوب اولمادیغنی هیچ دوشونولمبور
 دیمکدر . بویله بر ایمان ایسه کندیسنك ساده جه سوپژ کتیف
 بر ذهابدن عبارت اولمادیغنی اثباتدن عاجزدر .

ریچلك توصیه ایتدیکی تنزیه و تطهیر اصولنی کیتدجه ده
 جذری بر صورتده تطبیق ایده ایده ، شعور دیندن نفسك ،
 شخصك کندیسندن بلاواسطه نبعان ایتمین هرشیئ خارجه

براقه براقه اعتقاداتی شعور نظر نده محق و معقول کو ستره جک بوتون عناصرک ازاله اولونه جنی محققدر. چونکه بر شئی محق و معقول کو سترمک دیمک سو بڑ کتیف و خام وقعنهک حدودینی کچه جک و کنديسنده عمومیک و ضروریک یعنی اوبڑ قتیفلاک موجود اولاجق بر سبب بولمق دیمکدر.

عقایدک و مؤسسات مذهبه نک قارشيسنه دیکيله رک و اونلرک مظاهرتی استخفاف ایله یه رک : یالکنز بن وارم و بو کافیدر ! دین بر ایمانک ماهیتی نه در؟ بو مسله که کوره بو ایمانک ذکا ایله آ کلاشيله بیلن لسان ایله قابل ترجمه اولان بوتون افاده سی فردک حس ایتدیکی شیئی کنديسنک خارجنده موجود اولان شیلره ربط ایده رک کندی کنديسنه قارشى ایضاح ایتمک و ذهنده اونی تمثیل ایله مک ایچون یاپدیغی بر تشبثدن عبارتدر.

بو صورتله بوتون فکری محتویاتدن تجرید ایدیلن دین مجرد بر شیدن ، بوش بر شکلدن ، یالکنز بر کله دن ، بر هیچلکدن عبارت قالمزده نه اولور؟ ای شیلره ده فنا شیلره ده عینی قناعت شدید ایله اینانيله بیلیر. اگر دینی توصیف ایتمکه صرف ایمان کافی کلسه ایدی هر متعصب آدم ، بر سن پول ، بر سن او کوستن درجه سنه دیندار بر آدم اولمق لازم کلیردی. کورولور که فعلیاتده یالکنز ایمان ایله اکتفا ایدلمیور. بو ایمانک عیسایه ایمان اولماسی لازم که جکی آز چوق ضمنی بر صورتده مقصوددر. شعوردن بحث اولونیور. فقط بونک خرسیتیان

شعوری اولدینی ضمناً علاوه ایدیلور. نه یاپیلیرسه یاپلسین ، ایمانه او بڑقتیف یا خود فکری بر عنصر ادخال اولونیور . فی الحقیقه، اولدجه بر معنایی حائز مثبت بر اساس الده ایدلمک ایسته نیورسه بو عنصر دن صرف نظر اولونه ماز .

حقیقتده ، مجرد و بوش برسو بڑ کتیف جیلکه قائله دن شعور دینی نك، ایمانك، عشقك بوتون قیمتلی محافظه و تأمین ایدلمک ایسته نیورسه بونلری منفی صورتده تطهیر ایدرهك بر جوق شیلری ایچندن حیقهاروب آتمق یولنه کیمه مک لازمدر . بالعکس نفسی زنکی نلشدیرمک، بویولتمک و اونی عمومی وجوده ممکن اولدینی قدر یو کس لتمک ایستر . ذکای مجردك صرف نظری نقطه نظری حدودینی آتلامق ایچون تعقیب ایدیله جک اصول حیاته ربط ایدیلن ذکانك بوتون منابعدن استفاده ایتمک و ذکا خارجنده بر نقطه نظر آرامغه قالمقامقدر . علمك و عقلك هجوملرینه قارشى اوزاقلرده ، کیتدکجه ده اوزاقلرده بر مایجا آرایه جق یرده بو علمی ممکن اولدینی قدر کنیش بر نسبتده بلع و تمثیل ایله مک، مساعد اولدینی بوتون انکشافی عقله تأمین ایتمک و بوتون بو معلومات ایله فکری غایه لرك ساحه حقیقه ایصالی ایچون وسائط و آلات ترکیب ایلمک ده مناسب اولور .

ذاتاً ، یابدقلری کبی ، شعورك ، قلبك و هیجان دینینك ایچنه تحصن ایتمکله علومك تجاوزاتندن ریچل ایله شا کردلرینك کندیلرینی مصون بولوندیردقلری دوغرو میدر ؟

اونلر يالکيز حادثات حکميه دن باشقه بر شيله مشغول
اولمايه جق و بو حادثات ايله حادثات مغنويه آراسنده بر رابطه
تأسيسنى دوشونمه يه جک بر علم فرضيه سنه کوره محاکمه لرینی
يوروتيورلر. هر حالده علمک ساحه تدقيقنه کيرمه ين و کيرمه ين
بر صنف حادثات ، حرکات و انطباعات روحيه موجود اولديغى
قبول ايديوورلر. بر برندن آیری ایکی عالم کبی عالم خارجی و عالم
باطنيدن ، موجوداتدن و شعوردن بحث ايليورلر . اونلرک
مسلسلکرينک اصل تملى بو نقطه ده در. شعور اونلر نظر نده اويله
بر دائره درکه اونک ایچنه هيچ بر قوه طبعيه نفوذ ایده مز .
موجوداتک منحصرأ ظاهراً و خارجنه توجيه نظر ایدن علم ،
وسائطدن محروم اولديغى ایچون او دائره نی تدقيق و تعميق
خصوصى عقلنه کتير مز .

فقط خارج ايله باطن آراسنده کی بو تضاد ، علمک نفوذینه
غير مساعده بر قسم روح تلقیسی آنجق بر طاقم تشه بيهلردن
عبارتدرکه بو کونکی بیلکيلر مزده توافق ایتزلر .

واقعا علم چوق زمان آنجق عالم مادینک حادثاتی بنسه مک
ادعاسيله اکتفا ایتشدر . مغنوی جهته کی حادثاتی مابعد الطبعيه
یا خود ادبیاته بر اقبوردی . فقط بو کون حال دیکشمشدر .
علم ، ده قارتدن بری مساعی علمیه ده انتظام و اصولک مؤثریتنى
و مختلف بیلکيلرک بر برلریله اولان مناسبتلرینی کیتدکجه تجربه
یده رک کندیسنده آرتق بلااستئنا بوتون انواع حادثاتک تدقیقاتنه

کیریشه بیلیمک قوتنی حس ایتمکنده در. روحک برهیجانی نه قدر
اوزاقدہ کورولورسه کورولسون، علم الہیات منتسبی نظرندہ
نہ قدر صمیمی، مخفی، اسرار آلود اولورسه اولسون حقیقی،
معلوم، قابل تدقیق و مشاہدہ بر شیدر، بناءً علیہ بر حادثہ در.
برطاقم قوانینہ تبعاً سائر حادثاتہ بالضرورہ مربوط بر حادثہ در.
بر مؤمن ایستہ دیکہ قدر کندہ حرکت ایمانک، دعاسنک،
اللہ ایلہ برلشمک یولندہ کی حسنک اشیای مادیه ایلہ ذرہ قدر
علاقہ سی اولمایان صرف روحانی حالات اولدیغنی ادعا ایتسون.
علمہ تعلق ایتمک ایچون بونلرک دائرہ شعورہ کیرمه لری کافیدر.
چونکہ ارتق علم، نہ اولورسه اولسونلر بوتون حالات شعورک
تولدیغنی ایضاح ایلہ مشغولدر. عالمده برطاقم اصولر موجوددر کہ
بوسایہ ده یقینده کندن یقینده کنہ یورویہ رک، صیرا ایلہ کیدہ رک،
باطنی بی خارجیہ، اسرار آلودی قابل ادراکہ، سو بڑکتیغنی
اوبڑقتیغہ ارجاعہ موفق اولویور.

حاصلی، اول امرده علمک نہ اولدیغنی، ساحہ شمولنک
نرہ قدر انتشار ایتدیگی، حدودلری بولونوب بولونمادیغنی
آکلاشمدان حرکت ایدیلہ جک اولورسه علمک ایریشہ مہ یہ جکی
بر نقطہ یہ چکیلمک واورادہ ملجأ بولمق احتمال خارچندہ در.
بورادہ اویلہ بر مسئلہ واردر کہ اوکا یالکزجہ دو قونمق و بعض
عمومی مطالعات فلسفیہ ایلہ حل ایتمکہ قالمق کافی دکلدر.
بومسئلہ بی اساس اعتباریلہ و علمک کندہ نقطہ نظرندن تدقیق
ایتمک اقتضا ایلر.

ایکنجی باب

علمک حدودلری و دین

علمک عقیدوی بر نقطه نظر دن تلقیمی و تلقی تنقیدی .

۱ — علمک حدودلری اوزرینه مؤسس بر ستایش دین —

تجر به نك وقوف علمی به اساس یكانه اولماسی — نتیجه لر : نظریاتده و عملیاتده حدودلر — قوانین علمیه یالکیز تحریات اصوللریدر — علمی وقوفلرک وقعهلرله مناسبتنک حدودلری ومعناری — بوصورتله آکلاشیلان علمک انکشاف ایچون دینه بر اقدینی امکان — دینی دستورلرک نسبی وعینی غایه به متوجه اوصافی .

۲ — بومسلك مشكلاتی — علمک افلاسی تعبیرله تولد ایدن

مناقشه — هانکی معناده علم کندیسنه حدود قبول ایدر — بومسلكده دینک مشکل موقی .

۳ — علمک دینه متوجه کبی نظر ملاحظه به آلتماسی — دینی

مذهبلرک اساسلرینک بالذات علم طرفندن وجوده کتیرلمسی ؛ بونقطه نظری محافظه ده کی مشکلات . — علمک حدودلرینک ماهیتی : بونلر یالکیز منفی دکلدردر . علمک موضوعنک شرطی اولمق اوزره علم فوقنده برشی معناسنی تضمن ایدرلر .

۴ — بردوام قالان مشکلات — علمک ودینک مختاریتلری

مشکلانه اوغرایور — صرف تنقیدی بر اصولک عدم کفایه سی .

دینه بر محراب مقدس اولمق اوزره موجودات مرئی نك

ک اوزاق نقطه لرنده ، شعورک اک هجرا درینلکلرنده بر محل

مخصوص آرایانلر مشترك بر ساحة اوستنده علم ايله قارشى قارشى يه
كلكدن و اوساحهده علمك احتمالكه دینه بر حق حیات
طائیمایه جفندن بالخاصه قورقارلر. مغلوب اولغى كوزه المقدن
ایسه مجادله یه کیریشمه مکی ترجیح ایدرلر. حالبوکه حتی علما
ایچنده بیله بر چوق ذوات بو قورقوی بر آز مفرطانه بولورلر.
علمك، غیر مجرد شکلیه نظر ملاحظه یه آلتیجه، علمی
اولمقدن زیاده فلسفی الهاماته تابع بولونان نظریه لرك ظنندن
زیاده سربستی انکشاف ادیانه مساعد اولدیغی سویلرلر.
بونقظه نظرده، زمانم زده علم فکرنده وقوعه ککش اولان
تحولی پیش تأمله آلمق لازمدر. یقین وقته کلنجه یه قدر علم
طبیعت اشیاك وقوف مطلقندن عبارتدی. علم، محقق وقطعی
بر بیلکی ایدی. علمك ضدی ده فردی و متحول اولان اعتقاد
ایدی. علم، حقیقی پرنسیپلرینك کشفنه مدیون اولدیغی تدقیقاتدن
قوت آلهرق آرتق کندی ساحة شمولنه و حقوقنه بر حدود
تصور ایده میوردی. طبقی اسکی مابعدالطبیعه کیدی. هرشیئی
تام صورتده بیلیمك ادعاسنی عالم تجربی یه نقل ایتشدی. فقط
بو افلاطون ايله آرسطونك بدیعی و عقلی مسلک لرندن فرقلی
اولهرق اولیه بر مابعدالطبیعه ایدی که اساسات اشیاك دن ذکایه
و حر اراده بشریه یه عائد اولان هرشیئی بر طرف ایده لرك اونلرده
یا لکیز مادی و میخانیکى عنصرلر قبول ایدیوردی.
بویله بر علمك قارشیننده دین هجومه اوغراماق ایسترسه

اونسکه تصادف امکانی اولمایان بر ساحه‌یه چکیلمک مجبوریتنده
ایدی .

فقط علمک بویله مطلق و بی پایان بر بیلگی صفتیله تلقیسی
بردوام قالمش و بوکونگی علم کنندی معناسی حقیقده باشقه
بر فکر بسلمکه باشلامش اولدیغنی سویله‌مک دوزغرو اولور.
بناء علیه علمک حقیقت حالده دینک موجودیتنه نه درجه‌یه
قدز مانع اولدیغنی سؤلنی تکرار ایراده محل یوقمیدر ؟

علمك حدودلری اوزرینه مؤسس ستایش دین

اوزون بر تردد دوره سندن سوکره علم عادتاً اصطفای طبیعی ایله نهایت کندی اصولی تعیین و تثبیت ایلمشسدر. علم آرتق تجربه ، یالکیز تجربه اوزرینه تأسس ایتمک طریقنی طوتمشدر. واقعا، وقعه لری مشاهده ایتدکن سوکره اونلری خلاصه ایتمک ، تصنیف ایتمک ، بر قسمنی دیگر قسملره ارجاع ایتمک و بونلری بر اصول آلتنه آلمق ایجاب ایدر. فقط بومنطقی ایشکده رهبری وقونترولوجیسی تجربه اولمق لازمدر.

علم بو طرز تدقیق و تفحصی قبول ایتمکه صوکه درجه قیمتدار بر طاقم فوائد تأمین ایتمشدر. موجوداتی انسانلرک مفکره لرنده ارئه ایدن مفهوم لری ساده جه تحلیل و ترکیب ایله مشغول اولدینی زمانلرده ایریشمکدن امین اولامادینی عالم حقیقیه نهایت واصل اولیور ؛ تجربه و طبیعتی تکرر ایتمکه مجبور ایدر جک وسائلی انسانه تأمین واحضار ایلدیکی ایچون تطبیقاتده غایت قابل استفاده برطاقم بیلکیلر الده ایدیور . علم او ابدی عدم قطعیتدن وافکار ومطالعاتک نامتناهی تنوعندن قورتولمشدر. علم ، بوتون ذکالره کندیسنی قبول ایتدیریور . آرتق بوتون مکتسباتی بر معناجه تمامیله قطعیدر .

فقط بو منافعک برده مقابل جهتی واردر که اوده علمک

ساحه سنی و قیمت فلسفیه سنی تحدید ایتمه سیدر. بونک غایت مهم
نتایجی کورولور .

دوباره مونک معمای کائنات قارشینده اعتراف جهله منتهی
اولان مشهور نطقی ۱۸۸۰ تاریخندن بری مفکره لری مشغول
ایتمکدن خالی قالماشدر. بحث ایتدیگی یدی معماند ک آشغی
دورت دانه سی ابدیاً غیر قابل حلدرد، دییور . بونلرده ماده نك
وقوتک اصل ولبی ، حرکتک منشائی ، احساس بسیطک
منشائی و اراده نك حریتی ایدی .

چونکه بودورت مسئله تجربه نك دائره شمولندن خارجه در .
فی الحقیقه تجربه نك نه قدر امتداد ایده جکی فرض ایدیلیرسه
ایدیلین ، نه ایلك منشأله نه صوك غایه لره ایریشه مز . زمان
ایچنده ایلك ویا صوك حادثه یی - که شبهه سز بر خیال دن عبارتدر -
هیچ بر وقت الده ایده مدیگی و ایده میه جکی کبی میدانه قویدنی
توالی ثابتک تظاهر حادثاتی نه درجه یه قدر ایضاحه کفایت
ایده جکی ده محتاج سؤالدر . وجود ، کنديسنده معین بر ماهیت
وطبیعت اولدینی ایچوندر که بر طاقم قوانینه تبعاً انکشاف ایدر .
بوماهیت و طبیعت نه در؟ هیچ دیکشمز می؟ نیچون فلان صورتله
تعین ایتمشدرده فلان صورتله تعین ایتمه مشدر؟ حقنده تجربی
بر معلومات ویرمک ایچون هانکی اولیاته اونی ربط ایتلی ؟
بو مسئله لر علم ایچون بر دائره فاسده تشکیل ایدر لر . بناء علیه
بالضروه علمک خارجه چیقار لر . تجربه بر طاقم قانونلر یعنی

حادثات آراسنده بالفسيه ثابت مناسبتر مشاهده ايدر . فقط
 بو قانونلرده بر طاقم وقعهرلميدر يوقسه وقعهرله حاكم اولان
 غيرمتبدل بر طبيعت وماهيته مي منسوبدرلر؟ بورالريني بيلمك
 ايجون علمك بر واسطه سي يوقدر .

علم بويله ساحه شمول نقطه سندن محدود اولديني كبي
 درينلك خصوصنده بي بيان دكلدر . علمك ادراك ايتديكي
 شكلده حادته ، وجودك عيني عد اولونه ماز . علم بر حادته يني
 سو بركتيف و فردي عناصرندن تفريقه آنجق اونى بر طاقم
 مناسبتره ، اولچولره و قانونلره تفريق و تحليل صورتيله قادر
 اولابيلير . فقط ايكي حادته آراسنده كي بر رابطه اولمق اوزره
 قانون مفهومي ، عقل نقطه نظرندن نه قدر غريب اولورسه
 اولسون بر ايبليك ايله بر برينه مربوط ايكي شئي بك قولاي
 تصور ايده بيلن مخيله ايجون هيچ اولمازسه واضح بر شيدر .
 موجود اولمايان ايكي حد آراسنده اولدن موجود بر طاقم مناسبات
 فرضيه سي مفكره بشر ايجون حوصله خارجي بر شيدر . مفكره
 بوني آنجق آكلاماديني بر شينك تمثالي اولمق اوزره قبول
 ايده بيلير . علم نفس و عنصر مفهوملريني بر طرف ايده رك مناسبت
 مفهومنه نه قدر چوق اهميت ويريرسه بر چوق دماغلك موافقت
 و قبوللرينه او قدر زياده مظهر اولور . عيني زمانده بوتون
 مفكره لرده ، بو علمك واراغك تام و صحیح بر صورتده تمثيل
 وارانسه ديئك اولمايوب اونى آكلامه نك بر طرز مخصوصندن

عبارت اولدیغی و علمک آرزو ایتدیکی او بڑ قتیفلکه واصل اولمق
اوزره بر طرف ایتدیکی شکلدرده بر حقیقت اساسی بولونماسی
لازم کله چکی حسی حاصل اولور.

نظریات عالمنده علمک حدود لری واضح اولدیغی کبی تطبیقات
عالمنده غایت واضحدر.

معقول بر حیوان اولان انسانک حیات عمومیه سنک شرائطی
اوله رق بر طاقم غایه لر واردر . انسان بونلری شایان آرزو ،
ای و مجبوری عد ایتدیکی ایچون قبول ایدر . انسانه بوغایه لردن
هر هانکی بریسی ایچون اونی ایسته میکی ایجاب ایده جک بر طاقم
اسباب کو سترمک علمک دائره اقتداری داخلنده دکلدر . علم
فلان واسطه لرك استعمالی فلان نتیجه یه ایصال ایتدیکنی
او کره تیر . فقط بو آنجق او نتیجه یه واصل اولمغه قرار
ویرمسه هم بی علاقه دار ایدر . علم بکا خبر ویررکه بر چوق
انسان فلان غایه بی شایان آرزو ، ای یاخود مجبوری بولیورلر .
یوندن دولایی بنمده اونلر کبی دوشونمهم می ایجاب ایدر ؟ بر
آدمک دیگر آدملردن باشقه دورلو دوشونمکه بعضاً ای ایتمش
اولدیغی کورولمه مشمیدر ؟ یوکسک آدملر دییه تقدیر ایدیلان
کیمسه لرك بویله یوکسک عد ایدلملری ویریلن فکرلری همان
قبول ایتمش اولمالرندن می نشئت ایدر ؟ علم بر طاقم وقعله مشاهده
ایدر ، بزه او کر تدیکی شیلرك کافه سنی بر وقعله اولمق اوزره
اوکره قویار . حالبوکه بن کندی عقلمه کورده حرکت ایتمککم

ایچون بر شیئی بر وقعہ کبی دکل بر غایہ کبی دوشونم کلکم
لازمدر. یعنی اوشیئک اولامایہ جغنه فقط اولماسی لایق اولدیغنه
حکم ایتملیم. بناء علیہ انسان نقطه نظرندن حرکت ایتمک
علمک هرشی دیمک اولمادیغنه حکم ایتمک و: خیر، مفید،
شایان آرزو، کوزل، مجبوری کله لرینه علمک بیلمدیکی عملی
برر معنا ویرمک دیمکدر.

علمک ایشته تام بومفهوملری، برطاقم حسیاته، اعتیاداته،
غنغانه ونهایت غخیله نیک ذهابلرینه ارجاع ایتمک صورتیله ایضاح
ایتمکده اولدینی ادعا اولونه بیلیرمی؟ بویله بر ایضاحات، اگر
دوغرو ایسه، عملی، معقول وانسانی دینیکمز حیاتک احساسندن
باشقه برشی دکلدر. حیات بشر پایدار اولدیغنه بو ایضاحاتک
بررد وانکارینی تضمن ایده جکلدر. اگر عمومی حیات وارسه
علمک حدودینی تجاوز ایدر.

بالخاصه حیات اجتماعیه عامک ویردیکی معلومات ایله اکتفا
ایده مز. حیات اجتماعیه یوکسک ومثمر اولا بیلیمک ایچون
فردک فداکارلغنه، قوانین انسانییه، منافع عمومییه، عدالتیه
ایماننه، ماضییه صداقتنه وانسال آتیه نیک خیری ایچون غیرتنه
محتاجدر. حیات اجتماعیه فرددن اطاعت، فراغت ایستر، حین
حاجتده حیاتی ایستر. حالبوکه، علمی ارباب علم ایله قاریشدیرانلر
نه دیرلرسه دیسونلر علم هیچ برزمان فرده بویله کندیسینی فدا
ایتمه سی و حیات اجتماعیه یه منقاد اولماسی ایچون مقنع سبیلر

کوستره مز . حیواناتك ایچنده برچوغنی فدا کارلق کوستر لر . فقط چوغنی ده بر لرینی لر لر . بومثال ، دوشون بر انسانی اقناعه کفایت ایده مز . چونکه ذکابی سایه سنده او کندیسنه قبول ایتدیرلمك ایسته نیلن قاعده نك مشروعتینی مناقشه ایدر وهیئت اجتماعیه یه یابدیغنی فنالغك کندیسنه صیچر اماماسنی تأمین خصوصنده پك اعلا موفق اولور . وقعه دن باشقه برشی طانیمایان علم ، خودکاملق حسی فدا کارلق حسنه غلبه چالان ، بر آدمی بو مناسبتی بوزهرق فدا کارلق حسنی غلبه ایتدیرمکه و کندیسنه تعلق اتمه ین بر خیر ایچون نفسنی فدا ایله مکه ناصل اقناع ایده جکدر ؟ فدا کارلق استعدادینك حقیقتده هر شخصك شعورنده جمعیت بشریه نك کندی اعضالری اوزرنده حائر اولدیغنی تأثیرك بی شعورانه بر انعکاسی اولق اوزره موجود اولدیغنی می اثباته چالیشه جق ؟ فقط بر فدا کارلق وقوعه کله بیللمك ایچون کندیسنی بردن بره ، ایچریدن کلیور کبی ظن اتمه سی ایجاب ایدر . انسانلر جمعیت بشریه اوغورنده کندیلرینی فدا ایدر لرسه بونی تشکیلات اجتماعیه نك برر میخانیککی محصوللری اولدقلرینی دوشوندکلرندن دکل کندیلرینی برر آدم ، برر شخص عد ایتدکلرندن دولانی یاه جقلردر .

ایشته بوضورتله ، عصری علم تجربی ، منحصر آ تجربه اوزرینه مؤسس اولدیغنی ایچوندرکه کرك نظریات کرك تطبیقات جهتمده دائرة شمولى محدود کبی کورونور . عجبا علم ، هیچ اولمازسه

صلاحیتدار اولدیغی نقطه لرده مفکره یه حقیق بر قطعیت تأمین ایده بیله جک حاله میدر؟ بو بیله مختلف فیهدر . بعض ذوات علمک قیمتنی کندی - احاسی داخلنده بیله تحدید ایتک دوغرو اوله جغنی مطالعه سنده در لر .

علمک وضعیتنده زمانمزرده وقوعه کلن تبدل اوزرنده اصرار ایتک لازمدر . بوصوک زمانلره کلنجه یه قدر علم عقیده وی بر شکلده ایدی یا خود اوله اولمق ایستوردی . الک قطعی اقسامنده علم کندیسنی صورت قطعیه ده تشکل ایتمش کبی عد ایدیوردی . دیگر قسملرنده ده عینی مکملیته ایریشمک املنده ایدی . هر موضوعه ، اساسات عمومیه دن خصوصی شیلرک ایضاحاتی استتاج ایدن بر اصول شکننده نمایان اولمق مقصدینی تعقیب ایدیوردی . اسقولاستیک ، شکل اعتباریله ، اونک غایه کمالی ایدی .

حالبو که بو کون هیچ بر علم حتی ریاضیات بیله بر اسقولاستیک اولمغه راضی دکلدر . بسط و ایضاح یا خود تعلیم و تدریس خصوصنده کی سهولتدن دولایی علم هانکی شکلی آیرسه آلسون ، حد ذاتنده ، صوک درجه ده تکمیل قابلیتینی حائز بر استقرادن عبارتدر و بویله اولمقده بردوامدر . مسئله بو استقرانک ناصل وقوعه کلدیکنی بیلمکدر .

بو نقطه نظر دن ، استقرانک نتیجه لری اولان قانونلر و اساسلر ایله استقرانک تملی اولان وقعه لری بر برندن آیرمغه لزوم وارددر . علما آراسنده اوزون مدت حکمران اولمش اولان باقون

فلسفه‌سنة كوره ، قوانين طبيعت كنديدلكرندن مفكره بشره
 حك اولورلر . يالكز ، بونك ايچون ، مفكره افكار باطله سنى ترك
 ايتلى وتاثير موجوداته كنديسنى مطاوعتكارانه بر اقاليدر .
 اصل وقوف ديديكمز شيلرده انسانك فعال هيچ برمداخله سى
 يوقدر . انسان شخصيتنى آنجق حسياتنده اظهار ايدر . علم ،
 ايسته بو حسياتى بر طرف ايتمكه چاليشير .

تاريخ علومك تدقيقى مفكره بشرده علمى مفهوم ملك تشكلى
 حقنده ياييلان بسيقولوژى تحليلى ايله برله شـنـجه بوتون بوتون
 باشقه بر نظريه توليد ايتمشدر [۱].

علمى قانونلرى و پرنسپللى اويلاه برشكلده افاده ايده رزكه
 بونلر دوغرو دن دوغرويه طبيعتدن استـخـراج ايدلمش كـي
 كورونورلر . فرضا : « فوسفور قرق درت درجه ده ادر بر » ،
 « عمل عكس العمله مساويدر » ديرز . فقط بو عقیده وى شكل ،
 نه قدر قولاي و راحت اولورسه اولسون سى علمينك صريح
 نتيجه سنى ارانه ايتمز .

حقيقتده ، علمك آرادينى و بولدينى شى بر طاقم فرضى
 تعريفاتدر كه بوسايه ده طبيعتى استـجـواب ايتمكه موفق اولور .
 قرق درت درجه ده اريمك خاصه سى فوسفورك تعريفنك بر قسميدر .
 كويا علمك عكس العمله مساوى اولماسى پرنسپى قوتك تعريفنك
 بر پارچه سيدر . بودستورلك تركب ايتدكلرى عنصرلك هيچ

بري حقیقه معلوم دکلدر و صورت واضحه و صحیحه ده معلوم ده
اوله ماز. بونلرک تر کبلی ده مجهولدر. فقط مفکره برشی آرامق
ایچون، نه آرادیغنی بیلمکه محتاج اولدیغندن تجربه نك ویردیکی
نتیجه لری مناسب صورتده انتخاب و تعیین ایدرک طبیعته صریح
واصول دائره سنده سؤالر صور ماسنه مساعد اوله جق بر طاقم
تعریفلر تشکیل ایلر.

بو تعریفلرک هپسی عینی پلان دائره سنده دکلدر. ایچلر نده
خصوصی و مشتق اولانلر واردر، عمومی و اصلی اولانلر،
اولکیلرک شرطی تشکیل ایدنلر واردر. اک عمومی تعریفلر
بالطبع اک زیاده دواملی و ثباتلیدرلر. بوندن دولاییدرکه
قونوشورکن بونلر برر پرنسیپ شکلنده کورونورلر و بوندن
دولایي قطعی برر بیلمکی ظن اولونورلر.

هپسی ایچون لزوملی اولدیغندن دولایي هپسندن زیاده
لزوملی بر مفهوم دهها واردرکه اوده اصل علم مفهومیدر.
بوده دیکرلری کبی اعمال ایدلمش بر تعریفدن عبارتدر. حادثات
آراسنده کی دواملی مناسبتلر فرضیه سنه علم نامنی ویرییورم.
سعی علمی، طبیعتی بو فرضیه یه کوره استجواب ایتمکدن عبارتدر.
طبقی، مضمونی استجوابدن اول احتمالی بر فکر ایدینن بر حاکم کبی.
بو تعریفلر ده مندیج بولونان حکملر استجوابی ممکن و مفید
بر حاله کتیرمک ایچون تخیل ایدلمش شیر اولدیغنی جهته برر
فرضیه اولمقدن باشقه بر ماهیتی حائز دکلدرلر و حائز اولامازلر.

چونکه موضوع بحث اولان مسئله ، بر کل محدود کبی تلقی
ایدیله بیله جک معین بر فردی دکل هر استقامتده غیر محدود
ونامتناهی اولان وهله بالخاصه استقبالده کی تظاهراتی بزجه هیج
بر زمان بیلنه مین طبیعتی استجواب ایتمکدر. فقط مذشألری
و روللری حقنده تنقیدی بر تدقیق اجرا ایدلمه دجکه بوفرضیه لری
بز مطلق پرنسیپ له قاریشدیریررز. چونکه اولا اونلره اوشکلی
ویرمشزدر. شکه عائد اوصافی اصل محتویاتک یرینه اقامه ایتمک
ایچون بزده بر میل واردر. سوکرده بو پرنسیپ لردن بعضیلرینی
دیگر پرنسیپلر اولدن موجود عد ایدرلر. چونکه اصوللر من
ایچون ثروملی اولان شی بز حد ذاتنده الزم کبی کورونور.
تجربه ، طبیعت ایله یکانه واسطه مناسبتمز اولدینی ایچون ،
پرنسیپلر من کبی صحیح بر طاقم دستورلر ، طبیعتدن علی حاله
استخراج ایدلمشله دییه تلقی ایدیله جک اولسه لر ایدی پک
معناسز برشی اوله جغندن علمی مفهوملرک تشکلی تدقیقندن
چیقان بو نظریه نی قبول ایتمک مفکره مجبور اولور . دائماً
متحول و غیر صریح اولان تجربه دن ینه متحول بر طاقم انطباعاتدن
باشقه برشی چیقماز. علمک تجربه اوزرنده اجرا ایتمک کی تحولی
آنجق مفکره نک بر اصول دائره سنده ایشه مداخله سی ایضاح
ایده بیلیر.

مفکره ایسه بو عملیه ده تعریفلری و نظریه لری واسطه سیله
بر طاقم بسیط تحریات اصوللری تأسیس ایتمک کی او قدر کوزل

مدر کدر که مختلف صنوف حادثاتی تدقیق ایچون فائده لری کورولدیکی یا خود بر برینه معال نتیجه لر اعطا ایتدکاری زمان مختلف حتی اصلی فرضیه لرنده بر برلرینه ضد بر طاقم نظریه لری مساوی صورتده قبولدن چکینمز [۱]. اکر مفکره، نظریه لرینی سوق و اداره ایدن فکرلرده موجوداتک بر ایضاح مطاقی موجود اولدیغنه قانع اولسه ایدی طبیعی بویله اولمازدی.

فقط ، دنیله بیلیر که، علم نه صورتله تشکل ایدرسه ایتسون، موجودات ایله توافق ایتدیکی و اونلردن استفاده مزه مساعد بولوندینی غیر قابل انکار بر وقعه در. اشیا اوزرینه اجرای تأثیر ایده بینمک، اونلرک کندی اصول حرکات و تأثیر لرندن بعضیلرینی الله ایتمش اولمق دیمکدر. شبهه یوق که بزم بیلدکیمزک موجوداته مساوی اولمق درجه سنه واصل اولاماماسی احتمال دائره سنده در. فقط وقوفنز شائیتی کیتدکجه صیقی صورتده احاطه ایدیور؛ ایجادلری، اصول و قواعد موضوعه سی، خولیلری آنجق طبیعته دها ای اویمق غایه سیله در. واصل اولدیغی تقریبی شکل — که کیتدکجه اصله دها یا قلاشمقده در — ، شائیته هیچ بر زمان وصولدن بر عجز قطعی دیمک دکدر. ذاتاً شائیت کله سنک

[۱] هانری پوانقاره نک علم و فرضیه La Science et l'Hypothèse و علمک قیمت La Valeur de la Science اثر لرینه

معنای حقیقه ایجه آ کلاشمق ایستر. علم آرتق مفکره یه ،
خارجی شیلرک مشابه بر قویه سنی و یرمک فکریخی بسله مز .
ذاتاً کورونشه نظراً اشیای خارجیه اویله فرض ایدیلدیکی شکلده
دکدر. علم بر طاقم مناسبتر کشف ایدر، تجربه بونلری اولدجقه
تحقیق ایلر. کله نك انسانی معناسیله اونک صحیح اولماسی و صحیح
صفتی آلابیللمسی ایچون بو قدری کافیدر .

بعضیلری تجربه نك بو مناسبتری تحقیق ایده بیللمسی برشی
اثبات ایده میه جکی فکرنده درلر. علمی قانونلرک تجربه نتیجه سنده
موفقیت کوسستر مه لری طبیعیدر . چونکه بو قانونلر اشیانک
جریان طبیعیسنی اولدن کوره بیللمکلکمز ایچون ایجاد ایدلمشدر .
حتی هیچ موفق اولماقلری یرلرده بیله اونلری موفق اولمش
کبی تلمقی ایتمک ایچون پک ای بر چاره مز واردر . بویله بر
شیئه تصادف ایتمدیکمز زمان قبول ایدیلن قوانینک تأثیراته
مخالف بر تأثیر اجرا ایدن باشقه قانونلر تخمیل ایلر . بو صورتیه
آیشیقین بولوندیغمز پرنسیپی قورتارمق ایچون علاوه لر ،
تصحیح لر یاپار دوروروز . نهلیت مسلمانک ایچندن چیقلمماز
برحاله کلنجه بر منبع مشکلات اولمقدن باشقه بر شیئه یارامایان
بو پرنسیپی ترک ایدرک باشقه برینی تجربه ایدر . شهه سزکه
استقبالده بو پرنسیپک باشنده عینی حال کله جکدر .

بونک سببی مفهوم لر مزله تجربه آراسنده موجودیتی ادعا
اولونان تقابل و توافق ایی تعریف ایدیلمه مش اولماسیدر . ریاضی

یا خود علمی شیلرک بر برلریله اولان تقابل و توافقی — که پک صریح اولاییلیر — تجربه ایله اولان تقابل و توافقلری ایله قاریشدریلدور. حالبوکه تجربه، کندیسنه قاریشدریلان علمی مفهوملردن تجرید ایدیله جک اولورسه، غایت مهم بر حسدن باشقه برشی دکلدر. نتیجهده بزیا لکز برشی بیلیرز. اوده فلان نظریه نك تطبیقآده محسوس درجهده موفقیت کوسترمسیدر. فقط بو فرضیه نك عملی نقطه نظر دن قابل استفاده اولمق ایچون ناصل بر درجه حقیقته مالک اولماسی ایجاب ایتدیکنی نه صورتبه تعیین ایتلی؟ منطقده قبول ایدلمش بروقه در که یا کاش مقدمات دن دوغرو نتیجه استخراج ایدیله بیلیر. بر اصولک شأیت ایله حد ذاتنده هیچ بر مناسبتی اولمادن غایت موفقیت کوستره - بیلدیکنی هر کون تجربه ایدیورز. نقطه حرکتی قابا بر تجربه empirisme دن عبارت اولان علممزك استحصال ایتدیکنی نتایجدهده عینی اوصافی محافظه ایتدیکنی کیم اثبات ایده بیلیر؟ بزجه معلوم اولدیغی شکلده، موفقیت علمیه علممز ایله اشیا آراسنده بر درجهیه قدر تقابل و توافقک وجودینی ایجاب ایدر، یوقسه اونلرک بر برینک عینی اولماسنی ایجاب ایتمز. بو توافق و تقابلده نتیجهده عملی بر مفهوم دن باشقه برشی دکلدر.

بزم علمی نظریه لر مزم کندیلرینک حقیقتلرینی کویا اثبات ایدن او انی تعیین ایدلمه مش تقابل و توافقی زده، نه ایله حاضر در لر؟ تجربه ایله، وقعه لرله. وقعه لرک مفکره دن خارجهده موجود

اولدینی و مفکره نك كندی تلقیلرینی بونلره توفیق یولنی بولدینی قبول اولونیور. و علمه دوغرو دنیور. چونکه کندیسنه تابع اولمایان بو شائیتی کیتدکجه ده دوغرو بر صورتده تمثیل واره ایتدیکی فرض اولونیور.

فقط بوتون بو بنای خیالی صنعی برشیدر. حقیقتده ارباب علمك هم آهنگ اولدقلری وقعه، خام و مفکره دن آری برشی دکلدر. علمی وقعه در. علمی وقعه نك ایسه نه صورتله تشکل ایتدیکی تعمیق ایدیه جك اولورسه، علمك كندی تعریفاتی ایچنده احاطه ایتدیکی مفروض قانونلره اویه جق بر صورتده بر درجه یه قدر تنظیم و اعمال ایدلمش برشی اولدینی کورولور.

علمی وقعه ایله خام وقعه یی برندن تفریق ایتك لازمدر. خام وقعه نه دن کلیرسه کلسون بر قاشدن باشقه برشی دکلدر. علم، وقعه تعبیر ایده جکی شیلری بو قاشدن ییجر. علمی وقعه نك کندیسینی بر سوئالنامه نك جوابیدر. بو سوئالنامه ایسه مفکره نك عینی نوعدن حادثاتی ایضاح ایتك ایچون تخیل ایتمش اولدینی فرضیه لرك یا خود قانونلرك بر سلسله سندن عبارتدر. علمی نامنی آله جق اولان وقعه لری بز نظریه لر من، تعریف لر من، ذاتاً موجود اولان علم من واسطه سیله افاده، تعیین، حس و ادراك ایده رز. نظریه لر ناصل وقعه لره اویه جق صورتده ترکیب ایدلمشسه وقعه لرده نظریه لره توافق ایده جك صورتده ایشله نیلمشدر. نظریه لرك وقعه لرله ائتلافی، قسماً بونظریه لرك كندی کندیلریله ائتلافی دیگدر.

چونکه ذکای بشر آنجق فکری بر صورتده اجزای تأثیر
ایده بیلیر. طرز تأثیر و حرکتی، کندیسنه عرض ایدیان نشیانی
بعض معلوم اشکال مقولاته ادخال و تمثیل قابل اولوب اولامایه جغنی
تخریدن عبارتدر. ذکا آنجق اولدن بر طاقم بیلکی و حس
و ادراک قابلرینه مالک اولمق شرطیله برشیئی طانیه بیلیر. حس
و ادراک ایده بیلیر. بو مقدمکی بیلکیلرک منشاء اولینی نهدر؟
اونلر نهی اراده ایدرلر؟ قیمتلری نهدر؟ ایشته بورالرده مسئله
علمی و قعهلر حدودی خارجه چیقار. بوتون بیلدیکمزشی
و قوفمزک، حس و ادراکمزک بزه عرض ایدیلن حقیقتلری
لسانمزه بر ترجمه ایتمکدن باشقه برشی اولامایه جقلریدر. بو اعتبار
ایله و قعهلرده قانونلر کبیدر. حتی دنیله بیلیرکه و قعهلر بزه
آنجق بعض قانونلرک بر وظیفه سی اولمق اوزره معلوم اولابیلیرلر.
چونکه بونلری شعور آنجق کندیسنده اولدن موجود اولان
برطاقم نمونهلره ربط ایده بیلیرسه مشاهده ایلیه بیلیر.

و قوفک بو شرط عمومیسندن علم کندیسینی قورتاراماز.
علم اولیه بر لساندرکه بوسایه ده مفکره کندیسنه عرض ایدیلن
شیلرک ممکن اولدیغی قدر چوق مقدارینی کندیسینی ایچون قابل
فهم یعنی طانماسی و قولالانماسی قابل بر حاله کتیرر. بو لسان
نه صورتله تشکل ایتشددر؟ شأنتک نه کی بر قسمنی افادیه قابلیتیدر؟
نه قدر صحتله بو وظیفه یی کورور؟ بو سؤاللره جواب ویرمک
شبهه یوق که مشکلدر. چونکه مفکره اولدن موجود بر طاقم

فکر لری قونترول ایتمک ایسترکن بوسؤالره آنجق اویاکلش
فکر لر واسطه سیله واونلرک نامنه یاقلاشه بیلیر. هر حالده بونلر
عادی تجربه ساحه سنی تجاوز ایتمک لری قدر علمی تجربه
ساحه سنیدن ده خارجه حیقارلر.

بو ملاحظاتدن مستبان اولان نقطه علمک مطاوعتکار
بر ذکا اوزرنده موجودات خارجه طرفندن تولید ایدلمش
بر انطباعدن عبارت اولمایوب مفکره نك ، — منشأ اولینی
بیلمدیکی بر طاقم موجود مفهوملر اعانه سیله — موجوداتی
تفسیر ایتمی بو واسطه ایله اونلری کندی آرزولرینک تحقنه
خادم قیلیمق قوتی اکتساب ایتمی ایچون تخیل ایتدیکی بر طاقم
اشارت لرک هیئت مجموعہ سی اولدیغیدر.

*

**

بویله بر مسلک، علم ایله دینک مناسبت لری مسئله سنی عقلی
صورتده حل ایتمک ایچون ریچلک ایکیملک اوزرینه مؤسس
مسلک نین زیاده مساعددر کبی کورونور.

فی الحقیقه ، بو مسلک کوره علمک ذی حیات قسمی، علمک
دستور لری ایچنده تمثالی بر صورتده ضبط اولونان فعلی و حقیقی
بیلگی لرک یکونی حیات عملیه مزک استناد ایتدیکی نوع اعتقاد اتدن
اصل واساس اعتبار ایله فرقلی دکلدر. علم ، ساده جه اعتقادک
مفکره بشردن طرد ایدلمسی لزومنی بوجه پیشین ادعا ایده مز.
چونکه علمک اصلی مفهوم لری بو اعتقادک وجودینی تضمن

ایدر لر و اونی حفظ ایلر لر . اعتقاد دینی ، بناءً علیه ایمان ،
یا لکنز بر اعتقاد اولدینی بهانه سیله بر طرف ایدیله من . عینی بر
ذکاده علم ایله بر لکنده وار اولابیلمه سی ایچون علمک سلطه سنی
حقیقه اکتسا ایتمش اعتقاد لره چار پاماسی کافیدر .

فقط بوجهتده عصری علم ، دینه بویوک بر سر بستی بر اقمده دره .
بوتون اشکال وجود اوزرنده بر حق ادعا سنده دکلدرد .
موجوداتده یالکنز علمک قابل تطبیق اوله جنی طرفلری پیدش
ملاحظیه آلیر و بوتون بوتون باشقه شیلرک کرک عالم حقیقیده
کرک عالم امکانده کندیلرینه تقابل ایده جک بر زمینه تصادف
ایده بیلمه لرینی رد وانکار ایتمز . عالمک آراشدیردیعی نقطه شودر :
موجودات آراسننده ثابت ودائی مناسبتر وارمیدر ؟ بوندن
دولایی شعور دینیک دنیایی دهایی بر حاله کتیرمک ایچون
بر قدرت وارمیدر ؟ دیه ایراد سوال ایتمه سنی منع ایله مک
الحجاب ایدرمی ؟

فقط آرتق دینک علم طرفندن استحصالی ایدیلن نتایج
قارشی کوز قاپایه مایه جنی آشکاردر . علمه ادعای مناسبت ایتک
اونی طانیجی و اوکا حرمت ایتکی تعهد ایله مک دیمکدر . علمک
بوکون قلیل المقدار بر طاقم فکر لر له یا شادینی ، بونلرک دینلری ده ،
هیچ دکسه بزه منظور اولدقلری مادی شکلدره ، علاقه دار
ایتدیکی انکار اولونه ماز . بونلرک ایچنده احتمالکه اک مهمی تکامل
مفهومیدر .

بو تکاملک نه اولدیغنی ومنشاء وماهیته کانه نه تضمن
ایتدیکنی، نه افاده ایلدیکنی دوغرو بر صورتده بیلیمک غایت
مشکلدر و بوشبهه سز بر مسئله علمیه اولمقدن زیاده مابعدالطبیعه یه
عائد بر مسئله در. فقط تکاملک حادثوی و علمی بر معناسی
واردر که بونده هر کس متفقددر. بو معناده شوندن عبارتدر :
ذی حیات موجودات ، بلکه ده بوتون اشیا ، یالکیز بعض
تظاهر ایلرنده دکل طرز وجودلرینک هیئت عمومیه سنده تحول
ایدر لر یا خود تحول ایده بیلیر لر. بوتحولک درینلکی ده روجه پیشین
قابل تحدید دکلدر. تحولات ایستر تخملمرده وقوعه کلسونلر ،
ایستر محیطک تاثیرندن نشئت ایقسونلر ، ایستر سه بو ایکی سبب
برلکده حرکت ایلسون ، شوراسی محققدر که بر موجودک
ماهیت وطبیعیله تعدیلات و تحولاتی آراسنده قطعی بر فرق
یوقدر. بر جنسک اوصاف اصلیه سی تسمیه ایدیلن شی آرتق
بالنسبه ثابت بر حاله کلمش ساده جه بر صفحه تکامل کبی تلقی
اولونا بیلیر .

بو کون قوجه بر الهیات مکتبی واردر که دینک تاریخ
خارجیسی بو نظریه لرله تألیف ایتمک ساعیدر .

بوندر هر انسان متفکرک هر شیده یا مغه مجبور اولدیغنی
دوغروسی آرانیرسه بوتون حیاتک ، بوتون فعل و حرکتک
استناد ایتدیکی بر تفریق عملیه سندن حرکت ایدر لر . بوده
برنسب ایله تطبیقاتی ، فکر ایله فکرک ساحه فعله چیقماسی کیفیتنی

تفریق ایتمکدن عبارتدر. بز مفکره مزله ، ذهنمزله ایسترز ، موجود شیلرله ساحه فعله ایصال ایلرز. بناءً علیه فعل و عملده ، برشیئی موقع فعله ایصال ایتمکده مفکره دن باشقه برشی ، یعنی بر شکل مادی ده بولونمق لازم کلیر. اکر شرائط خارجیه دیکشه جک اولورسه بو شکل مادی او شرطه توافق و تقابل ایده جک صورتده بالضروره دیکشه جکدر. یوقسه معناسی قالماز و آرتق عینی شیئی افاده ایتمز. بو کون اون آلتنجی عصر محرر لرینک یازدقلرینی ایضاحه نهدن لزوم حس ایدیلیور؟ چونکه لسان دیکشمشدر. اونلرک سویله مک ایسته دکلری شیئی افاده ایچون بو کون اکثریا باشقه کلملر قوللانمق احتیاجی وارددر. هر فعل و عمل ، هر حیات بویله بر تفریقی تضمن ایدر. چونکه حیات ، ایچنده بولونیلان محیط واسطه سیله پایدار اولمقدن عبارتدر . بو محیط مهم درجه ده دیکشیدیکی زمان ، ایچنده کی موجود ذی حیات یا تکامل ایتک یا خود اورته دن قالمق شفقردن بری قازشیسنده بولونور .

دین ده بو قانوندن کندیسنی قورتاراماز . دین همه حال مؤثر اولمق املنی بسلر . مؤثر اولمق ایچون ، اتسانه کندی لسانیه خطاب ایتسی ایجاب ایلر. اکر دین بر مفکره ده اولدن موجود اولان و اونک قابلیت ادراکی ایچون بر اساس تشکیل ایدن مقولاتدن برینه اویمایه جق اولورسه هیچ آکلاشلماز بر حالده قالیر . بناءً علیه ، هر حقیقی دینده — برینک نرده

بیتدیکی دیکرینک نرده باشلادیغی سختله تعیین ایديله مه مکه
برابر — ایکی قسم وارددر. بونلرک بری اصل دیندر؛
حیات، اراده، فعل و عملدر. دیکری ده دینک ساحه فعله
ایصالیدر. یاخود اصل دینک معلوم بر هیئت اجتماعیه ده مندمج
شرائط موجودیقیه وقوعه گلش بر اختلاطیدر. برنجی عنصر
اصلاً ذی حیات و معنوی بر پرنسیپه تطبیق ایدلیدیکی زمان،
کله نک تمالی معناسیله، هیچ دیکشمز. ایکنجی قسم ایسه
ایستر ایسته مز تکامل موجودات ایله متسانددر.

ایشته بحث ایتدیگمز الهیات منتسبلری یالکنز علمک
نتایجه حرمت ایتک و بوکون آرتق غیرقابل قبول کبی کورون
بر شکل آلتنده فلان ویا فلان اعتقادی ادامه ایچون عنناد
کوسترمه مک شویله دورسون علمک محقیقتنی اثبات ایتدیکی
پرنسیپلری واز جمله تکامل اساسنی الهیاته ادخال ایلرلر.

ایلك دوشونجه — که اصل موجود و مدیر اودر — پایدار
قالیور، فقط بونک تفسیراتی، خارجاً کنیدیسنی قابل تبلیغ
بر حاله کتیرن دستورلر، عالم آراسنده تأثیرینی انکشاف
ایتدیرن مؤسسهلر تکامل ایدیورلر. بر طرفدن بو اشکالک
تعاقبنی ایلك دوشونجهیه بند ایدن علیت رابطه سی، دیکشمه یین
تک بر فکر اصلینک ترجمه لرندن عبارت اولدقلری ایچون
بوتون بو اشکالک محافظه ایتمکند خالی قاله مایه جقلری
صمیمی مشابته اونلرک وحدت معنویه لرینی تأمین ایدر. دیکر

طرفدن ، دینک تظاهراتی بوتون اشیاى ذى حیاتک قانونه ،
تکامل ایدر کن منسوب اولدقلری عالمی تعقیب ایدرک اشتراک ایلمر .
بونک ایچوندر که مذشائنده معنای حقیقی ومادیسنده
آکلاشلمش اولان بعض افاده لر بو کون — ادامه ایدیلرلی
مطلوب ایسه — تشبیهی بر معنا ایله قبول ایدلمک اقتضا ایدر .
چونکه ترقی و قوف ومعلومات ایله آنجق بومعنالر قابل تألیفدر .
فرضا « جهنمه ایندی ، کوکلره چیقدی » سوزلری قیمتلرینی ،
جنتک جهنمک بو کون ماده فلان یا خود فلان یرده اولدقلری
یولنده کی ادعایی بر طرفه براقه رق خیال آرقه سنده معنای
معنوی بی آرامق ایله محافظه ایده بیلیرلر .

من القدییم، دوچار تهدید اولان بوتون مسالکک بو یولی
اختیار وحی چوجوقلق عد ایدیله بیله جک درجه ده سوء
استعمال ایتدکلری بهانه سیله بویله تشبیه و رموز ایله تفسیر
طریقنک استعمالی بیهوده وخیال خام قیلندن عد ایدیله من .
تشبیه واستعاره انسانک اصل لسانیدر . دقت ایدر جک اولورسوق
کورورز که بز همان هیچ بر کله بی معنای حقیقی سنده استعمال
ایتمیز . کله لرک حیاتی دنیلن شی کله لرک معناسنی فکرلرک تحولاتنه
کوره تکامل ایتدیرمک یولنده حس ایتدی کمز مجبوریتدن
عبارتدر . چونکه حیات اجتماعیه نک ایجاباتندن اوله رق فکرلر
دکیشنجه کله لرلی محافظه ایتمک ایسترسه ک باشقه بر چاره یوقدر ،
اونلرک معنالرینی ده دکیشدیرملی یز . فکر کندی شکلنی درحال

ایجاد ایده من. چونکه او یله اولسه کیمسه طرفدن آکلاشلاماز. بناء علیه هیچ اولمازسه بر مدت ، موجود هیئت اجتماعیه ایچون قابلیت ادراکک واحد قیاسیسی تشکیل ایدن شکل معلومی بالضروره قبول ایدر. کندیسسی ایچون یا پلاماش اولان بو شکلک یاردیمیه ، معنای حقیقیه بر معنای تشبیهی علاوه یا خود اقامه ایده رک کندیسسی افاده ایلر .

بناء علیه دینک وجودی وانکشافی، — ترقیپرور نامی ویریه بیله جک اولان مکتبه نظراً — عصری علمدن دولانی هیچ مشکلاته اوغراماز.

دینلرک اعماقنده اصلی بر طاقم حقایق دینه بولونور . بونلرک اساساً بر طاقم مابعدالطبیعی اوصافی کندیلرینی یکانه موضوعی حادثه دن عبارت اولان بر علمک تماسندن مصون بولوندیرر .

بوندن باشقه دینلر بو حقایق اصلیه نک همان همان بلا واسطه بر چوق افاداتی ده احتوا ایدرلر که اونلرده عقاید ، و روحانی آیینلر درر . بونلر بر دستور ایله افاده ایدلمکدن زیاده یاشانیرلر و علم ایله پک حال نزاعه کیرمزلر . ایشته بو صورتله در که خرسیتیانلق اللهه پدر نامنی ویرر ، انسانلری اللهک اوغللری و بو صورتله هب بر برلرینک قارده شی عد ایلر . بونک کبی اللهک حکومتی ، کناهی ، نجاتی ، مغفرتی ، الخ . او کره تیر .

شیمدی یالکز عقایدک و آیینلرک تفرعاتی قالیر . بوتفرعات

معین بر دورك معلوماتندن و مؤسساستندن استعاره ایدلمش بر
 طاقم عناصره مالك اولمالری اعتباریله باشقه بر دورك فیکرلری
 و مؤسسهلری ایله توافق ایتمه یه بیلیرلر. بو ایسه دونکی علمک
 و مؤسسهلرک بو کونکی علم و مؤسسهلر ایله بعض نقطه لرده
 تضاد تشکیل ایتمکده اولماسندن باشقه بر معنا افاده ایتمز.
 بو تحولاتدن دین مسئؤل دکلدرد: دین بوندن دولای ضرر
 کوره مز. خارجاً تکامل ایدرهک ینه عینی حالده ادامه موجودیت
 ایدر.

ذاتاً ایکی طرز تکامل قابل تصوردر. یا دین مقدهکی بر
 مدنیتک و علمک میرانی اولان دستورلرینی محافظه ایده جک
 و فقط معنای حقیقی و مادینت ایلچنده اورتدکلری معنای مجازی
 و معنوی نی استخراج ایله یه جکدر. یا خود عقیده پرست الهیاتک
 بویوک تشکیلاتجیلری اولان سن پوللرک، سنت آتانا سیرک،
 سنت او کوستنلرک، سن تومالرک اثرینی تعقیب ایله زمان حاضرک
 فلسفی و علمی فیکرلرینی بنمسه مکدن قورقمایه جق و بونلری
 او ابدی و غیر قابل افاده حیات دینیه ایچون انسال حاضره
 نظرنده شبهه یوق که عینی غایه یه متوجه فقط بلا واسطه قابل
 ادراک بر تمثال حاله کتیره جکدر.

بومسلكك مشكلاتى

علمى تنقيد ايدەرك بوتنقىدات اوزرىنه دىنى وضع وبنى
ايدن مسلك بعض ذوات طرفندن پك بويوك برشوق و آتشله
قبول اولوندىغى حالده بعض شدتلى اعتراضلرده دعوت ايتمشدر .
مناقشه نقطه نظرندن بومسلكى خلاصه ايدن : « افلاس علم »
دستورينك اطرافنده برقاچ سنه اول بويوك بر كورد وتوقومتشدى .
بو آوازده جدالك توليد ايتديكى برچوق بليغاهه اعتراضلر
آراسندن قناعت بخش دلائلى بولوب چيقارمق بعضاً مشكل اولور .
فرضا ، علم حاضر ك موفق اولديغى بويوك كشفيات تعداد ايدلى
وبالخاصه بو كشفياتك حيرت بخش تطبيقى ايلرى يه سورولدى .
فقط اصل مسئله باشليجه حيات ماديه يه تعلق ايدن بو رقيانك
دونكى علم طرفندن يالكز حيات ماديه يه دائر دكل بشريتك
سياسى و اخلاقى حياتى حقنده ده دفعات ايله وقوع بولان وعدلرى
ساحه فعله ايصاله كافى كلوب كلمه يه جكنى بيلمكده در .

بر قسملرى شويله مقابله ايتديلر : علم افلاس ايتدى . چونكه
انجاز ايتدى ديهه علمى مؤاخذه ايتديك كز وعدلر ك هيچ برى
معقول و حقيقى هيچ بر علم طرفندن صادر اولمامشدر . بو
جواب علمك انسان اچون هر شى ديمك اولمادىغى معناسنى تضمن
ايدى بوردى .

مع مافيه ، علم حاضر ك بو مختلف مدح وستايشلرى آراسنده

اساسلی بر فکر دوران ایدر که فی الحقیقه علم، مفکره لره بونی
کیتد که قوتله انطباع ایتدیرمکده در. اوده علمک ترقیاته بر
حد تعیین ایتمه نك قابل اولامایه جنی فکریدر. شبهه یوق که عالم
مادیات ایله عالم معنویات آراسنده، حیوانی جمعیتلره انسانی جمعیتلر
آراسنده بویوک فرقلر واردر. فقط ماده غیرعضویه بی ماده
ذی حیاتدن یا خود حقیقی حرکتی مجرد میخانیکدن تفریق ایدن
مسافهده غیر قابل مرور کبی کورونمیورمی ؟ حالبو که ظاهرأ
بر لرندن آپری کورولن بو عالملر آراسندهده اتصال و تمادینک
وجودی کیتد که تأسس ایدیور. بناء علیه بوتون اشکالی
آلتنده وجود ایله علمک تطابق و توافق استقبالك تاممله ساحه
فعله حیقاراجنی احتمالی نهدن رد ایتلی ؟

علمک تکمیل مختراعاتی ایچنده هیچ برینک طبیعت بشریهده کی
مطالبات معنویه به تقابل ایتمه دیکی و بو مطالبات علمک خارجنده
و فوقنده اولدینی ایچون عام مستقبلك، اونلری تطمین ایده میه جکی
ادعا اولونیور.

فقط بو اعتراضه یا کاش بر قیمت ویریلیور. بر طاقم محقق
حقیقتلره دسترس اولمالری عالملرک مفکره لرنده صاحب صلاحیت
اولدقلرینه دائر بر حس، بر امنیت حسنی تولید ایتمشدر. بوندن
بویله بوتون فعالیت ذکائییه بی هپ بو اولچویه تطبیق ایدیورلر.
اونلره توافق ایتمه ن تحریاتی بهوده و غیره شروع بولیورلر. عالملر
بزم وسائط و قوفملره قابل تألیف اولامایه جق بر طاقم نتایج مطلقه بی

اسکیمی کبی اخبار و اعلاندن بوکون توقی ایدیورلر . هر علمک نسبی اولدیغنی سویلیورلر . فقط بو افاده یی حقیقی مناسیله آکلامق اقتضا ایدر . بوندن علمک مشغول اولدیغنی ساحه نك خارجنده باشقه بر ساحه ، بر «مطلق» ساحه سی واردر ، باشقه دورلو علملر بو ساحه ایله اشتغال ایده بیلرلر معناسی حیقارلما ملیدر . بالعکس بو افاده علم ایچون قابالی اولان بر ساحه یه کیرمکدن ذکای بشری منع ایدر . چونکه برشی علم ایچون ناقابل ادراک ایسه بو موضوعک باشقه بر احکام و قواعد ایچون ده غیر قابل ادراک اولدیغنی اولویته آشکاردر . بناءً علیه علم کندیسنه خاص بر وقوف و صلاحیت حسیله متین وقوی بر صورتده زرده : بن بیلورم ! دیرسه بو مفکره بشر ایچون واردر دیمکدر . زرده علم : بیلورم ! دیرسه : کیمسه بیلورم ادعاسنده بولونماسون ! دیمکدر .

بناءً علیه عصری علم ظاهرآ دها متواضع کورونمکله برابر دینک سر بستجه انکشافنه عقیدوی علمدن زیاده مساعد اولدیغنی آشکار برشی دکلدر . علم نقطه نظرندن دین آنجق بر طاقم کبی تلقیلرک بر هیئت مجموعه سندن عبارتدر . چونکه دین ، علمک آنجق شکلی اکتسا ایده بیلیر . مع مافییه بوده اونک تمامیتی ایچون تهلیکه سز برشی دکلدر . ناصل که اسقولاستیکک مثالی بونی پک اعلا کوسترر . دینک اساس باطنیسنه کلنجه بونلر شبهه یوق علم نظرنده یکانه شایان قبول اولان اوبرقتیف حقایق تجربیه تشبیه ایدیه من . علمک حدودلری

خارجنده ادامه ایدلمک ایسته نیلن شیئک باشقه بر علم اولمایوب
بر اعتقاد اولدیغی ادعاسی کافی دکلدر . بر اعتقاد علم نقطه
نظرندن حائز قیمت اولا بیللمک ایچون هم وقته لرك تدقیق
ومشاهده سی اوزرینه مؤسس اولمالی هم ده علمک استقامتی جهته
متوجه بولونمالیدر .

علمک کندیسنه براقیر کی کوروندیکی ساحه ده محصور
قالان اعتقاد دینی، بوارده بیله کندی استقلالنی وحریت انکشافنی
تأمین ایده مز . علمک هر ترقیسی اوننی تهدید ایدر . علمک
موجودات حقنده ویردیکی ایضا حائده کی نقصانلری دین
کمال اندیشه ایله تعقیب ایدر؛ شو طرفده بر چاتلاق پیدا اولدیغنی،
اوته طرفده بر بوشلق دولدیغنی کورور . کندیسی ده توافق
وتطابق ایچون کوسه تردیکی غیرت مفرطه ایله کندی علمینده
بر مقایسه یه میدان آچار . چونکه دین، علمک قطعی وغالبانه مشی
وحر کتته قارشى بر طاقم عدم قطعیتلر وقور قاقلقلر عرض ایدر .
آرتق دین وقتیله بویوک بر استناد کاهی اولدیغنی حالده بو کون
آنحجق مؤمنلرك زهد وتقواسی ومخیله سی طرفندن اوزرینه بعض
حقیقت الوانی کیدیرلمکه اوغراشیلان بویوک بر کله دن عبارت
قلمش برشی کی کورونور .

ایشته دین، علمک ارانه ایتدیکی بوشلقلردن استفاده ایتمک
ایسترسه معروض قاله جنی تهلکه لر بونلردر . مع مافیله بر چوق

علمایه و فیلسوفان کوره بویتهلکه لر حقیقی کلد ر لر . علمی دینه
معارض کی ظن ایتکلری ایچوندر که دینی تهدید ایدیور لر .
حالبو که بو بریا کیش فیکردر . علم و علمک شرایطی حقیقه
بو قدر محاکمه یوروتوله جک یرده اک مهم نتایجندن بعضیلری
تدقیق ایدیلسون ، کوروله جکدر که علم کنیدی حدودلری
داخلنده بیله دین استقامتنه متوجهدر . بو طرز رؤیتی تدقیق
ایتمک ایجاب ایلر .

علمك دینه متوجه كې نظر ملاحظه به آلماسی

علمده، اكثر يا ماديتپرستك و طبيعتپرستك شهرتي بولونمقله
برابر بر چوق فيلسوف و علما وارد ركه علمك اصوللری
و محتویاتی دینك اساسلری ایله تعارض ایتدیكنی انكارده اصرار
ایدرلر. حتی اچلرنده بمضیلری، اسقولاستیکك دین ایله علمك
منشأده فرقی، فقط استقامت اعتبار ایله عینی نقطه به متوجه
ایکی طریق اولمالری حقنده کی نقطه نظرینی ادامه ایتمكده بیله
بر بآس تصور ایتزلر و علم حاضر ك مسلكلرنده عقاید دینه نك
مقدمات ابتدائیه سنی کورورلر.

بعض علما بو کونکی تکاملچیلک مسلکینده عقاید دینه نك
شخصیت الهیه، خلق و ایجاد کائنات، متمریت دعا و ابدیت
روح حقنده کی تأمیناتنك علامتلینی کورورلر [۱]. ممتاز بر
حکمت شناس عصری علمك نتیجه حکمی اولمق اوزره انجیلک
« پاتر » نی و خرسقیان کلیسالیرنك آمنت سنك اساسلی نقطه لرینی
کوستیر [۲].

مع مافیله، عمومیتله بو کون علمده دها دولامباچلی بر یولدن
دینه بر مدخل آرامقده درلر. مناقشه، علمك حدود لری تعبیرینك
ماهیتی و واضح معناسی نه اولدیغنی تعیین نقطه سنده جریان ایدیور.

Armand Sabatier: La Philosophie de l'effort [۱]

Sir Oliver Logde: The Substance of Faith [۲]

علمك حدودلری اولمق، اورادن اوتوده هیچ برشی بولونمادیغنی صورت قطعیه ده رد وانكار ایتك دیمکمیدر؟ علم اوحدودلردن اوتوده برشی آرامقدن، برشی تصور ایتكدن بزى صورت قطعیه ده منع ایدیورمی یوقسه بو برنسی رد وانكاردن، آرسطونك دیدیكى كبی، بر محرومیتدن می عبارتدر؛ مالك اولدیغمز بر شینك تضمن، دعوت و ایجاب ایتدیكى مالك اولمادیغمز، محروم بولوندیغمز بر شیمیدر؟

کندیلرله مشغول بولوندیغمز علمایه کوره علمك حدودلری تعبیری مفکره بشر ایچون، علممزی مکمل و تام بر بیلکی حالنه کتیرمك اوزره لازم اولان بر وقوفك فقدانی تضمن ایدر. علم کندی کندیسنك کافی اولمادیغنی بك اعلا ادراك ایدر. علمك پرنسپلری بر طاقم منفی مفهوملردر، محتویاتلری ده غیر معیندر. مفکره بشره بر شینك ساده جه شو اولمادیغنی و بو اولمادیغنی او کره تیلدیكى زمان مفکره نك او شینك نه اولدیغنی دوشونمه سی غیر قابلدر. بناء علیه وقوف علمی فوقنده بر وقوف بولوندیغنی احتمالی احاطه ایدن شی علمك خارجنده بر فعالیت روحیه دکل بالذات علمدر. پاسقال : « عقلتك صوكتك حرکتی کندیسنك فوقنده نامتناهی بر چوق شیلر بولوندیغنی تسلیم ایتكدر » دیور.

بر کره، علمی، عمومی اصوللر. و روحی اعتباریه

نہدن دولایہ دینہ معارض و مخاصم عد ایتلی ؟ علم ، حادثاتی قوانینہ منقاد بولوندر مرغہ چالیشیر . یعنی تحول ایچندہ انتظام و ثباتہ ، ترتیب و نظامہ ، منطقہ ، ذکایہ تابع بولوندر مق ایستر . علم بر طاقم بسیط و عمومی قانونلر آرار و تفرعات قانونلرینک کرفتککنی و تنوعنی بو عمومی قانونلرہ ارجاع ایتک املنی بسلر . بوندن دولایہ دنیایی بر و آھنکدار یعنی کوزل بر اثر عد ایتکہ میالدر . فی الحقیقہ ، یالکیز بر فضا ، اوقلیدک کوستردیکی بزم فضا منر ، حقیقی حیزک بوتون خواصنی ایضاحہ کافیدر . تک بر قانون ، نیوتون قانونی ہیئت عالمنک بوتون حادثہ لرینہ حاکمدر . حکمت طبیعیہ یدہ احتمالکہ ایکی قانون اصلی ییشیر : قوتک بقاسی و تاثیر اقل قانونلری . علم وحدتہ متوجہ و متمایلدر و وحدتی بولور : بو حالده علم اللہہ دوغر و کیدیور دیمک کیفی بر سوزمیدر ؟

فقط عینی زماندہ علم بو غایہ یہ واصل اولامایہ جغنی تقدیر ایدر . فی الحقیقہ علمک اساساتی تجربہ نک مسامحہ ایلہ کچیشدیردیکی بر طاقم فرضیہ لردن عبارتدر . علم یالکیز : شیمدی یہ قدر هیچ بر نظریہ وقعہ لر واسطہ سیلہ یاپیلان قونترولہ بو قدر موفقیتلہ مقاومت ایتہ مشدر دیہہ بیلیر . یوقسہ بو فرضیہ حقیقتدر دیہہ منر . علمک بر فرضیہ اعانہ سیلہ طبیعتی استجواب ایتکدن عبارت اولان طرز و قوفی دہ اوکا بو کون ایچون کافی کلن بر طاقم ایضاحات بولماسنہ خدمت ایدر . کافی عد ایدیلن بو ایضاحاتی

ضروری و قطعی ایضاحات حالته قلبه علمك اصولی مساعد
دكدره. مع مافیه البته مثبت و مطلق بر طاقم ایضاحات ده و اردر.
علم بو ایضاحاتی ویرمكدن عاجز اولدیغنی مشاهده ایله برابر
بزه او ایضاحاتك وجودیغنی ده تأمین ایدر.

میخانیک دنیان فلسفهیه نظراً [۱]، اجسامك خواصی
واضح و مثبت بر پرنسیپ ایله، ماده و حرکت واسطه سیله ایضاح
اولونور. بوگون بوتون حادثاتی ایضاح ایچون میخانیک نمونهك
استعمالنی ترویج ایدنلر آراسنده بیله او تحیل ایتدكلی حرکتلی
کافی درجه ده قوتلی آلتلرله حس و ادراك ایده بیلدکارینی ادعا
ایدنلر پك آز اولدیغنی اونو تاممالیدر. اونلر بو « حرکت » ی
قوانین حادثاتی بولمق و شرح و بسط ایتك ایچون مالك اولدیغمز
اك موافق بر تمثال مقامنده استعمال ایدرلر .

فقط حکمت شناسلردن برچوعی بو تمثالی پی فائده ،
بر طرف ایدلمسی قابل، ساده جه بر یاردیمچی عد ایدرلر. وظیفه سی
بیتمجه علمك بوکا احتیاجی قالمایه جغنی سویلرلر. اونلره کوره،
قابل تدقیق و مشاهده اولان حادثاتك هیئت مجموعه سنی حرکت
اساسنه ارجاع ایتك تشبیهی زمانمزده کی میخانیک متخصصلرینك
کیتدکجه دهها اینجه و گرفت ایجادلرینه رغماً موفقیتسز لکله

[۱] پوانکاره L. Poincaré : عصری حکمت طبیعیه

. La Physique moderne

نتیجه نیشدر . حقیقی توحید یولی ترمودینامیک طرفندن
چیزلشدر . سوکره بوده انرژی تیک énergétique علمنه منقلب
اولشدر . بو علم ایسه موجوداتک طبیعت و ماهیت اصلیه لرینی
بر طرفه برافهراق اونلرک یالکیز اولچولمسی قابل تظاہراتی
پیش ملاحظه به آلمق صورتیله تأسس ایشدر . اولچولان شی
حیزمیدر؟ حرکتیمیدر؟ یاخود باشقه بر شیمیدر؟ بورالرینک
هیچ اهمیتی یوقدر . اولچولر قانونلری بولمسه ، نظریه لر بنا
ایتمکه ، بر طاقم اساسلر استخراج ایلمکه کافیدر . بو سایه ده
معلوم اولان حادثه لر تصنیف اولونه بیلیر و استنتاج طریقیه
طبیعتیه یکی یکی سؤاللر ایراد ایدیله بیلیر . دها فضله ایسته نه بیلیر؟
انرژی تیک ، علمک صرف تجربی و علمی اولان قسمنی آلهرق
وما بعد الطبیعه به عائد، غیر قابل تحقیق بوتون طور طولری آلهرق
علوم حکمییه مک شیمدی به قدر طانیدینی اک مکمل بر شکه
واصل اولشدر .

انرژی تیک علمنک یکانه موضوع اولهرق قبول ایتدیکی
بوقوت énergie نهدر؟ بونک حقنده آنجق منفی رفکری واردر .
بوقوت نه حرکتدر ، نه ده تدقیق و مشاهده ایتدیکمز مشخص
شأیتلردن بریدر . بزده اکسیک اولان بر وقوفک اشارتیدر .
طرز تحوللرک بوتون انواعی انرژی تیک واسطه سیله احاطه
ایده بیلیمک قابلدر . یعنی یالکیز موضعی حرکت دکل اصل فیزیک
حرکتلر یعنی خواص و ترکیبات تحوللری ، آرسطونک فساد و تغیر

دیدیکی شیلرده آ کلاشیله بیلیر. فقط بو امکان، حادثاتک آنجق
شکلی حقنده وارددر. بو شکلک کندی باشنه هیچ بر خاصه
حکمییه سی موجود اولمادیغی ایچون اونی ارئه ایدن دستورلر
— حادثه لر دیگر طرفدن اصل حکمی مشابتهت واختلافلرینه
یعنی کیفیتلرینه کوره تصنیف ایدمزلرسه — غیر قابل
استفاده اولورلر. بناء علیه عالمک نظرنده، ریاضی معاملهنک
وحدت وعینیتی آتنده بو کینی فرق مسئله سی موجوددر.
کیفیت فکری ایسه نهدر؟ علم نقطه نظرندن بونک منفی برشی
اولدینی آشکاردر: بو، تدقیق ومشاهده نک تحلیله تودیع ایتدیگی
بویوک کلک لک اوله بر شرطنک فیکریدر که او شرط بویوک لکه
ارجاع اولونه ماز. مع مافییه عینی زمانده بر شأیت فیکریدر؛
صرف بر رد وانکاردن عبارت دکلدر. وارلغک تجربه محسوسی
وعلمی تجاوز ایدن بر صفحه سی حقنده بالذات علم طرفندن
وقوع بولان بر اشارتدر.

بوکا بکزر نتیجه لر بیولوژیدن ده استخراج ایدیله بیلیر.
بوکون همان همان صورت عمومیه ده تعمیم ایتمس بر فکره کوره
حیات، ادامه سی ایچون کندیسنه خاص اولان بر قوت وفعالیت
استهلاک ایتمورسه بیله ساده جه حکمی وکیمیوی بر طاقم قوتلره
ارجاع اولونه ماز. بوفیکر اکثریا او قدر صریح ومثبت تعبیرلرله
افاده اولونور که بیولوژینک ساحه سی موجوداتی بیلیمک

خصوصنده حکمت طبیعیہ ساحہ سندن دہا کنیش کبی کورولور۔
فی الحقیقہ یا الکز حیاتک وار اولدینی و صرف بر مقانیزمہ دن
عبارت اولمادینی بیلند کدن فضلہ تعریفی ده یا پلمتده در : حیات
بر موافقت متقابلہ ، بر سلسلہ مراتب ، اجزاء و کل آراسنده
بر تساند ، غیر متجانس عناصرک توحیدی ، بر فکر مبدع
ومدیر ، محیط ارانہ ایتدیکی مشکلاتہ مبارزه ایدہ رک و بر طاقم
منابعدن استفادہ ایلہ یہ رک معین بر عضویتی ادامہ ایتک ایچون
صرف ایدیلن غیرت دیہ تعریف اولونیور۔ بوتون بوتعریفات
مثبت بر معنایی ده حائز اولدقلمی کبی عینی زمانده میخانیک
فوقنده بر معنایی ده حائزدرلر۔ بونلر حقیقہ علمی عدا اولونورلر سه
علمک بزى کندی کندیلکنندن ، اصل خارجی حادثات
عالمندن باشقہ بر عالم ایچنہ ادخال ایتدیکی نتیجہ سی قولایلقاہ
چیقار۔

فقط بوتعریف و دستورلری ، مثبت اولان جهتلرنده حقیقہ
بر علمی معلومات عد ایتک خطادر۔ بو معنا ایلہ اونلر بر
استعارہ و تشبیهدن عبارتدرلر ، شعور مزده حیاتک مشاهدہ سنہ
مربوط بر طاقم حسیاتدن استخراج ایدلمشالردر۔ بیولوژی
متخصصلرینک شأیت ایچندن حیاتی نامنی ویردکلمی بر صنف
حادثاتی چیقاروب آلماری ایچون برر علامت ، برر دستور ،
برر اشارت نقطہ لری خدمتی کورورلر و اونلرہ حیاتی وصفی
طاقارلر۔ ناصل کہ قوت ، کتله ، جاذبہ ، عطالت تعبیرلری ده بر

حکمت شناسه ، حکمی وصفی و یردیکي حادثاتی اورادن کسوب چیقارمق ایچون خدمت ایدولر . فقط روحی تمثالر حکمت شناسلر طرفندن ریاضی تمثالره همان همان غایت صحیح بر صورتده قلب ایدیله بیلمش اولدینی حالده حیاتی تعریف ایدن تعمیرلر بر بیولوژی علمی نظرنده سوبر کتیف بر معنا محافظه ایتشلردر . بونک ایچوندرکه صرف علم نقطه نظرندن اونلرک معناسی منفیدر . حیاتده بر وصف ممیزی اولان حادثاتک فیزیک میخانیکیمه ارجاع ایدیله میسه جکلرینی ، بر جهتدن غیر میخانیکي اولدقلرینی افاده ایدرلر .

مع مافیہ حیاتک حتی علمی فکری بیله ساده جه بر نفی وانکاردن عبارت دکلدز . حیات فکری مجهول بر شینک تصدیق وتأمین ایدیله سیدر . او شینک نه اولدینی بزم او بر کتیف تفحصاتمزدن قاچمقله برابر تظاهراتی ادراک ایدهرز . بو بر شینک ترس طرفیدر . شبهه سزکه اونک برده یوزی واردر . علمی نقطه نظرندن غایت مؤثر اولان بو منفی مفهوم — اکر حقیقتده اونک آلتنده مثبت بر مجهول بولونمادینی فرض اولونه جق اولورسه — اورته دن زائل اولور و یردیکي نسبی ایضاحاتده میدانن قالقار .

ذی حیات انواعک منشائی مسئله سنک تدقیقی بو کون بوتون علمه حاکم کبی کورونن بو نظریه نک ، تکامل نظریه سنک انکشافنی ایجاب ایتدی . دینی عد ایدیلن اعتقادلردن بو نظریه بی

تفریق ایدن فرقلر اول امرده ذهنلری بو نظریه نك او اعتقادلره
هر جهتجه ضد اولدقلرینی دوشونمکه سوق ایتدی . آدین :
عنایت ربانیه ، خلق و ایجاد ، ذکا ، حریت تضمن ایتدیکی
ایچون تکامل کلمه سی آنجق بر مقابله ، کور بر مجبوریت
و ضرورت ، مادیتپرستک افاده ایده بیلیر دنیلدی .

حالبوکه بالذات علمک بو نظریه حقنده یوروتدیکی تنقید
چوق کچمه دن اشبات ایتدی که تکامل فکری یکنظرده تحیل
اولوندینی کبی ساده ، واضح و صریح دکلدی . ایچنده بر چوق
مغنا و واردی و هر حالده فرض اولوندینی کبی خلق و ایجاد ،
حریت و ذکا فکری زینی سعادته جه رد و انکاردن عبارت
بولونماوردی . علمادن و فلاسفه دن بر قسمی تکامل نظریه سنگ
دنیا به بر وحدت ، بر اتصال و تمادی ، بر حیات ، بر ولودیت ، بر
آهنک ، بر استقامت مشترکه کتیردیکنه و انواعک ثابت و غیر
متحول ظن ایدلمسی فیکرنده بونلرک هیچ بولونمادیغنه دقت
ایدهرک تکاملجیلکک دینی فیکرلره معارض اولوق شوپله
دورستون دنیا وانکشافنه دائر اشکال اصلیه نك هیچ تحول
قبول ایتمز تعددی حقنده کی عنعنوی اعتقاددن زیاده دها معظم
و بر صانع الهی به دها لایق بر فیکر ویردیکنی ادعا ایتمشردره
دوغروسی آزانیرسه بو تفسیر نظریه نك معنای علمیه نك حدودی
خارجنه چیقار . فقط مبالغه به دوشمه دن دنیه بیلیر که تکامل
حقنده کی فیکر علمی حیات یا خود قوت فیکرندن زیاده حد ذاتنده

ناقص بر فکردد، بر رد وانکار در که بر مفهوم مخالف اوله رق
برده تصدیق ایجاب ایدر .

بوکون مثبت کبی کوروندیکنه نظراً نباتات و حیواناته
نوح دنیلن شی هیچ دیکشمز وابدی بر شکل وجود دکلدر .
داروینه شویله بویوک بر اعتراض توجیه ایدیولردی : بر طاقم
انواعک اورنه دن قالدیغنی کورمیورز، فقط نیچون یکی انواعک
تولد ایتدیکنی کورمیورز؟ بو اعتراض شیمدی ازاله ایدلمشدر .
مجر بلر، آنی بر تحویل طریقله یکی نوعلر یاراتمشلردر . بونوعدن
آزچوق فرقنی برچوق نوعلر تولد ایده بیلیور . بناءً علیه
اساس اعتباریله انواع موجوده نک هپسنگ تکامل طریقله وجود
بولدیغنی تلقیسنه مانع اوله جق برشی قالماشدر .

بوفرضیه نک معناسی نهدر ؟

تکاملجیلک بالضروره تنوعاتک منشائی مسئله سنی تولید
ایدیور . شیمدی یه قدر بومنشأ حقنده تکاملجیلک قبول عامه یه
مظهر اولمش چاره حللر بولاماشدر . باشلیجه ایکی تمایل آراسنده
اهتراز ایدوب دوریور . بونلرک هر ایکیمی ده برطاقم وقعه لره
وتجربه لره استناد ایدیور . بونک ایچون ، بعض ارباب علم
بونلری تألیف و مزجه چالیشیورلر . داروینک نقطه نظری
تخطر ایتدیرن بوتمایللردن برینه کوره ایلمک تحول تخمده وقوعه
کلیر . بوتحولاتدن بدضیلری محافظه اولونور، چوغالیر ، ثابت
نمونه لر تشکیل ایدر . لامارک قبول ایتدیکی دیگر نقطه نظره

کوره تحولاتك اسباب اصلیه سی محیطك تأثیری و محیطه توافق
ایتمك ایچون موجوداتك صرف ایتدیکی غیرتدر . بو ایکی نقطه
نظرك توحیدی عقله بك ملایمدر . چونکه تخمده تعدیلات
فکری محیطك تأثیرینه مانع اولمایه جنی کی محیطك تأثیری
فکری ده تخمده تعدیلات وقوعی فکرینه مانع دکلدر . بعض
تجربه لرله ثابت اولدیغی وجهله محیطه توافق کیفیتیه بولد حجره لرك
محصولاتی اوزرینه اجرای تأثیر ایده بیلدیکی کی تخمده برتحول
وقوعی ده شرائط وجوده توافق مجبورتی ایله امتزاج ایلیه بیلیر .
عجبا بو ایضاحاتده استعمال اولونان مفهوم لرك علماً برر
مثبت مفهوم اولمالری قابل ادعایمدر ؟

تخمده تحولات مسله کی بو تحولاتی یا برنوع کنندی کنیدیکنندن
وجود بولمه صورتیه یا خود اولجه مخفی برحاله بولونان برطاقم
اوصافك بعض احوال و شرائط تأثیری آلتنده انکشافی کیفیتیه
ایضاح ایدر . یا خلق و ایجاد یا فطرت : ایشته تکلیف اولونان
فرضیه لر .

محیطك تأثیرینه قارشى عکس العمل مسله کی بر موجود
ذی حیاتك یا خارجی بر تأثیرك مطرد بر فعل و عملی آلتنده معین
برتمایل اکتساب و اظهار ایتمك یا خود شرائط خارجییه توافق
ایده جك صورتده کنندی کنیدیسنی تعدیل ایده بیللمك خاصه سنی
تضمن ایلر .

تعدیلاتك نسبی بر تثبیتی کیفیتنه کلنجه ، بو ، موجود ذی حیاتك

یا کندی کندیکندن یا خود بالنسیه ثابت بر محیطك تاثیریه
اکتساب ایتدیکی اعتیاده تشبیه اولمقدمه در .
فقطظواهره رغماً ، خلق و ایجاد ، توافق و تطابق ، محافظه
و بقا مفهومی بوری بوراده ، هیچ دكسه علم نقطه نظرندن تمامیه
مثبت بر معنایی حائر اولمقدن چوق اوز اقدر لر . چونکه بو مفهوم مرك
محتویاتسنده مثبت اوله رق بولونان شی سو بر کتیدر ، غیر قابل
تعریفدر ، علمی صورتده بسط و ایضاحه قابلیتسنز برشیدر . بو
مفهوم لر ذی حیات انواعك تشکلی بر ترکیب کیمیوی یا بغه
بکزه ، یه جکینی افاده ایدر لر . حقیقنده بونلر انواعك غیر متحول
اولدق لر ی نظریه سنده مندرج بولونان مفهوم لر ه نسبتله علمی
اسانندن ده اوز اقدمه در لر . اومسلکده کرك عالم ذی حیات کرك
عالم غیر عضوی معین و غیر متحول ، مقداری محدود عناصردن
مرکب ایدی . بونلرک مختلف صورتلرله ترکیبی صنوف آراسنده کی
سلسله مراتبی وجوده کتیریوردی . حالبوکه عالم نباتات ایله
عالم حیوانات یالکز کندیسنی ترکیب ایدن فردلرک هر برنده
دکل هیئت مجموعه سنده دخی یا شایوب تکامل ایدنجه آرتق بونلر
مادی بر قوللقتسیونه ، ثابت و متجانس وحدتلردن مرکب بر
مقدار محدوده آنجق ظاهرأ بکزر لر . بونلرده تحول جذری بر
شی اولق اوزره تالی ایدلمکده در . علمك استناد ایتدیکی معین
و ثابت اساسلر ایسه آرتق یالکز موقت و محتمل برشی اولیور لر .
بو مفهوم لر ، میخانیک نقطه نظرینی تجاوز ایتدک لر ی جهتله عام

نظر نده بر طاقم رد و انکار لر دن و بر مسئله نك افاده سندن عبارت در لر . شعورك كندى افعال و حرركاتى حقنـده و يردىكى ايضاحاته مشابه بر ايضاحات فكرينى تلقين ايدر لر . قبول ايديلن دستور لره كوره ، مخلوق ذى حيات حياتى ادامه و بسط ايتمك ايستر . بوكا موفق اولمق ايچون ده اطرافنده كى احوال و شرائطه كوره تحول ايدر و كندى كنديسى تعيين و ايجاب ايلر .

بو ايضاحاته على العاده علت غائيه ملاحظه سـنه مستند *téléologique* ايضاحات دنيلير . نافذ نظرى بر فيلسوفه ، بر غسونه ، كوره [۱] بو ايضاحاتى وقعه لر له هم آهنگ بر حاله قويمق ايچون اولرى كرك ميخانيكىمك كرك علت غائيه ملاحظاتنك فوقنده اولمق اوزره تصور ايتمك لازمدر . علت غائيه ملاحظاتى عالم نباتاتى عالم حيواناتك و سوق طبيعى يى ذكانك آشاغى طبقه سى عد ايتمكه سائقدر . حالبوكه بونلر حقيقتده عيى فعاليتك مختلف استقامتله متوجه اوچ انكشافندن عبارت در لر . مختلف استقامتله زنكين و متنوع بر تحصل كيفيتى كندى كنديلكنندن خلق و ايجاد فيكرينه اولدن تصور ايدلمش و ساحه فعله ايصال تا يخنه حاكم بر غايه فيكرينه اولديغندن زياده توافق و تقابل ايدر .

اسپينوزانك حيات حقنـده كى مسلكنى تحظر ايتديرن بو نقطه نظر لر نه اولورسه اولسون ، شوراسى غير قابل اعتراض كى كورونور كه بيولوژينك اصل مفهوملى علمك فوقنده

بر شیلردر و بناء علیه علم نقطه نظرندن بونلر آنجق برر منفی
مفهومدن عبارتدر .

فقط بوندن ، اونلرک مثبت و سوپژ کتیف معنالرینی علمک
نی فائده ، خیالی و صرف لفظی برشی دیه بر طرف ایتسی لازم
کلز . چونکه بو تلقیلر صرف کمی ، صحیح و اوپژ کتیف اولور لسه
تکمیل خصوصیتلرینی غائب ایده جکلر وارباب علمه تحریاتلرنده
و توحید و ترکیبلرنده رهبر اولابیلیمک خاصه سندن محروم
قاله جقلردر . قانت بعض پرنسپلرک بزه حقیقی هیچ بر وقوف
ویرمدکاری جهته برانشا قیمت و قابلیتندن محروم اولقله برابر
حادثاتی تصنیف ایتمه ، تجربه بر ترتیب ایلکه زمین احضار
ایتدکلرندن دولایی — طبیعتک حقیقی بر سعی و عملنی صادقانه
تمیل و ارئه ایدیورلر مش کبی — بر ترتیب و تنظیم قیمتنی حائر
اولدقلرینی سویلیوردی . بو مسلك بو کونده بیولوژییه قابل
تطبیق کورونمکده در . حالبوکه بو ، بزه علمی ، وسائط تفحصاتی
تجاوز ایدن بر شائیه آصیلمش قالمش بر وضعیتده کوستیر .

بو نقطه نظر دن علوم معنویه بالخاصه معنیداردلر .

بو علوم ایکی صورتله تلقی اولونمقده در : صرف مثبت بر علم اوله رق
یا خود برر قانون و قاعده علمی اوله رق sciences normatives
قاعده علمی اوله رق تلقی ایدیلر لسه حیيات بشریه نک
اساسات مدیره سنی محتویاتلری ایله دوغرودن دوغرویه بزه

تأمین واعطا ایدرلر . بو اساساتی علوم حکمیهدن ایسته مک
بیهوده در . قاعده علملری انسانه ، شخصیتک انکشافی ، وظیفه ،
سعادت ، فرد ایله هیئت اجتماعیه نک اشتلافی ، عدالت ، منفعت
عمومیه ، تساند ، شعورلرک اتحادی کبی برطاقم غایه لر عرض ایدرلر
یا خود بو غایه لری قبوله بزى اجبار ایدرلر . حالبو که بونلرک حد ذاتنده
تام اوله رق تصور ایدلمش اک صوک برطاقم پرنسیپلر اولمادقلری ، یالکنز
خصوصی برماهیتده برطاقم مسئله لر ارئه ایتدکلری و بومسئله لری
یالکنز تجربه واسطه سیله حل ایتمک قابل اولمادینی آشکاردر .

بعض کیمسه لره کوره بو غایه لر نامتناهی ، اکمل ، لاهونی
اوزرینه آچلمش بر نظارتدن عبارتدرلر . اکر بویله اولسه
ایدی علوم معنویه افکار مدیره لریله دینه حقیقی بر مدحل
تشکیل ایدرلردی .

باشقه بر مکتب ، علوم معنویه بی سائر علومه دها . صیق بر صورتده
تشبیه ایدر . تظاهرات اخلاقیه و اجتماعیه سنده نظر ملاحظه یه آلمان
انسانک بر تاریخ طبیعی حالنه کتیرمک ایستر . علوم معنویه
افسانلرک افعال و اعماللرینی سبیلرندده ، طرز اجرالرنده
تدقیق ایدرلر . ناصل که علوم حیاتیهدده حیوانک وظائفی و اشکال
موجودیتی ایله مشغول اولورلر . عملی احکامه کلنجه بو تلقیه
کوره اونلر علمک تطبیقات ایدرلر ، فقط علمه داخل دکدرلر .
فی الحقیقه هر علم ، علم اولق صفتیله ، صرف نظریدر . تطبیقات
یا علمدن اول یا صو کره کلیر ، فقط علم ایله قاریشماز .

بوصورتله آ کلاشیلیرسه علوم معنویه دین ایله هر دورلو
رابطه یی قیرمه نك غایت امین بر چاره سنی بولا بیلیر
دیمکدر. اوده صرف نقل و حکایه وادیسندن آیرلما مقدر .
انسانلرک ادوار مختلفه ده عدالتدن ، سعادتدن ، وظیفه دن ،
حقدن ، شخصیتدن ، تساندن یا خود شعور مشترکدن شو
یا خود بو معنارله بحث ایتش اولدقلرینی مشاهدده ایله اکتفا
ایده رک بومفهوملرک منشائی و معنای حقیقیسی نه اولدقلرینی ،
قیمتترینک نه دن عبارت بولوندیغنی هیچ صوروشدیرماز . فقط
بویله نقل و حکایه ایله اکتفا ایدن بر علم اصل علم دکلدرد .
علوم حکمییه مشابه اولمق ایچون حادثات معنویه نك علمی ده
ایضاحاته کیریشمک اقتضا ایلر .

علوم معنویه بو کون عمومیتله شعورک حیاتی و حیات
اجتماعیه یی صرف فیزیک و مادی اسباب ایله ایضاح ایتمک فکرنده
دکلدرد . پسیقولوژی ، اخلاق ، سوسیولوژی ، کندیلرینی
ماده نك علملرینه باغلایان رابطه لر ی قیرمادن کندیلرینه خاص بر
برطاقم پرنسپلر ادعا و طلب ایدرلر . بناء علیه حادثات معنویه یالکیز
حیات بشرک فیزیولوژییه و حکمت طبیعییه عائد شرائطی ایله
دکل ، شعورک شرائطی ، ذکانت و اراده نك خواصی ، حسیاتک ،
تمایلاتک ، افکارک تأثیری ، فردیت ، سعادت ، وظیفه ، مساوات ،
حریت ، عنعنه ، شعور مشترک ، تساند ، انسانیت ، عدالت ، آهنگ ،

ترقی ، عقل ، الخ . بر طاقم فکر لک خصوصی روللری کبی
 اصل معنوی اولان اسباب ایله ده ایضاح اولنه جقدر .
 بو اساسات نه لردر؟ علمی نقطه نظر دن بونلر بر انکار دن
 عبارتدر . بونلر بر طاقم سو بڑ کتیف خیالت لردر که ذکامزک
 بیلمدیکی و حد ذاتلرنده نه اولدیغنی بیله میه جکی او بڑ کتیف سببلرک
 یرلرینی طوتار لر . بو کبی اساسات دن استخراج ایدیلن ایضاحاتده
 صریح صورتده بولونان شی موضوع بحث حادثاتک المزدہ کی
 مؤثر اسباب ایله ایضاح ایدیله مدکلریدر . بر منطق معرفتی ایله
 ایشه بر طاقم فکر لر ، غایه لر ، قابل ادراک اولامیان هیئتیلہ بر حیات
 ذی شعور قاریش دیر رز ؛ بوسیال شیلره بر دستور ا کسا ایدہ رز ؛
 بونلری بر نوع میخانیککی قوا و موجودات حالنه کتیریر ،
 و مؤثر بر سبب ایملر کبی قوللانیرز . آرتق کندی میزی علمی
 بر ایضاحات ویرمش ظن ایلر ز . فقط بو قبیل ایضاحاتک معناسنی
 و قیمتنی علمی بر صورتده تعیین ایتمک ناصل قابل اولور ؛ حیات
 معنویہ ، ترقی یه تمایل ، یکیدن یاراتمق و طبیعتدن ایی یایمق ادعاسی
 نرہ دن کلیور ؛ نه ایستور ز ؛ نرہ یه کیدیور ز ؛ بوتون بوممکن
 شیلری ضروری یه ، بو غایه کمالی حقیقی یه ، بوتون بومستقبل
 محتملی معلوم و موجود شیلره تنزیل ایتمک شعوری آخج بر قوه
 مغضله کبی تلقی ایتمک دن باشقه بر معنا فاده ایتمز . او حالده ، شعورک
 ویردیکی ایضاحاتک نه قیمتنی قابلور ؛ ذاتاً کندی لری خیالی اولان
 بر طاقم حادثاتک ینه خیالی بر طاقم ایضاحاتندن عبارت اولمایور لر می ؛

صرف علمی نقطه نظر دن بوفکر لر بر انکار دن، میخانیکی
 ایضاحاتک امکاتی انکار دن عبارتدر . فقط بوراده ده ، حتی
 بالخاصه بوراده بو انکار لک غیر تام اولدیغنی و بو انکار لره
 مقابل بر طاقم تصدیق لر بولوندیغنی سویله مک ایجاب ایدر . اگر
 عالمدرده ریاضیون کی پایه رق بو مفهوم لک سو بژکتیف و عملی
 معنالی نه اهمیت ویرمه سه لر ایدی بونلری زه ده قوللانه بیلیر لردی؟
 فقط اهمیت ویرمه مک نقطه سی او قدر عقللری نه کمز که مفهوم علمی
 نامنی ویردکلری شی ایشته بو سو بژکتیف معنادر . بر علم هیئت
 منتسبی، ظواهره نظراً کونش ارض اطرافنده دونیورمش کی
 محاکمه یوروتدیکی زمان ارضک کونش اطرافنده دوندیکنی فرض
 ایدرک غینی صورتله محاکمه ده بولونه بیله جکنی حتی بونک دها
 قولای و موافق اوله جغنی بیلیر . فقط بر اخلاق یا خود سوسیولوژی
 عالمی مشغول اولدیغنی سو بژکتیف ظواهری او بژکتیف تعبیر لره
 ترجمه ایتک ایسته دیکی زمان کندیسنی علاقه دار ایدن حقیقتک
 طبیان طبانه ضدی بر موقعه کیمش اولدیغنی و آرتق محاکمه
 یوروته مه یه جکنی کورور . انسانلردن، اونلرک فردیتلرندن،
 شخصیتلرندن، تساندلرندن، فردی یا خود مشترک شعورلرندن
 بحث ایتک ایچون بونلرک بر طاقم شیلر افاده ایتدکارینی قبول
 ایتک لازمدر . بو ایسه او بژکتیف بر علم نقطه نظر دن یک
 صو کو تورور برشیدر . حادثاتک بر طاقم اخلاقی و اجتماعی مفهوم لره
 ایضاحاتی صرف علمی بر اخلاقک و سوسیولوژینک ساحه شمولی

تجاوز ایدن ایضاحاته پکده ای کتم و اخفا اولونا به دن مراجعت
دیمکدر .

خلاصه ، مشغول اولدیغمز فیلسوفلره کوره ، علمک
حدودلری صرف بر طاقم نفی وانکارلردن عبارت دکلدر .
بالعکس بزم ایچون علوی بر طاقم شأیتلرک اشارتیدرلر . بو
علوی شأیتلر اولماسه ایدی علمک حدودلری بيله آکلاشلماز
برشی اولوردی . اکر عالملر ، مفهومیلرینه قابل استفاده اوله جق
صورتده مشخص بر معنا و یرمک ایستورلرسه علمک بو
حدودلری خاطره سنی مفکره لرنده آزچوق محافظه ایتیدرلر .
بناءً علیه علم قطعياً بیطرف دکلدر . اونک بوجهه استقامتی
واردر . بووجهه استقامت پک عمومی ایسه ده شعور دینیک
برر بدهت حالنده موجودیقنه حکم ایتدیکی شیلره دوغرو
اولدیغی ده آشکاردر .

بو تقدیرجه دین کیفی بر تصور و تلقیدن ، علمک احتمالکه
نظری بر صورتده خوش کوروبده حقیقتده هیچ مناسبتمدار
اولمادیغی برشیدن عبارت دکلدر . علمک کندیسسی ، فرقنده
اولمادن ، دینی آرار . ایشته دین بو صورتله کندی اساساتنه توفیقاً
سربستهجه انبساط ایتدیکی ائنده بیانات و تأییداتنک اساسات
عمومیهلری علمک مصدره لری ایله توافق ایتدیکنه واقفدر .
کندی ایشنه خادم اولا بيله جک شیلری علمدن آلوب تمثیل

ایتمکه دین غایت غیر تمکشدر . بحث ایتدی کمز ذوات علمی بر
یا بانجی یا خود بر رقیب دینه بر طرف ایتمک شو یله دورسون ،
دینلرک تاریخی و طبیعی جهتلری حقنده اک دوغرو ، اک صاعلام ،
اک تام و بناء علیه دینه دهالایق و اک مؤثر بر فکر ایدینمک ایچون
بوتون قوتلریله علمی امداد لرینه چاغر دقلری مشهود اولیور .

بر دوام قالان مشکلات

شبهه یوق که دین ایله علمک ائتلافنی بوصورتله آکلامق واجرا ایتک، قابل تصور اولان صورتلرک اک قوتلیسی، اک قناعت بخشیدر. مع مافیله بر عالمک یاخود دیندار بر آدمک وجدانی تمامیله تطمین ایتدیکی محقق عد اولونه ماز.

علمک نتایجنی، هیچ طالب اولمادن، ساده جه اخذ و قبول ایچون صرف ایتدکلری مساعییه رغماً روحیجیلر (سپریتو آلیستلر) ده علمک حدودلرینی دینه مساعد برشکلده تفسیر ایتدکلری زمان ارباب علمک اعتراضه اوغرامق تهلمکه سنه معروضدرلر. علم ایچون اصلی بر عقیده وارسه اوده زویه کیتدیکنی بیلمز اولمقدر. علم کندیسنه حدودلر قبول ایدرسه بونک آرقه سننده نه اولدیغنی هیچ بروجهله بیلمز. کرک بو بیلمدیکی شیلرک کرک بیلدکلرینک تفسیری علم ایچون نظر شبهه ایله کوروله جک برشیدر. علم کندی استقلالنه، مختاریته، بیلمه مک حقنه قارشنی غایت قیصقانجدر. دیگر طرفدن شعور دینی ده، موجود اولا بیلمک ایچون علمدن مساعده ایسته مک مجبوریتنده بولونمايه قارشنی حیرتله دوشمکده دوام ایدر. شبهه یوق که علمک اثبات ایتدیکی نتیجه لره قارشنی اعتراض ایتمکی دوشونمز. کندیسنی ایله علم آراسنده برمناسبت بولونماسی لازم کله جکنی، علم ایله دین بر برلرینه

تمامیله غیرمتجانس اولامایه جقلرینی قولایلقله تصور ایده بیلیرم
چونکه الله وارسه دنیانک سببی اودره، علم ده بودنیانک قانونلرینی
تدقیق ایدر. سبب ایله نتیجه آراسنده هیچ بر مناسبت بولونمامسی
امکان خارجنده در. فقط دین ده مختاریت و سربستی انکشاف
ادعاسنده در. هر حیات کبی اوده کنندی کندیسی قالمق و ایچندن
بوتون قوتلرینی بسط ایتمک ایستر. حالبوکه هر شیئه رغماً دین
ایچون تظاهر حقنی علمک تلقیاتنه تابع بولوندیرمق فکرینی
الزام ایدن بر مسلک داخلنده دین بر صیقینتی حس ایدر.
بناءً علیه علمک حدودلری مسلککننده نه علم نه دین
قارشیلقلی ادعا ایتدکلری مختاریته کندیلرینی تمامیله صاحب
کوره مزلر.

واقعا، مسئله اکی ایجه ومدقق بر ذکایه بیله میدان اوقویه جق
برشکلده کورونیور. چونکه دینی اوصورتله تلقی ایتمک یولنی
بولمالیدرکه دین هم کندیسنه خاص اساسلر دائره سنده انکشاف
ایتمکده سربست اولسون هم ده قابل ادراک بر طاقم مناسبتلرله
علمه مربوط بولونسون. فقط عجبا مسئله نیک بو قدر مشکل
وغیرقابل حل کورونمسی دین ایله علمی فضا داخلنده یان یانه
موجود و بونی اله کچیرمک ایچون مادی شیلر کبی بر برلریله حال
مجادله ده اولمق اوزره تلقی ایتمکده اصراردن ایلری کلیمورمی؟
علمک دینه هانسی موقعی ترک ایتدیکی آرانپور، علمک اشغال

ایتمدیکی فضانک اطرافی دها اوتوده بر ساجه موجودیتنی تضمن
ایدوب ایتمدیکی صورتدیریلپور . بوتون بو افاده لر ایسه برر
تشبیهدر . شائیتی فضائی مخیله یه عائد بر لسانله افاده ایتمکدر .
هیچ دین ایله علمک مناسبتی بو قدر بسیط ، مادی مناسبتلره
بو قدر مشابه بر صورتده اولایلیرمی ؟ بالعکس ادراکی و تعینی
غایت مشکل اولمق ایجاب ایتمزی ؟ بو ، نوعی کنیدینه مخصوص
بر مناسبت اولمق لازم گلزمی ؟

فقط ، شاید بویله ایسه اوزمانده بو مناسبتی کشف ایده -
بیلیمک ایچون نظر ملاحظه یه آلدیغمز اصولدن دها مابعدالطبیعی
بر اصول قوللانمق اقتضا ایدر . تدقیق ایتمدیگمز اصول ، تام
تنقیدی ایدی . علم ایله دین حقنده بزجه معلوم اولان حاللریله
تفکرات و ملاحظاتده بولنمقدن وهر ایکیسنک شرائط وجودی
نه اولدیغنی آرامقدن و بو شرطلر معلوم اولونجه نه صورتله
تألیفلیری قابل اوله جغنی دوشونمقدن عبارت ایدی . بو اصول
علم ایله دینی آنجق بر لرینی قارشیلقلی احما ایتیمک ایسته یین
ایکی رقیب حالنده قارشلی قارشلی یه قومقدن باشقه بر نتیجه یه
واصل اولاماز . فقط علم ایله دینی خارجدن نظر ملاحظه یه آلهرق
اساسلرینی تنقید ایله اکتفا ایده جک یرده هر ایکیسنکده ناصل
تولد ایتمک لرینی تولد ایدرکن کوروب منشأ لری وانکشاف لرینک
باطنی پرنسیپ لری آکلاشیله جق اولورسه احتمالکده ها یوموشاق ،

دها صمیمی بر نوع مناسبت کشف ایتمک قابل اولور. بونک ایچون
یا لکز تنقید فلسفی به دکل اصل فلسفه یه، حیات فکریه و معنویه نک
اساسات اولینی حقنده بر نظریه یه مراجعت ایتمک ایجاب ایدره.
علمک حریتنه حرمت ایتمکه اعتنا کار اولدقلری قدر دینک
حریتنی تأمین ایتمکده غایت دقت ایدن پک نافذ بر طاقم مفکره
صاحبلری ایشته بو طریق تجریه ایتدیله .

اوچنجی باب

فلسفه فعل و عمل

- ۱ — پراغماتیزم — مفهوم علمینک فرضی بر آمر اولمسی ؛ پراغماتیزم نقطه نظرندن حقیقت فکری .
- ۲ — بر فعل و عمل بشری فلسفه سی فکری — علمک فعالیت بشریه نك محصول ایجادى اولمسی — دینک روح بشرک اک درین بر آرزوسنک ساحه فعله چیقما سندن عبارت اولمسی — عقایدک صرف عملی بر طاقم حقایق اولمسی — دین ایله علمک فعل و عملک منبعیله وسائطی آراسنده کی فرقه تقابل ایتملی
- ۳ — بعضی مطالعات تنقیدکارانه — صرف فعالیت فهومنده مندج مشکلات — کرک علم کرک دین ایچون تامیله فکری بر اساس بولق لزومی .

حیات ذکائییه و معنویه نك اساسات اولینی حقنده بر نظریه تأسیس ایتمک ایچون ده قارت چالیشمشدی . یالکیز علمى دکل عملی وحتی دینی حقیقتلرک منبع مشترکی عقلده بولونه جغنی ظن ایتمشدی . اونک بو عقلیجیلق مسلکی غیرکافی کلشسه، ده قارتک مقصدینی تکرار تعقیب ایده رک اصل عقلک یعنی بالخاصه ذکائی اولان ملکه نك یرینه فعالیتی اقامه ایتمک قابل اولمازمی؟ چونکه ده قارتدن سوکره کی فلسفه، فعالیت ذکائییه نك قیمتنی و خصوصیتنی کیتدکجه میدان وضوحه چیقارمشدر . فلسفه فعل و عمل، علم ایله دینک مفکره بشرده بر منبع مشترکدن چیققدقلرینی عجبا ارا نه ایده مزمی؟

پراغماتیزم

علمك استحصالاتنده مفكره نك فعال اولماسى ارباب علمجه
بوكون صورت عموميهده قبول ايدلمش بر فيكر در . فقط بو
سوزى سويلر كن على العاده مقصد لرى حقيقتك كشفى مفكره نك
صرف مساعى ايتسنه ، بر طاقم ايجاد لرده بولونماسنه ومالك
اولديغى بوتون منابعى عاقلانه قوللانماسنه احتياج كوسترديكنى
آكلا تمقدر . بر كره وجود بولدقن صو كره علمك حد ذاتنده
فعاليت بشريه نك بر طرزندن باشقه برشى اولماديغنى ادعا ايتك
ايسته مزله . ابتدا بر فرضيه اورتهيه قونور . وقعه لر بو فرضيه يني
محق كوستر لر سه او فرضيه قانون حالنه كيرر . مفكره نك
بو قانونى نه صورتله كشف ايتديكى مسئله سى آرتق يالكز
تاريخ نقطه نظرندن حائز قيمت اولور .

شيمدى اشتغال ايده جكمز فيلسوف لر نظرنده ايسه بالعكس
مفكره او فعاليتى ايچنده پيش ملاحظيه آلير سه يالكز علمك
بر مؤثر وعاملى دكلدر ، بالعكس موضوعى وجوه ريدر .

زمانمزده بو نقطه نظرى ، « پراغماتيزم » نامى ويريلن
مشهور بر مسلك فلسفى طرفندن بك حائز خصوصيت بر طرزده
قبول ايدلمش كور ييورز .

پراغماتيزم مسلكنه منسوب اولان فيلسوف لره كوره علم
يالكز مفكره فعالك بر اشتراك و حصه سنى تضمن ايتمز .

مفکره موجوداتی کندی نقطه نظرندن پیش ملاحظه آیر
 و کندی استعماله صالح برطاقم تمثالر ایجاد ایدر. علم، فعل
 و عملده میالدر. فعل و عمله خدمت ایتمکدن باشقه غایه سی
 یوقدر. علمی مفهوم ملک منشائنه قدر چیتکیز: کوره جکسکیز که
 بونلر سزه فلان ویا فلان حادثه نی میدان چیتقارمق یا خود
 فلان و فلان نتیجه نی استحصال ایتمک ایچون تعقیب ایدیله جک
 اصوللری ارائه ایدرلر. بونلر فعل و عمل ایچون برر قاعده در،
 برر فرضی اوامر در. علمی فکرلرک ایچنده بو معنادن باشقه
 هیچ بر حقیقی محتویات یوقدر. عملی نتیجه لر تولید ایتمین
 بر قضیه نك هیچ معناسی اولاماز. طرز حرکته برر فرقلی
 نتیجه یه واصل اولمایان ایکی قضیه بررلرندن آنجق لفظی
 صورتده فرقلی اولایلرلر.

علمی دستورلرک معناسی صرف عملیدر دیمک بودستورلرک
 ماضی یه دکل استقباله تعلق ایتدکری نی سوبله مک دیمکدر .
 علم، ماضی نی آنجق استقبال ایچون پیش ملاحظه آیر. فلان
 فلان حرکته بولونه جق اولورسه ق نه کبی بر نتیجه یه انتظار
 ایتمه من لازم کله جکنی، الیوم فلان و فلان احتساسی دویارسه ق
 بزده نه کبی احتساسلر تولد ایده جکنی علم بزده خبر ویرر .

ایشته بوندن حقیقتک بر ایش و عمل نقطه نظرندن تلقیمی
 فیکری (پراغماتیک فیکری) تولد ایدر. حقیقت بزم تلقیاتمک
 اولدن بر دفعه ده بردن ویرلمش اولان و دنیا دنیلن کلک فلان

یا خود فلان جزئیه توافق دکلدر . فلان ویا فلان نتیجہ بی
استحصال ایتک ایستہ دیکمز وقت سادہ جہ تلقیاً تمزدن برینک
بزہ ایفا ایدہ بیلہ جکی خدمتدن عبارتدر . حقیقت دیمک قابل
تحقق برشی دیمکدر . قابلیت تحقق ایسه تجربه آره سنده بزہ رهبر
اولمغه قابلیت معناسنی افادہ ایدر .

بناءً علیہ بر تلقینک حقیقتی آنجق یالکمز حادثہ دن سوکره
تحقق ایدہ بیلیر . بر حقیقت مثبتہ لایخطی بر حقیقت اولمق اوزره
آنجق ماضی یه عائد اولابیلیر ، استقباله دکل .

ہمسی بو قدرله قالماز . علم یالکمز فعل و عملی استہداف
ایتمز . کنڈیسی دہ بالذات فعل و عملدر ، مؤثردر و ایجادکاردر .
علمک استقرالرینک استہداف ایتدیکی استقبالک ناصل اولاجنی
عجبا اولدن تعیین و ایجاد ایدلمشیدر ؟ استقبالی خطاسز بر صورتہ
تخمین ایدہ بیلیمکدن بزہ منع ایدن شی یالکمز جہالتمز میدر ؟
عقلجیلر بویله ادعا ایدرلر . اونلرک نظرندہ شأیت ازلدن
بری یاللمشدر و نامدر . مشهور بر سوزہ کورہ حال ماضی بی
محمول و استقبال ایله حاملہدر . فقط پرانمائیزم مسلکی اربانک
نقطہ نظری بوتون بوتون باشقہدر . اونلر شأیتک بر
طرفدن وجود بولمقدہ اولدیغنی و استقبالک زمان حال طرفندن
تعیین و ایجاد ایدلمدیکنی سویلرلر . استقبالی خلق ایدن اسباب
آراسنہ برنجی درجہدہ بالذات علمی قویارلر . حر و انسانی اولان
علم ، طبیعتی اویله بر طاقم نتایجہ معروض بولندیرر کہ طبیعت

کندی کندیلکنه قالسه بونلری حصوله کتیره مزدی .
بوندن باشقه ، پراغماتیلستله کوره شعور مزده فکر لر مزه
رفاقت ایدن اعتقاد ، بر حادته نك ساحه فعله چيقا جغه ایمان ده بو تحقق
کیفیتنک عامل لر ندن بریدره ایمان کندیسنک تجربی بر صورتده
تحققی خلق ایده بیلیر و تاثیر ذاتیسیله صحیح و حقیقی اولابیلیر .
ایمان ده روح بشرده خار جـدن علاوه ایدلمش ، عزم
واراده نك تاثیر ندن آزاده بر حالت دکلدرد . شبهه یوق که کندیمزه
راست کله بر اعتقادی و یرمک المزده دکلدرد . فقط حیات بزى
چوق کوره اولیه شـقلر قارشیسـنده بر اقیر که بونلردن برینی
اختیاره بزى ذکامن مجبور ایتمز ، حتی صرف ذکائی اسباب ایله
حرکت ایده جک اولور سه ق بو اختیار کیفیتی غیر ممکن بر حاله
کلیر . ایشته اناسلی و عملی حد لر نده پیش تأمله آلمان مسـائل
دینه بو قیلدندرد . جمعیت بشریه ، دنیا ، کائنات بکا کندیلر ندن
بحث اولونور کن « بو » دنیلن شیلر میدر یوقسه کندیسـنه :
« سن » دیه خطاب اولونان بر قرین میدره ؛ بو ایکی احتمالدن
برینه قرار و یریشمه کوره خط حرکتیم بوتون بوتون فرقلی
اولور . قرار ایسه شبهه یوق که بنم اراده مه وابسته دره . باشقه لرینه
و دنیایه قارشی اولان وظیفه مه اینانوب اینانما مق و بناء علیه
جریان حادثاتی اولدینی کبی بر اقق یا خود تعـدیل ایتمک بنم
المده در .

دیمک اولیور که بالذات حقیقت ده ، تعیینی غیر قابل بردرجه
داخلنده ، بر محصول انسانیدر . بو یالکز علمی انسانک
یاپماسندن دکل علمک موضوعی اولان شینک ، وجودک ، ده
— که علم بونک برتأثیر ونتیجه سی کبی کورونور — من الازل
یاپلش برشی اولمایوب جوهرینی تشکیل ایدن مادی موجوداتک
تأثیر لريله وبالخاصه علمه واعتقاده استناد ایدن فعالیت بشریه
طرفندن دائمی صورته یاملقده اولماسندن نشئت ایدر .

بر فعل و عمل بشری فلسفه سی فکری

علم ایچنده فعل و عملك حصه سنی پراغماتیزم فلسفه سی
متسبلرینك یابدقلردن فضله نفوذ نظرله و مهارتله بولوب میدانه
قویابیلیمك پك مشكلدر. فقط بو فعل و عملك طبیعت و ماهیتی
و معناسی بو مسلكده — هیچ دكسه آریجه ، یالکیز باشنه
پیش تأمله آلدیغی وقت — بر پارچه غیرمعین قالب قالمادیغی
جای سؤالدر. چونکه بو پراغماتیزم مسلكنه منسوب اولان
یاخود منسوب عد ایدیلن بر چوق ذوات آراسنده کی مهم
فرقلردن بو آ کلاشیلور .

دنیلور که حقیقی بر فکر و اعتقاد دیمك قابل تحقق ،
خیرکار ، مؤثر ، کارلی بر اعتقاد دیمکدر . فقط « کارلی »
اولق کله سنك معناسی نامتناهی دیکشه بیلیر. بهضیلری واردر که
کندیلمینه برشی تأدیه ایدیله جکی زمان نقد پاره دن باشقه برشی
قبول ایتمزلر. برنیوتون ایسه گندیسنه وقوع بوله جق تأدیاتك
کاشاتك قانونلرینی وحدته ارجاع ایده بیله جک بر طاقم تعمیملر
شکلنده اولماسنی ایستر. کیمیسنك علمدن بکله دیکیشی بر حظ
مادیدر . کیمیسی بیلیمك غرورینی ، موجوداتك مقانیزمه سنه
نفوذ ایتمك ذوق وجدانیدسنی اوندن بکلر. باشقه بری روحك
سکونتنی ، معنوی قوتی ، فکرلر آراسنده ائتلاف و توافقی ،
یاخود وارلغك انکشافنی و بویومه سنی یاخود بشریتك غایه

کمالیارینه مفتون، هم حریتپرور هم تک یکانه بر جمعیت بشریه نك
 ساحه فعله چیقمانسی تأمین و تسهیل ایدن شیلره « خیرکار »
 نامنی ویریر. پراغماتیزم بو نقطه نظرلرک هیچ برینی رد ایتمز،
 خارجه بر اقااز. هیچ برینی قبوله بزى منطقاً اجبار ایتمز.
 بو بر مسلك اولمقدن زیاده بر اصولدر. عملیه نك بر نظریه سی
 اولمقدن زیاده نظریه نك عملیه یه مناسبتنی تعیندن عبارتدر.
 بو صورتله، بو شکلده پراغماتیزم، فلسفه فعل و عمل فیکرینی تمامیه
 بیتروب تو کتمز.

بونلری دهـا تام بر صورتده ساحه فعله ایصال ایتمک
 ایستین بر چوق متفکرلر، علمک سینهنسنده یالکز بر مؤثر
 و عملی اولما اندیشه سنک حکمران اولمایوب کله نك تام معناسیله
 و مثبت اوصافیه بو فعل و عملک موجود اولدیغنی اثباته چالیشیرلر.
 بو فعل و عمل کندیسنی جریان حادثانه ساده جه بر مداخله دن
 تفریق و تمیز ایدن مثبت اوصافه مالکدر. بونی حقیقی بر فعل
 و عمل دییه تعین و تعریف ایدن شی ده بو اوصاف مثبتدر.
 بو دوشونجه دن نشئت ایدن مسلكلر، حقیقتده بر برلرندن
 نك فرقلیدرلر. اونلری صریح صورتده طایمق ایچون آری
 آری تدقیق اقتضا ایدر. مع مافییه مشترک بر تمایللری واردرکه
 بونی بولوب چیقارمق غیر قابل دکلدره

علمه عائد اولان جهتمده بو تمایل بروجه آتیدر :

برقاچ سنه دن بری پک تعمم ایدن بر فلسفه نك منتسب لری [۱]
 دیورلر که : علمك مصدره لری Postulats ، پرنسپیلری ،
 تعریف لری بر طاقم موضوعات دن و کیفی بر اتخانك نتایجندن
 عبارندر دیدیکمز وقت بونلر احتمالکه تجربه طرفندن تلقین
 وتولید ایدلمشلسه ده تجربه نك بونلری قبوله بزى اجبار
 ایدمه میه جکفی قصد ایلرز. تجربه ایله اونى علمی صورته ترجمه
 ایچون قوللانیدیعمز مفهوملر آراسنده بر فیصل واردر . فقط
 بوندن او مفهوملرک صرف جعلی و صنعی صورته اختراع
 ایدلمش اولماسی نتیجه سی چیقماز . موجودات طرفندن آنجق پک
 ناقص بر صورته وقوعه کلن تعیین و ایجاب کیفیتنك حکمتی اساساً
 بر طاقم فرضیه لر تخیل ایدن ، تعریفلر وجوده کتیرن مفکره نك
 کندیسنده در . مساعی علمییه بی اجرا ایدن شی بر تصادف
 یاخود راست کله بر فعالیت دکلدردر . بو ، اوصافی قید و اشارت
 قابل اولان ، معین بر فعالیتدر .

اولا ، علمی بنا ایتمه خدمت ایدن فکرلر حقیقی برر
 ایجاد و اختراعدر . بونلر ساده جه احتمال دائره سنده برر فکر دن
 عبارت دکلدرلر . اساسلیدرلر ، شمردرلر . دهانك ایجادلری
 مخیله نك کیف و هوسندن تفریق ایدن بر قیمت ذاتیه مالکدرلر .

[۱] پوانقاره ، میلو Milhaud دوئم ، Duhem ، لورو
 Le Roy ، هوفدینغ Hoeffding ، الخ .

یو ایجاد و اختراع لر هر جهته ده پک زیاده مبدولیتله ، تنوعه
و بیتمز توکنمز بر یکیلکله وقوعه کلیر لر . اولردن هر بری
پایدار اولمق ایچون اوغراشیر ، تعدیلاته اوغرار ، معلوماتک
ترقیاتنه اویار و غلوب اولدینی زمان بیله یکی بر طاقم اختراع لره
میدان آچار . کندی کندیسنی یار اتمق ، پایدار اولمق ، انکشاف
ایتمک ، کندی کندیسنی قبول ایتدیر مک ایچون غیرت صرف
ایدن حقیقی بر وجودک ، حقیقی بر مخلوقک فعل و عملی ایشته
بو علامت لردن طانیلیر . بو وجودک طبیعت و ماهیتی نه در ؟ بوتون
بو خلق و ایجاد ایدیلن شیلر هانکی بر غایه ایچون تصور
ایدلمش لرسه ایشته بوغایه بو وجودک طبیعت و ماهیتی ارا نه ایدر .
تجربه طرفندن ویریلن وقع لره فکر لرینی توافق ایتدیر مک
ایچون مفکره نک صرف ایتدیکی مساعی کمال اصرار ایله نظر
دقتمزه وضع ایدلمکده در . بونده حقلری واردر . عصری علم ،
عالم حقیقی به بر تصرف معناسنی افاده ایتمک ایستر . خیالی بر عالمی
ساده جه عقیم بر صورتده تماشادن عبارت قالمق ایسته مز . فقط
افلاطون لرک ، آرسطولرک — ذکامزک کندی کندیسنی
طانیه مادینی — عالم حواسدن ذکا ایله قابل ادراک بر عالم ترکیب
ایتمک ایسته یین او انسانی فلسفه لری بونکله بر طرف ایدیلور
ظننده ایسه لر خطا ایتمش اولور لر .

علمی فرضیه لر صورت عمومیه ده دیبایه یا وحدت یاساده لک
یا خود تمادی قومیغه میالدر لر . بو اوصاف ایسه تدقیق و مشاهده

و قعه لری دکلدرد . بونلر یکنظرده شـأنیتک ضدی کبی کورونورلر . حتی بونلری بربرلریله تألیف بیله مشکلدرد . چونکه دنیا مزنک اقسامنک نامتناهی تعددی معلوم اولدینی ایچون بو دنیانک بر اولماسنی ایسته مک بوتون اقسامنک بربرلری اوزرینه عمل و عکس العمل اجرا ایتهلرینی ایسته مک اولور که بو ایچندن چیقلماز بر قاریشـیقلنی موجبدر . کذلک تمادی بی آرامق ساده لیکن اوزا قلاش مقدر . بربرلردن اساسلی بر صورتده آیرلمش صنفلرک تعددی بو ساده لکی ده ائی تأمین ایدر .

علمک تعقیب ایتدیکی بو غایه لر مفکره نک موجوداته جبراً وضع ایتدیکی بر طاقم قانونلردن باشقه بر شیمیدر ؟ مفکره نک طبیعتی معلوم اولدینی جهتـله خام تجربه نک عرض و اراشه ایتدیکی شکلرده موجوداتی کندیسنه تمثل ایتدیره . مه دیکندن اونلره بویله قانونلر وضع ایتمه کة قالقار .

فقط وحدت ، ساده لک و تمادی ، قابلیت ادراک دنیلن شیئی تشکیل ایدرلر . بناه علیه ایجاد و اختراع علمیده تظاهر ایدن شی راست کله بر حیات فکریه دکلدرد . بر ذکانتک ، بر عقلک اصل حیاتی ، کندیسنده بر قابلیت ادراک نمونه سی بولونان بر حیاتدر . عجبا عقل علمک بر عمله سندن باشقه بر شی دکمیدر ؟ عقلک علم ایچنده ایفا ایتدیکی ایش کندی کندیسنک خارچنده بر غایه مه مالکمیدر ؟ کله نک فائده جیلک معناسیله صرف عملی بر غایه مه می متوجهدر ؟

بشريتده فكر منفعتدن عارى يا خود تعبير ديكر له اك بويوك
منفعتى علمدن عبارت تلاقى ايدن بر علم موجود اولديغنى انكار
ايتك مشكلدر. بوكون بيله يونان دوشونجه لرينه وارث بر چوق
ارباب علم واردركه، آرسطو كچي، علم ايجون علم طرفداريدر لر
و آرسطو ايله برابر شو فكرده در لر: « باشقه هر مشغله بودور لو
علمدن دهالزومليدر، فقط هيچ بر مشغله بوندن ده ايني دكلدر.»
بومفكره لك واسطه يي غايه مرتبه سنه چيقار دقلى مقام
اعتراضده سويله نه بياير. بوراسى ممكندر. فقط خطا عد ايديان
بوتحويل، طبيعتك بويوك بر قانونى و ولوديتك محركرندن بريدر.
ماده حياته نسبتله برواسطه اولمله برابر طبيعت اونى حد ذاتنده
برغايه ايمش كچي بسط ايدر. انسان ايجون برواسطه دن باشقه
برشى اولميان سوق طبيعى حيوانى، حيوان ايجون برغايه در.
انكشاف بشريده كى بو ثروت هر فردك كندى صنعت و حرفتى
بك زياده تقدير اينده رك اونى اك يوكسك، اك نجيب برغايه
عد اتمسندن ايلرى كلير. كوزل ديديكمز شى موجود اتدن
استخراج ايدلمش و كندى كنديلكلرى ايجون انكشاف
ايتديرلمش برطاقم اوصاف دكليدر؟ اويون، ملكا تمرك حد
ذاتنده برغايه كچي تلقى ايديلن ساده جه تمرينلندن باشقه برشميدر؟
برشيتك منشاء اعتباريله و تكامل تاريخى يه كوره برغايه يا خود
برواسطه اولماسنك نه اهميتى واردر؟ موجوداتك قيمتلىرى
تقديرى اونلرك علت غائيه لرى اعتباريله ايفا ايتدكلرى روله

تابع دکلدر. اکر انسانلر علمی، فائده نك فوقه قویمقی یا خود علمك حد ذاتنده قصوای فائده اولدیغنی حکم و اعلان ایتك ایستیورلرسه حقسز اولدقلری کندیلرینه ناصل اثبات اولونه بیلیر؟ انسانلرک ویردکلری عملی حکملره باقیله جق اولورسه واسطه و غایه ترتیبی آلت اوست ایتمکدن وابتدادن آنجق ایکتیجی درجه ده و آشاغی طبقه ده بولونان برشیئ اک یوکسک درجه لره چیقارمقدن برذوق آلدقلری کورولور. یکی و بویوک اوله رق یاپیلان همان هرشیئک منشائی بودر .

ذاتاً اصل فائده دنیلن شیدن آیریلش اولان علم یالکز بوندن دولایی مطلق برغایه حالنه تحویل ایدلمش دکلدر. علم عقلک انکشافی ایچون برواسطه اولویور. ده قارتک دیدیکی کبی عقل وار اولق، بویومک و ماهیت و طبیعتنه کوره کندی کندیسینی تعیین ایتک ایچون حقیقتلره بسلمکه محتاجدر. هر موجود کبی عقل ده آنجق اجرای فعل و تأثیر ایدره ک، کندی فعل و عملی ایله کندیسینی یاهرق وار اولا بیلیر و سینه سنده طاشیدیغنی قوای ذکائییهی آنجق اک مکمل بر فعل و عمل ذکائیسی اولان علم ایله موقع فعله چیقارای بیلیر .

ایشته، علم، طبیعتک بر اثری، شعور، بونک بر صحنه سی دکلدر. کذلک علم حکمت وجودلری فائده لرندن عبارت اولان بر طاقم بسیط رچته لر مجموعه سندن عبارت ده دکلدر . بو بر معین فعالیتدر، معقول و ذکی اولق اعتباریله بالذات فعالیت بشریه در.

علم ده لسانلر كويدر. موسيو بره آلك پك اينجه بر صورتده اثبات ايتديكي وجهله لسانلر موجوديتلرينك وتكامللرينك پرنسپي مفكره بشرك خارجنده بولونان بر وجود دكلدرلر. مفكره، ذكا، اراده بشر: ايسته لسانك يكانه سبب حقيقيسي. لسان مفكره دن هيچ بر صورتله آريلاماز. چونكه كنديسنده حيات نامه موجود اولان شي آنجق مفكره دن نه آلمشه اودر.

*
**

بعض علما، علمي بزه بويله انسانك فعاليت ذكائيه سنده مندمج اولمق اوزره كوستريلر كن بوفكره تقابل ايتك اوزره دين حقنده بر مسلك ظهور ايتدي.

دين اكرتيا انسانه خارجدن امر اولنان، قبول ايتديريلن بر منظومه اعتقادات و اوامر اولمق اوزره اراده ايديلير. فلان سلطه نك حقيقي وموثوق بر صلاحيتي اولديغي، فلان آمنت يه اعتقاد ايدلمسني، فلان عمللرك اجرا اولونماسني امر ايتديكي آز چوق عقلي بر صورتده اثبات اولونور. دين ده بو سلطه يه ساده جه اطاعتدن عبارت ديهه كوستريلير.

فقط، بحث ايتديكمز فيلسوفلر، بو اثباتلر دوغرو اولسه ده، بو صورتله قبول ايتديرلمك ايسته نيلن ايمان ماده لري مفكره يه، اعتقادي كله اوزرينه دكل فكرلر اوزرينه بنا ايدجك صورتده واضح بر معنا عرض ايتسه ده بو اعتقاد و عبادتلك انسانلر چون شعورك، خريستيان شعور و عنغنه سنك ويرديكي معناه بر دين

تشکیل ایده جگنه ناصل امنیت ایدیه بیه جگنی صورار لر .
بر دین دیمک روحده مافوق طبیعی بر حیات دیمکدر . بونلر
یان یانه ، بر بردن آیری ایکی شخص وجوده کتیره جگ صورته
بر بردن مستقل ، یان یانه ایکی وارلق دکلدر لر . بر طرفدن
حیاتنک معنا وافاده سی نامتناهی صورته تعالی ایدر کن حریقنی
محافظه ایدن فردک کندیسیدر . اگر اعتقادلر انسانک طبیعت
وماهیتی ایله حدذاتنده بر مناسبتی حائز اولماسه لردی بویه بر
تأثیر ناصل اجرا ایده بیلیر لردی ؟ بعض اعتقادلرک منطقاً اساسلی
اولدقلری حالده قلب وشعور بشر اوزرنده ، آرشیمدک اساسنه
یا خود جاذبه عمومیه قانوننه اعتقاد قدر آنجق اجرای تأثیر
ایده بیلیمی غیر قابل تصور بر شی دکلدر . اگر اعتقادات دینه
یا لکنز منطقی اعتقادلردن عبارت اولسه لر ایدی دینی تسمیه
ایدیلن افعال انسان ایچون بر طاقم خارجی حرکاتدن عبارت
قالیر ، روحی بونلره اشتراک ایتمزدی .

فقط ، دنیله بیلیر که ، انسان متناهیدر ، یخطیدر ، شره
میالدر . دینده انسانی تبدیل وتحویل ایچون کندیسینده اجرای
نفوذ ایدن تأثیر الهیدر . فقط طبیعتک کندیسینده دینه دوعضرو
بر تمایل ناصل بولمالی ؟ متناهی بر وجوده نامتناهی لک قارشیسینده
آنجق بر وظیفه ترتب ایدر : اطاعت . یوقسه متناهیکنک کندی
کندیلکنندن نامتناهی بی آکلایوب در آغوش ایده بیه جگنه می
احتمال ویریلیور ؟ بوکا قادر اولایلیمک ایچون نامتناهیکنک عینی

اولمق لازمدر . بویه بر فکره طرفدار اولمق کلیت اله جلیق
Panthéisme ایچنه کومولمک اولور .

فعل و عمل فیلسوفلری بو نقطه نظری قبول ایده بیلیمک
ایچون انسانک یالکمز ادرا کدن عبارت اولماسی لازم کلیر دیرلر .
فی الحقیقه ادراک نظرنده موجودات و اشیا آراسنده کی مناسبت
یرینه اونلرک مفهوملری اقامه ایدلمشدر . مفهوملرده نتیجه ده
یا بر برینی احتوا ایتمک یا خود سلب ایتمک مناسبتلرندن باشقه
برشی قبول ایتمز لر . فکرجیمک نقطه نظرندن اکر الله ایله
انسان بر برلرینک عینی دکل ایسه لر همه حال بر برلرینه خارج
شیلر اولمق ایجاب ایدر . کلیت اله مسلکی بر طرف ایدیلنجه ،
بو معناه دین انسان ایچون آنجق خارجدن قبول ایتدیرلمش
بر تضیق و اجباردن باشقه برشی اولاماز .

فقط انسان یالکمز ادرا کدن عبارت دکلدر : انسان ، دها
زیاده فعالیتدر ، یا خود دها دوغروسی ، فعل و عملدر ، تصرفی
کندی وار لغنی ادامه یا خود تمیه ایتمکه صالح کبی کورونن بر
شینه دوغرو دائمی بر حرکتدن عبارتدر . ایشته صرف انسانی
اولان فعل و عملک شرائطنده دینک طلب ایتدیکی فقط ادراکک
اثبات ایده مدیکی بو مافوق طبعینک طبیعی ایچنده موجودیتنی ،
ایچنده اریبوب محو اولمدهن اتحادینی بولابیلیرز کبی کورونور .
بوراده موضوع بحث اولان فعل و عمل عنزم و اراده نک
فعل و عملیدر . یا خود اصل ، اک اعلا بر فعل و عملدر .

یکی فعل و عمل فلسفه سینه کوره انسان یالکیز ضمناً
ایسته دیکی شیئی صراحة ایسترسه یعنی کنندی عزم و اراده سنک
طبیعی اوله رق تمایل ایتدیکی غایه نی درک و تمیز ایلرسه و بوغایه نی
جداً ساحه فعله ایصال ایتک نیتنده بولونورسه کنندی آرزوسنی
تحقق ایتدیرمک ایچون اللهه ، مافوق طبیعی به محتاج اولدیغنی
آ کلابه جقدر .

فعل و عمل نه در؟ بر انسان ساده قوت صرف ایتک و خارجی
شیلری بنمسه مکه چالیشمقله بوکا بر فعل و حر کتده بولونیور،
بر انسان کبی حرکت ایدیور دنیله بیلیرمی؟ فعل و عمل ایچون
بر غایه لازمدر . بو غایه موجود اولایلیمک ، حقیقی بر فعل
و عمل ایجاب ایده بیلیمک ایچون طبیعتک کنندی میخانیک
قانونلریله کنندی کنیدیلکندن حصوله کتیردیکی شیدن باشقه
دورلو برشی اولمق ایجاب ایدر . بر فعل و عملده بولونان کیمسه
ایلری به ویوقاری به باقار . اوکا کوره قانونلر ، شرائط معلومه نک
بیلکیسی ، طبیعتک یاپدیغدن دها ابی و یکی برشی یایمق ایچون
برر آلدن عبارتدر .

حقیقتده ، انسان نه ایستر؟ اونک بوتون موجودیت معنویه
و ذکایه سنی حر کته کتیرن ایلک حمله اراده نه در؟ حیات
بشركك اصلى مسئله سی بو ایلک حمله اراده نک تعینتنده
مندمجدر .

فعل و عملک غایه سی بر مقصدک ساحه حقیقتنه ایصالیدر .

تام و مکمل بر فعلی و عمل ، قوتک آرزویه مساوی اوله رق
نمایان اولماسی شقنده تحقق ایدر. حالبوکه افعال بشریه نک ،
صرف بشری افعالک : فعسالت علمیه ، تأثیر فردی ، تأثیر
اجتماعی ، ساده جه تأثیر اخلاقی کبی مختلف شکلرینه باقم .
بونلرک هیچ برنده قوت ایله اراده آراسنده ارادیغمز او مساوات
یوقدر .

علم هر شئیک تعیین و ایجاب دائره سنده وقوعه کلسی اساسنی
تضمن ایدر. بو آنجق او تعیین و ایجاب کیفیتنه حاکم اولان بر
مفکره طرفندن حر بر صورتده وضع ایدلمش بر صورتده. ذهنمزه
صیغابیلیر. بئلك، هیئت اجتماعیه، انسانیت، انسانه بر اراده سنک
تمایلاتنه تقابل ایده بیله جک غایه لر عرض ایدر. فقط بو غایه لری ،
حدودلرینی تجاوز آرزوسنه دوشمه دن ، بونلرک کندیسنی
هر شئیته رغماً دها اوته طرفده برشی آرامغه سوق ایتدکلرینی
کورمه دن تفکر و ملاحظه ایله تعقیب ایتمه سی احتمال خارچنده دره .
ایشته بو صورتله فعل و عمل انسانه کندیسنده بودنیانک شیلرینه
منتهی اولان بوتون اراده لرک فوقنده بر اراده اولیه بولوندیغنی
اخبار ایدر .

بونک اوزرینه انسانک شعوری قارشیسنده ایکی شق نمایان
اولور . اکر یالکمز تجربه ایله معلوم اولان شیلری ایسته . کله
اکتفا ایدر سه اراده سی تطمین ایدلمه مش وعاجز بر حالد
قاله جقدر . فقط اکر اراده سی اونی تطمین ایدمه بین اشپای

موجوده و حاضرہ دن آیرارق بوتون طبیعتی تجاوز ایتدیکی کبی اونک واراغنی ده تجاوز ایدن او غایه کجلی اراده به کوره تنظیم ایده جک اولورسه آرزو ایتدیکی غایه به یعنی اختیار ایله قوتک موازنه واصل اولابیله جگنی ذهن تصور ایده بیلیر. دیدیکمز ایکی شق ایشته شودر: یا مقتدر اولامادن ایسته مک یا خود ، بر معناجه آرزو سندن فراغت ایدرک مقتدر اولمق . بو شقلر مفکرده انسانه نسبتله هم علوی هم انسانده داخل بر وجود فکری تولید ایدر. انسانده داخلدر، چونکه کندیسنگ آرزوسی وایلك حرکتیدر. علویدر. چونکه معلوم دکلدز وادرا کنک اونی حبس ایتدیکی او بڑقتیف عالم ایچنده معلوم و موجود اولاماز. ایشته تام مافوق طبیعی بودر. افعال و اعمال بشریه نک ایسته دیکی حیات ، قدرت و وجود درکه افعال و اعمال بشریه بونلری کندی باشنه تحقق ایتدیرمکه غیر قادردر.

بو شقک ایکی حدندن برینی ترجیح ضروریدر و غیر قابل اجتنابدر. حقیقتده هر فعل و عمل بونی احاطه ایدر. مسئله نک حدلری معلوم اولدینی ایچون بو ترجیح و اختیار بر ایمان ، امید و عشق حرکتندن یعنی حیات دینیه نک اعماقی تشکیل ایدن حرکتدن باشقه برشی اولاماز.

ایشته اصل احتیاج دینی بو صورتله فعالیت بشریه نک شرائط اساسیه سنه ارجاع ایدیلور. بو، احتمالکه تحلیلك شعشه و نفوذندن تجرید ایده بیله جکی ساده جه بر سو بڑکتیف معلومدن عبارت

دکدر. فعل و عمل بشرینک شرطی اولمقله برابر عینی زمانده هر و قوفک ، هر شعورک ، بناءً علیه نهایت — وارلغه عطف و اسناد اتمه من و کندیلرینی برر شأیت دییه تصور ایله مه من اعتباریله — بوتون وقعه لرك ده شرطیدر.

فقط دینلر یالکیز شعورک بو صمیمی اخبار و تبلیغندن عبارت دکدرلر . بر طاقم عقاید شکلی آلتنده نمایان اولورلر . بو عقاید مفکره به بر طاقم صریح و خصوصی اعتقادات موضوعلری عرض ایدر . بوندن ده بعض آینلر ، عبادتله چیقار . بو عقایدک منشائی و معناسی ندر [۱] ؟

اگر بونلر کلمه نك دولو و علمی معناسیله برر و قوف اولمق اوزره پیدش ملاحظه یه آلمق ایجاب ایتسه ایدی عقل و بالخاصه علم و عصری تفکر قارشیسنده پایدار اولامازلردی .

بر عقیده صرف نظری معناده اوله بر قضیه در که کندیسنی غیر قابل اثبات اولمق اوزره عرض ایدر . حالبو که عقل نظری آنجق اثبات ایدلمش یا خود بر صورتله قابل اثبات اولان شیلری قبول ایلر . عقاید سلطه اصولیله اثبات اولونورلرمی دنیله جک ؟ عصری علم بویه سلطه اصولنی رد ایتمکده اولدیغنی اعلان ایتیمورمی ؟

[۱] ادوار لوروا E. L. Roy : عقیده و تنقید Dogme et

critique اثرینه مراجعت .

بر عقیده ، ایکنجی درجده ، اوله بر قضیه در که اونک تبلیغ وافاده بی واضح و فرقلی بر مفهوم حاله قونوله ماز . شبه یوق که اسملری ، تعریفلری تعیین ، تقریر ، تثبیت ایدلمشدره . مفکره یه بونلرک بر وقوف اولماسی ذهاب و خولیاسنی و یرنده بودر . فقط شخصیت الهیه ، روح بشرده هدایت ربانیه نک تأثیری تعبیرلریله نه آ کلادیغنی کیم حقیقه قابل ادراک تعبیرلرله ایضاح ایده بیلیر؟ الله کله سیله نه آ کلادیغنی سویلدیکی سوزلری بالدا آ کلامق شرطیله کیم افاده ایده بیلیر؟

Magst Priester oder veise fragen
Und ihre Antwort schein mir Spott
Ueber den Fragen zu sein

(کوته ، فائوست : پاپاسلری ، حکمایی استجواب ایده . بیلیرسک : ویره جکلری جواب مسائل ایله استهزا ایدر کچی اوله جقدر) .

اگر عقایدی حرفیاً قبول ایتمک لازم ایسه ، نیچون بداهته قارشی کوز قاپامالی؟ اونلر بومعناجه علم ایله قطعاً قابل تألیف دکلدرلر .

ایشته بوتون بو اسبابدن دولایی آرتق مسئله شو تعبیرلرله موضوع اولور : یا عقاید دوشوب اورته دن قالته جق یا خود اصل معنای نظریلرندن باشقه بر معناده آ کلاشلمالری ایجاب ایده جقدر .

عقاید همچون اساساً، تمامیله نظری اولمایان بر معنا آرامق
بك جرئتكارانه بر تشبث، عنعنوی نقطه نظره یکی بر نقطه
نظر اقامه سی کبی بر ایش می تشکیل ایده جکدر؟
بحث ایتدی کمز محرر لرله نظر آ، عقایدك تحلیل لرندن وتاریخ لرینك
تبعندن مستبان اولور که عقاید کندیلرینی برر بیلگی وبالخاصه
برر مثبت وتام بیلگی اوله رق عرض ایتمز لر. اونلرک معناسی
هرشیدن اول منفیدر.

« شخصیت الهیه » مفهومی ناصل اولورده مثبت، واضح
و آیری بر مفهوم دینه قبول اولونه بیلیر؟ بو ایکی کلمه نك یان یانه
کلمه سی مفکره یی بر مشکلات اوچورومنه آتار. بو عقیده نك
واضح صورتده افاده ایتدیکی نقطه اللهك برشی کبی، بزم حواس
واسطه سیله طانیدیغمز ماده مشابه بر ماده کبی تصور ایدیه -
میه جکندن عبارتدر. اسقولاستیکك شکلپرستلیکی ایچنده ایمانی
بك صیقیشوب قالمش اولان سن توماسك دیدیکی کبی، عقیده لر
الهی شیلری کندیلرینه اویمایان تعریفلری بر طرف ایتك
طریقيله، منفی صورتده تعریف ایدر لر.

بو، عقائد نظرنده وجود یالکمز عدمك بر ایفای وظیفه سی
کبی تصور ایدیلور دیمک میدر؟ بویله ایسه هیچ بر قیمت
حقیقیه سی اولمایان مجرد بر ادعان عبارت قالیر. لایبنیچ مغلق
و غیر قابل تعریف دیمك هیچ دیمك اولمادیغنی سویلردی .
هله بالخاصه اصل ولبری اعتباريله، بزم مفهوملر منک چر چوه لری

خارجنده قالان بر طاقم شیلر موضوع بحث اولدیغی زمان، بونلری واضح و فرقلی صورتده دوشونمه ممله برابر حقلرنده حقیقی و فعلی برفکر من بولوندیغی مشروع بر صورتده قبول اولونه یلیر. بز حقیقته آنجق معلق و مبهم صورتده آکلادیغمز بر طاقم مفهوم لرله یاش-ارز. بومفهوم لر هم فعل و عملله هم تحریرات علمیه یه تقدم ایدر لر، اولری سوق و اداره ایلر لر. ذاتاً بوتحریرات علمیه او مفهوم لری فرقلی، آری بز فکر حالنه قویمق ایچون صرف ایدلمش بر سعیدن باشقه برشی دکدر.

عملی و اخلاقی بر نقطه نظر دن پیش ملاحظه یه آلنجه عقاید تکرار واضح و مثبت اولور لر. شخصیت الهیه نه در ؟ ادراکک نظر نده بونک نه اولدیغی سویله مکدن عاجزم. فقط شو توصیه اخلاقینک نه اولدیغی در حال آکلارم: الله ایله اولان مناسبت-کیزده بر شخص ایله اولان مناسبت-کیزده یاپدیغ-کیز کی حرکت ایدیکز .

بو عقیده هر شیدن اول عملی بر توصیه ایسه بو عقایدی علی العموم انسانلره عرض ایدن نظری شکل لری محقر اولمالری یا خود لاقیدانه تلتی ایدلملری ایجاب ایتمز.

بو شکلر ضروریدر : فعالیت بشریه دوشونجه دن آری دکدر. حقیقی تفکرده بر فعل و عمل دن آری یلاماز. عقیده یه محل اولان فعل و عمل بر « فعل دوشونجه » در، فکر ایله بر اشمش بر فعل و عملدر که — موضوعی ایله ادراکیز آراسنده کی

عدم تناسبدن دولایي — بالضروره مههم ومغلق اولمقله برابر
فکری بر حدس مقدمه وطاسلاخی، دوشونمک ایچون برسائق،
تلقیات ذهنیه ایچون بر منبعدر . بناءً علیه عقیده صرف عملی
بر قضیه دکلدرد ، ایچنده نظری بر عنصرده واردرد . مفکره
ایچنده شکل ظاهر ، بالقوه موجوددر . ایشته بونک میدان
وضوحه چیقارماسی وانکشاف ایتدیلمسی پک طبیعیدر .

هر دورلو صورت ذهنیه دن تجرید ایدیلن حدس محض ،
شعور ایچون غیر قابل ادراکدر ، غیر قابل تبلیغدر . لسان ،
او نامتناهی تزهراتی ، علم او منظومه تمثالری ، عالم خارجی ،
ترکب ایتدیکی او بر چوق مناسبتلرک انتخابی ایله انطباعاتی قید
وهم جنسلرینه تبلیغ ایچون انسان طرفندن قبول واستعمال
اولونان بر طاقم اشارتلردن عبارتدر . هر دوشونجه افاده اینلمکه
میالدر ، هر فعالیت بر طاقم شکللر ایجاد ایتمکه ساعیدر .

ایشته بو صورتله عقیده لرک کندیلرندن اونلری شعور
قارشیسنده تدبیه صالح بر طاقم شکللر دوغار . انسان بوسایهده
هم جنسلریله عقاید حقنده بحثلر یوروتوبیلیر .

وقوفک قانون اُصلیسینه کوره ، بو شکللر بر آلتی اولدقلری
قابلیت ادراک و قابلیت تبلیغی ساحه فعله ایصال ایده بیلیمک ایچون
کندیلرینی اخذ وتلقی ایدن مفکره لرده الیوم موجود اولان
مقولانه توافق ایدرلر . مفکره ده بدن کیدر . اونک ایچون غدا
اوله بیله جک جوهر لر آنجق کندیسنک جوهری اولابیله جک شیلردر .

بونك ايجوندر كه عقايدك قابل تخيل و قابل ادراك اولق
ايجون صارندقلرى نظريات تصويريه ده هر دورده حكمت بشريه نك
حالات متعاقبه سنى تمثيل وارائه ايدن بر طاقم علمى و فلسفى فكر لر
كورولور. انسانى ذكاسنك اك كوزل ثمراتى اللهك خدمته
تخصيص ايتديكندن دولايى مؤاخذه ناصل قابل اولور؟
مع مافيه، عقايدك تاريخى انسانه دائما اخطار ايدر كه اللهك
اوامرى اساساً هپ عمليدر. بونلك احتوا ايتدكلى معنا
انسانلك ويرمه كه تشبث ايده جكلى ايضاحاتك دائما فوقنده
قالير. اصل ولى اعتباريله بر هيئت اجتماعيه معلومه داخلنده كى
قابليت ادراك ايله متناسب اولان سعى ذكائى، عقايد دينه موضوع
بحث اولدينى زمان، آنجق تماللر، دائما مفيد، دائما قابل تكمل
وموقت بر لسان عرض وتأمين ايده بيلير.

*

**

ايشته بو صورتله زمانمزده، هرايكيسى ده فعل و عمل بشرينك
شرائطى اوزرينه مؤسس بر فلسفه علم ايله بر فلسفه دين ،
متفقاً دكل فقط بر برلرينه موازى اوله رق ، تشكل ايتمشدر.
بو ايكي فلسفه بر برلريله مقايسه ومواجهه ايديله جك اولورسه
هرايكيسنك ده فلسفه فعل و عمل نامى آلتنده برلشديريله بيله جك
درجه ده بر برلرينه اويغون اولدقلرى كورولور.

هرايكى طرفده ده حيات فكرى اصلى و اساسى برشى اوله رق
قبول ايدلمشدر. هرايكى طرفده ده حيات كندى كنديسى

آکلایه رق ادراکک ترکیب ایتدیکی بر طاقم تمثالرله کندیسینی
افاده ایدر. بو تمثالرهم نابت هم متحول برر اشکالدر، طبیعتده
تکاملک مرحله لرینی کوس-ترن موقتاً نابت نمونه لره بکزرلر.
هرایکیسنکده ساحه فعله ایصال ایتک ایسته دیکی غایه او
خصوصی وعلوی حالنده حیات بشردر. فلسفه فعل و عمل
مشترک بر کوتو کدزکه دین ایله علم بوندن تشعب ایدرله. کرک
بر لرندن فرقلری کرک بر لرلیله مناسبتلری ایسته بوصورتله
ایضاح ایدلمش اولور. چونکه اصل فعالیت بشریه نیک ایکی شکل
اساسیسی واردر: فعالیت ذکائییه، فعالیت ارادیه. علم برنجی
شکل فعالیتک ترهر وانکشافندن عبارتدر. دین ده ایکنجی شکل
فعالیتک تام بر صورتده تحقیقیدر. علمک موضوعی اولان
دنیا و دینک موضوعی اولان الله نه قدر اولچولمه سی غیر قابل
درجه ده بویوک اولورلرسه اولسونلر، بونلر انسانده برلشیرلر.
انسانک طبیعتی او وحدتی ایچنده هر ایکیسنه ده اشتراک ایدر.
بو فلسفه منتسبلرینک فکرنجه علم ایله دینک مناسبتنی
ذکاجی سیسته ملرک قادر اولامادینی درجه ده باطنی و روحی
بر صورتده بوفلسفه ایله ایضاح قابلدر.
علم انسانه خارجی افعال و اعمال چاره لرینی تدارک ایدر.
انسان علم سایه سننده عزم و اراده سنی عالم مادی یه کیتدجه
دها زیاده قبول ایتدیره بیله جک بر صورتده حرکت حالنده نجلی
ایتدیره بیلیر.

فقط بویله بر قدرت ایله مجهز اولان فعالیت بشریه نك
كندی اساس و غایه سی حقنده بر طاقم سؤالر ایراد ایتمی و بونلره
جواب آرماسی طبیعیدر . ایشته بوسؤالی ایراد ایتمکه کندیسنه
ساحه دینی کشاد ایدر . دین فعالیت بشریه یه کندیسنه لایق
بر غایه تعیین ایدن و بوغایه یی فعلی و مؤثر بر صورتده ایسته یه بیلمك
ایچون ایجاب ایدن او قدرت صمیمیه یی اوکا ویرن بر حکمت
علویه در .

مفکره ، علم و دین فکر لرینی انکشاف ایتدیردکجه عادتا
بر لر یله تلاقی یه دوغرو یورودکلرینی کورور .

علمك صوك سوزی طبیعتی ، انسانك تحت استفاده سنه
وضع ایدن بر طاقم قابل ادراك تمثالره تنزیل وارجاع ایتمکدر .
کائناتی افاده ایدن بوشیلر نه قدر یوکسك اولورلر سه اولسونلر
اونلری انسان تصور ایتمکدر . اونلر انسانك کندیسندن عبارت
دکلدرلر . انسان دوشونه جك اولورسه اونلر ك کندیسینی ایچون
نه قیمتی حائر اولدقلرینی ، کندیسینی اونلر ك ایچنده بوغمق می
یوقسه اونلری قوللانمق می ایجاب ایتدیکنی آراشدیریر . حیاتك
جسامتنی وبالخاصه حیات دینی و معنویه نك حشمتنی پك جانلی
بر صورتده آکلایان انسان وبالخاصه عصری انسان ذکاسنی ینه
کندی ذکاسنك قابلیت و هنر یترینی تدقیق ایچون استعمال ایلر .
ذکانك علمده تجلی ایتدیکی وجه ایله کندی کندیسنه و اونك
وجدان انسانیسنه کافی کلوب کلدیکنی عقلك صوك اعماقنی

تشکیل ایدن او کیزلی حس حقیقت نامنه صورتش دیرر . بو مسئله بی وضع ایتک بیله دینک امکاتی تصور ایتک دیمکدر . دیکر طرفدن ، دین ده انسانک الله ایله هم سعی اولماسنی ایستر . بناءً علیه ملکات بشریه بی استخفاف ایتمز . مفکره بشردن ، لسانی ، مالک اولدینی اشارات و اشکالک هیئت مجموعه سنی حد ذاتنده لسان ایله غیر قابل افاده اولان شیئک ممکن اولدینی قدر درین ، صادق ومؤثر بر صورتده افاده سنه حصرو تطبیق ایتسنی بکلر . هپسی بو قدرله قالماز : دینک یکانه غایه سی فرد لدرده قابالی و منزوی بر حیات حاصل ایتک اولمادینی آشکاردر . اه دنیادن خارجه چکیلمش دکلدر . تأثیرینی دنیانک ایچنده کوستیرر . بناءً علیه دین انساندن او کقدرت مادیه بی ویرن علم واسطه سیله اللهمک حکومتک میدان فعله کله سنه چالیشمنی بکلر .

بوصورتله آکلاشیلیرسه دین ایله علمک مناسبتی ، مشغول اولدیغمز متفکر لرجه ، ظاهر آ بر لرینه ضد کوروندکلری حالده هر ایکسی ده لازم اولان ایکی شرطی یعنی وحدت اصلیه واستقلال متقابلی توحید ایدر .

دین ایله علمک وحدتنی یاپان شی بشرک فعل و عملیدر . هر ایکسی ده بو فعالیتدن نبعان ایدر لر . فعالیت بشریه بوتون شمولیله ساحه فعله چیقا بیلیمک وسائطنی اونلرده بولور .

استقلال لرینی تأمین ایدن شی ، همزمان اوله رق مختلف انکشاف لره امکان ویره بیلیمک یولنده حیاطده مندج اولان بر خاصه

عمومیه در . اگر بوانکشا فلر یالکز کندیلرینی ارئه ایدن
 مفهوملرله تقدیر ایدیلسه لر ایدی بربرلریله غیر قابل تألیف عد
 اولونه بیلیرلردی . قلب بشرده تحلیلمک بولدیغی تضادلر تحلیل
 نظر نده غیر قابل ایضاح کی کورونور . فقط بونلرک تضادا اولوشلری
 برمنطقه جینک ایشه مجرد بر نقطه نظر دن باقاسندن نشئت ایدر .
 حقیقتده بونلر حیاتک مختلف تظاها رتیدر . حیات حریت پرورد ،
 موجود اولابیلن هر شیئی پایدار بولوندیر مغه میالدر . حتی حیات
 عینی زمانده ایکی منهالری ، بزم بربرلرینه ضد دیدیکمز شیلری
 برلکده موجود بولوندیر مقدن خوشلانیر کی کورونور .

علم ایله دین حیات بشریه نك ایکی آئیدر . بریسی بو حیاتک
 عالم خارجییه دوغرو انبساط وانکشافیدر . دیکری ده بالعکس
 کندی اساسنه ، هر حیاتک اساسنه دوغرو توجه ایده رک کندی
 کندیسنک نامتناهی صورته فوقه چیقماق ایچون اورادن قوت
 آلان عینی حیاتدر . بو ایکی انکشاف آراسنده کی فرق اوصورتده در که
 هیچ بروجه بری دیکرینه مانع اولاماز . هر ایکسی ، عملی
 بر صورتده بر برلرندن مستقل و مختار اوله رق تصور ایدیله بیلیرلر .
 واقعا ، علم ایله دین مشترک بر زمین اوزرنده بر برلریله
 قارشیلایشیرلر . بوده طبیعی وقعه لره تعلق ایدن مفهوملر وشکلر
 ساحه سیدر . فقط فلسفه فعل وعمله کوره بومفهوملر نه دین
 نه ده علم ایچون حقیقتک تام برر افاده لری دکدرلر . بر برندن
 آزچوق فزقلی ایکی منظومه تمثالمک موجود اولماسی ، مفکره بشر

اچون بويوك بر غرابت تشكيل اتمز . حتى ساحه علمده بيله
بونلرى بدرجهيه قدر قبول ايدر . دينك تمثالرينك علم تمثاللريله
اتلافنك تحريسي ، اسكى زمانلرده اولديغى كبي ، بو كونده
ياپيلا بيلير و دينك هيچ برفدا كارلغه قاتلانماسى ايجاب اتمز .
ناصل كه الدهكى ترجمه لر آكلاشلماز بر حاله كلديكى زمان اسكى
بر محررك تفكراتى بزه يكي لسانه ترجمه ايدلمش بر حاله منظور
اولق اچون تعديلله هيچ احتياجلرى يوقدر .

بعض مطالعات تنقیدکارانه

فلسفه فعل و عمل غایت شایان دقت برتشبثدر. بو، شعورده،
بزه بلاواسطه معلوم اولان وجودده ذکادن دها درین، ذکاتک
پایدار براقیدینی تضادلری ازاله یه وبوصورتله روحک مختلف
قدرتترینک وحدت اصلیه سی ایله حر و تام انکشافلرینی تألیفه
قابلیتلی بر پرنسپ بولمق ایچون بر غیرتدر. هنوز یکی اولان بو
فلسفه، بویوک قلاسیک مسدکلرک کولکه سنده فیلزلمش اولمقله
برابر احتمالکه دها بویوک ترقیلره نائل اوله جقدر. واحتمالکه
درین، منکشف وعالیجنابانه حیاته حریص اولدقلری قدر
ذکایه ده مفتون اولان مفکره لری کیتدجه دها ای تطمین
ایده جکدر. فقط شیمدیکی شکلی آلتنده قارشیلشدینی مشکلاتی
آنحقی ناتمام بر صورتده حل ایدر.

ابتدا، علم ایله دین آراسنده تأسیس ایتدیکی ائتلاف
یکنظرده کوروندیکی قدر حقیقی وواضحاً معین میدر؟
دنیلورکه فعالیت هرایکیسندده مشترک کو کیدر. فقط
هانکی فعالیتدن بحث اولونیور؟

چیپلاق وغیرمعین بر فعالیت می؟ او حالده برچوق سؤالدر
وارد اولیور: غیرمعین بر فعالیت قیمتی نه در؟ بویله بر فعالیت
ساده جه بر قدرت تحولدن حتی غایه سز بر طاقم حر کتله حصوله
کترین میخانجکی قوتلردن نه جهتمده فرقلیدر؟ بر حر کتک

شعور ایله مترافق اولماسی کیفیتی بوکا علم ایله برلکده دینی تأسیس ایده بیلیمکه قادر بر یوکسک قیمت ویرمکه کافی دکلدر. اکر بو فعالیتته قارشی شعور مطاوعتکارانه براحتساسدن ، او فعالیتته ساده جه منضم اولان ایکنجه بر حادثه دن عبارت ایسه فعالیت ایله برلکده موجود اولماسنک آنجق لفظی برقیعتی اولور. واقعا بومشکلاتدن قور تولوق یولی بولونیور. اساس اوله رق غیرمعین بر فعالیت دکل علی حاله انسانک فعالیتتی یعنی انسانک انسان اولوق ایچون ، انسانلق صنعتتی تا نهایتنه قدر ایفا ایتمک ایچون اجرایه مجبور اولدینی معین فعالیت آنیور. فقط اوزمان بر محذوردن اجتناب ایدرکن باشقه بر محذوره تصادف ایدلمش اولیور .

دنیلویور که فعالیت بشریه نك ایکی تعینی ، ایکی استقامتی واردر: بر طرفدن ذکا ، دیگر طرفدن اراده در. ذکا صفتیله انکشاف ایدرک علمی تولید ایدر. اراده صفتیله ساحه فعله چیقره رق دینه دوضرو میل ایلر . دین ایله علمک مناسبتی بوضورتله ذکا ایله اراده نك مناسبتنه ارجاع اولونور. فقط بونکله مشکلاتک آنجق موقعی تبدیل ایدلمش اولور. چونکه ذکا ایله اراده نك مناسبتلری مسئله سی ، — هر ایکسی ده حاضر برر خواص کبی دکل ده مفکره نك حقیقی برر فعالیتتی اولوق اوزره تلتی ایدیلسه بیله — مظلم و مختلف صورتلره قابل حل بر حاله در ، مسئله بی مفهومیلر دائره سندن فعل و عمل دائره سنه نقل ایتمکه اقتحام ایدلمش

ظن اولونان ايکيلک بوتون مشکلاتيله تکرار نمايان اولبيليره
فلسفه فعل و عملک دين ايله علمی طرز تألیفی ناصل
اولورسه اولسون ، بوراسی دوشونولیه رک بو فلسفه نک دها
شیمیدین کرک دین کرک علم حقنده آری آری دوشرو بر
نظریه میدان قویدیغی ادعا اولونه بیلیرمی؟

فلسفه فعل و عمل نه قدر چوق ماهرانه محاکمه لی تحلیللر
یاپارسه یاپسون، علمک یالکز حادثاتی دائره شموللرینه آلان
بوتون اولچولری ، بوتون مفهوملمری اعمال ایتکه قالمایه رق
حادثاتک کندیلرینی ده یاپدیغنه ارباب علمی پک کوچکله اقناع
ایده بیلیر. بوتون بیلگیلر منک همه حال نسبی اولدقلرینی ونسبی
قالاجقلرینی اثبات ایدن علم بوتون عملیات علمیه ده انسانیک
مداخله محتمله سنی بالذات برچوق دلیللرله تأیید ایدر . فقط
بو اثبات صوک حده واردیر یله رق بالذات وقعه نک بر اختراع
بشردن عبارت اولدیغی ادعا ایدیه جک اولورسه اوزمان اعتراض
ایدر . وقعه بزم اولچو ایچون قوللانیدیغمز واحد قیاسیلرک
هیچ بریله اولچوله مدیکی وحد ذاتنده بر طرز مخصوص ايله
وار اولدیغی ایچوندر که اونی تعیین مقصدیله او قدر غیرت صرف
ایدیوروز . استحصال ایتدیگمز نتیجه لرده آنجق بر طاقم تقریبی
شیلردن ، ناتمام وموقت وقوفلردن عبارت بولونیور .

دیگر طرفدن ، مفکره نک علمی تمثاللر ایجاد ایتک ایچون
صرف ایتدیگی سعیه کلنجه ارباب علم بوراده ساده جه بر طاقم

موضوعاتی افاده اتمه به منتهی اولان برطاقم کینی عملیه لر موضوع بحث اولماسنی قبول ایده مز لر . بو عملیه لر ی بعض اساسات ذکائیّه تنظیم ایدر . بونلر بزم اشیا حقننده کی وقوفزّه قابلیت ادراک ادخاله ساعیدر لر ، بونلر بزم کندی کندی مزّه تعیین ایتدیکمز برغایه کاله تقابل ایدر لر . حاصلی بو عملیه لر عقل ، معنای وجود ، انتظام و آهنک دیدیکمز شیئی تضمن ایلر لر .

بونک ایچوندر که علمی پراغماتیزم انکشاف ایدر کن ایلمک موضعلرینی محافظه ده مشکلات چکر ، علم حقننده کی قلاسیک نظریه نک اساسنی تشکیل ایدن وجود و عقل حکملرینه آز چوق عودت ایلر .

فقط ، دنیله بیلیر که ، بالذات او بڑقتیف وارلغک ده صرف بر فعل و عملدن ، سیال و اساساً غیر ثابت بر تمادیدن عبارت اولمادیغی نهدن معلومدر ؟

متأخرینک تکاملجی عالمی بویله بر حقیقت ایله قارشیلشمغه حاضر در . بونی تحت انضباطه آلمق ایچون وجود ، وقعه و او بڑقتیفنک فیکرندن و از کچمیه جکدر . یالکمز ، دوامک هر آننده اشیا نیک موجود حالتی قید ایده جک ، صوکره بو مختلف حالاتی برطاقم قوانینه توفیقاً بر لرلرینه ربط ایله جکدر . شبهه سز که نهایتده یکانه محک حقیقت تجربی موفقیتدن عبارتدر . فقط ارباب علم بوندن دولایی استمبالک قسماً تعیین و ایجاب ایدلمه مش اولدیغنه و کندیلرینک تلقیاتی محق کوسه تر دجک

وقعه بی بالذات خلق و ایجاد ایدیه بیهل جکرینه حکم ایتمز لر. حادثه نك
حصوله کله بی ایچون لازم اولان اولیات آراسنده ایمان ده
بولونمق اقتضا ایدن یرلرده بیهل استقبالك ایجاب و تعیین قیجه سنده
وقوعه کلدیکنه دائر اولان نقطه نظر لرینی محافظه ایدر لر. چونکه
بو ایمانی ده بر طاقم قوانینه تبعاً حصوله کلیر دییه تلقی ایتمکده دره.
دیمک که علم کنندی شرائطی و فعالیتتی دهها ای تقدیر
ایتدکجه جذری پراغماتیزمه و فعل و عملی ذکادن اوله قویان
فلسفه یه منتهی اولمق شویله دورسون بالعکس اولردن اوزا قلاشیره.

عجبا فلسفه فعل و عملک انکشاف ایتدیردیکی دین کنندی
خصوصیتتی محافظه ایتمش بر حالده قالیورمی؟
اساس اوله رق دنیلور که ادرا که توجیه خطاب ایدن هر شی
دینک کنندیسی اولمایوب بر افاده سی ، بر تمثالی، بر ظرفیدر.
بو اعتبار ایله دینک ساسه سی صرف تطبیقات و حیات اولمق
اقتضا ایدر.

فقط حقیقتده هر حس، هر دینی فعل و عمل بر طاقم فکر لر،
مفهومنر و نظری بیلکیلر احتوا ایدر. دینلرک بزجه معلوم
اولان شکل لرندن بوتون ذکائی عنصر چیقاریله جق اولورسه
عجبا کری یه نه قاله جقدر؟

مع مافیله بو اعتراضه اهمیت ویرلمیور. مفکره نك ایچنده
مفهومدن آیری بر اساسک موجودیتی دیوژنک حرکتی اثبات
ایتمسی کبی ، وقوعه و فعل ایله اثبات اولونیور. انسان بر فعل

وحر کتده بولونیور، فعل وحرکت ایسه بر مفهومه غیر قابل
ارجاعدر.

فقط بو فعل و عمل نه در؟ چونکه بونده دینک تملنی کوره
بیلمه من ایچون حقنده بر پارچه بر فکر من اولمق ایجاب ایدر.
نافذ نظری فیلسوفلر بونک بوتون دلالتیه فعل و عمل
بشری اولدیهنی سویلیورلر. فلان یا خود فلان ملکه نك خصوصی
بر فعل و عملی دکدر. غایه سنه متوجه اولمق ایچون بوتون قدر تلیخی
برلشدیرن بوتون موجودیتدر. تام کندی کندی میزنی بولمق
ایچون بو صورتله یا شامغه باشلا دیغمز حقیقتلر ادراک طرفندن
مشاهده و تنظیم اولونارق بزم ایچون بر طاقم عقاید و موضوع
اعتقاد حاله کچرلر.

شبهه یوق که مقدراتنک وقوعه کلمنی تأمینه چالیشمق ایچون
مالک اولدیغی بوتون قوتلری بو صورتله جمع و ترتیب ایتک
انسانک وظیفه سیدر. فقط بو عمومی فعل و عملده ذکاده دیگر
ملکه لر قدر علاقه داردر. اونک رولی بالضروره، مفهومی
واسطه سیله دیگر ملکه لرک تأثیرینی قونترول ایتمکدن عبارت
اوله جقدز. آرتق بوراده تطبیقات نظریاتدن مستقل کبی موضوع
بحث اوله ماز.

عجبا بحث ایدیلن فعل و عمل عزم و اراده یه مخصوص اولان
فعل و عملدر؟ فقط اراده برغایه ایستر. کندی کندی میزنی بر
غایه اولمق اوزره قبول ایدن و کندی اساسندن باشقه موضوعی

اولمیان براراده دن بحث اولوندیغی وقت مفکره یه قابل ادراک
بردستور عرض ایدلمش اولدیغی ادعا ایدیه بیلیرمی ؟

بوماهرانه نظریه لر آراسنده آرادقلوی شی کندی کندیسنه
کافی کان، کندیسنی ایضاح ایتک ویا محق کوسترمک ایچون
تجربه واستعمال ایده بیله جگمز بوتون مفهوم لردن مستقل بولونان
برفعل و عملدر، برفعل صرفدر، حد ذاتنده برفعل و عملدر .
حالبوکه بو ایستر ایسته مز غیر معین بر پراغماتیزمه عودت
دکلده نهدر ؟ بر قاعده علویه اوله رق قبول اولونان شی حد
ذاتنده پیش ملاحظه آلمان فعل و عمل بشری ایسه انسانی
بر پراغماتیزم مسلکی تأسیس ایدلمش اولور. اکر ذکاک هر دورلو
تعین و ایجابی خارچنده تصور اولونان برفعل و عمل الهی، بشری
فعل و عملک اعماقنی تشکیل ایده جک ایسه او زمان الهی بر
پراغماتیزم مسلکی تأسیس ایدلمش دیمکدر .

فعل و عمل ایچون فعل و عمل واسطه سیله فعل و عمل،
صرف تطبیقات و عملیات ؛ احتمالکه بو برطاقم مفهوم لردن تولید
ایدیور، فقط مفهوم لردن مستقل قالیور. بویله مجرد پراغماتیزم
دین نامه کسب لیاقت ایده بیلیرمی ؟ نظریه دن تجرید ایدلمش
تطبیقات و عملیاتده حیات دینه نک حقیقی اصل ولینی ویکانه
پرنسپینی آرامقله چیقماز بر یوله کیرلمش اولمایورمی ؟

برفعل و عملی دینی برحاله کتیرن شی اوکا مربوط بر اعتقاد
دکلدر ؟ برتمثال و بر ظرف عد ایدیلن شی بر درجه یه قدر
دینک بر قسم اصلیمی دکلیدر ؟

دردنجهي باب

ويليام جهيمس و تجربه دينيه

۱ — دين حقنده وويليام جهيمسك مسلڪي — وويليام جهيمسك نقطه نظري : دينك شخصي وباطني بر حيات اولماسي — اصول : جذري تجربهجيلك — حسيات دينيه نك يتشديكي روجي وعضوي زمين. صوفيه مسلڪي . اصل تجربه دينيه ؛ اعتقاد ابتدائي — تجربه دينيه نك قيمتي . پراغماتيزم نقطه نظري . علمي نقطه استناد اولوق اوزره تخماني انا نظريه سي . مافوق اعتقادات .

۲ — دين ايله علمك مناسبتي حقنده وويليام جهيمسك مسلڪي — علم ايله دين طبيعتك خزينه لريني آچن ايچون ايكي آناختاردر — ساحه شعورك بسيمولوزيسي حالات شعورك بسيمولوزيسي برينه اقامه ايديلور . — دين ايله علم ، مشخص ايله مجردك بر برلندن فرقلي اولماسي كبيدر .

۳ — مطالعات تنقيديه — دينك طبيعت بشريه به دخولي و علم قارشيدنده كي قوتلي وضعيتي — مشكلات : تجربه دينيه ده اوپراتيف برقيمت وارميدر ؟ عمومي برسوپر كتييفجيلك بر چاره حل اولاماز . — هر تجربه نك عنصر اساسيسي اولوق اوزره ايمان — تماثلرك وظيفه اصليه سي — دينرك اجتماعي جهندن قيمتي .

علم الهيات منتسبلري ، عالمر ياخود فيلسوفلر كي تعريفلره ، محاكملره ، اثباتلره حريص اولان بر طاقم مفكرلر دينك ، علمك واثلافلرينك امكان منطقيسني تاسيس ايچون بر چوق مساعي صرف ايدرلر كن هر زمان بعض ذوات ظهور ايتمشدر كه

اونلرک نظر نده بو قدر اینجه تحریات پک زائد ایدی . چونکه
قیمت اعتباریه بوتون محاکاتہ تقدم ایدن بر پرنسپ یعنی تجربه
اوزرینه مؤسس بر قناعت ایله یاشایوردی . بونلر صوفیه دن
دنیلن روحلردر . عالملر ایچون قانونلرینی تحری ایتدکلری
وقعه لر ناصل وار ، معلوم وهیچ واسطه یه محتاج اولمادن محقق
ایسه لر اونلرک نظر نده ده دینک موضوعاتی عینی ماهیتده در .
بو صوفیه اصولنک روحی طریقت اندیشه لرندن آزاده
قطط هرشیدن اول ذی حیات حقیقتدن ملهم اولمغه خواهشکر
بعض معاصر مذہبلر ده ده کورولور . بو تمایک اک کوزل تظاهری
عالم بر پسیقولوژی متخصصی ، درین و نازک بر متفکر ،
جاذب بر محرر اولان ویلیام جیمس Willam James ک
ایضاح ایتدیکی طرزده تجربه دینه مسلکیدر . [۱]

The varieties of religious experience ; [۱]

The will to believe

دین حقنده ویلیام جه یمسک مسلکی

دینلرده اساسلی و میمز اوصافی آ کلامق ایچون هانکی نقطه نظری ترجیح ایتلی ؟ ویلیام جه یمسه نظر آ دینلرک بری خارجی دیکری باطنی اولمق اوزره منظور اولدقلری ایکی صفحه دن اساسایسی باطنی اولان صفحه در . تاریخ اعتباریله دینلرک شخصی بر حیات کبی انکشاف ایتمه دن اول بر طاقم مؤسسات کبی نمایان اولمش اولمالرینک اهمیتی یوقدر . اساساً مؤسسسه لرک سببی دینی دهالرک ایجاد لیدر . هر حالده شخصی دین جریان ادوار آراسنده ، مؤسساتی آرقه ده بر اقمشدر . آرتق مؤسسسه لر آنجق مؤمنلرک و صوفیلرک روحلری طرفدن تأیید ایدیلیرلر سه بردوام اولاجقلردر .

ویلیام جه یمسک حادثات دینییه بی منحصراً پسیقولوژی نقطه نظرندن تدقیق و تتبع ایتمی کندیسنک یالکز پسیقولوژی متخصصی اولماسندن دکل شخصی دینده دینک تملارینی کوزمسندن ایلری کلیر .

استعمال ایتدیکی اصول اونک فکر نجه اصل پسیقولوژییه موافق کلن و جذری عملیجیلک empirisme radical تسمیه ایدیلن اصولدر . علی العاده ، بر مسلکی ارانه ایچون قوللانیلان بوکله مسلکی قبول ایتمینلرجه بیله بر اصولی توصیف و تمیز ایچون محافظه و استعمال ایدیله بیلیر . بر خیلی مدت پسیقولوژییه

ذره فرضیه سی قبول ایتدیریلهرک شعورک ویردیکی معلومات
بسیط برطاقم وقعهلر یاخود روحی ذره لر عد اولوندی و بونلر
آراسنده قوانین حکمیه نك تضمن ایتدیکی ارتباطلره مشابه
ارتباطلر تأسیس ایدیلدی . حالبوکه بویله عناصرک موجودیتی
نه معلومدر نه معلوم اولابیلیر . بونلر مسلك فیکریله یاپیلمش
بر طاقم ایجادلردر . پس یقولوژیده معلوم وموجود اولان شی
دائماً بر ساحه شعوردرکه متحول وفیصلسز بر کثرت وتنوعی
احاطه ایدر . یالکز بو بر شکل حقیقیدر . حادثات دینه پی
ایشته بوشکل آلتنده آکلامق لازمدر .

اول امرده او حادثات دینه نك داخل اوله قلمی روحی
وعضوی هیئت مجموعهی نظر ملاحظه آلمق، صوکره، یقیندن
یقینه یورویه رك بعضاً برلکده وقوعه کان بعضاً کله ن حادثه لردن
وکندیلمینه یقین سائر جنس حادثه لردن آیرمق وبو صورتله
اصل عنصر دینیک نه اولدیغنی تعیینه قدر ایلریله مک اقتضایلر .
بو وظیفه اکمال ایدلدکن صوکره باشقه بری دها میدانه
چیتاچقدر . اوده تحلیل واسطه سیله بو صورتله میدانه چیتاچاریلان
وقعه نك قیمتتی تعیین کیفیتدر .

۱ — تجربی دینه نك طبیعت وماضیتی

دینی وقعهلر یالکز کندیلمینه مخصوص بر جنس کبی
کوروندی وبرخی مدت بویله تلقی اولوندی . حالبوکه بویله

باشته شیلره هیچ بکزه مین وقعه لر بر طاقم شهلی وقعه لر در .
چونکه سطحی بر تدقیق و مشاهده نتیجه سنده غیر قابل اقتحام
بر فیصله حکم ایدیلن یرلرده و قوفک ترقیسی بزه عمومیتله
بر تمادی موجود اولدیغنی فرق ایتدیرمشدر . حادثات دینه ده
بو تمادی قانونه بر استثنا تشکیل ایتزلر . حادثات دینه کیتدکجه
دها اینی تعیین ایدیله بیلن بر صنف حادثاته ، شخصیتک تعدیلی
حادثاته عائددرلر .

بو حادثه کندیلرنده بک زیاده شدتله وقوعه کلن اشخاصک ،
یعنی بعض عصبی کیمسه لرک یا خود صوفیه یه میال مزاج صاحب لرنک
تدقیق و تبعی شعور دینک انکشاف ایتدیگی زمینی تشکیل
ایدن اوصافی عمومیتله طبیعت بشریه عائد کبی کوسترمکده در .
فرضا ضلالت حس حادثاتی بعض کیمسه لرده بک شایان
دقت بر حال عرض ایدر . بو ضلالت حس حادثه لری او کیمسه لرک
مخیله سنده حواس مزک بزه کوستردیکی مادی شیلره مشابه بر
شینک نمایان اولماسنه منتهی اوله جق وجهله تمامیه انکشاف
ایده جک یرده اوله بر مرحله ده توقف ایدر لر که انسان ، کوزینه
معین بر خیال کور و نمه دن ، بر شینک حاضر و وار اولدیغنی
حس ایدر . ایشته بو ، چیپلاق حضور ایمانی تولید ایلر . بو ایمان ده
بر طاقم افعال و حرکاته بادی اولور . قانتک اخلاقی امر لری
imératifs moraux کبی هیچ بر وجهله محسوس بر صورت
ذهنیه و نظری بر وقوفه موضوع تشکیل ایتدکاری حالد

روحده عملی و مؤثر بر ایمان حصوله کثیر بر لر .

ایشته صوفیه دن بعضیلری تصوفده بوکا بکنزر بر طاقم
حالات تجربه ایدر لر . وجود لاهوتی اولمق اوزره تصور ایتدکلری
فقط ذهنلرنده هیچ بر صورتله تمثیل وارانئه ایده مدکلری بر شی
اونلره بر شأیت اولمق اوزره معلوم اولمشدر . بو شی اونلرک
قلبلری و اراده لری اوزرنده اجرای تأثیر ایدر . اوشیئ هر دورلو
خیال محسوسدن معرا بر شأیت صرفه کبی تصور ایتدکلری
ایچون کندیلرنده بو شأیتک و بوتأثیرک حسی پک قوتله موجوددر .
حواس طرفندن بیلدیرلمش بر شیئک غیابنده بو حضور
و موجودیت حسی عقلجیلر طرفندن هیچ بر وقت مناسب
بر وجهله ایضاح ایدلمه مش اولدیغنی ویلیام جهیمس سوینیور .
بونی حس ایدن کیمسه یه اونک بر ذهاب و خولیدان عبارت
اولدیغنی اثبات ایچون نه قدر اسباب سرد ایدیلیرسه ایدیلیر
اوینه باقیدر . طبقی حواس ایله معلوم اولان شیئرک وجودینه
ایننامه یه بکنزر . حالبوکه مرضی حالاتک طبیعی حیات حادثاتندن
قرقی ، کور و ایورکه ، بر درجه فرقندن عبارتدر . بناء علیه انسانک
حواس معتاده سنده موجود اولان حسدن باشقه برده شأیت
حسنه مالک اولدیغنی قبول ایتمک لازم کلیر .

شعور دینی یه کیتمه نك باشقه بر یولی ده طبیعی بر نیکینلک
و بدبینلکدرکه بونک شایان دقت بر انکشافنه بعض عصبی
خسته لرده پک بارز بر صورتده تصادف ایدلمکدهدر .

انسانلر ایکی طاقه تفریق اولونابیلیر . بر قسمی مسعود اولق ایچون یالکیز بر کره دوغمه یه محتاجدرلر . بر قسمی ده بدبخت دوغمش اولدینی ایچون یکی بر تولده محتاجدرلر : once born بر کره دوغشق و twice born ایکنجی کره دوغشق وصفلری .

برنجیلر طبیعی واصلی صورتده نیکییندرلر . بونلر دنیایی خیرکار و خیری شردن استحصاله چالیشیر بر طاقم قدرتلر طرفندن اداره اولونور کبی کورورلر . بو نیکیین ایمان شری مغلوب و سعادت تامین و تولید ایلمک ایچون غایت حیرت بخش درجه ده مؤثردر .

آنان دوغمه نیکیینلره مقابل طبیعت بدبین مزاجلرده کوستریر . بونلر چاره سی بولونمایان برسفالت حسنه زبوندرلر . اونلر ایچون هر حرکت ، هر وارلق بر افلاس ایله نتیجه لیر کیدر . آرزولرمزک غایه سنی بونلرک بیهوده لکنی کورمه دن دوشونه مزلر . مسرتلرمزک سببنی دوشونجه درحال بونک هیچلکنی فرق ایدرلر . فقط باشلیجه کندی فعل وحرکتلری ، کندی دوشونجه لری ، کندی کیزی اختیارلری اونلری ظالم برخسته لئق نچه سنده بر اقییر . برطاقم اینجه ملاحظات وجدانییه قاپیلیرلر . اندیشه ، کندی کندیسنی مضطرب ایتمک ابتلاسی ، بو کیزی علت هر یرده اونلری تعقیب ایدر . بوندن ناصل قورتولمالی؟ مبتلای حزن وغم اولان بر کیمسه حیاتک لطافتی

بر موهبه اولدیغنی و بوندن ذوقیاب اولق یالکز بعض ممتاز
ذواته منحصر قالدیغنی حس ایلر . شفایاب اولق قابل ایسه
بو آنجق مافوق طبیعی بر مداخله دن کله ییلیر .

بعض سیگر لرندن راحتسز کیمسه لر چیفته شخصیت تسمیه
ایدیلن بر خصوصیت عرض ایدر لر . اونلرده ایکی بنلک واردر :
بری بدبیندر ، دیکری نیکیبندر . بری عادی درجه ده در ،
دیکری ای مواهبله مجهزدر . بو ایکی سجهیه یی توحید اتمکه
اونلر غیر قادر در لر . سن پول کندیسنده بویله بر ایکیلک بولیور
وشو مشهور سوز ایله اونلر افاده ایدیوردی : « ایسته دیکم
خیری یا پمایورم ؛ فقط ایسته دیکم شری یا پیورم . »

بعضاً فرد لرده بردن بره وقوعه کلن بر تبدل اعتقاد ،
بردن بره قوجه بر خلق کتله سنی ضبط ایدن اعتقاد ، عصبی
وروحی امراض آراسنه ادخال ایدیلیر . بو، عینی بر شعور
ایچنده بر شخصیتک آز چوق ناکهانی بر صورتده دیکر بر
شخصیت یرینه قائم اولماسیدر .

ایسته بو صورتله ، تظاهرات دینه انسانده یا بانجی وقضارا
وقوعه کلش بر طاقم اوصاف دکلدر . بونلر طبیعت بشریه نك
کندیسندن چیقان بر طاقم حادثات مجموعه سنه داخلدر لر .

مع مافیله بوندن حادثات دینه نك کندیلرینه بکزه یین
حالات مرضیه نك عینی عد ایدیه بیله جکلری معناسنی چیقار ماملیدر .

دهانك و صورت عمومیه ده هر تفوقك شرطی عضویتده موازنه نك بوزولماسیدر . بونلر بر طاقم غیر طبیعی تظاهرات ایله مترافق بولونورلر . بوتون فعالیتنی بر ملکه اوزرینه طوبیلامق اونی دیگرلرندن چككمك دیمكدر . بعض ساحه لرده بر تفوق همان دایماً دیگر ساحه لرده ضعف وعدم کفایت تضمن ایدر . بناءً علیه دین شوق و هیجان ایله نه قدر چوق قاریشیرسه ضروری اوله رق بر موازنت بوزولماسی ، بر دلیلک حاله کیره جکدر .

حیاتمزده ایفا ایتدکلی وظیفه اعتباریله بر برلرندن صوك درجه فرقلی اولابیلن حادثات ایچون — کوره بیلدیکمز درجه سنده — پک بر برینک عینی اولابیلن بر طاقم شرائط عضویه ایله ده دین تعریف ایدیه مز . دین ، شعورك بلا واسطه حسیاته کوره حدذاتنده پیش ملاحظه آلمق اقتضا ایلر .

بو حس تصویر اولونا ماز . خارجدن باقیله جق اولورسه ، خارجدن کورولن بوتون شیر کبی فلان ویا فلان مقولات ادراکه داخل اولور : خارجدن کورمک بر شیئه بکرتمک دیمکدر . فقط انسان ایچون او یکانه بر شیردر . کندیسنه مخصوص بر حالی ، بر زنکینلکی ، بر غریب تمامیتی واردره اوندن آنجق اونی حس ایدن بر کیمسه بحث ایده بیلیر .

دین فکرنی کله لرله قابل اولدیغی قدر تلقین ایده بیلیمک ایچون دنیه بیلیر که بو صمیمی و مکمل بر آهنگ ، بر صلح و سکون ، بر شطارت حسیدر . بزم خارجمزده و کندیمزده

هر شئك يولنده كينديكنك حسيدير. بويالكنز مطاوع و عاقل
برحس دكلدر. بزمكندن بويوك بر قدرته اشتراك ايدلديكنك
حس اولونماسيدير. بو قدرته برلكده عشق ، اتحاد و صلح
وسكون ايشنه چالشمق آرزوسيدير. حاصلی حياتك ، بر قوه
خالقه ، بر تأمين آهنگ ، بر نشاط اولمق اوزره حياتك تهيج
و غلبانيدير .

بعضاً ، مسعود اولمق ايجون يالكنز بر كره دوغمالري كافي
ديديكمز آدملرده اولديغي كچي ، بو حس اولندن روحك ايجنده
واردر. او تقديرجه دين دائمي بر انتظام ، عشق ، قوت ،
اعتماد و امنيت انطباعيدر . بو بوزولماسي غير قابل ، ايجدن كله
بر نيكيينلكدردر . بالعكس ، كندی كنديلريله حال سكونده
ياشايه بيلمك ايجون احيا ايدلمكه محتاج اولانلرده دين اشتهايي
انديشه ايله ، كنديسندن و موجوداتدن عدم ممنونيت ايله
تظاهر ايدر. بونلرده ايكنجى تولد فعاليت شخصيهك محراقي
تبديل ايتمسي ايله نمايان اولور. بويله احيا ايديلن بر آدم كنديسنگ
باشنه كلن شيلره قارشى خاير ! ديهه جك يرده اوت ! دير .
كندی كنديسنگ اوزرينه قاتلانوب قاله جق يرده ديكر انسانلره
دوغرو و محبتله ، فداكارلقه ، حقيقي بر اخوت حسيله كيدر.
آرتق هر شئي باشقه بر ضيا آلتنده كورور ، اوزرنده اجراي
تأثير ايدن عمللارك كافه سنه باشقه دورلو بر عكس العمل اظهار
ايدر. شره غلبه چالهرق بو صورته خيري تسخير ايدنلرك

او کلرنده دهها کنیش بر ساحت بولونماسی محتملدر . بونلر تولدرندن اعتباراً دوغرو وایی یولده اولانلردن زیاده یوکسک بر تکمله واصل اولابیلرلر . ایکنجی دفعه دوغمش بر آدم ایچون ، اوغراشان وسیعک قیمتی بیلن بر آدم ایچون هر فتح و تسخیر یکی بر فتح و تسخیرک مقدمه سیدر .

بو مطالعاتدن شو نتیجه حیقارکه دین اساساً شخصی بر ایشدر . حقیقته نه قدر دیندار فرد وارسه او قدرده دینی تجربه واردر . دین حیاته مربوطدر . هر کس ایسه کندی مزاجنه ودهاسنه کوره یاشار .

شعور دینیک بعض اوصافی بر طاقم حادثاتده یاخود بعض کیمسه لرده بالخاصه بارز صورتده نمایان اولمقدهدر .

تمام دینی بر عمل اولان دعا بزم بندکمزی و متناهی دنیا مزی خیلی تجاوز ایدن بر وجودک تأثیری سایه سنده کرک بزده کرک بزم خارجمزده بو عالمک پایه بیلیمکدن عاجز اولدینی بر طاقم حادثاتک ساحه فعله چیقابیلر چکی قناعتی تضمن ایدر .

تبدیل ایمان کیفیتی بردن بره یاخود تدریجاً بزم وارلغمزی درین وقطعی صورتده . دیکشدرین مافوق طبیعی بر تأثیر حسیه مترافقدر .

صوفیه حالاتنده شخص کندیسنک الله ایله اتحادینی حس ایتدیکی کبی کندی فعالیت شخصیه سی مرکزینک بو اتحادک نتیجه سی اولق اوزره دیکشدیکی حسنده مالکدر . صوفیه

حالاتی حس دینیک بر ضلالتی اولمق اوزره تلمقی ایدیله من .
بونلر، یاشانان دینده یعنی دینده دها بویوک بروجود ایله قاریشمه
کیفیتدن متولد بر بویومه حسنک شکل قصواسیدر .
دعا یاخود صوفیه حالاتی کبی حادثه لرك تدقیق و تنبعی
دینک اول امرده بر حس اولمقله برابر بر طاقم ذکائی عنصر لرك،
اعتقاد لرك، فکر لرك ده دائماً از چوق اونک ایچنده محاط
بولوندیغی میدان قویمشدرد. دعا، هیجان دیندن غیر قابل تفریق
کبی کورونن ابتدائی اعتقاد یاخود ایمانی میدان بداهته چیقاریر .
دیندار آدم کندیسنی بر وجود علوی ایله مناسبته ظن ایدر .
اعتقادنجه بروجود علوی ایله دها صمیمی بر صورتده برلشه بیلیر؛
یالکمز باشنه بولامایه جنی بر ذوقی، بر قوتی بو وجود علوی
اوکا ویریر و اونی کندی کندیسيله دها هم آهنگ حاله کتیریر .
ایشته ابتدائی تجربه دینده ده بولونان ذکائی عنصر بو اعتقاددن
عبارتدر. فقط موجوداتک نمونه لرینی تشکیل و بونلری ایضاحه
حریص اولان مخیله و ذکای بشر بونلرك ایچنه کیتدکجه دها
معین و دها ذکائی اعتقادلر و نظریه لر علاوه ایدر. بونلر یاواش
یاواش اصل دینی، الهیات و فلسفه حالنه قلب ایدرلر. بو بر معناجه
طبیعی بر تزه و انکشافدر. چونکه طبیعت بشریه نك تمایلندن
نشئت ایلر، مع ماقیه بو اعتبار ایله ده عارضی و تصادفیدر. چونکه
تجربه دینیه نك بسیط بر انکشافندن تولد ایتمز . بو تجربه نك
مختلف مکاتبات ذکا ایله ترکیب و امتزاجندن دوغار.

۲- تجرِبَةُ دِينِكَ قِيَمَتِي

ایشته صرف توصیفی نقطه نظر دن پیش ملاحظه آنان
دینی وقعه لر بونلردر. یالکز بو تدقیقات ایله اکتفا ایدرک
شعور دینیک قیمتی نه اولدینی ، اعتقادلرینک عقل قارشیسنده
نه صورتله محق کوستریله بیله جکی مسئله سنی کهنه لشمش بخشلر
دییه برطرف اتمک هیچده یاقیشیق آماز.

ویلیام جهیمس بو ایکنجی وظیفه یی براغماتیزم نقطه نظر دن
ایفایه کیریشیر .

ویلیام جهیمسه کوره ایکی دورلو حکم واردر : وجوده
یاخود منشأه تعلق ایدن حکملر ، معنوی یاخود قیمت حکملری .
ایکنجی نوع حکملرک برنجیارله هیچ برایشی یوقدر . بر فکر
یاخود بر حس نه دن کلیرسه کلسون اکر وقعه لر فیکرک حقیقتنی
اثبات ایدیورسه ، حس مشمر وخیرکار ایسه بوفکر وبوحس
قیمت کیه سنک ارئه ایده بیله جکی مکملیتی تماماً حائر اولایلرلر .
قیمتک تعینی ذاتاً ، بالذات وقعه نک تقدیری کبی صرف
عملی empirique بر اصوله کوره وقوعه کلیدر . بر فکر ،
بر اعتقاد ، بر حس تجرِبَه کندیلرینی تأیید ایدرسه یعنی حادته
احتوا ایتدکاری انتظاره تقابل ایلرسه حائر قیمتدرلر .

بوجهت بویله ایسه ، دینک قیمتی نه اولدینی صوران بر
کیسه ایچون موجودیتنک ، منشألرینک ، تولدینک شرائطی

هیچ حاز اهمیت دکلدرد. دینک قیمتی حصوله کتیردیکی شیئه کوره اولمق لازم کلیر .

ایشته ویلیام جه یمس آغاچ حقنده انجیلک دیدیکی کبی صرف میوه سنه کوره حکم ویره جکدر . هیجان دیننک نتیجه لری نه اولدیغنی، بو تاثیر لرك ای وشایان تمنی اولوب اولمادقلرینی ، دیندن باشقه بر واسطه ایله استحصال ایدیلوب ایدیه مه یه جکارین آراشدیره جقدر .

*

**

حیات دینه نك نمره سی قدسیتدر . قدسیتك : صوفیلق ، رحم و شفقت ، قوه روح ، صفوت ، پرهیزکارلق ، اطاعت ، فقر ، محویت و تواضع کبی تظاهراتی بعضاً مفرطانه و قیمتجه مشکوک اولابیلیرلر . مع مافیة شوراسی واردر که قدسیت اصل اساس دیندن ملهم اولدیغنی یرلرده دنیاده کی قوه اخلاقیه ، ایلاک ، آهنگ و سعادت یکوتنی آرتیرر . شهه یوق که بر متقی ریاضتکار هر زمان قوه روحیه سنی غایت ایی بر صورتده استعمال اتمز ، حیات بدنه مفرط بر اهمیت عطف ایلر . فقط عزم و اراده نك نه لره قادر اوله جغنی پک کوزل کوستیرر . قوت و قدرت وجوده کتیریر . انسانلر امک صرف ایتمه دن پایدار اولابیله جکفی ظن ایتمک و قهر مانلق دوره سنک آرتق کچدیکنه ذاهب اولمق بر خطادر . انسانی طبیعت تشکیل ایتمه مشدر ، انسان کنندیسنی طبیعته جبراً قبول ایستیرمش و اوکا حاکم اولمشدر . انسان آنجق

قوت و قدرت بشریه بی تزئید ایتک صورتیله پایدار اولابیلیر ، کسب عظمت ایده بیلیر. انسان آنجق کندیسینی خلق و ایجاد ایدرسه و دائمی صورتده تکرار یاراتیرسه واردر . اولیالر او تعقیب ایتدکلری عشق و صلح و سلام مفکوره لریله ایچنده یاشادقلری هیئت اجتماعیه یه پک فنا توافق ایتمش اولابیلیرلر. فقط بوندن نه نتیجه چیقارمالی ؟ انسانلرک مفکوره سنی بر اولیامی یوقسه ییزتیجی بر آدم می تشخص ایتدیرر ؟ اکر اولیالر کندی زمانلرینه توافق ایتمورلرسه بودهامکمل بر هیئت اجتماعیه توافق ایتک ایچون شیمدیدن صرف مساعی ایتملرندندر. او هیئت اجتماعیه یی شیمدیدن موجود کبی فرض ایتمکه اونک ساحه فعله چیقماسنه چالیشمش اولورلر.

دینک مؤثریتی یالکیز اخلاقی دکلدرد. انجیل بزه عیسانک خسته لقلری تداوی ایتک ایچون کلدیکنی سویلیور و بدنک خسته لقلریله روحک خسته لقلرینی بر برندن آیرمایور. اونک سوزی کناهکارلره روحک صحتنی ، کورلره باصره یی ، صاغیرلره سامعه یی ، اولورله خیاتی اعاده ایدیور. چونکه قلبک صفوقی و خالقک قادر مطلق اولوشنه ایمان انسانک شرائط ماده سی اوزرنده شمولنی اولچمک امکان خارچنده بر تأثیر اجرا ایدر.

Das Wunder ist des Glaubens liebtestes Kind

(کوته ، فانوست : معجزه ایمانک سو کیلی چو جوغیدر) .
هپسی بو قدرله قالماز . ایمانک حصوله کتیردیکی تأثیرات

آراسنده بعضیاری واردر که اونلر ایچون ایمان یالکمز کافی بر شرط دکل ، الزم و ضروری بر شرطدر . نه فردلر ، نه هیأت اجتماعیلر ، استحقار منفعت ، فعالیت و ثبات و اقدام ایچون شیمدی به قدر ایمانه مساوی باشقه بر منبع بولاماشلردر . انسان کندیسنی و سائط ماده ایله حرکت ایدر کبی ظن ایتدیکی یرلرده بیله بیله رک یا خود بیلمه یرک بوکا بوکون تلقین دیدیکمز شیئی علاوه ایدر . و اکثریا و سائط ماده دن زیاده بو تلقین اجرای تاثیر ایتکده در . بوتون اصول تداوینک قسماً تلقینه استناد ایتدیکی قبول ایدن دو قنور بیله خسته لرینی بوصورتله شفا یاب ایدر . حالبوکه کرک خسته ده کرک دو قنورده موضوع بحث اولان تلقین ، طبیعتک قوه شفا بخشاسنه وبالذات ایمانک مؤثرینه بر ایمانی یعنی اعتقاد دینی به مشابه بر اعتقادک وجودینی تضمن ایلر . دین فائده لیدر و بعض کره یرینه باشقه هیچ برشی اقامه سی قابل اولماز : آرتق اونی دوغرو عد ایتک ایچون دهانه لازم ؟ اکر تحلیلك صوک نتیجه سنده حقیقت ، وار اولان ، پایدار اولان و بر اثر تولید ایدن شیدن عبارت ایسه موجوداتک و قوای طبیعی نك دوغرو اولوشی کبی دین ده دوغرو در .

*

**

مع مافیه معلوم دینلرده قابل تدقیق و مشاهده و قعه لره دوغرو دن دوغرویه مربوط اولمابان بر طاقم خصوصی اعتقادلر موجود بولونیور . بو اعتقادلرک قیمتی نه در ؟

بونلرك مشر وعيتنى اثبات ايجون ايكي طريقه تشبث ايدلمشدر:
ريسي صوفيه ، ديكرى فلسفه طريقيدر .

صوفيه كوره ، بالخاصه بعض كيمسه لرده عالم مادي ني حس
وادراك Perception كبي اللهى واشيائى الهيه يده بر حس وادراك
كيفيتى واردر . مع مافيه بويله كنديلرينه نمايان اولان شئي
تعريف و تصوير ايدمه مزلر . فقط بعض ممتاز دقيقه لرده ايجلر نده كي
حسك بروقوف تشكيل ايتديكنه ، قلمبريله كوردكلرينه دائر
اونلرده مقاوم تسوز بر انطباع حاصل اولور . بو غريب حدس
حادثه سنى ايضاح ايجون ، مفهوم لرمز ، كله لرمز غير كافى اولمقله
برابر مخيلهنك اونلرى ، بو حادثه يي تجربه ايدن روحده بو
مافوقى طبيعى حالتلرك تكرر حيات بولماسنى ايجاب ايدمه چك
صورتده مزج و تركيب ايدمه چكى قابل ظن اولونور . احتمالكه
بو نقطه نظر دن موسيقى بزم شو قضائى و عنعنوى اسانمرك
قدرت تبليغه سنى تجاوز ايدن بر طاقم روحانى و بر درجه يه قدر
بلا واسطه افاده لره مالكدر .

شبهه يوق كه صوفيه حقيقتده حدس لر ينك حقيقتنى
وقلمبرنده احيا ايتدكلرى حادثه نك قيمتنى اثبات ايتمكدن عاجز
بولونيورلر . مع مافيه شوراسى ميدانده در كه صوفيه مسلكى
شعورك على العاده معلوماتنه حس فوقنده بر افاده علاوه ايتمكله
حس دينى يي تقويه ايدنيور ودها مؤثر بر حاله كتيريور . وعد
ايتديكى وقوفى ويره مه مكله برابر هيچ اولمازسه هيچان دينيك

قدرت و حقیقتی عقلیه مسلکک اعتراضاتنه قارشى ادامه
اچون یکی سبیلر تأمین واحضار ایلر.
دیگر طرفدن بعض متفکرلر تلقینات دینه نك او بڑقتیف
حقیقتی عقلی صورتده اثبات ایده بیلیمک ظننده درلر . بونلر
فیلسوفلر درر . ویلیام جهیمسه کوره اللهک وارلغنی اثبات ایتمهکه
و اوصافنی تعیین ایلمکه مخصوص اولان بوتون فلسفه والهیات
محا که لری بیهوده درر . فی الحقیقه حقیقی محتویاتی حائر اولان
مفهوملر یالکیز عملی خط حر کتده تفاوتلرله میدانه چیقانلر درر .
حالبوکه بوتون بوتصورات و مطالعات حیات اوزرنده بر تأثیر
یابه بیلیمکدن عاجز درلر .

بو عجباً حس دینی طبیعت اشیا به ربط ایتمک و او بڑقتیف
معناسنی تعیین ایلمک یولنده صرف ایذیه جک بوتون امکلر
بالضروره نتیجه سزمی قاله جق دیمکدر؟
حقیقتده ، نه قدر تحدید ایذیلیرسه ایذیلیرسن ، حس دینیک
کندیسنده ده او بڑقتیف برشمولی حائر اولمق ادعاسنده بولونان
بر ایمان مند مجدر : بزدن دها بویوک و دها اینی و بزوم شعور
و وجدانمزله اشتراک ایده رک شخصیتمزک هر کزیننه تبدیل
موقع ایتدیرن بر وجودک وارلغنه ایماندر .
بو ایمان ، مشروع دیه تلقی اولونه بیلیرمی ؟ یوقسه اوده
کیم بیلیر ناصل سو بڑکتیف ، ذکا جهتنده حقنده اوفاجق بر فکر

ایدینمکدن بیله عاجز قاله جنمز بر شینک تشبیهی بر افاده سندن می
عبارتدز؟

ویلیام جهیمس ۱۸۸۱ تاریخنده وقوعه کلن وپک پارلاق بر
استقباله نامزد اولان بر کشفک بو مسئلهٔ اصلیه ییکی نورلر
سرپدیکنی سویلیور. بو کشفده تحت الشعور دنیلن بر طاقم
حالات روحیه نك میدانه چیقما سیدر. میهرس Myers بونی
تخمانی انا moi subliminal تعمیر ی ایله افاده ایدیور.

ذاتاً اولجده لایبنیچ بزم روحزده شعورمزنك فرق ایتدیکی
حادثادن فضله بر چوق شیلر بولوندیغنی فقط شعورك بونلری
فرق ایدمه دیکنی سویلردی. روحزده نامتناهی بر طاقم کوچوک
حس وادراکلر واردی که تاثیرلری ظنمزه نسبتله پک بویو کدی.
انسان بو غیر محسوس حس و ادراکلر سایه سندنه کائنات ایله
مناسبته بولونوردی. او صورتده که کائناتده هیچ بر شی
اولمزدی که بزم ایچمزدده اونك بر انعکاسی حصوله کلسون.
بو کوچوک حس و ادراکلر لایبنیچ نظرنده بزم حسیاتمزنك اصل
جوهری ایدیلر. وقوف نقطهٔ نظرندن حس، تفکرک پک دوننده
اولقله برابر وجود نقطهٔ نظرندن، فردک کل ده کی حیاته و آهنکه
اشتراکنی تأمین ایلردی. بو «کل» بزم صریح صورتده کی حس
وادراکلرله آکلادیغمز دن نامتناهی درجه ده کنیش و واسعدر.
میهرسک نظریه سی لایبنیچک بو فیکر لرینک تجربی بر
صورتده میدانه وضعیدر.

میهرسه کوره شخصیت بشریه عادتاً متحد المرکز اوچ
 دائرہ دن ترکیب ایدر : ۱ ، محراق یا خود مرکزی قسم ؛
 ۲ ، بومرکزک اطرافنده شعورک هیچ دکلسه ظاهری صورتده
 غائب اولدینی حدوده قدر امتداد ایدن قسم ؛ ۳ ، شعوره
 استناد ایدن بندیکک ، آنانک ، اوتہ سنده میهرس باشقه بر آنانک
 موجودیتنی بالتجربه اثبات ایتمش اولمق ظننده در . بر برلرندن
 آنجق درجه اعتباریه فرقلی اولان ایکی اولکیلر بوانایه نسبتله
 بر عد اولونورلر . ایشته بو ، عقبه شعورک آلتنده کائن بر انا ،
 تحت الشعور یا خود تحتانی انا در . بو بر نوع ایکنجی بر شعوردر که
 حیات عادیده اصل شعورده مجهول قالیر . بعض کیمسه لرده ،
 بعض احوالده ، بوتحت الشعورک موجودیتی ومؤثریتی دوغروندن
 دوغرویه ومحقق صورتده نمایان اولور . میهرس آز چوق
 استثنائی برخیلی مشاهدات سایه سنده بونی اثبات ایتمش اولدینی
 فکرنده در .

حال طبیعیده بولونان بر آدمده بیله بر چوق وقعهره تصادف
 اولونورکه غیرقابل ایضاح کبی کوروندکلری حالده بونظریه
 سایه سنده اونلری آکلامق پک قولای اولور . فرضاً انسان
 کندیسنده بقای جنسه خدمت ایتمین و بناء علیه یالکیز بزم
 اصطفاى طبیعی قانونمزک تأثیری آلتنده انکشاف ایتمش اولماماسی
 ایجاب ایدن بر طاقم ملکاتک موجودیتنی مشاهده ایدر . داهیلرک
 وجوده کتیردکلری آثار بزه بزم دنیا مژدن باشقه بر دنیا دن

کله یکی شیلر کبی کورونور. عمومیتله، انسانک غایه کاله
دوغرو تمایلاتی شرائط حاضره سیله غیر متناسبدر.

اگر انسانک حواسنک دائره شمولنه داخل اولان دنیادن
باشقه بر دنیا ایله، باشقه بر طاقم موجودات ایله — که بو اعتبارله
اونلره روحانی نامی ویریله بیلیر — ذی شعور بنسکنی تجاوز
ایدن بر قسم موجودتی سایه سنده مناسبتدار اولدینی قبول
ایدیلرسه شوبحت ایتدی کمز وقعهر لک قولای ایضاح ایدیله بیلیر.
ایشته بو نظریه اک باشلی حادثات دینه حقدنه پک شایان
ممنونیت بر طاقم تفسیرات عرض ایلر.

فرضا هدایت ایریشمه کیفیتی تحتانی انا داخلنده کیزی
بر صورتده تشکل اتمش وطوپلانمش بر طاقم استعدادلرک آز
چوق آنی اوله رق شعور طبیعی ساحه سنه ادخالیدر.

بونک کبی، صوفیه حالاتی ده بعض کیمسه لرده فوق شعور
ایله تحت شعور دائره لرینک بر لرینه نفوذ اتمسی قابل اولماسنک
بر نتیجه سیدر. تحتانی انا حقیقتده علی العاده انا ایچون غیر قابل
نفوذ اولان بر دنیا ایله مناسبته بولوندینی جهته، علی العاده
انا کندی قدرت تفهم وافاده سنی تجاوز ایدن بر طاقم شائیتلر
قارشیسنده قالنجه عادتا محو اولمش کبی بر حاله کلیر یا خود
کندیسنی زیارت ایدن مافوق طبیعی وجوده دائر شرائط
طبیعیه سیله متناسب بر صورت ذهنیه ایدینه که چالیشیر.

کذک دعاده علی العاده انا نک تملی اولان تحتانی انا نک

مناسب‌تدار اولمغه قابليتلى اولديغى قدر تله قارشى برمر اجعتدر .
 ايسته بوصورتله تحتانى انا مسلكى ، دىي وقعده بلا واسطه
 مندج اولان ابتدائى بر اعتقاده او بڑ قتييف بر تمل و علمى بر قيمت
 تأمين اتمكه قادر عد اولونيور . بو اعتقاد ايسه ديندار كيمسه نك
 تأثيرى حس ايتديكى بر قوه خارجيه نك موجود يقينه حكيم اتمكدن
 عبارتدر . حالبوكه چيفت انا مسلكنه كوره ، على العاده انا نك
 ايچنه نفوذ ايدن تحتانى انا نك ايجاباتى بو على العاده انا نك تاريخى
 ايله ايضاح ايديله ميه جيكي ايچون حس وادرا كلرينك قانون
 عموميسنه تبعاً او بڑ قتييف شكل آلير لر و انسانه خارجى بر قوتك
 تحت حكمنده بولونديغى انطباعى وير لر . ذاتاً تحتانى انا على العاده
 انا ده موجود اولان لردن دها يو كسك ، دها قوتلى بر طاقم ملكاته
 مالك اولديغى ايچون على العاده انا اوندن آلدیغى الهاملرى يالكز
 خارجى دكل كندندن يو كسك ده بولديغى بر وجودك مداخله سنه
 عطف اتمكه آلدانمش اولماز .

بناءً عليه شعور دىي نجاته ، قدرته ، نشاطه منبع اولان
 كنديسندن بويوك بر انا ايله مناسب‌تدار بولونديغى ادعا و تأمين
 اتمكه حقيقه بر وقعه خبر و ير مش اولديغى و دىي تجربه نك
 موضوعنك حقيقه وار لى بو تجربه ايله معلوم اولمش بولونديغى
 افاده ايتديكى سويله نه بيلير .

تحتانى انا مزك مناسب‌تدار بولونديغى اسرار آلود وار لقلرك
 طبيعت و ماهيته دائر اولان خصوصى اعتقاد لرده ايش باشقه

مرکزده در . بونلر فلسفه و صوفیه مسلکی ایچون اولدینی کبی
تحتانی انا نظریه سی ایچون ده غیر قابل اثبات بر حالده قالیرلر .
بونلر مافوق اعتقاددرلر؛ مخیله طرفندن، فردلرک یاخود جمعیتلرک
اخلاقی و ذکائی مزاجلری طرفندن علاوه ایدلمس اعتقادلردر .
غیر قابل اثبات اولمقله برابر بوندن دولایی قیمتدن محروم
دکلدرلر . دینک اساساً شخصی بر ایش اولدینی کوزدن دون
طوتما ایدر . دین فردده شخصیتک مرکزینی تبدیل ایتک،
اونی خودکامانه و مادی هیجانلر وادیسندن روحانی هیجانلر
ساحه سنه کچیرمک لازمدر . بو حادثه هرشیدن اول ذی شعور
آنانک خارچنده حصوله کلش و اونده برتبدل ایقاع ایتمش بر
تأثیرک وجودینه لزوم کوستریورسه سبب ایله نتیجه آراسنه
ادراکک صوقوشدیردینی ایضاحات، افکار یاخود اعتقاداتده
ذی شعور آنانک قابلیت واستعدادلری، یوکسک آنانک الهاماتنه
معروض بولونمق قابلیت اوزرنده برتأثیر یاپه بیلیمک اقتدارنده درلر .
انطباع دینینک شرائطی بالضروره زمانه ، محیطه ، بیلگیلره ،
فردلره کوره دکیدشیر . بناءً علیه هرکسک ، حادثه دینه یی
کندیسی ایچون اک مؤثر بر صورتده پیش ملاحظه یه آلماسی
یالکیز شایان تجویز دکل بلنکه شایان تمیدر .

ویلیام جهیمسه کانیجه ، کندی مافوق اعتقادلرینه حادثه دینه ده
بلا واسطه مندرج بولونان اعتقاد اصلی یه ویردیکی قیمتک عیننی عطف
ایتمه مکله برابر بعض مهم نقطه لرده مثبت دینلرک حکملرینی قبول ایدر .

غير مرنئ عالمك يالكز فكري اولماديغني سويلا . او غير
مرئئ عالم بزم علممز اوزرنده تاثيرات اجرا ايدر . بناء عليه اوني
دينلرك الله ديدكري شيمه تقابل ايدن بر شأنت اولمق
اوزره قبول ايتمك بك طبيعيدر . كذلك ، الله ايله بزم ايشلرمزك
برابر اولديغنه واللهمك تاثيريله ياشامقله اك يوكسك مقدراتمزي
ايضا ايتمش اولديغمز اينامق ده محقدر .

صوكره ، انسانك طالغنك ديكر موجوداتك طالغنه مربوطي
بديهي اولديغني ايجون روح ديندار ، موجوداته اعتمادى وامل
ايدينديكى صلح وسكون باطنى يي استحصال ايتمك ايجون ،
مناسبتدار بولونديغني عيني اللهك بوتون دنيايه استنادكاه تشكيل
ايتديكنه ، بوتون دنيايى اداره ايلديكنه وبوصورتله يالكز بزم
دكل بوتون كائناتك اللهى اولديغنه اينامغه محتاجدر .

ويليام جهيمس بر نقطه ده ارباب علمك يانندن قاچه رق ساده
وبسيط فكري آدلره التحاق ايتديكى صاقلاماز . اوده شودر :
هر وقعنه نهايت الامر خصوصيدر . عموميلشديرلمش اولانلر
حقيقى موجوديتدن محروم بر طاقم اسقولاسيتيك تجريداتندن
عبارتدرلر . بونك ايجون اللهه يالكز عمومى وعايت علوى بر
لطف وعايت عطف ايتمك كافي دكلدر . الله ، شعور دينيك
ايسته ديكي ، بيلديكى الله اولاييلمك ايجون بزم دعالمزى
اسعاف ايده بيلملى وفردى احتياجلرمزى كوزتمليدر . بناء عليه
ايمان ايتديكمز عملى الله جريان حادثاته دوغرودن دوغرويه

قاریش مق و معجزه دیدیکمز شیئی یاپه بیلامک اقتدارینی حائزدر .
لایموتلق اعتقادینه کلنجه ، بونک غیر مشروع اولدیغنی انبات
ایده جک هیچ برشی یوقدر . شمدیکی بدنمزک حیات روحانیه
ایچون ساده جه بر شرط تصادفی اولمایوب اوکا تام تقابل ایده جک
بر سبب اولدیغنی انبات ایدلمه مشدر و ایدیله مز . فقط بومسئله
حقیقتده ایکنجی درجهده حائز اهمیتدر . ویلیام جه یمس دیر که :
بزجه غایت معزز اولان بر طاقم مفکوره لرك تعقیبی بزّه ابدیت
ایچون تأمین ایدلش اولدیغنه امین بولونیورسه ق وظیفه منزی
ایضا ایتدکن صوکره اثر الهی به اشترا که دوام کیفیتنی باشقه
الره تودیع ایتمه که نه دن مهیا اولمایه لم ؟

دین ایله علمك مناسبتی حقننده ویلیام جه یمسك مسلكی
ایشته دینك نظریه سی تجربه دینه دن حرکت ایده رك
بویله انكشاف ایدر. ویلیام جه یمس بو نظریه نك علم قارشیمسند
موقعی نه اولدیغنی دوشونمكدن كری قالمامشدر.

دین ده علم کبی تجربی اولدقن صو کره نه دن بزم ایچون
علم درجه سنده شایان قبول کورولمه یه جك ؟

بعض منقدلره کوره دینی بویله تجربی علمه بکزمك
غیر قابلدر. چونکه دین تجربه یی علمك آ کلادیغنی معناده
آ کلایماز، علمه مغایر بر معناده آ کلار. علمك تلقی ایتدیکی
شکلده تجربه ، حادثاتی شخصیتدن تجریددر. یعنی معلوم اولان
حادثادن اونلری تدقیق و مشاهده ایدن شخصیته عائد شیلرك
هپسینی چیقارمقدردر. علت غاییه ، اندیشه فائده و قیمت، حاصلی
شخصك بر حسنی افاده ایدن هرشی علمی وقعه نك خارجنده در.
یا خود، بالذات بو حادثه لرده علمه بر موضوع تشکیل ایدر لر سه
اونلری حد ذاتلرنده پیش ملاحظیه آلمایه رق او بڑکتیف
صورتده قابل تدقیق و مشاهده بر حال و یا عوض داخلنده
پیش ملاحظیه آلمالرینه امکان بولونماسندن ایلری کلمشدر.
دین ایسه بالعکس سو بڑکتیف و فردی عنصرلرنده آلمش
وقعه لره استناد ایدر. انسانی بر شخص صفتیله طایر و بوتون
دوقوندقلرینه بر شخصیت ویریر. قوانین طبیعیه نك عمومیتی

و وحدت ضروریه سی دین ایچون حائز اهمیت دکدر. اونک نظرنده بر فردک نجات و سلامتی بوتون نظام کائنه تقدم ایدره. یونک ایچوندرکه دینک نقطه نظری ایله علمک نقطه نظری آراسنده قطعی برعدم توافق موجوددر. دینک نسبی برصورتده پایدار اولماسی حقیقی تجربهک ، غیر شخصی و علمی تجربهک قارشیمسندره اورته دن قالمغه محکوم بر پس زنده لکدن عبارتدر. ویلیام جهیمسه نظراً بو اعتراضلر بر نتیجه چیقاریله جق حالده دکدرلر . بر سلسله حادثک صرف سوئز کتیف کبی کورونمسی کیفیتک او حالاتی نه دن دولایی بر تجربه تشکیل ایتمکدن منع ایده بیله جکی آ کلاشلماز. انسانلر کندیلرینی خسته یا خود شفایاب اولمش ظن ، شفالیق مافوق طبیعی بر مداخله عطف ایتمکله ایستلرسه آلدانسونلر: اکر بو کیفیتده بر قانونه تبعاً توالی ایدن بر سلسله وقایع وارسه آلدانمهک نه اهمیتی اولور؟ حالبوکه بعض الیم و مضر حسسیاتک بعض اعتقادلر طرفندن ازاله ایدیلسی و بونلرک باشقه واسطه لرله غیرقابل تداوی کورونمهلری بو کون بر وقعهدر. دین واسطه سیله تشفییه کیفیت قواعده مغایر بر تشفییه اولدیغندن دولایی بر طاقم بیچاره لری دینک معاونتندن محروم می براقه جقسکز؟ موضوع ایمانک ایمان طرفندن وجوده کتیریه بیلمسی کیفیت بو کون یالکز اونی یاپان شخص ایچون بر تجربه دکل اصل معناسیله بر تجربه در.

ویلیام جهیمس دیورکه : « نیچون طبیعتی استعمال ایتمه نك
 و حادثاتنك جریانی تعدیل ایلمه نك یالکز بر طرزی اولسون؟
 او قدر جسم و متنوع اولان طبیعتك منابعدن ممکن اولدیغی
 قدر چوق استفاده ایلمك ایسته نیلیورسه مختلف اصوللر
 دائره سنده حرکت ایلمسی لازم کله چکی عقله وارد اولمازمی؟ »
 « علم ، میخانیککی حرکت کبی طبیعتك بعض عناصرینه
 صولت ایدر و اوندره تابع و وابسته بولونان حادثاته بو واسطه
 ایله ایریشه بیلیر. دین ده کذلک بزم دنیا من اوزرنده حائر تاثیر
 اولان باشقه واسطه لرله هم بر برینه مشابه هم ده آیری جنسدن
 بر طاقم حادثه لر وجوده کتیریر. علم بشریته تلغراف، تنویر
 الکتریقی ، تشخیص ، برطاقم خسته لقلری تداوی چاره لرینی
 ویردی . دین ده فردلره سکونت روح ، موازنه اخلاقیه ،
 سعادت تأمین ایدر ؛ اوده بعض خسته لقلری علم قدر هم ده
 بعض کیمسه لرده علمدن ده ائی تداوی ایدر . علم ایله دین ،
 کائناتک خزینه لرینی آچق ایچون قوللاندیغمز عینی درجه ده
 حقیقی ایکی آناختاردر. ریاضیاتک ، عینی عدد و فضا وقعه لرینی
 گاه هندسه تحلیلیه ایله گاه جبر ایله یاخود حساب نامتناهی ایله
 تدقیق ایتدیکنی و بو مختلف اصوللره عینی درجه ده مفید نتیجه لر
 استحصال ایتدیکنی کوربیورزه دینی اصول ایله علمی اصول ده
 نیچون بویله اولماسون؟ نه دن بونلرک بری موجوداتک بر صفحه سنه
 دیگرده اوته کی صفحه سنه نظر ایتسون؟ اکر بویله ایسه

هر ایکیسی ده کندیسنه کوره قابل تحقیق واثبات اولان دین ایله علم الی الابد برلکده پایدار اولورلر. »

فقط ، دنیلورکه ، بوتون بو ملاحظات صرف عملیدر . علم نقطه نظری ایسه حقیقته بر وقوف اولمایان ، طبیعتک تفحصاتمزه عرض ایتدیکی مواد میاننده بولونان تطبیقات و عملیاتدن نظریه یی یاخود هر ذکاتک مشاهده اید بیله جکی و حقیقتنی تسلیم ایله بیله جکی بر صورتده موجوداتک عناصر و مناسباتک تعیینی کیفیتنی آیرمقدن عبارتدر . بونک ایچوندرکه دینک مدافعلری طرفندن ایلری یه سورولن تجربه لری علم ایکی یه آیریر : بونلرک بری سوئز کتیف و علمه بیکانه در . دیکری اوبز کتیف و علمیدر ، فقط دینی وصفدن کاملاً محرومدر .

ویدلیام جه یمسک تطبیقات ایله نظریه نک بویله قطعی صورتده تفریقی کیفیتنی بالخاصه رد ایتدیکی معلومدر . اونک پراغماتیزم مسله کی عقلچیلرک استناد ایتدکلری اساسلری بیله صرف عملی بر طاقم محک تمیزلره ارجاع ایدر .

دین ایله علمک مناسبته کلنجه ، ویدلیام جه یمس بویابده بر طاقم ملاحظات درمیان ایدرکه بونلر بسیط پراغماتیزمک حدودی خارجه چیقار .

ویدلیام جه یمسه کوره بوتون وقوفلرمن شعوردن چیقار . بو آرتق مکتسب بر حقیقتدر . لوقظن ایدردی که پسیقولوژیده

بدیهی معلوملری تشکیل ایدن شیر احساس ، خیال ، فکر ،
حسیات کبی بر طاقم بسیط عناصر در . بونلر حرفلره یا خود
ذره لره بکیزر لر . بونلر آیری وعلوی بر وارلغک بر صورت
ذهنیه سنی وجوده کتیره بیلیمک ایچون آرالرنده خارجی مناسبتلر
تأسیس ایتک لازمدر . ایشته بوفکرک بر حقیقت اولمایوب
پسیقولوژیده بدیهی معلوملری ویرن شیئک ساحه شعوردن
یعنی بر زمان معینده بر شخص متفکرده موجود اولان حالت
شعورک یگونندن عبارت اولدینی تحقق ایتدیگی کون پسیقولوژیده
وبناء علیه فلسفه علمدهده بر انقلاب وقوعه کلمشدر .

بو یکی معلوم بدیهینک وصف ممیزی : عناصر ذروه دن مرکب
بر مجموعه کبی واضح صورتده تعریف و تحدید اولونه جق یرده
صریح حدودلر چیزیله سی یا خود تعیین اولونماسی غیر قابل بر
وسعته مالک اولماسیدر . فی الحقیقه حالت شعور هم بر محراق
یا خود مرکزدن ، همده بونک اطرافنده بر شعور دائره سندن
ترکب ایدر و بو دائره شعورک حدودی آز چوق متموج
و غیر معین بولونور .

حالبوکه ایشته او کره نیورز که بودائره شعورده متصل
ومتادی بر صورتده او چنجی بر ساحه یه مربوطدر . شعور من
بونی مظلم صورتده بیله بیلیمز . اونک ایچون کرک امتدادینی
کرک دریندکنی اولچمکدن عاجرز . بناء علیه حقیقه معلوم
وبدیهی اولان ، هر تصور و مطالعه نک اولدینی کبی هر تطبیقاتکده

ضروری نقطه عزیمتی تشکیل ایدن شی حالات شعور مركز خیالی بر یکونی دکل او نامحدود ساحه در. بوساحه ده واضح وقوف مرکزی — که حد ذاته غایت مشوش در و معین مقدرده بر طاقم مفهومات عناصرینه ارجاعی غیر قابلدر — آنجق بر نقطه دن عبارت قالیر و مربوط اولدینی محیطلرله موجود مناسباتی طرفندن لاینقطع تعدیلاته اوغرار .

مفکره بشرک اجرای فعالیت ایتدییکی ابتدائی معلوملر بویله ایسه لر عجا دین ایله علم بونلری نه صورتلرله استعمال ایدیورلر؟

دین انسانده کی بنلکک ممکن اولدینی قدر واسع صورتده ساحه فعله ایصالیدر. دین ، سائر شخصلرله صمیمی اشتراکی سایه سنده نامتناهی صورتده بویومش شخص بشریدر. ادراکز طرفندن مادی وارلغمزک و وقوفمزک شرائطنه توافق ایده جک صورتده تحدید ، تنظیم و صنفله تفریق ایدلمه دن اول موضوع اولدینی شکلده وجودک ، بر درجه یه قدر فهم وادرا کندن عبارتدر .

بالعکس ، علم ایسه هر هانکی بر زمانده هر هانکی بر مفکره ایچون واضح و آیری بر موضوع وقوف تشکیل ایده بیله جک بوتون شیلرک بر اصطفا سی و تصنیفیدر. بو عناصرک یکونی اوبزقتیف دنیلن عالمدر. وقوف علمی یه منشاء خدمتی کورن واضح صورتده ذی شعورانه حس وادرا کده اولدینی کبی

بو عنصر لری آیری صورتده پیش ملاحظه یه آلدیغمز تقدیرده اونلرک کندیمزده موجودیتنی کورمدیگمز بر طاقم شیلر اولدیغنی آکلارز و بناء علیه اونلری بزدن مستقل بر طاقم وارلقلرک برر تصویر ی کبی تلقی ایده رز . بو خیال لری کسر چیقاریرز ، اوزر لرینه یافته لر یاپیشدیریرز ، علی العاده هانکی صیرا ایله معروض اولیورلر سه اون ی قید ایلر ز ، عودت لرینی اولدن تخمین ایده بیلمه مزه یارایه جق صورتده دستور لر ترتیب ایده رز . بو دستور لر ، تمنی ایده بیله جگمز بعض حالات شعوری تکرار استحصال و تأمین ایده بیلگ ایچون بزجه برر اصول تشکیل ایدر لر .

دین ایله علمک منشأ لری بویله ایسه ناصل اولورده علم ، دینک یرینی طوته بیلیر ؟ دینک نقطه حرکتی مشخص و مادی شیلر درر . بوتون شمولیله وقعه درر . ایچنده تفکر ایله برابر حسیات و بلدکده حیات کائناته اشتراک حقنده مظلم بر احتساس ده واردر . علمک نقطه حرکتی ایسه مجرد شیدر ، یعنی معلوم وقعه دن چیقارلمش و یالکیز باشنه پیش ملاحظه یه آلمش بر عنصر درر . مشخص شی کندیسنگ الی آلتنده ایکن مجرد ایله اکتفا اتمک انساندن طلب اولنه ماز . بو اوکنده یمک دوران بر آدمه یمک لیسته سی ایله اکتفا اتمه یی توصیه یه بکزرر . انسان علمدن استفاده ایدر فقط دین ایله یاشار . جزء کلک یرینی طوته ماز . تمثال ، حقیقی ازاله ایده مز .

علم، دینک یرینی طوته مادینی کبی دینک استناد ایتدیکی سوپژکتیف شأیتدن ده مستغنی اولاماز. استخراج ایدلدکلری سوپژکتیف شیدن آری برحاله اوپژکتیف وغیرشخصی شئک کندی کندیسنه کفایت ایده بیله جکنی تخیل ایتک صرف اسقولاستیک ره آلیم یدر. سوپژکتیف ایله اوپژکتیف آراسنده، علمک کندی ایشنه او یغون کلدیکی اچون تخیل ایتدیکی وجهله، برخط انفصال بولوندیغنی فلسفی نقطه نظردن محق کوستره جک هیچ بر دلیل یوقدر. اتصال و تمادی طبیعتک غیر قابل احیا بر قانونیدر. سوزده غیرشخصی دیدیکمز مفهوما رمز، شأیت ایله یعنی سوپژکتیف ایله بر تماس نتیجه سنده دائمی صورتده تکرار احیا ایدلمک ایستر. یوقسه عاطل، ترقی علمه مغایر بر طاقم عقیده لر حاله کچر لر، شخصی شیر، هرشی یرلی یرینه بر کره قونولورسه غیرشخصی شیر قارشیسنده اورته دن قالقه جق ابتدائی بر قارغشه لقدن عبارت دکلدر لر. بونلر، نامتناهی صورتده زنکیین و دائما تجدد ایدن بر زمیندر که علم بیهوده بر کوره نک در که سنه دوشمک ایسته مزسه دائمی صورتده بورادن فیض آلمغه مجبوردر. علم ایله دین بر بر لریله معارض کبی تلقی ایدیله جک اولور لرسه دینک علمه مناسبتی ایشته بوشکلده نمایان اولور. فقط، دوغروسو آرانیرسه، بوتضاد دین ایله علم حقننده در میان ایدیلن صنعی بر تعریفدن نشئت ایدر. بر طرفدن علم یالکمز فیزیک علملردن عبارت عد اولونیور. دیگر طرفدن ده دین کندیسنک تمثالی تشکیل ایدن

عقیده لرده مندج کورولپور. فقط، علم هرشیدن اول وقعه لرك، معلومك وقوفی ایسه بر فیزیک علم اولدیغی قدر برده پسیقولوژی علمی وارد و حکمی علمك اوصافی او پسیقولوژی علمنه تشمیل ایتکه هیچ بر سبب یوقدر. اکر دین اساس اعتباریه بر تجربه، حس ایدیلن ویاشانیلان برشی ایسه بونی تجربه نك بر شکل مخصوصده تفسیرندن عبارت اولمق ایسته ین بر علمه بروجه پیشین مخالف عد ایتدیره جك هیچ بر سبب موجود دکدر. حالبوکه کورولپور که عینی بر وقعه، فرضا ذی شعور آنانک تحت الشعور بر انا حالنده تمادسی بر طرفدن پسیقولوژی علماسی طرفندن تسلیم و قبول اولونمقله برابر دیگر طرفندن تجربه دینه ده اساسلی اولان شیئی پك اعلا ایضاح ایده بیلپور. بناء علیه ذی شعور انا ایله تحت الشعور آنانک مناسبتی، دین ایله علم آراسنده بر رابطه اتصال تشکیل ایدیور دیمکدر. هر حالده بومناسبت نهایت الامر فعالیت علمیه ایله فعالیت دینه نك مشترک نقطه حرکت ایدر. فعالیت دینه، شعوری تحت الشعور واسطه سیله زنکینلشدیرمکه، فعالیت علمیه ایسه تحت الشعورک فورانلرینی شعورک قانونلرینه و شکللرینه ارجاع ایتکه چالیشیر.

ایشته علم بو صورتله پیش ملاحظیه آلنیرسه الهیات منتسبلرینک ک اساسلی ادعاری و معتقدات دینه یی تأسیس ایچون قوللاندقلری عمومی اصول علم نظرنده ده معقول و محق کوسترلمش اولور.

الهیات منتسبی، انسانک کنديسندن بويوك وكنديسندن آیری بر وجود ايله مناسبتدار بولونماسنی ایستر. حالبوکه شعور نظرنده تحت الشعور ذی شعورشیدن فرقلیدر. پسیقولوژی روح بشرك تحت الشعور ساحهده بعضیلری کنديسندن بويوك اولان برطاقم موجودات ايله مناسبتدار اولدیغنی بك اعلا قبول ایده بیلیر .

الهیات منتسبی تجربه دینه ايله معلوم وثابت اولمش کبی کورونن موجوداتک حقیقه وار اولدقیرینی تأمین ایدر. بو اعتقاد، یکنسق بر حس وادراکک عمومی و دائمی امکانک تأمیناتی اولمق اوزره دائمی بر عالم اشکال و قوانین فرض ایدن علمانک اعتقادینه مشاهدیر .

نهایت، اطرافلرنده الهیات مسلکیرینک تعین وتبیر ایتدکیری بويوك بر طاقم تلقیات دینهیه صیرا کیر . بوتلقیلرده علمی نظریه لره منشأ اولان اساساتدن باشقه دورلو تشکل ایتمز لر . بونلر برطاقم فرضیه لردر که وقعهلری طوپلایه بیله جک واونلرک مناسبترینی ذکا وخیله ایچون موافق بر صورتده اراهه ایده بیله جک صورتده تنظیم اولونمشلردر. علم کنديسنی بر طرز مخصوصده تقلید ایتدیکندن دولایی الهیاتی مؤاخذه ایده مز. یالکز، الهیات منتسبنک بر قید احترازی درمیان ایتسی ایجاب ایلمر. خیله اوزرینه مؤسس بوتمثالر ونظریه لر دینک اصل ولی دکدر لر . بونلرک غایه سی دینی لسان بشریه ترجمه دن

عبارتدر . حالبوکه بدیهیدرکه علومده بولسانک کیت کیده
زیاده لشن بر پارچه سیدر . بناءً علیه عقیده لری افاده ایدن
دستور لر علمک باشلیجه نتایجی ایله دائمی صورته هم آهنگ
بر حاله قونولمق اقتضا ایدر . ناصل که علملرده ، او بویوک
فرضیه لرنده تجربه بشریه نك هیئت عمومیه سیله وبو تجربه نك
ذی حیات شاهی اولان عقل ایله برلکده تکامل ایدر لر .

خلاصه ، ویلیلم جهیمسه کوره تجربه دینه تجربه علمیه قدر
حقیقی ومفیددر . حتی تجربه دینه تجربه علمیه دن دها بلا واسطه ،
دها واسع ، دها مشخص ، دها دریندر . فضله اوله رق تجربه
علمیه بیله بر تجربه دینه اولابیله جکنی تضمن وقبول ایتمکده در .
هم آرتق پسیقولوژیده تحت الشعور نظریه سی سایه سنده علمده ده
کندیسنه بر نقطه استناده مالکدر .

دین ، علم کبی عینی صورته انکشاف ایدر وعلم ایله هم
آهنگ بولونور . بناءً علیه ماضینک بر دوکونتوسی (پس زنده)
اولدیغنی ، فطرت بشریه نك اصل ولبنده هیچ موقعی بولونمادیغنی
فرض ایتمکه بر سبب معقول یوقدر .

مطالعات تنقیدیه

بومسلك شورادن بورادن آلمش، بر لرینه اویه جق صورتد
یونتولش مالزمه لردن بر پلانه کوره خارجدن برلشدیرلمش
منطقی بر بنا دکلدرد. دها زیاده، حیات دینه نك کندیسسی کبی،
اومر کب ومغلق حاليله امکان مساعد اولدیغی قدر درك وتفهم
ایدلمش، محبتکارانه ونافذ. بر تفکر وملاحظه ایله تنویر اولومش
برشیئه بکنزیبور. ویلیام جه یمسک اثر لرینه خاص اولان وصف
بوندن ایلری کلیر. قاره، بر محرره تصادف، ایده جکفی ظن
ایدرکن قارشیسنده انسان کورور.

بومسلك نه قدر زنکین و ذی حرکت اولسه ده بر نقطه
مرکزیه سی، عادتاً بر محراقی واردر که بورادن بوتون هیئت
مجموعه اوزرینه بر آیدینلق انتشار ایدر. بومرکز، پسیقولوژینک
تملی اولق اوزره ساحة شعور نظریه سیدر. بونظریه بی دینه
تطبیق ایتک وبوصورتله دینی حادثه لری انسانک حیات طبیعیه سی
ایچنه صوقق: ایشته ویلیام جه یمسک درعهده ایتدیگی وظیفه.
بونقطه نظر دن، دینک اساس اعتباریله بر تجربه، یعنی حس
ایدیلن ویاشانیلان برشی اولدیغی بر حقیقت دینه وضع ایدر.
دین انسانک کندی کندیسسیله، معلوم اولان انسانک غایه کمال
اولان انسان ایله ایچندن کله بر صورتده یاخود تکرار تأسیس
واعاده صورتیله ائتلافنک حسیدر. عینی زمانده، انسانک

کنندیسندن بویوک بر وجود ایله مناسبندار اولماسی حسیدر .
بو ائتلاف و توافقی حصوله کتیرن وقوت و قدرتک توکنمز
برمنبعی اولمق اوزره تظالم ایدن شی ایشه او وجوددر . بو
چیفته حس، دیندار روحده حیات ذی شعورک محراقی، مرکزی
اولور .

فضله اوله رق، بوندن دولایی، دین اساساً حقیقی و شخصی
برشیدر. حد ذاتنده بر دین، تک و غیر قابل تحول بر دین بوش
بر اسقولاستیک جوهر مجردیدر. دنیاده یالکیز دیندار روحلر،
دیندار حیاتلر واردر. نه قدر فرد و ارسه او قدرده دین واردر.
ویلیام جه یسک، کتابنه تجربه دینه ک تنوعی - Les variétés
de l'expérience religieuse دیمه سی بوش یره دکلدر .

بوفکر لرغایت نظر اهمیتله تالیق ایدلمکه شایاندر .
بر کره بوفکر لره کوره دینک اصل و لبندن عقاید، آیین،
عنعنات کبی بالخاصه فکری یا خود ماده عملی ، او بر قتیف
اولدقلری ایچون علی حاله فرددن فرده انتقال ایده بیلن شیر
قطعياً آیرمالیدر . بومطالعاته کوره اصل برنجی درجهده حائر
اهمیت اولان شی شخص ایله یکو وجود اولان و اوندن آیریلامایان
عنصر هیجان و اراده در .

بوفکر لره نظراً ک ای دینی نمونه صوفیه مسلککنده بولونور .
فقط بو او وجدلردن، خیالتلر کورمه دن تجرید ایدلمش بر صوفیه
مسلکیدر . چونکه او کبی شیر قسم اصلی بی تشکیل ایتزلر .

صوفیه مسلکی پرنسپینه، حیات باطنیه نك شدت و وسعتنه ارجاع ایدلملیدر. بوفکر لره کوره انسانلر ایچون حیات دینه نمونه لری سن پول، سنت او کوستن، لوتر، پاسقال کبی بویوک موجدلر وخالقلردر. بونلرده دین هر شیدن اول حیات ایدی، بر تجربه شخصییه ایدی، قدرت بشریه نك و عظمت بشریه نك ترایدی ایدی. بویله بر دین، عناصری تصنیف و تعداد اولونه بیله جك، تکاملی تدقیق و مشاهده و تعریف ایدیله بیله جك، مقدراتی اولدن کسیدیر یله بیله جك حاضر برشی دکلدرد. یاشایان، لاینقطع خلق و تکرار تکرار خلق اولونان بروجوددر که آنجق کندیسینی تمثیل ایدن کیمسه لرده فعالیت و اراده سوزسه وار اولمقدن خالی قالیر.

بویله بر دین صرف تماشا ایچنده بوغولوب قالمش مطاوعتکار برصوفیه مسلکی دکلدرد. فعالیتک بر غلیانیدر. کیتدکجه دها یوکسک غایه لر تعقیب ایدر و اونلری ساحه فعله ایصال ایچون الزم اولان شکللری بنمسر. عینی زمانده انسانلره حاکم اولمق و اونلره مطرد اعتقادلر قبول ایتدیر مک ایچون بهانه تشکیل ایتمز. بالعکس انسانلره دیکر لرینک دینلرنده او کندیلرینه خاص و شخصی شئیته حرمت و محبت ایتمک و وظیفه سنی تحمیل ایلر. چونکه یکانه موجود و مؤثر اولان شی شخصی اولاندر. شخصلرک بر برلرندن فرقلی اولمالری ایسه ضروریدر.

ویلیام جه یمسده دین، بزم ایچون مافوق طبیعی اولان برشی

ایله مناسبیدن عبارت اولوق وصف اصلینسی محافظه ایتمکله برابر طبیعت بشریه نیک ایچنه آچیقدن آچیغه ادخال اولونمشدر. صوفیه تجربه سنده ایمانک حدس حالنه منقلب اولدیغنی کوستره رک بونی طبیعی تجربه دینه یه ربط ایتدیکی کبی تجربه دینه ده ده بلا واسطه هر حالت شعورده ، علی العاده غیر محسوس کچدیکی حالده موجود اولان عناصرک عمومی بسیقولوژی قوانینه تبعاً انکشافنی کوره رک تجربه دینه یی تجربه عادیه ایچنه ادخال ایلر. بناء علیه دین انسانک حیات طبیعی سندن برقسمدر. عینی زمانده بو حیاتک بقاسنه ، تمامیتنه وترقیسنه مساعد اولدیغنی ایچون دینک بقاسنی تأمین خصوصنده عقل بیله سوق طبیعی و عنعنه ایله اتفاق ایدر.

ویلیام جهیمسک مسلیکنک دینه علم قارشیسنده تخصیص ایتدیکی موقعده بوندن آز صا غلام دکلدرد. دین شخصیتتمزک مرکزینی تشکیل ایدن حسک انقلاباتنده بولوندیغنی ، علم ایسه ذهنده تمثیل ایدیلن حادثه لرله وبونلرک جریان طبیعی لرینی تدقیق و اشارت ایله مشغول اولدیغنی ایچون آزالرنده هیچ برمنازعه قابل تصور دکلدرد. دیگر طرفدن ، دین ایله علم بربرلرینه مربوطدرلر . ایکسینکده غایه لری بردر: انسانک سعادت و قدرتی . اصوللری بردر: تجربه ، استقراء و فرضیه ؛ ساحه لری بردر : شعور بشری . دین بونک تمامی ، علم برقسמידر.

بو مسلك نه قدر ذی حیات و قیمتدار اولورسه اولسون
عجبا كرك ارباب علمك كرك دیندارلرك اعتراضلرندن آزاده
قالمشیدر؟

ارباب علم طرفندن كله جك اعتراض اولدن تخمین اولونه -
بیلیردی. بونلر ویلیام جه یمسك اورتیه قویدینی طرز و قوفك
تجربه دینلن شیئه توافق و تقابل ایتمدیکنی سویلرله.
علمی تجربه نك نتیجه سی بر حکم و تصدیقه واریر. علمی
تجربه ده بکا یالکنز برشی ظاهر و نمایان اولماز، بر شیک وار
اولدینی میدانن چیقار. واردر دیمک طبیعی صورتده ذکا و حواس
ایله متصف هر هانکی بر کیمسه او حادثه یی بکا نمایان اولدینی
شرائط ایچنده تدقیق ایدنجه اونی اوده حس و ادراک ایدر
دیمکدر.

حالبو که ویلیام جه یمسك اکثریا بر طاقم اشخاصك افاده لرندن
استفاده ایدرک نقل ایتمدیکی تصویرات بزه آنجق سو برکتیف
بر طاقم انطباعاتی خبر ویررله. آزچوق غیرطبیعی اولان فلان
شخصك مافوق طبیعی موجودات ایله بر مناسبتده بولوندیغنی
یا خود او شخصك غیرطبیعی یا خود او برکتیف بر حضور و وجود
حسنه قایلدیغنی او کره نیرز. بو حسك احوال و شرائطنه،
انقلاباتنه واقف اولورز. بو حکایه لر ضلالت حسلرك، تشوشات
روحیه نك سو برکتیف تصویراتی میاننه کیریوره بکزررله.

ویلیام جهیمس ده ابتدا بونلره باشقه بر معنا عطف ایدر کبی
 کورونمز. فقط یاواش یاواش تملک و تصرف حسنک وبالخاصه
 بویوک صوفیهنک هیجانلرینک یوکسک شکللرینی تدقیق و تتبع
 ایتدکجه حسک، انساندن آیری و روحانی بر وجودک حقیقی
 و او بڑقتیف وارلغنی و بونکله شعورینک مناسبته کیردیکنی
 کندی باشنه اثباته کفایت ایتدیکنی عادتا قبول ایتمکه باشلاره.
 واقعا ویلیام جهیمس بو اسرار انکیز موجوداتک طبیعت
 وماهیتلرینه و بزم دنیا مزله اولان مناسبتلرینه دائر و یریلن
 اوزون و صریح تفصیلاتی مخیله و ادراکک برر. ملعبه سی عد
 و شدتله رد ایدر. فقط علی العاده هیجانلره تشارک ایتدیریلن
 بو عنصر ذکائی ایچندن نهایت برشی چیقاریر، طوتارکه اوده
 یوکسک بر مداخله نک موجودیتیدر. بومداخله ایسه بزه حس
 ایله بیلدیرلمشیدر. مابعدالطبیعی بر پسیقولوژی علمی اولان
 مهن دوپیران ده امتیازلی بر حسک، جهد و غیرت حسنک
 بزم اراده مزله متساند اوله رق خارجی بر قوتک تأثیرینی احتوا
 ایتدیکنی و بو تأیری بزه اعلام ایلدیکنی ادعا ایدردی. فقط
 بیران بوفکرینی تأسیس و اثباته موفق اولامامشدی. ویلیام
 جهیمسک ده: « کندیمده اللهک تأثیرینی حس ایدیورم »
 قضیه سنک « اللهک تأیری اوزرمده حکم سوریور » دیمه نک
 عینی اولدیغنی ناصل اثبات ایده بیله چکی جای سؤالدر.
 بعض محررلر کبی بو مسلکی صرف فکرجی بر معناده

تفسیر ایده رک باشند باشد، صرف سوپژ کتیف بر نقطه نظر دن
پیش ملاحظه آلمش حسیاتلردن، هیجانلردن و اعتقادلردن
باشقه برشی موضوع بحث اولمادیغنی می ادعا ایتلی؟ چونکه،
نهایت الامر، بزنی قورتاران شی بزم اعتقادمزدن آری بر الله
دکل، بزم الله اولان اعتقادمزدن .

ویلیام جه یسک جذری بر نقطه نظر تجربی اختیار ایتدیکی
آشکاردر. بزدن خارجه موجود اولان اشیاده مخیله ملعبه لردن
و ادراکک صنعی انشا آتندن باشقه برشی کورمز. ضلالت حسی
ایله حس و ادراکک آراستنده یالکز بر درجه فرقنک وجودینی
قبول ایتدیکی شبهه سزدر. بوندن دولاییدرکه آنجق مرضی
بر ضلالت حس بولوندیغنی آشکار اولان وقعهرک تدقیقی ایله
تحلیلرینه باشلار .

فقط بو عمومی سوپژ کتیفجیلک طریقنه مراجعت ایله
مشکلات بر طرف ایدلمش اولماز. ولوکه سوپژ کتیف اولسون
بر تجربه، کله ناک یالکز عملی معناسیله دکل فلسفی معناسیله
تجربه تعبیرینه کسب استحقاق ایده بیلیمک ایچون بعض هیجانلر
حس ایدن بر شخص ایله بو هیجانلرک وجودینی غیر شخصی
صورتده مشاهده ایدن بر شخص واقفی هیچ اولمازسه فکراً
تفریق ایده بیلیمک اقتضا ایدر. بویله اولمازسه یالکز بروجود،
بر شأیت موضوع بحث اولمش اولور، وقوف دکل . بر آجاج
هیچ بر زمان بر تجربه دکلدر .

حالبو که حادثه دینیده انسانک حالی شولازم اولان ایکیلیکه هیچ ده صالح دکل کبی کورونور. انسان، نامتناهی ایله مناسبتدار اولدینی حسنه کندیسنی، تمامیه ویره رک آرتق حقیقی ایله خیالی نی برندن تفریق ایده مز. بویله شرائط ایچنده هیجانلری بیله عجیبا حقیقتمیدر؟ یوقسه شدید و بدیهی حاللرینه رغماً مفروض، جعلی، او بڑقتیف اوله رق باقیلنجه غیرصمیمی هیجانلر میدر؟ برصوفیه حالی بر تجربه عدایدله مدیکی کبی بر حالت شعور اولوب اولمادینی بیله مجهولدر. چونکه اوصوفیه استغراقی تام شعورک ازاله سنه میال وساعیدر.

ایشته بونقطه ده مباحثه نك اساسنی تشکیل ایدن مسئله میدانه چیقار. بر شخص ایله شخصک خارچنده بر شیک وجودینه یعنی بر ایکیلیکه احتیاج کوسترن تجربه دن باشقه بر تجربه موجود دکلیدر؟ یکدیگرندن آیری بر شعور ایله علمک تجربه سی اولان بر تجربه، حیات و شأنت ایله جدآ بر اولان وایلك و حقیقی بر تجربه تشکیل ایدن تجربه یه نسبتله مشتق و صنعی بر شی دکلیدر؟ ویلیام جه میسک بسیقو لوژیسنده اولدینی کبی حالات شعور یرینه ساحه شعور اقامه سندن تولد ایدر کورونن مسلك ایشه بودر. بو مسلكه کوره ایلك حقیقت معلومه بر نامتناهی تمادی انطباعاتدر، تجربه ذی حیاتدر، بزم واضح حس وادرا کلامن بونک آنجق شکلی بوزولمش بر پارچه سیدر، بعض عملی غایه لری تعقیب ایچون بزم ایشمزه یارامغه تخصیص ایدلمشردر.

بوقطه ده فکرت تخالف ایتمکده در. تحتانی آناده بعضیلری شعورك بویودیکنی، زنیکناشدیکنی کورمک ایسته دکلری حالده بعضیلری بونی شعورك فقیرلشمه سی، دارالماسی، آنجق بر ایز، برطورطو حالنده قالماسی عد ایدرلر. بوفیکرده بولونانلر دقتله باقیله جق اولورسه کویا یوکسک عد ایدیلن بو شعورده اولجه عادی و محسوس شعورده موجود بولونمامش اولان هیچ بر شیئک موجود اولمادیغنی تأمین ایدرلر. صوفیه نک مافوق طبیعی الهاماتی برطاقم تخطرلر در. صرف مفکره نک ایجادلری برطاقم اونوتلمش حالات شعوردر که عادی بسیقولوژی قانونلری موجبجه میخانیککی صورتده باشقه حالات شعورله برلشمشدر. بوندن شعورك طانیه مایه جنی روحی بر عضویت تولد ایتمشدر. بو مجهولده، علمه مقابل اولمق اوزره قارشیدینه چیقاریلان اوتنه کی کویا اسرارلر کبدر: تدقیق و مشاهدنک و تحلیک ترقیسی اونیده معلوم و طبیعی ساحه سنه ادخال ایدر.

بوصورتله رد و جرح غایت بدیهی کوزو کسه ده شوراسنه دقت ایتمک ایجاب ایلر که بونقطه نظر، حالات شعور بسیقولوژیسی دنیان بسیقولوژینک قبول و تسلیم ایدلمش اولماسنی ایجاب ایلر. حالبوکه ویلیام جیمس بونی جعلی و غیرقابل قبول عد ایلر. بناءً علیه بو طرزده رد و جرحه قالدیشمق اصل اثباتی لازم مسئله نی محقق و ثابت ایتمش کبی تلقی ایتمک اولور. شبهه سز که علم، حادثاتک برچوغنی کندیسنه تمثیل ایتدیریبور.

فقط بونی محدود مفکره لرك ياديني کي اسکی چرچوه لری
 محافظه ايمک صورتيله دکل بونلری کنيشله تهرک، يموشاته رق،
 ايجابنده د کيشديره رک ياپيور. حقيقتده علمک چرچوه لرن دن
 هيچ بری حتی رياضيات و منطق چرچوه لری کي بوتون ديکر لرینی
 طوتانلر بيله غير قابل تحول دکدر لر. قلاسيک پسيقولوژی
 تيپلرينسه قابل ارجاع اولامايه جق حادثاتک موجوديتی اثبات
 ايدلديکی کون پسيقولوژی ده بوکي احوالده فيزيکک يا خود
 کيميائک ياديني کي يابه جق ، باشقه پرنسيپ لر آرايه جقدر .

بيديکلر مزک بو کونکی حالنده ايجاد و اختراع ، مزج
 و ترکیب، فکر ، تعريف ايديله جک اشياء، آرانه جق وساحه
 فعله چيقاريله جق غايه کي ذهنه کله جک بوتون شيلرک هپ
 اسکيندن کورولان شيلر اولدینی ناصل اولورده اثبات ايديله بيلير؟
 اولجه کورولش اولان ده بوضورتله ده اولجه کورولش دکليدی؟
 برده کورمک نه ديمک اولديغنی، باصره مزک ساحه شمولى ترده
 توقف ايتديکني تماماً بيليورمی يز؟

اليوم المزده بولونان حواس خمسهنک تجربه سندن باشقه
 يا خود ده واسع بر تجربه امکاني بو کون پک آز قابل اعتراض
 کي کورونور. فقط بسيط برحسک دکل بر تجربه نک موضوع
 بحث اولدینی ادعا اولونه بيلمک ايچون انسانک تصور ايتديکی
 مفهومده او بڑقتيف دنيا ن حاله تقابل ايديه جک برشی بولونماسی
 لازمدر. اللهه اينامق اللهک بزم کنديسنه اولان اعتقاد مزدن

خارج و مستقل اوله رق بر طرز مخصوصه وار اولدیغنه اینا، حق
 دیمکدر . حالبوکه تجربه نك سو بڑ کتیف هیچ بر خصوصیتی،
 حق بر دها فضله لق، بر ماورا، بر افراط حسی بیله کندی
 باشنه بو تجربه نك او بڑ قتیفلکنی، حقیقیلکنی اثبات و تأمین
 ایده من . ویلیام جه یمس ده بونی قبول ای دیور کبیدر . چونکه
 شعور دیننک بلا واسطه بیلدیردیکی حقایق تحمیل ایدرکن
 بونلرده بر علامت، بر شهادت دکل روحک بر وجود ابدی
 ایله مناسبتنک بلا واسطه معلوم اولمش بر شأینتی کشف ایتکه
 چالیشیر .

سو بڑ کتیفدن او بڑ قتیفه بو کچیشی نه معناده آ کلامالی؟
 تحت الشعور نظریه سی بیله بونی محق کو ستره که کفایت
 ایتمز . چونکه تحت الشعورده آنجق شعوره کیرمک یعنی سو بڑ کتیف
 بر شکل آلق صورتیله در که شعور ایچون حقیقی عد اولنه بیلور .
 اصل حادثه بوراده بر ایمان حرکتیدر که شعور بونکه
 بعض هیجانلر حس ایده رک بو هیجانلرک حقیقی اولدیغنه
 و کندیسنه اللهدن کلدکلرینه حکم ایدر . تجربه دینه کندی
 کندیلکندن موجود دکلدر و اولاماز . شخصدن آری،
 او بڑ قتیف دکلدر . فقط انسان اوکا ادخال ایتدیکی بر اعتقاد
 سایه سنده او بڑ قتیف بر شمول ویریور .

ایمان ایله بویله قاریشمش اولان تجربه دینه بوندن دولایی
 بر تجربه اولمقدن چیقارمی؟ ویلیام جه یمسک فکر نجه چیقمازم

چونکه اونك فكر نجه ، محسوس تجربه نك و علمي تجربه نك
صفت كاشفسي اولان او بڑ قتيقلك فكر نده بيله غير قابل ازاله
بر قسم اعتقاد مخفيدر. هر دورلو سو بڑ كتييف عنصر دن مستقل
مؤثر بر صنف موجوديت نهايت بر اعتقاد دن عبارتدر. اعتقاد
يا خود ايمان هر بيلكيناك اعماقنده موجوددر.

ويليام جه يمساك تجربه دينيه سنك كله نك علمي معناسيله بر
تجربه اولديغنه اعتراض ايتدكلاري كبي بونك ديني وصفنه نه درجه يه
قدر لايق اولديغني ده جاي سوال كورولدي .

ويليام جه يمسا دييور كه : انسان : « امداد ! » ديه
هايتير نجه بر سساك : « جسور اول ! ايمانك قور توملشدر ! »
جوابي ويرديكيني ايشيتديكي زمان سر دينيك ظهوره كلديكيني
تسليم ايدر. انسانك بنلكي بالطبع منقسمدر و متزلزلدر. اونده
آهنك تكرر تأسس ايدر سه ، كندي كنديسنه بولامايه جني
بر قوت اوكا منضم اولور سه كنديسندن دها بويوك بري اوكا
يارديم ايدييور ديمكدر .

فقط هوفدينغك بحق ديديكي كبي ، بو حادثات بر تجربه نك
ديني عد ايدلسي ايچون كافي دكل كبي كورونور . انسانك
كنديسنه داخل اولديغني كورديكي آهنك وقوتك قيمتي تقدير
كيفيتي ده انضمام ايتليدر. بو آهنك ايله قوت صرف مادي شيلره
مشابه كبي تصور وتلق ايديله جك اولور سه اونلرده اللهمك بر

مداخله سی کوريله مز. فقط انسان حادثه روحیه بی الله ایله انسان آراسنده ، غایه کمال ایله حقیقی آراسنده یا خود ، هوفدینغک صریح مسلکینه کوره ، قیمتارله شأنت آراسنده بر استلاف تأسسی صورتنده تفسیر ایدرسه او زمان بو آهنگک وقوتک نمایان اولوشنی قیمتارک اساسی اولمق صفتیله اللهه عطف ایله و تجربه بو صورتله دینی بر وصف ارائه ایدر .

فی الحقیقه دینی تجربه نك وصف میزی حسه . فهومك واعتقادك ده مربوط اولماسیدر . بر هیجان ، دینی اولابیلیمک ایچون اساس و غایه سی دینی بر صورتده ادراک ایدیلن اللهه بولونیور دینه تلقی اولونمق لازمدر .

دیمک اولیورکه تجربه دینه یه هم تجربه هم ده دینی تجربه اوله رق وصف میزی ویرنشی تجربه دینه نك ایچنده مکنوز ایماندر .

ایمانک بوراده اهمیت غایت زیاده در . چونکه ویلیام جهیمسه کورده ایمان یالکز هیجانه رفاقت ایتمکه قالماز ؛ هیجانک اوزرنده حقیقی بر نفوزه مالکدر و بعض احوالده او هیجانی کندی باشنه تولید ایده بیایر . احتمالکه اللهی حامل اولان ایمان دینی ، مجرد بر فکر دکدر . بو ، خسته لقدن شفایاب ایدر ، تسلیم بخش اولور ، موضوعی خلق ایدر . پاسقال فریادلر ایچنده اللهی آرارکن کندیسنه شو ندانک کلدیکنی ایشیدیر : « متسلی اول ، بی بولمامش اولسه ایدک آرمازدک ! »

فقط، اگر حقیقت بویله ایسه تجربه دینه ویلیام جه یسک
تحلیلاتندن مستبان اولویور کبی کورون او مفهوملردن،
عقیده لردن، آینلردن، عنعنهلردن، مؤسسهلردن تاممیله آری
پرنسیپ دکلدرد. چونکه بوشرائط خارجیه بر درجه یه قدر ایمانک
عناصریدر، بونلر ایمانک وجودینی تضمن ایتدکلری کبی ایمان
اوزرنده عکس تأثیرلرینی ده کوسترلر و محتویاتی تعیین ایدرلر.
معلوم بر فردک تجربه دینه سنده، تحلیل ایدیله جک اولورسه،
دائماً ایمانه، مألوف اولدینی دستورلره و اعماللره مربوط بر
سورو فکرلرک و حسلرک داخل بولوندینی کوروله جکدر.
ایمان دینی حقنده ده بونک قسماً فعل و عملک اعتقاده ترجمه سندن
عبارت اولدینی سویله مک لازم کلیر.

بناءً علیه دینک بوتون ذکائی، خارجی و عنعنوی عناصری
زائل اولونجه آرتق تجربه دینه نک پایدار اولوب اولامایه جینی
هوفدینغ ایله برابر بحق جای سؤال کوریله بیلیر.

بو عناصرده فردلرک شعور دینیسی ایله حائر اولدقلری
مناسبتلردن پیدا ایتدکلری قیمتدن باشقه بر قیمت یوقیدر؟
شخصی دین یالکنر باشنه دینک تکمیل اساسندن عبارت میدر؟
شبهه یوق که دینک نه بویوک بر وظیفه اجتماعیه ایفا ایتمش
اولدینی تاریخ بزه نه قدر کوسترسه بو، دینک منشاء و اساس
اعتباریه بر حادثه اجتماعیه اولدینی اثباته کفایت ایتمز. اولابیلیر که

دین پرشوق و غلیان فردلرک روحلرنده دوغمشدرده تقلید و سرایت واسطه سبیله انتشار ایدرک یاواش یاواش عقیده و مؤسسات شکلنی آلمشدر . ناصل که بر هیئت اجتماعیه نک بقاسنی وقوتنی تأمینه صالح اعتقادلرده بویه اولمشدر . فقط دینلرک اجتماعی طرفلری برسبب اولمایوبده بر نتیجه اولسه بیله بوندن ، صرف شخصی دینک بوکونده اک یوکسک و زنده شکل دینی اولماسی لازم کله چکی نتیجه سی چیقماز .

کندیسی ایچون تکمیل دینییه وصولی آرایان فرد منزویانه بر قدسیت ایچنه قاپانامایه جفنی حس ایدر . هیچ کیمسه یالکیز باشنه کندی نجات و سلامتنی تأمین ایده مز . چونکه شخصیت بشریه آنجق انسانلرک آکلاشمق ، برلشمک و برلرینک حیاتلریله یاشامق ایچون صرف ایتدکلری غیرت ایچنده انکشاف ایدر ، وجود بولور و پایدار اولور . بونک ایچوندرکه افعال و اعمال ، اعتقادات ، تمثاللر ، مؤسسسلرکی مشترک شیلر حتی شخصی شکلنده بیله دینک اصلی بر قسمیدرلر .

فقط بر قیمت دینییه یالکیز فردی شخص حائز دکدر . بر هیئت اجتماعیه ده عدالت ، آهنک ، انسانیت کبی کندی خواص خصوصیه سنی یا مغه قابلیتلی بر نوع شخصدر . بو خواص حیات فردیه چرچوه سنک خارجه طاشازلر . وقتیله هیئات اجتماعیه نک مادی و معنوی مقدراتنی اللرنده بولوندرانلر دینلر ایدی . بوکون حکومت سیاسییه بی اللرنده بولوندر ایا بولورلر سه

ماتلره غايه كمالريني ارايه و بوغايه لري ساحه فعله چيقارمغه
چالشمق اچون لازم اولان ايمان، عشق، شوق، فكر اخوت
و فداكارى، غليان و ثبات كبي شيلري اونلرده انكشاف
ايتديرمه قالقه مازلرمي؟

بويله بر وظيفه صرف شخصي دينك حدودى خارجه
چيقار. چونكه برهيئت اجتماعيه نك اعضاسى نزدنده مفكوره سنك
ساحه فعله ايصالنه و وظيفه سنك ايفاسنه ساعى اولان عنعنلره،
اعتقادلره، فكره قارشى مشترك بر حرمت و عبادته احتياج
كوستير.

دينك روحى حس ايسه اعتقادلر و مؤسسسلر اونك
بدنيدرلر. بو دنياده آنجق بدنلرله برلشمش روخلر اچون
حيات واردر.

نتیجه

غیر قابل اجتناب بر مواجهه — اصل نزاع ، فکر علمی ایله فکر دینی آراسنده در...

۱ — فکر علمی ایله فکر دینیک مناسبتلری — اولاً ، فکر علمی — وقعه لر ، قانونلر ، نظریه لر ناصل تأسس ایدر — تکاملچیلک — تجربی عقیده پرستلک — ثانیاً ، فکر دینی — فکر علمی ایله قابل قایلیمیدر؟ — علم ایله عقلک تفریق — علم وانسان : انسان ایله علم آراسنده تمادی واتصال — حیاتک مصدره لر : بونلر دینک اساسلرینه توافق ایدر لر .

۲ — دین — اخلاق ودین : دینک اخلاقه علاوه ایتدیگی شی — مثبت بر اساس روحی اولق اوزره دینک زندکیمی وقابلیتی — ذکائی و اوبرقتیف عنصرک قیمتی . حیات بشریه ده مهم فکر لرک وظیفه سی — عقاید — آیینلر — مساعده کارانک عشقه تحولی .

دین ایله علمک مناسباتی مسئله سی تاریخی اعتباریله پیش ملاحظه یه آلیرسه اک زیاده حیرت بخش مسائلدن بریدر . یوز کره پایلان وتجدید ایدیلن ائتلافه ، اک بویوک مفکره لرک مسئله یی منطقی بر صورتده حل ایتک ایچون صرف ایتدکلری غیرتله رغماً دین ایله علم دائماً بر برلرینه قارشى حال حربده یاشامشله ، یالکیز بر برلرینه غلبه ایچون دکل بر برلرینی تمامیله احما وازاله ایچون اوغراشمقدن خالی قالمامشله کیدر .

مع مافیه بو ایکی اساس ده بو کون حالا بردوامدره الهیات ، علمی تحت انقیادینه آلدیغنی بیهوده یه ادعا ایدوب دوردی .

فقط علم، الهیاتک بویوندوروغنی سیلکوب آتدی. اوتاریخندن
 صوکره ایش برعکس اوئش کبی کورونه بیلیردی. علم، دفعات
 ایله، دینلرک آرتق نهایتی کلدیکنی اعلان ایتدی. فقط دینلر
 حالا دوریورلر. مجادله نك شدتی کندیلرینك قوه حیاتیه لرینه
 آیری بر دلیلدر.

دین ایله علمک مناسباتی حقنده کی افکار حاضره نی خلاصه
 و افاده ایدن مسلکله پیش تأمله آله جق اولورسه بونلرک ایکی
 صنفه آیرلدیغی کورولور. صنفک بریسی طبیعتی دیگری ده
 روحیتی دنیله بیله جک تمایلاتی احتوا ایدرلر.

برنجی قسمه نمونه صفتیله او کوست قونتك پوزیتویزمنی یا خود
 دین انسانیتی؛ هر برت سپنسرک تکاملجیلکنی و ناقابل ادراک
 نظریه سنی؛ هه قلمک دینک علمه منتهی اولان وحدت وجود -
 جیلغنی؛ حادثات دینی بی فعالیت روحیه و یا اجتماعیه نك طبیعی
 تظاهراتنه ارجاع ایدن پسیقولوژیجیلکی و جمعیتجیلکی ادخال
 ایتدک.

ایکینجی قسمه ادخال ایدیه بیله جک اولانلرده شونلردر :
 ریچلک ایمان ایله اعتقادلرک تفریقنه منتهی اولان جذری ایکیجیلکی؛
 علمک حدودلری مسلکی؛ علمی و دینی مشترک بر اساسه ربط
 ایده جک صورتده فلسفه فعل و عمل؛ ویلیام جهیمسک بسط
 و ایضاح ایتدیکی وجهله تجربه دینیله نظریه سی .
 بو بابده کی افکار و مطالعاتی تمامیه کوسترمک ایچون بو

جدوله دها برچوق علاوله لر یا تمق اقتضا ایدر. شوع عصر دیده مبارزه نك طرفیندن نه قدر شدت، ثبات و اقدام ایله دوام ایستدیکنی کوسترمکه بومتالر کافیدر.

بومبارزه نك نتیجه سی نه اوله جغنی یا لکیز منطق نامنه شیمدین تعیین ایتک پک جرئتکارانه بر حرکت اولور. چونکه هر ایکی دعوانک طرفدارلری چوقدن بری او قدر منطقی هجوملرده بولوندقنری حالدده بر برلرینی اقناعه موفق اولاماشلردر. بوراده موضوع بحث اولان ایکی مبارز ایکی مفهوم دکل ایکی وجوددرکه هر بری، وارلق حقننده سپینوزانک تعریفی و جهله، کنسیدی وارلغنده پایدار قالمغه سعی ایدیور. ایکی ذی حیات شی آراسنده مظفریت قضایای منطقیه یی صیرایه دیزمکی الک ای بیلن طرفه دکل، قوه حیاتیه سی الک زیاده اولان طرفه توجه ایدر. مبارزه بوراده الک صحیح و قطعی شکلی آلتنده وقوف ایله بوکا آزچوق غیر متجانس اولمق اوزره کورون برشی آراسنده در. بو ایکی حدک بر بریله غیر قابل مقایسه اولمالری کیفیتی پک ضروری و منطقی در. تاریخک تدقیقندن چیقاریلان یا حود چیقاریلیور ظن اولونان تجربی تکامل منحنیسنی همان چیز یوروب مسئله نك شو صورتله نهایت بوله جغنه بروجه پیشین حکم ایتک وایشی بیتیرمک پک ساده بر اصول اولور. فقط برشیک اسکی اولماسی اونک آرتق ختامه تقرب ایتسی ایچون هر زمان کافی دکلدر. فیکر لرک، حسلرک، معنوی شیلرک حیاتی همه حال فرد لرک حیاتی کبی اولماز. حتی

بونلر بر کره اولد کدن صو کره ، هله آرادن اونوتوله جق قدر
زمان کچر سه ، تکرار تولد ایده بیلیرلر . ایشته انقلابلر بویله
وقوعه کلیر ، هم نه قدر اسکی اساسلری جانلان دیره جق اولور لر سه
او قدر جرئتکارانه اولور لر . روسو دنیایی یکیشدیر مک ایسته دیکی
زمان عادتلرک اک اسکیسی اولمق اوزره طبیعتیه مراجعت ایتدی .
تاریخ بزه معین بر استقامتده وقوعه کلیر کبی کورونن تکامللر
کوستریورسه بر طاقم منظوم حرکات ده ارئه ایدر که بونده بر
دوره نك انکشافی مخالف بر دوریه دوغرو یورومه دیمکدر .
انسانی شیلرک روشی غایت کرفت اولدینی ایچون معلوم بر تکاملی
اله آلهرق بونی تعیین ایدن اسباب میخانیکه ابتداییه قدر
حقیقلاماز . حالبوکه اوسبیلر معلوم اولمادقجه استقبالی ایچون حقیقه
علمی بر تخمین یاپیله ماز .

دین ایله علم اکر حقیقه ذی حیات شیلره تشبیه ایدیله -
بیلورسه ، بونلرک قوه حیاتیه لرینی ، احتوا ایتدکلری قوت
خزینه لرینی ، تکرار اویانمه امکانلرینی ناصل اولچلمی ؟ بوکون
بیله بعض علوم طبیعیه منتسبلری کوریورز که بعض دفعه انواع
طبیعیه نك عرض ایتدکلری آنی تحول حالاتی اوزمانه قدر مخفی
قالدقلری حالده مناسب شرائط بولور بولماز بردن بره میدانه
چیقان واجرای تأثیر ایدن بر طاقم اوصاف ایله ایضاح ایدیور لر .
دینلرک استقبالی حقنده قابل تحقیق اولمقدن زیاده قولای
اولان بر طاقم تخمینلر درمیان ایتمکدن ایسه کک علمک کک

دینک بو کونکی حاللرینی پیش ملاحظه یه آلمق و بوکا کوره ،
مناسبتلرینک طرزی حقنده آرسطونک دستورنجه هم ممکن هم
موافق کوزون بر شکلده بر فکر ایدینک دها ای اولور .
کورولورکه بو کون قارشی قارشی به بوغوشان ایکی قوت
بر مسلك و مذهب اولمالری اعتباریله دین ایله علم دکل ، دها
زیاده فکر دینی ایله فکر علمیدر . بر عالم ایچون عقاید دینه
ایچنده نتایج علمیه ایله قابل تألیف اولمایه حق برشی بولوماسنک
هیچ اهمیتی یوقدر . چونکه دین ولوکه علم ایله قابل تألیف
اولسون ، بر طاقم احکامی عقیده شکلنده ، بر ایمانه موضوع
اولق اوزره اورته یه سورر . بو احکام ذکایی و شعوری باغلار .
انسانک بزم طبیعی و قوفزک ایریشه میه جکی بر ترتیب اشیا ایله
بر مناسبتنی افاده ایدر . ایسته بوندن دولاییدرکه ارباب علم او
احکامک کندیلرینی دکلسه بیله مؤمنک اونلری طرزقبولنی رد
ایدرلر . دیکر طرفدن مؤمنلرده بوتون اعتقادلرینک ، حسلرینک ،
عبادتلرینک علم طرفدن ایضاح و حتی اثبات ایدلدیکنی
کورسه لرده علم ایله بر دورلو باریشه مازلر . چونکه بو حادثه لر
بویله ایضاح ایدیلنجه بوتون او دینی اوصافلرینی غائب ایدرلر .
بناء علیه بو کون دینک عقایدی ایله علمک نتایجی آراسنده
بر آهنگ آرامغه قالمق بو یوک بر ایش کورمک اولماز . بر چوق
ارباب علمه کوره ، علم تضمن ایتدیکی طرز تفکر ، طرز حس ،
طرز تصدیق و اراده دن دولایی دینی اساساً ، بوجه پیشین همان

رد و برطرف ایتمک ایستر . بونلرک ادعاسنجه دیندار آدملر
ملکاتلرینی اوصورتله قوللانیرلرکه حرث بشرک ترقیسيله هیچ
قابل تألیف دکلدردر . فکر علمی سادهجه فکر دیندن باشقه
برشی دکلدردر، بلکه اونک رد و انکاریدردر . فکر دینییه قارشی
عقلک عسیانی ، عکس العملی نتیجه سنده دوغمشدردر . فکر
علمینک ظفیری و فکر دینینک زوالی عینی بر شیدن عبارتدردر .
بناء علیه بزم ایچون قارشیلاشدیرنسی ایجاب ایدن شی
دین ایله علمدن زیاده فکر دینی ایله فکر علمیدردر .

اول امرده شوراسنی سویله مک اقتضا ایدرکه ، کچن عصرده
یک مودا اولان او یک راحت قطعی بولمه اصولی شرائط
حاضرده نظراً بو کون غیرقابل تصوردر . مبارزه یالکیز ایکی
مسئلک آراسنده اولمایوبده ایکی فکر آراسنده اوله جق اولورسه
برشخص اولمق یعنی بر ومعقول برشعور اولمق ایستین بر آدم
ایچون ذکالری تسخیر ایتمک مقصدیله منازعه ایدن دین و علم
اساسلرینی بربرلریله مواجهه و مقایسه ایتمدن ایچلرندن برینی
قبول ایتمک غیر ممکندر . بر فرد ایچون غیرقابل تصور اولان
بو کیفیت اولویتله جمعیت بشریه ایچونده غیر قابلدر . چونکه
اوده بر نوع شعوردر و اونک ویره جکی حکم فرد ککی قدر
شرائط واحوال عارضیهیه تابع دکلدردر . بناء علیه علم ایله دینک
مناسبتلری مسئلهسی هر زمانکندن زیاده اساسلی و غیر قابل
اجتناب وازاله در .

فکر علمی ایله فکر دینی آراسنده کی مناسبات

اولجه ابتدای امرده دینی یا خود علمی پیش ملاحظه به آلمق اهمیتمز بر مسئله کبی عد اولونابیلیردی. حالبوکه بو کون اوله دکلدر. علم بو کون، پک مستعمل بر تغییر ایله، آرتق استحصال حریت ایتشدرد. علم وقتیه آنجق مابعد الطبیعی بعض پرنسیپلرک ویردیکی بر طاقم قطعیتلره مالک ایدی. بو اساسلر واسطه سیله حادثات طبیعی تنظیمه چالیردی. حالبوکه صوکره، تجربه ده کندیسنه خاص و کندی نفسنده مکنوز بر پرنسیپ بولدی. علی العاده فعالیت ذکائیه دن باشقه بر معاونه حاجت اولمادن علم بو کون هم آثارینک مالزومه سی اولان وقعه لری، هم بو وقعه لری تنظیم ایچون لازم اولان قانونلری تجربه دن استحصال واستخراج ایدیور. بوندن علمک کرک منشأنده کرک، مؤخرآ انکشافنده کندی کندیسنه کفایت ایتدیکی نتیجه سی عملی بر صورتده چیقیور. فکر علمینک ایلك وصف اساسیمی آرتق تحریات ایچون تجربه دن باشقه بر نقطه حرکت قبول ایتمه مک، تجربه دن باشقه بر منبع وقوف طانیماقدر. بناء علیه عالم ایچون علم ایلك ومطلق برشی کیدر ونه اولورسه اولسون باشقه بر شیده توافق ایتیمی علمدن طلب ایتک بیهوده در. علم آنجق وقعه لرله توافق ایتمه عهد ایتشدرد. سوبله نه جک سوزلرک علم طرفندن مسموع اولماسی ایسته نیورسه علمک نقطه نظری قبول ایتک همه حال لازمدر.

ذاتاً بوکون هجوم موقعنده بولونان علمدر . شعور بشر
 آرتق شبهه یوق که علمه منقاد اولمشدر . علمک قطعیتی مقاومه تسوز
 بر بداهت ایله کنديسنی قبول ایتدیرمکده در . بوکون فکر
 علمی ایله فکر دینی آراسنده کی مناسبت شوشکلده نمایان اولیور:
 بعض ارباب علمده فکر دینینک رد وانکاری صورتنده نمایان
 اولان فکر علمی فی الحقیقه دین فیکرینی سلب ایدرمی یوقسه
 بعض ظواهره رغماً اوکا امکان وجود بر اقیومی؟
 شوخالده ، فکر علمی اساس اعتباریله نه در؟ انکشافندن
 بشریتده نه کی نتایج تولد ایدیور؟

۱- فکر علمی

ده قارتک وبالخاصه قانتک مطالعاتنه کوره فکر علمی نی
 علمک شرائط منطقیه سی ومفکره بشرک طبیعت وماهیتی غیرقابل
 تحول بر صورتده تعیین ایدیور کی کورونمکده ایندی . ده قارت ،
 هرشیئی ، دوغرودن دوغرویه یاخود بالواسطه بر طاقم عناصر
 ریاضیه یه تنزیل وارجاع ایده بیللمکده مساعده بر نقطه نظر دن
 کورمک یولنده بر قصد مخصوص تعقیب ایدردی . قانت
 حادثاتک آرالرنده ، فضا وزمان ایچنده ضروری بر رابطه
 اولدیغنه بوجه پیشین حکم ایدیوردی . بواساسلرله مجهز اولان
 مفکره یکی برشوق ایله طبیعتک قوانینی کشفه دوغرو آتدی .
 استحصال ایتدیکی موفقیته باقهرق آرتق حقیقتک ابدی ومطلق

شکلی الله ایتمش اولدیغنه حکم ایتدی. فقط علمک نه صورتله وجوده کلدیکی، انکشافی و قطعیتی نه کبی شرائطه تابع اولدیغی یقیندن تدقیق و تتبع ایدیلنججه بوفکری دیکشدرمهک مجبوریت حس ایدیلدی.

بوکون شوراسی کوزلجه اثبات ایدلمشدرکه کرک فکر علمی کرک اساسات علم، حاضر یا پلمش، معلوم برشی دکلدر. علم وجود بولدجه و ترقی ایتدکجه فکر علمی ده تشکل ایدر. بر طرفدن ذکا علمی یاپار. علمی موجوداتدن استخراج ایتمک بر ترکیب کیمیوی ایچندن اونک بر عنصرینی چیقارمق صورتنده وقوعه کلز. دیگر طرفدن اثر اونک صانعی اوزرنده بر عکس تأثیر اجرا ایلر. مقولات ادراک دیدیکمز شی مفکره نک حادثاتی کندیسینه تمثل ایتدیرمک ایچون چالیشیرکن اکتساب ایتدیکی اعتیاداتک هیئت مجموعه سیدر. مفکره بونلری کندی غایه سینه توفیق ایدر و کندیسیده اونلرک طبیعت و ماهیتلرینه اویار. ائتلاف بر مساعده متقابله اساسی اوزرینه وجود بولور. فکر علمی حادثاتک کیدوب ایچنه دیزلدکلری، صیرالاندقلری بر محفظه دکلدر. ذی حیات و اویناق بر ذکادر، انکشاف ایدر، اعضای بدن ایله حائر مشابته اولمقدن خالی دکلدر. کندیسندن طلب ایدیلن ایشی یایمق صورتیله، تمرین ایله کندی کندیسینی تعیین ایدر.

فکر علمی بی آرتق یورومکده اولدیغی استقامته چویرمش

کبی کوزون شی رونه سانس دورنده ظهور ایتش اولان ایکی
فکر در : بر طرفدن دوام و بر برینه انضمام قابلیتته مالک ،
محقق بیلکیله دسترس اولمق آرزوسی ؛ دیگر طرفدن ده
طبیعت اوزرینه بر تأثیر یاپه بیلیمک املی . علم تجربیه بی یکانه بر
اساس لایتزل اولمق اوزره تلقی سایه سنده آرتق بو ایکی غایه
واصل اولابیله چکنه قاعددر .

فکر علمی دیمک هر بیلکینک منبعی ، قاعده سی ، اولچوسی
وقونترولی اولمق اوزره وقعیه بی قبول ایتمکدر . علمک وقعه
تسمیه ایتدیکی شی ساده جه بر حقیقت معلومه دکدر . مشاهده
ایدن یا خود قابل مشاهده بر حقیقتدر . بر وقعیه بی تعیین ایتک
ایسته ن بر عالم وقعنه ک خارچنده اخذ موقع ایدر ، اونی تدقیق
ومشاهده ایدر . ذاتاً یالکز بیلیمک آرزوسیه حرکت ایدن
هر مفکره ده ده بویه یاپار . ایسته بو صورته عالم او وقعیه بی تفریق
و تمیز ایتمه ، قید ایتمه ، معلوم تمثالرله افاده ایتمه و قابلسه
اولچمه چالیشیر . بو عملیه لره همسندده مفکره نک اساسلی بر
حصه سی وارددر . فقط بو حصه وقعیه بی سائر مفکره لر ایچونده
قابل قبول و ادراک بر حاله کتیره بیله چک صورته معامله ایتمه
انحصار ایلر . ابتداءً معلوم اولان شی بر انطباعدن و بر فردی
حسدن عبارت اولدیغی حالده فکر علمینک بونک برینه اقامه
ایتدیکی اثر صنعت معین و هر کس ایچون موجود بر شیدر ،
غیر شخصی بنای علم ایچون قابل استعمال بر طاشدر .

ایشته فکر فلسفینک، حد ذاتنده وارلنی یاخود جوهر
دائمی اشیاپی طانیق یولنده کی قدیم املی برچوق تردد دوره لرینی
کچیرد کدن صو کره اشیا به بو صورتله اویمش و علمی صورتده
تعریف آلتنه آلمشدر.

مع مافیله مفکره تجربه حقنده تفکراته دالنجه تجربه نك
یا لکز وقعه لر میدانه قویمقدن باشقه برشی یاپوب پایه مایه جغنی،
تجربه نك اداره سی آلتنده وقعه لرک حدودی کچیله رك قانون دینلن
شیده وصول قابل اولوب اولامایه جغنی دوشونور. وقتیله قانونلر
ذکا طرفندن طبیعتله امر و وضع ایدلمش شیلر کبی تصور
اولونوردی. شیمدی ایسه قانونلری اشیا دن استنباط واستخوج
ایتمک موضوع بمشدر. قانونلر اشیا نك ایچنده حاضر، یاپلمش
بر حالده بولونمازلر. قانونلری بولمق ایچون همان قولایجه جق
اشیا نك ایچندن اونلری استخراج کافیدر ظن اولونما املی. علمی
وقعه ناعمل مفکره نك و بیلدکینک بر برلری اوزرنده عمل وعکس
العمللریله تشکل ایدیورسه احتمالکه وقعه لرده قانون اولاییله جک
صورتده او صورتله بر معامله یه تابع طوتولاییلر لر.

تصادف ایدلمه مسی دائرة امکانده ایدی کبی کورون بر حال،
بو املک قابل تحقق اولدیغنی میدانه قویدی. اگر طبیعتک
بوتون حادثاتی بر برلری اوزرنده عینی صورتده تأثیر وعکس تأثیر
حصوله کتیرسه لردی اولیله مشوش و متحول بر هیئت مجموعله
تشکیل ایده جکلردی که بونلرک ایچندن تجربی صورتده قانونلری

بولوب چيقارمق شـمـهـسـز ابدیاً غیر قابل اولاجقدی . فقط تجربه من آلتنه دوشن شیلرده اویله بعض هیئات مجموعہ وارتباطلر واردرکه بک مشوش اولمقله برابر نسبی بردوام و ثباته مالکدرلر و کائناتک سائر اقسامندن محسوس بر صورتده مستقیدرلر . ایشته بو حال سایه سنده تجربی استقرا قابل اولمشدره . مفکره بو استقرا ایله هیئت مجموعۀ اشیا ایچندن ایکی حادثه یی تجرید ایدرک آرالرنده بر تساند تعیین ایده بیلور .

ایشته وقتيله مابعد الطبیعی اولان علیت فکری معلوم شیلره توافقی ایدرک بویله علمی صورتده تعیین اتمشدره .

هدیسی بو قدرله قالماز . مفکره اوچنجی بر فیکرک ، وحدت فکرینک تأثیری آلتنده قاهره بوندن تجربی بر علمه قابل تطبیق بر طاسلاق ، بر پلان چیقاریلوب چیقاریله مایه جغنی آرامشدره . قوانین حکمیه نک بلا واسطه بیلکیمی پارچه پارچه ایرلمشدره . بر قانون بر برلرینه مربوط فقط دیکر لرندن تجرید ایدیلش بر چیفت حادثاتدز . مشابہت و تمثیل طریقله مفکره یقیندن یقینه یورویهرک قانونلری بر برینک ایچنه ادخال ایدز ، بونلری خصوصی و عمومی دیه آیریر . بو صورتله ، تفریق کیفیتندن صوکره برده جمع و توحید معامله سی یاپار و بوتون قانونلری یکانه بر قانونه ارجاع کیفیتنی بر غایه کمال اولمق اوزره تصور ایده بیلیر . ایشته مابعد الطبیعیه علماسنک وحدتی بو صورتله حادثاتک بر تنظیم علمی شکلنه کیرمشدره .

انسان، طبیعتی تمثالر، حتی بعضاً بر طاقم وسائط صنعیه ایله بویله ساده لشدیرر. فقط بوتون بواختراعاتک نقطه حرکتی اولان اصل علمی وقعده ابتدائی وقعنهک خیالی بر او بڑقتیف معادلی، سوکره دن یا پالمش بر تمثالی دکلیدر؟

فکر علمی امللرینی جرئتکارانه صورتده آرتیرمقدن نه نتیجه لر چیقہ بیله جکینی درک ایدر. غایه سی دائماً بر در: حادثاتک شرائط ظهوری حقنده دهای بشرده ممکن اولدینی قدر صادق وقابل استعمال واستفاده بر صورت ذهنیه خلق ایتک. فقط مادی وخصوصی حادثه لردن اوزاقلاشوبده یالکیز بعید نتایجی قابل تحقیق اولان عمومی حادثه لری پدیش ملاحظه یه آلمق یاخود تخیل ایتک ایسترسه ویردیکی ایضاحاتک بلکه کافی فقط بوندن دولایی بهمه حال اویله اولمالری لازم کلمه دیکنی کورور. و بو بویوک تلقیات وتصوراته آنجق تجربی فرضیه لر قیمتنی عطف ایلر.

کیتدکجه توسیعی وتعمیق ایدیلن تجربه یالکیز جوهره، علیت و وحدت مفهومات فلسفیه سنی تمثالی ایتدیرمکله قالمامشدر. مابعدالطبیعه ایله عقیدوی علمک الی الابد بر طرف ایتدکلرینه ذاهب اولدقلری بر مفهومی ده اساسی متفکر لردن آلمشدر. بوده جذری بر تحول، قسمی یاخود عمومی بر تکامل مفهومیدر. یونان حکمت شناسلری بو مهم اساسک قیمتنی تعیین ایچون مناقشه ایدوب دورورلردی. حالبوکه بو کونکی علم کرک اشیا بیلمه مزک، قید، تصور، وتصنیف ایتمه مزک واسطه لرنده کرک

طبیعتک کندیسنده صورت قطعیه ده دوامی و قطعی بر شی
کورمز. صرف تجربی بر علم، تعریفی اقتضای اوله رق، یالکز
تقریبی، موقت و قابل تعدیل اولمله قالماز. ینه علمک نتایجنه
کوره، انسانلرک کشف ایتدکلری اک قطعی قانونلرک بیله مطلق
صورتده ثبات و دوامی تأمین ایده جک هیچ برشی یوقدر.
طبیعت احتمالکه تا اعماقنه وارنجیه قدر تکامل ایدیور.

موجودات ایله متساند فکر علمی ده آرتق تکامله تابعدر.
بو معناجه بر نسبیت فکریدر. هر دورلو ایضاحاتی معلوم
اولان حادثاتک مقدارینه و کندیسنک او آنده بولوندیغی احتمالکه
موقت حاله کوره بالضروره نسبی اولمق اوزره تلقی ایدر. مع مافیله
بو نسبیلک اونک قیمتنه خلل ویرمز و اصولنک ایلك ماده سی
اولان انضمام و قوف و معلومات کیفیتنه بر مانعه تشکیل ایتمز.
چونکه تکامل جذری اولسه بیله کیفی بر صورتده وقوعه کلن
علماً آ کلاشلماز برشی دبیله تصور اولونماز. موجوداتک اک
درین، اک بعید اساسلری دیکشسه بیله بوتحولده بلاواسطه
قابل تدقیق و مشاهده اولان قانونلره، تجربی قانونلره مشابه
بر طاقم قانونلره تبعیت ایتک مجبوریتنده در.

بو کونکی فکر علمی نك بر وصف ممیزی دهها واردر.
شبهه یوق که فکر علمی، فیکر جی بر مابعد الطبیعه نك قصد
ایده جکی معنا ایله عقیدوی دکلدز. فقط ایچنده بر چوق طبیعی
قوتلر بریکمش جانلی برشی کبی موجوددر و وارلغنی محافظیه

ساعیدر. کندی کنديسنى، محاکمک و حکمک قعدۀ قسواسی
اولمق اوزره کورور. بناءً عليه ما بعد الطبعه عائد هر دورلو
عقیده پرستلکی رد ایتمکه برابر کندی لهنه اولمق اوزره تجربه
اوزرینه مؤسس نسبی بر عقیده پرستلک تأسیس ایلمر. نامتناهی
برقوة انکشافیه سی اولدیغنه، نامتناهی صورتده آرتمقده بولونان
برقیمتی اولدیغنه اینانیر. بناءً عليه هر هانکی بر مسئله موضوع
بحث اولورسه اولسون، دوبواره مون کبی بیله میورم! نتیجه سنه
وارمقدن اجتناب ایدر. بوکون بیلمدیکمز بر شیئی الی الابد
بیله مهیه جکمز کیسه ادعا ایده مز. بوکون بیلمدیکمز شی
بزم ایچون الی الابد بیلمه میه جک بر حالده قالسه بیله حد ذاتنده
وقوف علمیمزک شرائط عمومیه سی دائره سننده قابل ادراک
اولدیغنی بیلیمکده بر نقطه نظر دن قطعی بر نتیجه دکلیدر؟
علمک تاریخی اثبات ایدیورکه بیلدیکمز ایله بیلمدیکمز
آراسنده بر تمامی و اتصال موجود اولدیغنی ادعا ایتمکه حقمز
واردر.

بونک ایچون آرتق علمی صورتده غیر قابل ایضاح تعبیرینک
بر معناسی قالمامشدر. اسرار آلود بر قوت، معجزه نما بر وقعه،
بویله بر وقعه نک وجودی قبول اولونسه ده، طانیدیغمز قانونلر
اعانه سیله ایضاحه موفق اولامادیغمز بر حادثه دن باشقه بر شی
دکلدر. اگر بوعدم امکان ثابت اولورسه علم او وقعه یی ایضاح
ایچون باشقه قانونلر آرار.

علمك او كرتديكى قانونلر بر طاقم مطلق حكملر دكلدر .
بونلر مجربك طبيعته ايراد ايتديكى برر سؤالدر . اكر طبيعت
بو قانونلره او يمازسه مجرب اونلري ديكشديرمكه حاضر در .
بويله اولمقله بر ابر فكري علمي بوتون بوسؤ اللرك تضمن ايتدكلري
مصدره لره قارشى عملى بر اعتماد مطلق بسملر ، كه بو اعتمادده
بالذات فكري علمينك مشروعيتندن وعموميتندن باشقه برشى دكلدر .
ايسته فكري علمي بو ايسه ، عجباً شعور بشرده فكري ديني به
بر بر براقيرمى ؟

۲ — فكر ديني

مسئله يي حل ايتمك پك ساده بر يولى واردى . اوده
عقل بشرك بوتون اصلى قسمي يالكيز فكري علميدن عبارت
اولديغى ، فكري علمينك شيمدى به قدر ادوار مختلفه ده نمايان
اولديغى بوتون فكري لرك و تمايللرك آرتق علم اساسلرنده محقق
و مشروع افاده لريني بولدق لريني اعلان ايتمكدن عبارتدى .
بو صورتله ، علم خارجنده قالان هرشى عقل خارجنده ده
قالمش اولوردى . دين ايسه بالضروره علمدن باشقه برشى اولديغى
ايچون علمك حقيقته قابليتلى بر طاقم او بڑقتيف تمثاللر حالنه
قلب ايتك وظيفه سيله مكلف اولديغى تجربه نك خام مالزمه سي
آراسنه بوجه پيشين آتلمش اولوردى .
فكري علمي موجودات حقنده كندى نقطه نظرندن باشقه

دورلو بر نقطه نظرک مشروعتنی قبول ایدہ بیلیمک ایچون
کندیسنی عقلک ایجاباتنه تمامیلہ کافی کلیور کبی عد ایتہ مسی
ودھا عمومی بر عقلک حقوقنی تسلیم ایتسی لازمدر۔ شہہ یوق کہ
فیکر علمی بو عمومی عقلک اک معین شکلیدر، فقط بوتون عقل
اوندن عبارت دکلدر۔ فیکر علمینک انسانلرک من القدیم صرف
کندی نوعلرینہ خاص بر امتیاز کبی عد ایتدکاری عقل رینہ
آرتق قائم اولمش اولدینی محققمیدر؟

عقل علمی تہذیب علمی ایلہ تشکیل وتعیین ایدلمش بر
عقلدر۔ حالبوکہ تام معناسیلہ عقل روح بشرک موجودات ایلہ
مناسباتنک ہیئت مجموعہ سی طرفندن روح بشرده موجودات
حقندہ وجود بولان بر نقطه نظردر۔ علملرک و حیاتک
مواجهہ سنده مفکرہ دہای بشردن فیثقیران بوتون آیدینلق
ومثمر دوشونجہ لری طوپلایہ رق وقاریشدی رارق کندیسنہ
بر طرز حکم پیدا وتشکیل ایلرکہ عقل ایشته بودر۔

ایشته بو معنایہ منحصرأ علمی بر نقطه نظر دکل دہا
عمومی اولق اوزرہ عقل بشر نقطه نظرنی اختیار ایدہ رک
مسئلہ دہا اولندن ، پشیندن حل ایدلمدن فیکر علمی ایلہ
فیکر دینی آراسندہ کی مناسبات تھری اولنہ بیلیر۔

علم عملیاتدہ کندی کندیسنہ کافی کلیورسہ ، تجربہ دہہ بر
اساس اولین وقطعی بولیورسہ یالکز علمی دکل فقط بشری
عقلک نظرندہ علمک مطلق اولہ رق تلقی ایدلمسی لازم کلدیکی

نتیجه سی می چیمق لازم کلیر؟ حد ذاتنده بر کل کبی کوزون
بر شئک حقیقتده دها بویوک بر کلک بر قسمی اولابیله جکی
یک احتمال داخلنده در. بوتون ترقیلر حقیقتده آنجق منسوب
اولدینی کل سایه سنده پایدار اولان بر جزئی یالکیز باشنه وار
ایمش کبی انکشاف ایتدیرمک صورتیله وجوده کمشدر. علم
کندی دستورلری داخلنه آلدینی شیردن باشقه بر وجود،
باشقه بر شأیت طانیماقده حقلیدر. فقط بوندن عقلک علم
طرفدن طاندینی شکلده کی وجود ایله حد ذاتنده اولدینی طرزددکی
وجود آراسنده بر فرق کوزتمه سی نتیجه سی می چیمق
ایجاب ایدر؟

علم موجوداتک یرینه بر طاقم تمثالر اقامه ایتمکدن عبارتدره.
بو تمثالر موجوداتی اولیه بر منظره آتنده ارانه ایدر لر که بو
بوتون انسانلر ایچون قابل استفاده، قابل ادراک و نسبتله صریح
بر طاقم مناسبترله ترجمه و افاده یه الویریشلیدر. علم، وجودک
بری صرف و ساده بر شأیت دیکری او بڑقتیف دنیلن
آیری، واضح بر صورت ذهنیه اولمق اوزره ایکی یه انقسامندن
نشئت ایدر. علم حقیقی وارقلری اک خفیف قسملرینه وارنجیه
قدر تعقیب ایچون غایت مصر اولمقله برابر موجوداتی دانما
تماشا ایدن و او بڑقتیف بر حاله صوقان بر کوز اولمقدن خالی
قالماز. بر تضاده دوشمکمزین، شأیتله کندیسینی یکو وجود
عد ایده مز. بیلکینک شرائطی اولان عمومیلک، ضروریلک،

او بڑقتیفلك ، مقولاتدن برر شیدر لر . مقولاتی وجود ایله بر
 عد ایتك اونلرك دكشمه یین اوصاف قطعیت و صحتنه او بروجه پیشین
 حکم ایدن مابعد الطبیعی اصوللرك عطف ایتدیکی مطلق قیمتی
 و یرمك اونور . حقیقی علمده مقولات تفکرده قابل تحولد لر .
 چونکه آیری و بروجه پیشین غیر قابل ادراك بر حقیقی وارلق کبی
 وقع لره او یق مجبوریتنده در لر .

علمك کندیسسی ، بو غیر قابل ازاله اولان ایکیلکه شهاد
 ایدر . چونکه شأنیك ایکی پرنسپلری اولان موجودات ایله
 مفکره ، علم ایچون حل ایدمه یه جکی معطیات در لر . بونلری
 کندی نقطه نظرندن او بڑقتیف بر صورتده پیش ملاحظه یه
 آلدیغی زمان یالکز اونلری کندیسنه تمثیل ایتدیره بیلدیکنی
 ظن ایتمکله قالماساز ، تك بر شأنیته ارجاع و تنزیل ایدمه بیلیرمده
 ظن ایلر . فقط بو ایشی ، آنجق شرائطی تدارك واحضار
 ایدیلیرسه یابه بیلیر . شرطرده شونلردر : اولاً ، بر طاقم موجودات
 و اشیا اولمالی . چونکه علم بونلری کندی کندیلکندن
 بولاماز . ثانیاً ، بو موجودات و اشیا دن آیری بر مفکره اولمالی .
 بو مفکره او موجودات و اشیا یی او بڑقتیف صورتده پیش ملاحظه یه
 آله جق و کندیسنه ججه قابل ادراك بر حاله کیره جك صورتده
 دیکشیدیره جکدر . اشیا و مفکره ، حد ذاتنده بر لرینه انجذابلری
 ویا تعارضلری نه اولورسه اولسون ، ایکیمی بردن علم ایچون
 اوله بر وارلقدرکه علم اوندن آیریدر . علم کندیسنی فلسفی

صورتده تحلیل ایدرسه بونی بیلمه مزلك ایده مز. چونکه دائمی صورتده اونلردن آلدیغی عناصردن ترکیب ایدر .
عجبا بو عناصر، علمی فیکرک مطالباتنه تمامی تامانه توافق ایده جک صورتده قابل تحویل واعمالیدر؟

اشیا و موجوداتی تمثیل و اراؤه ایدن علمی معلوماتده مفشألرندن دولایی اویله بر وصف واردرکه علمه تمامیله تمثیل ایدیله مز . چونکه علم موجوداتی بوکا مخالف بر نقطه نظرندن پیش ملاحظیه آیر . بو وصفده غیر متجانس بر تمادیدر ، بر اولان برتنوع و کثرتدر، بو، بر « شی » اولابیلیمک ایچون اول امرده حواس و ادراک طرفندن کیفی بر عدم تمسادی وعددی بر کثرت صورتنده ترجمه ایدیمک اقتضا ایلر . علم کندیسسی ایچون خام مادهینی اراؤه ایدن بو غیر متجانس کثرت وتنوعدن حرکت ایدر وبونی بر متجانس تمادی حالنه کتیرمکه چالیشیر . بونی ، کیفیتلری کیتارله افاده ایتیمک صورتیه یاپار . حالبوکه افاده ، افاده ایدیلن شی ایله بر مناسبت محافظه ایتیمک مجبوریتنده در . یوقسه قابل استفاده اولماز . کندی باشلرینه پیش ملاحظیه آلنان دستورلرده عدم تمادینک وعدم تجانسک بوتون ایزلری زائل اولسه بیله بودستورلری تطبیق ایتیمک لازم کلدیکی زمان شأنیت ایله اولان مناسبتلرینی تخطر ایتیمکدن وبو مناسبتنه مراجعت ایتیمکدن صرف نظر اولونه ماز .
عکسی مسئلهینی تدقیقه کیریشیمک یعنی معلوم تنوع وتخلفلری

وحدته ارجاع ایتمه که چالیشما یوبده وحدتدن حرکت ایدرک
تنوع و تخلفاری بوندن چیقارمغه چالیشمق خصوصنه کلنججه،
بو بلکه تاریخی ویا مابعدالطبیعی بر مسئله اولابیلیر، فقط علم
بویوله آنجق ظاهراً سلوک ایدر. حقیقتمده بو، علمی بر طرز
دکلدر. صرف تجربی بر علم تمثیل ایدر، تنقیض ایدر، توحید
ایدر، فقط انکشاف ایتدیرمز، تنوع و تخلف ایتدیرمز. بونک
ایچوندرکه علمک تنزیلات و ارجاعاتنده پایدار قالان تنوع
و تخلف اثری حدذاتنده غیرقابل احما وازاله در .

بونک کبی، موضوع علم اولان صرف علمی ذکانک اوستندهده
عمومی صورتده ذکا موجوددر. علم، ذکایی ساده بر آلت ،
مطاوعتکار بر حاضر لایحی حالنه ارجاع ایچون بیهوده یره
چالیشیر دورورر. ذکا کندی حسابنه چالیشیر، طبیعده انتظام،
سادگی، آهنگ کبی اوصاف بولونوب بولونمادیغنی آراشدیرر .
بونلر حادثاتک حد ذاتنده کی خواصلرینی افاده دن زیاده ذکایی
ممنون ایتمه که قابلیتلی و صفردر . علمک تحریاتنه حاکم اولان
بو مفهوملر حقیقتمده صرف فیکری مفهوملر دکلدر . هپسی
بردن بر طاقم حسلردر. بدیی یاخود اخلاقی احتیاجلردر .
او صورتده که حسده ارباب علمده کی جانلی وفعال وارغیله
فکر علمی به مربوطدر.

بوندن آکلاشیلیر که علم موجوداتی و مفکره بشری کندی
طرزنجه ید تسخیرینه کچیرمکه برابر اونلری تمامیله انه آله مازه

موجوداتك وارلنى علمك تمثيل ايتديردىكى وارلقدن بالضروره
دها بويوكدر . مفكره بشرده علمك قوللاندىنى ملكات
ذكائيه دن دها فضله ملكات واردر . او حالده نه دن انسان
علمك آنجق تفرعات صورتيله قوللاندىنى ياخود آز چوق
بوش براقدىنى ملكاتى كندى حسابنه انكشاف ايتديرمك
حقنه مالك اولماسون ؟

علم ايله وجود آراسنده ، او بركتيف ايله سو بركتيف
آراسنده ، مجرد ذكا ايله حس آراسنده صريح بر حدود
چيزمه نك عدم امكانى ، بوايكى پرنسپي غير قابل تفریق وتميز
برصورتده احتوا ايدن بر متوسط منطقه نك ضرورى دوامى ،
— وجودى بوش وعمومى مناسبتره ارجاع ايدن — علمى
دنيا ايله — كندى موجوديته بروارلق و برقيمت عطف ايدن —
جانلى و متفكر فرد آراسنده بر اتصال تأسيس ايدر . ماهيتلى
حقنده عقیده لر تأسيس ايده بيلمك ايچون ير لرينه اقامه ايتديكمز
مفهوملر آراسندن ، اوزاقدن باقيله جق اولورسه علمك وصف
مىزى اولان مجرد قابليت ادراك ايله حس بشر بر بر لرينه معارض
ومخالف كى كورونورلر . فقط حقيقتده بويله بر آريلق يوقدر .
علم فردى وارلقلر ك هيچ ير طوتمامسى ايجاب ايدن بر منظومه
دساتير اولمقله برابر آنجق انطباعلر ينى و فردى فكر لر ينى نهايتسز
بر ترقى ايچنده اعمال و ترتيب ايدن فردى مفكره لرده

وجود بولور، انكشاف ايدر، پايدار اولور. حقيقتده موجود اولان شی علم دکلدر. چونکه علم کلهسی آنجق برغایه بی افاده ایدن بر تجربه دن عبارتدر، مطلق برشیدر، بناءً علیه یالکمز بر فکدر. حقيقتده موجود اولان شی سعی علمیدر، بوده دائمی صورتده حال تشکل وتکونده در. حقیقی علم ارباب علمدن قابل تفریق دکلدر. متحول وسو بڑکتیف حیات دائما علمک غیرقابل ازاله بر پارچهسی قاله جقدر.

علمده فرد موجوداتی غیرشخصی بر نقطه نظر دن تنظیم وتریب ایتمه چالیشیر. کندی اثری اولان علم اونی موجوداتی فردک نقطه نظر دن تنظیم وتریب ایتمکن ناصل منع ایده بیلیر؛ واقعا بو طرز تنظیم علمک ویردیکی معناجه او بڑکتیف بر قیمتی حائر اولماز. فقط حسی ممنون وتطمین ایدرسسه موجوداتی بر برلرینه ارجاع ایتمک احتیاجندن دهها آز حقیقی اولمایان بر طاقم بشری احتیاجلره توافق وتقابل ایتمش اولور.

فرد نقطه نظر دن یا پلش تنظیم وتریب کیفیتنده مختلف درجه لر قابل تصوردر. اک آشاغی درجه هر شیئی، کندیسنی دنیانک مرکزی اوله رق تلقی ایدن یکانه بر بئلکه نسبتله پیش ملاحظه یه آلمقدر. حالبوکه بو صوک درجه فردجیلک فوقنده دهها بر طاقم تنظیم وتریب امکانلری وارددر. بونلرده موجودات یالکمز بر فرده دکل، بر چوقلرینه، بر کومه نک، بر هیئتک، بر ملتک، انسانیتک ترکیب ایتدیکی فردلرک هیئت

مجموعه سینه تعلق ایتدیریلیر. سو بڑ کتیف ترتیب و تنظیم بو صورتله علمک عمومیلکنی کندیسنه کوره تقلید ایده بیلیر. علم، تجرید و تنزیل و ارجاع طریقله خصوصیدن عمومی بی حقیقاریر. سو بڑ کتیف شیلر ساحه سنده ده فردلرک استلافیه، تنوع و تخلفلرندن بر نوع وحدت حصوله کتیرن آهنگ واسطه سیله عمومی به مشابه برشی استحصال اولونه بیلیر.

ایشته دین بو جنس بر ترتیب و تنظیم کیفیتنی ارأه ایدر. فرده بر قیمت عطف ایلر و اوننی حد ذاتنده بر غایه اوله رق پیش ملاحظیه آلیر. فقط اوکا مقدراتنی ایضا ایچون دیکر فردلری ده حد ذاتلرنده بر غایه اوله رق قبول ایتمکدن، بناء علیه باشقه لری ایچون باشقه لری داخنده یاشامقدن باشقه بر واسطه طانیماز. بو، تک بر شخصک شخصیتی دکلدرد. هر بری بر غایه اوله رق قبول ایدلمش وعینی زمانده مشترک بر حیات ایله زنده بوتون شخصلرک شخصیتیدر. ایشته بو شخصیت مرکزنی بر فکر وجوده کتیریر. هرشی هپ اوکا تعلق ایتدیریلیر.

بویله هم سو بڑ کتیف هم مشخص بر ترتیب و تنظیمک وجودینه فکر علمینک مانع اولمایه جغنی تسلیم ایتمک پک دوغرو عد اولونه بیلیر. بونلر، لایرویه رک دیدیکی وجهله، فرقلی شیلردر، نا قابل تألیف شیلر دکلدرد. مع مافیه بو قدرله قناعت ایدیه من. بو تلقینک قابل اولماسی، تضاده دوشولمه دن قابل قبول بولونماسی اوننی قبول ایتمه من ایچون کافی دکلدرد. بونی دوغرو

عد ایتک ایچون مثبت بر سبب اولوق ایجاب ایدر. دین لهنده
بویله بر سبب کوستریله بیلیرمی؟

*
* *

انسانه یالکز علمی وقوفک دکل کندی حیاتنکده
شرائطنی پیش ملاحظه یه آلمغه مساعده ایتک ایجاب ایدر.
حالبوکه تدقیق و مشاهده ایتدی کمز ، تصور ایلدی کمز و جهله
حیات بشر ایچون ضروری بر تمل وارسه اوده فردیتک
شأنیتنه و قیمتنه اعتقاددن عبارتدر .

افعال و اعمالک هربری ، سوزلرمک یا خود دوشونجه لرمک
اک کوچوکی موجودیت فردیه مه ، بونک محافظه سنه ، دنیا
داخلنده کی وظیفه سنه بر قیمت ، بر شأنیت عطف
ایتدی کمی افاده ایدر. بو حکمک نه کبی او بترقیف بر قیمت
حائز اولدیغنی هیچ بیلیم . بونی بکا اثبات ایتمه لرینه هیچ
احتیاجم یوقدر. تصادفاً بوبابده دوشونه جک اولورسه م بوفکرک
شبهه سز سوق طبیعیمک ، اعتیاداتک ، شخصی وارثی افکار
باطله مک بر افاده سی اولدیغنی کوریرم . قبل التدقیق ویرلمش
حکمره استناد ایدن بویاکلش مطالعه ره توفیقاً کندیمه کندی
موجودیتمه پایدار اولوق تمایلی عطف ایلرم ، کندیمی بعض
شیلره قادر عد ایده رم ، فکرلرمی جدی ، خصوصی ، قیمتلی ،
فائده لی بولورم ، بونلری نشره و قبول ایتدیرمکه چالیشیرم .
بونلرک هیچ بری بر پارچه جق علمی بر تدقیق قارشیدسنده

پایدار اوله بيله جك شيلر دكلدر. فقط بو خوليلار اولمازسه
ياشايه مام، هر حالده بر انسان صفتيله ياشايه مام. بويالانلر سايه سنده
بعض سفالتلري تخفيفه، هم جنسلر مدن بعضيلريني حياته قاتلانمغه
ياخود حياتي سومكه اقناع ايده رم، حياتي سومكه كنديمي ده
قانديريرم وبوني موافق صورتده استعمال چاره سني آرارم.

حيات اجتماعيه ايجون ده حيات فرديه ده اولديني كيدر .
حيات اجتماعيه ده علم نقطه نظرندن دكر سز بر طاقم فكر لره
استناد ايدر. عايله، جمعيت بشريه، وطن، انسانيت دنيلن شيلرك
وار اولمغه وپايدار بولونمغه ميال برر فرد اولدقلىرینه وبونلرك
ادامه سي وانكشافي ايجون چاليشمق قابل واي اولديغنه اينانيلير.
علمه نه قدر مربوط اولورسه ق اولم صنعتك ده مشروعتيني
وعلويتني تقدير ايده رز. فقط صنعت موجوداته عامك مشاهده
ايتديكي اوصافه ضد بر طاقم اوصاف اعاره ايدر. صنعت،
شأنت ايجندن راست كله برشيئي فرضا بر آغاجي، بر قازاني،
بر شكل بشري يي، سمائي ياخود دكيزي كسر آلير، وبو وجود
خيالي يه صنعتكارك دهاسندن دونمش مافوق طبيعي بر روح
نفخ ايدر. بو سايه ده اوغير ثابت شكل احتمالي يي زمانك ونسيانك
نچه سندن قورتارير. حالبوكه قوانين طبيعت اوكا آنجق آني
وظاهري بر موجوديتدن باشقه برشي بخش ايموردى.

اخلاق بر شيئك ديكر شيدن اي اولديغني ادعا ايدر .
زده سفلى وعلوى فعاليتار بولنديغني، بونلردن، ايسترسهك

سفلی ایسترسهك علوی اولانلری تمرین ایده بیله جگمزی سویلر.
 عقل نامی ویردیکی برملکهك تلقیناته اینامه مزی بزه توصیه
 ایلر. بو ملکهك نه اولدیغی ایی تعریف ایدیله مدیکی کبی صرف
 علمی بر طاقم ملاکاته ده ارجاعی غیر قابلدر. عقلک نصیحتلرینی
 تعقیب یا خود امرلرینه اطاعت ایله یه رك طبیعی فردیمزی مرتبه
 کماله ایرمش بر شخصیت حالنه قلب ایده بیله جگمزی بزه تأمین
 ایلر. اکر یکانه حاکم علم دن عبارت اوله جق ایسه بوتون
 بو جمله لرك قیمتی عجبا نه در؟

علمک کندیسی بیله، مکتب طلبه سنک بلله دیکی مسئله لرده.
 دکله ده بر عالمک روحنده یاشادینی شکلده پیش ملاحظیه
 آلنه جق اولورسه فعالیت علمیه یه قابل ارجاع اولامایه جق بر
 فعالیتیه دلالت ایدر. نه دن علم ایله مشغول اولمالی؟ نه دن کیتدیجه
 مشکله شن بو قدر سعیه قاتلامالی؟ حیاتک بر خیر اولدیغی،
 برشایت اولدیغی فرض اولونسه ده یاشامق ایچون علم ضرور میدر؟
 علمک بزه تهیه و تأمین ایده چکی حیاتک ده ها خوش، ده ها
 ساکن، رفاهه و سعی اقله قارشى فطری صورتده موجود
 اولان میلزمه ده ها او یغون اوله جغی محقق میدر؟ بو ده ها زیاده
 ده ها یوکسک، ده ها نجیب، ده ها مشکل مبارزه لر، یکی احتیاسلر
 واملرله دولو، بالخاصه علمه یعنی صرف حقیقت بیلکیلرینی
 هیچ بر فکر منفعت کوزتمکسزین آزامغه عاشق بر حیات
 اوله جق دکلیدر؟ تحریات علمیه ده وبالخاصه کشفیاتده حس

ایدین شانی و علوی ذوق ظاهراً غیر قابل حل کبی بر طاقم
اسراره نفوذ ایدن و بو مظفرانه سعیندن بر صنعتکار طرزنده
متلذذ اولان بر مفکره نك موفقیتندن باشقه نه در؟ حر بر قرار
ایله ، فکر علمی به غلبه چاله رق بدیعی و اخلاقی بر مفکوره به
اعتقاد ایدن بر مفکره دن باشقه علمك قیمتنی کیم تقدیر ایده بیلیر؟
ایشته ، حیاتك هانکی تظاهری پیش ملاحظه به آنیرسه
آنسون، صرف سوق طبیعی به مستند و کندی کندیسنی بیلمه ن
بر حیات دکل ذکی و ذی شعور حیات بشر موضوع بحث اولونجه
علمه حاکم اولان مصدره لردن باشقه بر طاقم مصدره لری ده
تضمن ایتدیکی کورولور. بر صورت عمومی ده، علمك مصدره سی
شوقضیه در: هرشی، بوتون حادثات یکانه بر حادثه نك تکررندن
عبارت ایش کبی جریان ایدر. حیاتك مصدره سی ایسه شو
صورتله خلاصه اولونه بیلیر: طبیعتك حصوله کتیردیکی یا خود
کتیره بیله جکی — علم نقطه نظرندن هپ بر برینه مساوی —
نامتناهی ترتیلر آراسنده بعضیلری خصوصی بر قیمتنی حائر
ایش، وار و پایدار اولغه صالح بر تمایل اکتساب ایده بیلیر
ایش کبی حرکت ایتک .

بو مصدره نك استعمالنك لزوم کوستره جکی عملیات ذهنیه یی
تعین ایتک قابل کیدر.

اول امرده، ایمان لازمدر. فقط کور کورینه بر ایمان دکل .

موضوع بحث اولان ایمانه عقل، سوق طبیعی، حس حیات، امثال، عنقنه رهبرلك ایدر لر. فقط بونلرک هیچ برنده: «بو واردر» حکمنی ویرمکه مساعد بر سبب علمی موجود دکلدرد. موضوع بحث اولان شی ذکائی اشیانک محصله میخانیکیه. سندن فرقلی بر استقامتده سوق ایتک مسئله سی اولدینی ایچون بوراده علمک کافی کلمسی امکان خارجنده در. پاسقالک نظر دقتنی جلب ایدن سنت اوگوستنک سوزی یک دوغرودر: غیر محقق شی ایچون چالیشیلیر. دوشون بر آدم ایچون حیات بر بحث و ادعادر. باشقه دورلو اولماسنی ذهن الماز.

بو برنجی شرطدن بر ایکنجیسی انبجاث ایدر. فی الحقیقه، ایمان، موجود اولان شیئک بهمه حال مطاوعتکارانه برقبولندن عبارت دکلدرد. بالعکس هنوز موجود اولمایان، موجود اوله جق کبی کورونمین، حتی بو ایمان اولمادن موجودیتی غیر قابل بولونان برشیئی بیله موضوع اتخاذایده بیلیر. بونک ایچوندر که ایمان، عمومیتله انسانده وبالخاصه یوکسک انسانلرده آز چوق یکی بر موضوع تفکر، خصوصی ویکی بر صورت ذهنیه ذکائییه تولید ایدر و بوکا نظرینی دیکر. بر انسان کبی حرکت ایتک ایستهین کیمسه کندیسنه برغایه تعیین ایدر. ایمانک جرئتکارلغنه وقوتنه کوره بوغایه آزچوق یوکسک، حقیقتدن آزچوق آیری بر مفکوره در. ایمان ابتدا موضوعنی اوزاقلرده، بولوتلر ایچنده، مهم صورتده کورور. فقط اوننی ذکانک و اراده نک احتیاجنه

موافق صورتده تعیین ایچون صرف غیرت ایلر . فی الحقیقه اونی ساحه فعله ایصال ایچون چالیشدجه تدریجاً تعیین ده ایدر . ایمان مبدع ایله کندیسنه تعیین ایتدیکی موضوعدن فعل و عمل ایچون اوچنجه بر شرط دها چیقار : عشق . فی الحقیقه اراده ، اوفکری موضوع ، هم ایمانک هم ذکانک مشترک تأثیری آلتنده دها کوزل دها پارلاق رنکلرله ترسم ایتدجکه اوکا دها زیاده مفتون اولور .

ایمان ، بر مفکوره نك صورت ذهنیه سی ، شوق و غلیان : ایشته افعال و اعمال بشریه نك اوچ شرطی . فقط بونلر تام فکردینینک اوچ آن انکشافی دکلیدرلر ؟ بو اوچ تعبیر ، تأثیر دینی آلتنده اراده نك ، ذکانک و حسک آلدینی شکلی غایت صداقتله افاده ایتمورلرمی ؟

دیمک که حیات بشر بر طرفدن مفکوره املار یله طبیعی صورتده دینه اشتراک ایدر . دیگر طرفدن ، طبیعتله اولان مناسبتی جهندن ، علمه اشتراک ایتدیکی آشکاردر . چونکه غایه لرینه واصل اولمق چاره لرینی علمدن ایستر . ایشته بو صورتله حیاتی دین ایله علمک رابطه التصاقی عد ایتمک پک دوغرو کورونور .

فقط حیات بشر حسی علمه انضمام ایدنجه آرتق بوکا برده اصل دینی علاوهیه حاجت قالمه دن بشرک خط حرکتی سوق وادارهیه کفایت ایتزمی ؟ شبهه یوق که علم کنندی باشنه

یا لکنز فعل و عمل واسطه لری تدارك ایدر ، غایه لر حتمده صامت
قالیر . فقط بوغایه لری عقلک طلب ایتدیکی کبی تعیین ایتک
ایچون طبیعتک سینهنسندہ سوق طبیعی وشعور اجتماعی کبی ایکی
رہبر مز واردر کہ بونلر بر طاقم علوی سلطه نامنه بزہ کندیلرینی
قبول ایتدیرمک ایستہ یه جک رہبر لردن دہا امیندر لر .

سوق طبیعی بر وقعه در ، صریح ومثبت بر معطادہ . منشأ لری
نہ اولورسہ اولسون نوعک تمایلی ومنفعتنی ارانہ وتمثیل ایدر .
هر کیم کہ عقلک امری وجهله طبیعتله متفقاً یورومک ایسترسہ
ایلک وظیفه سی شہہ یوق کہ سوق طبیعی یی تعقیب ایتمکدر .

بر فرد بر نوع طبیعی یه منسوب اولدینی کبی هر آدم دہ بر
هیئت اجتماعیہ نک اعضا سیدر . بودہ بر وقعه در . چونکہ انسان
آنجق بو هیئت اجتماعیہ یه اشتراکی دولایسیله انساندر ، معقول
وحر بر مخلوقدر . بناء علیہ انسان بو هیئت اجتماعیہ نک شرائط
موجودیتنه اویقم مجبوریتندہ در . هر هیئت اجتماعیہ ایچون
هر دورده شرائط موجودیت بر نوع شعور اجتماعی تشکیل
ایدن بر طاقم عنعنہ لرك ، قانونلرك ، فکترلرك ، حسلرك هیئت
مجموعه سی ایله افادہ اولوندینی جهتله ، بر شیدہ یارامق واو بڑقتیف ،
صحیح بر معنادہ کندی کندیسنه صاحب اولمق ایستہ ین بر
فرد ایچون ایچندہ یاشادینی هیئت اجتماعیہ نک او امرینه اطاعت
ایتمک ، او هیئت اجتماعیہ نک فعال ومطیع بر عضوی اولمق
ایکنجی بر وظیفه در .

حياتی تنظيم ايتمك اچون انسانه دهانه لازمدر ؟ غايه لر
امسئله سي حقنده پك چوق مناقشه ايديليور. ابي ياپلش بر مفكره
اچون غايه لر غايت واضحدر ، چونكه معلومدر. آرانه جق شي
بالخاصه واسطه لر درر. علم ايسه بو واسطه لري تدارك واحضاره
مه يادر.

في الحقيقه ، بو معقول بر مسلكدر. ايجه تعقيب وتطبيق
اولونورسه غايت يوكسك نتيجه لره واصل اولور . مه آندرك
ديديكي كي : « انسان حقيقه انسان اولديغي زمان نه سويلى
شيدر ! »

فقط بو مسلكك عقل بشرى تطمينه كافى كله چكي ادعا
اولنه بيليرمي ؟ عقل بشر يالكيز معقول اولان شئي دكل قابل
اولديغي يرلرده دهانه ابي شيلري طلب ايدر وبونى ساحه امكانه
صوقنى بزدن ايستر .

كنديمزده بولديغمز سوق طبيعيتك ، كچيلمه سي غير قابل
بر حد مكمليت تشكيل ايتديكسه امين مي يز ؟ سوق طبيعى
ابتدائى ، غير متحول ، دوغرو دن دوغرويه طبيعت ابدية دن
ياخود حكمت الهيه دن منبعث ظن اولونديغي مدتجه بويله تلقى
اولونا بيليردى . فقط منشائى و صورت تولدى نه اولورسه اولسون
بوتون سوق طبيعى مكناسب ، احتمالى ، قابل تعديل برشى عد
ايدلمكده در. انسان اچون سوق طبيعى بر وقعه در . هم درين
ونسبتله ثابت اولديغي قابل انكار دكلدر . فقط نتيجه دهه بوده

سائر وقعه لره مشابه بر وقعه دره . تکامل جلیک قارشینده آرتق
قدسیتنی محافظه ایتمش بر وقعه یوقدر . ذاتاً انسان علمدن
او کر نمشدر که طبیعتک فوقه چیقمق ایچون طبیعتدن استفاده
ایدیله بیلیر ، طبیعته اطاعت ایدیلهرک طبیعته حکم اولونه بیلیر .
او حالده انسان سوق طبیعیسندن استفاده ایده جک یرده نه دن
اوکا منقاد و تابع اوله جق ؟ فقط او زمان ، بو سوق طبیعی
کندیسی ایچون بویله بر واسطه مرتبه سنه اینجه بو واسطه
سایه سنده واصل اولمق ایسته یه جکی غایه نه اوله جقدر ؟

شعور اجتماعی ده بر تکاملک محصولدر . قوانین اخلاقیه
آرتق ابدی دکلددرلر . بونلر آرتق بر وحی الهی دکلددرلر .
قوانین اخلاقیه مملکتلرینک و زمانلرینک قانونلرینه و عادتلرینه
قارشی مجددلرک یابدقلمری ایشلردن پایدار قالان قسملری افاده
ایدرلر . سلطه لرینی محافظه ایچون بوکون بیک زحمت
چکرلر . چوق اسکی ایسه لر او زمانه نسبتله ایچنده بر چوق
شی دکیشمش اولان بر هیئت اجتماعیه اویه بیله جکلری قبول
اولونماز . اسکی شیلرک یالکز بر حقی قالمشدر . اوده اورته دن
قالقمق ویکی شیلره میدانی بوش براققدر . یکی ایسه لر زمانک
تجربه سنه کوکس کرمه مش ، منشائی هر کسجه معلوم ،
تصادفلردن ، حسابلردن ، یالانلردن ، قایلوب سوروکنمه لردن ،
کچیجی حاللردن یاپلمش بر مؤسسسه نک نه حکمی ، نه قوتی اولور
دیرلر . زمانمزک فکرلری و قانونلری نه قدر شایان حرمت

اولورلرسه اولسونلر ، کچمش زمانلرک قانونلرینک وفکرلرینک
اسلامزده یانه مادیغی برشیئی بزده نیچون یاپسونلرده شعورمزی
زنجیر اطاعت آلتنه صوقسونلر ؟ عصری مفکره ایچون بر
مانیوهله خدمتی کورن ترقی ، استقبالك حال اوزرنده کی حقندن
باشقه بر شیمیدر ؟ « دها » ، بر فردک زمانه مربوط اولدیغی
بر طاقم افکار هیئت مجموعه سی آراسندن اکثریا معاصرینک
قابلیت تفهمنی تجاوز ایدن بر طاقم یکی فکرلر کورمک دکلیدر ؟
شبهه یوق که هر انسان معقول نوعک سوق طبیعیسنه
اویدیغی کی محیطنک وزماننک قانونلرینه ، عادتلرینه ، فکرلرینه ،
حسلیته ده حرمت ایدر . فقط بو ایکی سبب حرکتک هیچ
برینده قصوای قواعد ظن ایدوبده اونلرک اوته سنده برشی
تصور ایده بیلیمک حقندن کنیدیغی منع ایله مز . بالعکس اصل
ولبی ده ائی بی نامتناهی صورتده آرامقندن عبارت اولان عقلنده
سوق طبیعی بی وشعور اجتماعی بی یوکسک غایه لر تحریمی ایچون
بر واسطه اوله رق قوللامق آرزوسنی بولور .

واقعا انسان کنیدیغی حیاتدن باشقه بر غایه تعیین ایتمه دن
یاشایه بیلیر . فقط بونی ایسته مز . یاپدیغی ایله ، یاپیلان ایله اکتفا
ایده بیلیر . فقط تفکر ایده جک اولورسه بو اوکا آرتق کافی
کمز . کندی کنیدیغی حدودینی کچمکه ، آرامغه ، ایسته مکه ،
وار اولمغه اونی زور لایان هیچ برشی یوقدر . او بر ماجرایه
آتیلور ، بر تصادف آرقه سنده قوشیور ، خوشلانیدیغی بر مبارزه یه

کیریشیور . چونکه افلاطونک سوزی الآز، دوغرو لغنی محافظه
ایتمشدر : مبارزه کوزلدر و امید بویو کدر .

کتم اولنه مازکه طبیعتنک حدودینی کچمکه چالیشمق کندی
کندیسنی حر ظن ایتمک و حر اوله رق حر کت ایتمک ایسته مکدر .
حریت ایسه راست کله حر کت ایتمکدن عبارت اولمایوب
بالعکس عقلک ایجاباتنه کوره حر کت ایتمکدن عبارت اولدیغنی
ایچون کندی کندیسنی حر فرض ایتمک عقلده میخانیکنی
صورتده قابل تعیین قوانین حکمیه دن غیری بر طاقم اسباب
اعمال و افعال بولونه بیله جکنه ایناتمق دیمکدر . افلاطونک بحث
ایتدیکی شو مبارزه یه کیریشمکه بزی سوق ایدن شیتمک مجهول
بر شیئه یا خود قهرمانلغه قارشی حس ایدیلن بدیغنی بر نوع
مراق و تجسس اولمایوبده عقل اولدیغنی دوغرو میدر؛ و بو،
عقل ایسه نتیجه سی ناقابل ادراک کبی کورونن بر یوله بزی
عجبا نه کبی ترکیبات افکار ایله سوق ایتمکه موفق اولیور؛

عمل شونلره لزوم کوستیر : اولاً، ایمان؛ ثانیاً، بوایمانه
بر موضوع؛ ثالثاً، او موضوعه قارشی بر عشق و اونی ساحه
فعله ایصال ایچون آرزو . بو باده بر پارچه واضح بر فکر پیدا
ایتمکه چالیشیرسه ق بو اوچ عنصرک اعم اقلده نه کوریرز؛
اول امرده، هر ذی شعور حر کتک بالضروره احاطه و احتوا
ایتدیکی بو ایمانک ناصل و ضوح و صراحت کسب ایتدیکنی،
ناصل محق و معقول کوروندیکنی دوشونه جک اولورسه ق

بونك بيلهرك بيلمه يهرك وظيفه فكري وحسي اوزرينه استناد
ايتديكنى مشاهده ايلرز. كورولندن وبيليندن باشقه بر شيه
اينامق يعنى او شئي عاطلانه دكل عن مپرورانه تصديق وتأييد
ايتك عقل ايچون بر قوت صرفنى ايجاب ايدر. بو سعى ايچون
بر سبب ايستر. عقل بو سببى وظيفه فكرينده بونور.

وظيفه بر ايماندر. ماده بديهى بر طاقم اسباب دولاييسيله
بر شئك اجراسى ضرورى ياخود شايان آرزو ايسه اونك
وظيفه عد ايديله ميه چكى آشكاردر. وظيفه تام، اعلا بر ايماندر.
سائر اعتقادلرك كافه سنى بر طاقم اسباب معقوله ومحسوسه ايله
تأييد قابلدر: فائده، سائر انسانلرك تشكيل ايتدكلرى امثال،
صاحب صلاحيت سلطه نك تأميناتى، عادت، مودا، عنغه،
ايشته بو قيبيلنددر. فقط وظيفه صرف كندى كنديسنك اوستنده
ظوپلانمشدر. ياپيله جق شى ايچون بو فكر فائده يه استناد ايدن
هيچ بر سبب كوسترمن.

كنديسنى جلب وانفعال ايتك ايچون سرد ايديلن بر چوق
محاكاهه رغماً عقل اونلره مغلوب اولماز، بو اسرار انكيز قانونه
قارشى كندنده بر انجذاب دويار. نه وظيفه يى او مافوق حس
وصفندن تجريد قابل اولور نه ده حيات بشردن چيقارمق .
انسان بر حر كنده بولمه دن اول بر فعل و عملنى ايجاب ايتمى
لازم كلن اسبابى تا اعماقه قدر تدقيق ايدنجه ار كچ وظيفه
مسئله سنه تصادف ايدر و بو حر كتى او وظيفه حسنه تقابل

ایتمدکجه مطمئن اولاماز . بر سسلطه ، هر نه اولورسه
 اولسون ، کندیسنی قبول ایتدیره بیلیمک ایچون اوزرنده ،
 حاکم عمومی اولان ، قانون وظیفه نك قاناد آچمش اولماسی
 لازمدر . حیات بشره حکم ایدن ایمان ، نتیجه ده وظیفه یه اولان
 ایماندن باشقه برشی دکلدر .

بو ایمان ساده جه مجرد بر مفهومدن عبارت دکلدر ؛
 جانلی ومشمر بر قدرتدر . وظیفه نك تأثیری آلتنده ذکا برشیلر
 دوشونور وتولید ایدر . شعورك کوزلری اوکنه برطاقم شکلر
 عکس ایتدیررکه بونلر حد ذاتنده ناقابل تعریف اولان وظیفه
 فیکرینی قابل تبلیغ و پرخیال بر لسان ایله افاده ایدرلر . ذکانک
 طانیقندن باشقه بر غایه تعقیب ایتدیکی یرلرده ، تشکیل ایتدیکی
 شکلر موجودات خارجیه نك حکمی آلتنده انسانک حواسی
 اوزرنده اجرا ایدیلن تأثیراتک صورت ذهنیه سیدرلر . بوشکلرک
 موجوداتک کندیلرندن بالواسطه نشئت ایتدکلمی فرض
 اولنه بیلیر . فقط الزم و ضروری دکلده محتمل ومناسب بر عملی
 فکر ، بر فعل وعملک صورت ذهنیه سی موضوع بحث اولدینی
 زمان ، موضوع ، معطا شأنیتک ساده جه بر رسم وخیالندن
 عبارت قاله ماز ، بر درجه یه قدر بر اثر ایجاد واختراع اولور .
 مفکره شبهه یوق که عالم خارجی ایله علمک کندیسنه عرض
 ایتدیکی منابعی استعمال ایلر . ایچنده یاشادینی محیطک لسانی
 قوللانیر . مع مافیله یابدینی عملیه بر حادثیه ضروری صورته

انضمام ایدن دیگر بر حادثه دن یا خود معلوم حادثه لرك میخانیکی
 بر محصله سندن عبارت دکلدرد، حقیقی و مؤثر بر فعل و عملدره
 برشی ایجاد و اختراع ایدن بر صنعتکاری پیش ملاحظه به آلام:
 صنعتکار، ابتدا مبهم و اوزاق بر فکردن حرکت ایدرد. بوفکر
 صنعتکارک اونی یا قلامق و ساحة فعله ایصال ایتک ایچون
 کوستردیکی غیرت سایه سنده یا واش یا واش یا قلاشیر، ترسم ایدرد.
 كذلك، محرر بر طرفدن شکلی فکرك افاده سنه منقاد قیلغمه
 اوغراشدینی صیراده دیگر طرفدن بوشکل واسطه سیله فکری
 آرار. ایمان ایله جان بولان ادراک مفکوره حقدنه ابتدا مبهم
 بر صورت ذهنیه مالکدر. صوکره مالک اولدینی منسابع
 و وسائط ایچندن او مفهومی افادهیه وانکشاف ایتدیرمه که اک
 صالح کوزوکنلری او مفهومه توافق ایتدیردکجه اونی یا واش
 یا واش دها واضح برحاله کتیریر.

وظیفه فکرینک افادهسی یا خود تملی اولمق اوزره ذکانک
 وضع ایتدیکی غایه تصور ایده بیله جکمز شیلرک بالضروره اک
 یوکسکی، اک مکملیدرد. وظیفه فکرینک او غریب اوصافی
 ایضاح ایده بیلیمک ایچون بویله اولمق لازمدر. اعماق شعوردن
 ظهور ایدن بو غایه شعورک حدودینی نامتناهی صورتده تجاوز
 ایدرد. ساحة شعورده اونک ظهوری عادتا بر تجلی، بر وحی
 شکلی آلیر. بو وصف اوندن هیچ بر زمان زائل اولاماز.
 چونکه انسان بو غایهیی دها ای آ کلامق ایچون غیرت صرف

ایتدکجه او دائماً دها بویوک ، دها یوکسک اولور. حقیقت ایله
مفکوره آراسنده کی نسبتسزک تفکر وملاحظه نك ، اراده نك
ترقیسیله آزاله جق یرده بالعکس کیتدکجه آرتار.

حیاتک اوچنجی شرطی انسانک کندیسنه تعیین ایتدیکی
غایه کماله قارشی بسله دیکی عشقدر. حالبوکه ایمان ومفکوره کبی
عشق ده ، تعمیق ایدیه جک اولورسه ، اصل طبیعتک حدودلری
خارجنه دالدیغی کورولور. عشق ، آری شخصار آراسنده
بر وحدت وجوددرکه هر دورلو تحلیلله میدان اوقور. واقعا ،
بر شکل عشق واردرکه بونده فرد آنجق کندی کندیسنی
پیش ملاحظیه آلیر و یالکیز کندی تلذذینی کوز اوکنده
طوتار. بو عشق برسوق طبیعتک شعورندن باشقه برشی دکلدر.
فقط ذکا طرفندن ترتیب وتنظیم ایدیلنجه ، خودکاملق اولان
بو عشقندن انسان انسانیته دوغرو یوکسلدکجه کیتدکجه دها
واضح بر صورته باشقه بر عشق فرق وتمیز ایتددر. بوکا
فداکارلق عشقی نامی ویريله بیلیر. بو عشق سایه سنده انسان
یالکیز کندی کندیسی ایچون دکل باشقه لری ایچون و باشقه لرینک
ایچنده یاشامق ایستر. و یقتورهوغو: « سرسم! ظن ایدیورسک که
سن بن دکلسک! » دیدیکی زمان ایشته بو عشقی حس ایدیوردی.
عشق ایکی وجودی بر وجود یاپار و هر برینه ده کندی
شخصیتلرینی براقیر. فضله اوله رق ، هر ایکیسنده ده کندی
شخصیتلرینی آرتیرر و اونی بوتون قوت و قدرتیله ساحه فعله

ایصال ایدر. عشق، برتشارك منافع کبی خارجی بر رابطه دکلدر. بر شخصیتک دیگر بر شخصیت طرفندن مص و بلع ایدلمسی ده دکلدر. بر وجودک دیگر وجوده اشتراکی و بر وجود مشترک خلق ایدرک بوجاعتی تشکیل ایدن فردلرک وارلقلرینی صوک حد کاله ایصالدر.

اگر بویله ایسه مکمل و غایه کمال اولان بر وجوده قارشی انسانک حس ایتدیکی عشق او غایه کمال ایله بر اتحاد حسی دیمکدر. اونک وجودینه، مکملیتنه ده صمیمی بر صورتده اشتراک آرزوسیدر. بزی کندیسنه جلب ایتسی اعتباریله او مکملیتک کندیسندن عبارتدر. فداکارلق عشقی یا خود کندی کندیسنی، — کوتهک تعبیری وجهله ابدی برقادین اولان — غایه کاله ویرمک حسی ایچمزه اینن و بزی یوکسکلره دوغرو چکن بر قدرت لاهوتیه در.

Das Ewig-Weibliche

Zieht uns hinan [۱]

ایشته بو صوته، ایمانک کیزلی زنبرکنی آرایان بر کیمسه ایچون بو زنبرک وظیفه فکر و حسنده، مقدس بر شی کبی، نمایان اولور. ایمانک غایه سی اولان ترقی فیکرینی تعمیق ایدن بر کیمسه ایچون بو فکر، نامتناهی و غایه کمال اولان بر وجود تلقیسی تضمن ایلر. بو غایه کاله قارشی اولان عشق اساساً

[۱] بو ابدی نسویت بزی یوقاریلره چکر.

اونكه بر قرابتك ، اونك وارلغنه بر اش-تراك باشلانغچنك
حسيدر .

بو ايسه حيات بشريه نك كو كنده دين تسميه اولنان شينك
بر كو ك صفتيله موجود اولماسندن باشقه نه در ؟

حياتك اساس خالقنه دوزو و چيقمق مجبوري دكلدر .
يالكزجه سوق طبيعي ايله ياخود كوره نكله ياخود تقليد ايله
ياشانه بيلير . احتمالكه مجرد ذكا ايله ، علم ايله ده ياشامق قابلدرد .
دين انسانه صرف ايچدن كله ياخود حتى ذكائي بر حياتدن دها
زنكين بر حيات عرض ايدر . بو ، سوق طبيعي ايله ذكانك
بر نوع توحيد و تركيبي ياخود دها زياده صميمي و روحي بر
اتحاديدر كه هرايكيسي ده بر برينه قاريشمشدر و بوندن دولاني
تبديل شكل ايتمش و جوشغون بر حاله كمشدر . آري آري
اجراي تاثير ايتدكلري زمان حائز اولمادقلري بر تماميته ، بر قدرت
خالقه يه مالك اولمشدر .

دین

حیات بشری ده دینه ویریلن بو موقعه بر چوق کیمسه نك
اعتراض ایده جکلری شه سزدر. دیه جکلردر که دونه کلنجه یه
قدر دینک ترقی بشریته چالیشه بیللمسی قابلدی، چونکه اخلاق
آزچوق دینه معلقدی. فقط دین ایله اخلاق آراسنده کی بو
تساند اولسه ده اولابیلیر، اولماسه ده اولابیلردی، موقت بر
شیدی. تاریخ اعتباریله، دین ایله اخلاق بر برندن آیری اوله رق
دوغمشلر وانکشاف ایتشلردر. اخلاقک ترقیاتیدر که دینی
اخلاقه اویمغه و اخلاقی بنسه مکه مجبور ایتشدر. ابتداء بویله
بر برلندن مستقل اولدقلری کبی شیمدی ده اخلاق ایله دین
بر برلندن آریلیورلر. آرتق نائل آزادکی اولان وسائر علملره
مشابهت کسب ایدن اخلاق، بشریتک سوق و اداره سنه کافیدر
ویالکز باشنه کافیدر.

اخلاق ایله دینک مناسباتی مسئله سی بونوع نظریه لرده
احتمالکه پک قولایلقله کسدریلوب آتیلمشدر. حالبوکه اخلاقک
روحی منشألرینی تعیین پک مشکلدردر. سو قراط پک درین صورتده
دیندار بر روح ایدی. بزم ایچون تاریخک باشلادینی بر زمانده
ایکی شکل ذی حیاتک بر برلندن مستقل کورونمسی منشألرینک
آیری اولماسنی ایجاب ایتمز. یوقسه طبیعتجیلرک تحو جلیسکی trans-
formisme بی معنا برشی اولوردی. حیاتمزی اداره کیفیتنده بزی

علاقه دارايدن شی منشاء تجربينك عينيتي يا خود تخلفي كيفيتي اولمقدن زياده عقل بشر تكمل ايتدكجه اونده فكر لر آراسنده تأسس ايدن مناسبتدر. اكر دين بوكون عشقي امر ايد ييورسه ماضيده كين و غرض امر ايتمش اولماسنك نه اهميتي واردر؟ اكر اخلاق وجدانده بر نقطه استناد آرايه رق نهايت مفكره نك دينه واصل اولمش واوني قبول ايتمشه ايلك زمانلرده الهيات علماسنك دينلري علمينده بولونماسنك نه اهميتي اولور؟ دينك احكامي ايله ديكرينك اوامري آراسنده اكرثيا بر لسان فرقندن باشقه بر شي موجود دكلدر .

مع مافيه دين، اخلاق ايله توافق ايتديكي قسملرده بيله بر چوق اوصاف ايله اوندن آريلير .

اولا، كرك اخلاقده كرك دينده اصل احكامك قسم اعظمي بر برينك عيني ايسه لرده تمله كنججه بونده بر فرق نمايان اولور. بر چوق كيمسه بو فرقي قابل اهمال عد ايدر لر . فقط اخلاقي بر اديب ايچون ايكنجي درجه ده عد ايديله بيله جك اولان بو تمل مسئله سي دين نقطه نظرندن غايت اهميتليدر. چونكه دين هر شيدن اول تطبيقا تدر، حياتدر، ساحه فعله ايصالدر. تملرده ساحه فعله ايصالك پرنسپيدر . دينك انسانه اك اول تدارك و تأمين ايتك ايسته ديكي شي يالكز وظيفه سني طانيمق ايچون دكل بوني حقيقه اجرا ايتك ايچون لازم اولان وسائطدر . دين، صرف فكر لر ك نه قدر بدهي اولورسه اولسونلر اراده

بشری تحریکه کافی کلمه به جگنی و وجودی حصوله کترین شیئک ینہ
وجود اولدیغنی تقدیر ایدر و وار اولمقده، یو کسلمکده فضیلت
بشریه به یاردم ایچون اوکا مکملیت الهیه نک مظاهر تی تقدیم ایلمه
ثانیاً، تکاملنک وجوده کتیردیکی شکلده، دین فردک یالکیز
کندی سمیه سنک یاخود عائله سنک یاخود ملتک اعضاسیله دکل
کائناتک پدری صفتیله الله ایله یعنی بوتون وار اولان و اولایلن شیارله
برلکده الله ایله اشترا کیدر. دین آرتق تمامیله جهانشمولجیدر.
بوتون موجوداتک قطعياً مساواتی و اخوتی او کره تیر. فردک
افعال و اعمالنه سبب و محرک اولمق اوزره کندیسی ته قدر حقیر
اولسه ده اللهک دور حکومتک یعنی عدالت و ایلیک دوره سنک
حلوانه مؤثر صورتده چالیشه بیله جکی امنیتنی کوستیریر.
نهایت، دین، انسانک اوزرنده باطنی و جوهری برتأثیر اجرا
ایتمک املنده در. دین یالکیز حرکات خارجیه بی، اعتیاداتی، اخلاق
و عاداتی تحت تأثیرده بولوندیر مق ایسته مز. وجودک کندیسنی،
حسلرینک، دوشونجه لرینک، آرزولرینک، اراده لرینک اک
درین منبعنده تحت حکمنده بولوندیر مق ایسته تر. اخلاقیون
انسانلرک ایسته دکلری کبی دکل اللرندن کلدیکی کبی سودکلرینی
سویلرلر. ایسته دین ده عشقی امر ایدر و سومک قوتی ویرر.
عقل بو فکرلرک بر طاقم افراطلردن و سفسطه لردن
[پارادوقسلردن] باشقه برشی اولمالرینی تسلیمده تردد ایدر.
حالبوکه شایان دقتدرکه دین پارادوقسه بکزر حالرینه رغماً،

دها دوغروسی بونلردن دولایی، هر زمان انسانیتی تحریک ایدن قوتلرک اک مهملرندن بری اولمشدر. دین انسانلری برلشدردی و آیردی ؛ ایمپراطورلقلر یاپدی و ییقدی ؛ صوک درجه آزغین محاربه لره میدان ویردی ، مادی قدرت و عظمته ، غیر قابل اقتحام بر مانعه گبی، مفکره نی قارشی قویدی . فردک ایچنده ملتر آراسنده کی محاربه لر قدر فجیع مبارزه لر او یاندردی . طبیعته میدان او قودی و او نی منقاد ایتدی. انسانی سفالت ایچنده مسعود ایتدی ، مسعودیت ایچنده سفیل یاپدی . بو ، ایمانک بیلکیدن دها قوتلی ، اللهک بزمله برابر اولماسی قناعتنک هر دورلو معاونت بشریه دن دها مؤثر اولماسندن ، عشقک بوتون محاکادن قوتلی بولونماسندن نشئت ایتمورده باشقه نه دن ایلری کلیوز ؟

*
**

بشریت دینی بر طرف ایدرک هر جهته دوغرو سوق ایتدیکی تجربه لر سایه سنده کندیسنه باشقه بر رهبر آرامق اوزره میدر ؟ بو قابلدر . چونکه بو دنیاده اک ابتدائی شکللرک بيله هیچ کوچولمه دن کندیلرینی محافظه ایدمه بیلدکلری ادعا اولونه مازسه ناصل اولورده یوکسک شکللرک و قیمتلرک علی حاله پایدار قالابیلملری تأمین ایدیله بیلیر ؟ بر طاقم قیمتلرک یالکیز تحوللرینه دکل حتی ضایع اولمالرینه مانع اوله بيله جک هیچ برشی یوقدر. دینده بو قیمتلر آراسنه داخل اولابیلیر . فقط

اك حر واك منور مفكره لرده بيله دينك پايدار قالماسى احتمالى ده
واردر . چونكه شيمدى به قدر دينك قوه حياتيه سى واحوال
و شرائط جديده به توافق قابليتى هر دورلو تخيلىك فوقه
چيقمشدر . عالم مغنوياتده بر شكل موجوديتك صورت قطعيه ده
زوال بولديغى هيچ بر زمان بيلنه مز . چونكه على العاده انقلابات
بشريه اولمش شيلرى ديريلتمكدن عبارتدر .

مع مافيه ، دينلرك حياتى ، بر موجود ذى حياتك پايدار اولمق
ايسترسه كندى شرائط موجوديته توافق و تطابق ايتمى لازم
كله چكى يولنده كى . قانون عمومى به تبعيتدن آزاده دكلدر . قوه
حياتيه ايله اويصاللق بر بر ليله متناسبدر لر . ژاپون ياده كى بوديلك
هندستانده كى بوديلك دكلدر . قرون وسطاده كى خريستيانلق
آرسطونك فلسفه سنه و ايمپراطورلق حقهده كى روما فكرينه
توافق و تطابق ايتمشدر . اغلب احتماله كوره استقبالده ده ماضيده كى
كبي اولاجقدر . دين شدتلى بر ايمانى حامل اولمقله برابر جمعيات
بشريه نك فكلر لرى ، حسلى ، مؤسسلى و حياتى ايله تماسده ،
تأثير و عكس تأثير مناسباتنده بولنور سه استقبالده ده پايدار
اوله جقدر .

شيمديكى جمعيات بشريه ده صرف نظر ايديلمه سى غير قابل
اولان بومعطيات نه لردر ؟

اول امرده علم واردر . نتايج عموميه سى وبالخاصه فكلر
و روحى آرتق عقل بشره حاكمدر .

كذلك فيلسوفلر ك اخلاق ده پرنسپلر نده ، اثباتلر نده ، نظريه لر نده بر لر ندن فرقلي اولمقله برابر مفكره لر نده هنوز ناقص صورته معين فقط ذى حيات ، مؤثر وجهه دن غير قابل هجوم بر اخلاق واردر . بو اخلاق محاكمه يه مستند مسلكلر دن زياده عنعنه لر دن ، عادتلر دن ، ديني اعتقادلر دن ، يو كسك آدملك تشكيل ايتدكلري مثاللر دن ، ويدكلري درسلر دن ، حيات ، مؤسسات طرفندن وجوده كتيرلمش اعتيادادن ، شرائط ماديه ، ذكائيه ومعنويه نك تاثير اتندن يابلمشدر . انسانيتك تجربه سنى تمثيل واره ايدر .

نهایت ، بعض مملكتلر ده حيات اجتماعيه نك شكلى ده اوچنجي بر شرط تشكيل ايدر كه دينلر بونى ده حسابه قائمغه مجبوردرلر . وقتيله دينلر اساساً ملي ايديلر . فقط بو كون بر دين ، انسانيتي تفریق ایدن فرقلر ك نه قدر اوسقنه چيقارسه بزه او قدر يو كسك كورونيور . بو عموميت فكرينك هر مليته خاص اولان عنعنه لر ك ، حسلك ، روحك ، حياتك ادامه سى مجبورتى ايله برلكده وجودى شيمديكى شعورلرى اك چوق تعذيب ایدن مسئله لر دن بيدر . ديكر طرفدن عصرى ملتلر ده تعميم ایدن ده موقراسى اصول اداره سى بعضاً دينك اساسنه معارض ومخالف كى نمايان اوليور .

دينك بو شرائطه توافق وتطابق ايتسنه هيچ بر مانع بوقدر كى كورونيور .

وقتیله بر طاقم آیدنلر، عقیده لر، مؤسسسه لرله بک محمول اولان دین یا تکامل نتیجه سنده، یا کچدیکی محیطلرک تاثیر بیه بو مادی ظرف ایچندن کندیسنک اصل ولبنی تشکیل ایدن روحی کیتدیجه صیروب قورتارمشدر. بالخاصه، بشریتک کوردیکی بویوک ایجدات دینه نک صوکنجیسی اولان خرسیتیانلقده، عیسانک بالذات تلقین وتدریس ایتدیکی شکلده نه عقاید واردر نه آیین. عیسا انسانک اللهه روحده وحقیقتده پرستش ایتسنی طلب ایدر. بوروحانی شکل خرسیتیانلغک اکتساب ایتدیکی شکللرک کافه سنده حاکم اولمشدر. بو کون بیهله، اونی کاه سیاسی شکللرک، کاه متلرک ایچنه حبس ایتک یولنده کی تشبثلردن صوکرده ده اک منور ملترده روحک ومفکره نک حقیقتنک وتجاوزدن مصونیتنک ناقابل اعجاب تصدیق مقامنده بردوام اولمقده در.

اگر دین کندی ماهیت خصوصیه سنه توفیقاً دنیا ایچنده انتشار ایدرده صرف روحانی بر فعالیت کبی اجرایی تاثیر ایلر، انسانلرله موجوداتی خارجدن دکل اقناع، مثال، عشق، دعاء، تشارک ارواح واسطه لر بیه داخلدن، باطندن دیکشیدیرمه ک، چالیشیر، جبر وتضییق ویا سیاسیات طریق لرینه صابمازسه علمک، اخلاقک یاخود مؤسساتک ترقیاتندن قورقاندن پایدار اولابیلیر. دین غیر قابل تحول وصسامت بر متنک یاخود صرف معنوی وروحانی اولمایان بر سلطه نک بویوندوروغندن آزاد

قالوبده کندي کنديسني بولورسه غايت زنده واويصال بر
شکل آلير. واراولان هر شيله ائتلاف ايده بيلير. نره يه کيتسه اوراده
کندي اوندۀ ايمش کبي اولور. چونکه وار اولان هر شيدۀ
اللهه باقان بر صفحه تفريق و تميز ايدر. عصرى فکر لر
ومؤسسۀ لرله ضد کبي کورونمش اولان شيلر دينک فلان ويا
فلان شکل خار جيسيدر، فلان ويا فلان عقيدۀ در. بونلر ايسه
اسکي جمعيات بشريه نك علمندن، حياتندن بقيه قالمش آتاردر.
يوقسه بويوک دينلرک ايجندۀ جولان ايدن اصل فکر دینی
دکلدر. چونکه بوفکر دینی وظيفه يه ايمانندن، بوتون يوکسک
و خيرکار فعاليتک کيزلي زنبرکلري اولان تحريء خير ايله
عمومى عشقندن باشقه برشى دکلدر.

فقط کنديسني کوستره جک بر شکل مرئي اولمادن بوفکر
دینی بر دين عد اولنه بيليرمي؟ بر شأيت ديمک اولورمي؟
بوراده برفرق گوزتمک اقتضا ايدر. اکر روحى پرنسيپ،
تجربه ايله معلوم اولان حادثات دينه نك ترکب ايتديکي بوتون
مادى وقابل تعريف عناصرک صرف او بترقيتيف بر اصوله توفيقاً
برطرف ايدلمسى صورتيله استحصال وتعيين ايدلمش کبي تلقى
اولونورسه بو پرنسيپک ايجندۀ بر شأيت بولونمايه جنى
وبونک يالکمز خيالى بر طور طوي افاده ايدن بر کله دن باشقه
برشى اولمايه جنى آشکاردر. بر انسانى بر حادثۀ خارجيه کبي
تلقى ايدوبده ارنده سائر موجودات ايله مشترک اولان بوتون

عناصری کنديسندن رفع ايدە جك اولورسەم وانسانی قالان
 شيدك ايچنڧدە آرامغە قالقارسەم بر انسانك شخصيتى نە ديمك
 اولور؟ ايشتە بوندن دولاييدركە قانتك آمر قطيعسى imperatif
 catégorique فيلسوفك فكرينه نفوذ ايدە مدكرندن دولايى
 اونك مسلكنى تماميله اوبز قتييف وعقيده وى برشكده آكلايان
 منقدر نظرندە بوش بر تجريدن باشقە برشى دكلدر . مادە
 ايچنڧدە روحى آرامق اونی بولامايە جق بر موقعە دوشمكدز .
 فقط ، حقيقتدە ، وظيفە فكري فعال وقوى بر فكدردركە
 اونی هانكى شينە مزج وادخال ايدرسەك اوکا غايت بويوك
 بر سلطه بخش ايدر . فعاليت بشريه يى تحريك ايدن بوتون
 قوتلر ، بويوك تاريخى حر كترك بوتون اسباب اولينى آنجق
 تمثالى ايضاحات ايله حقدە بر فكد اعطاسى قابل اولان ،
 دستورلر ايچنە حبسى ممكن اولمايان غير قابل وزن شيلردر .
 چوق كره كلمەلرك قوت و قدرتى كمال حيرتله كوزه
 چارمشدز . فى الحقيقه ، انسانلره واضح و منطقى بر مسلك
 تدريسيله كنديلرنده توليد ايديله ميه جك ائتلاف و حمله اونلره
 حریت ، وطن ، ايمپراطورلق ، عدالت ، الله بويله ايسيتور !
 الله بزمله برابردر ! كې بر كلمه آتمقله در حال توليد و ايجاد
 اولونه بيليور . عجباً خلق عالمردن دها ذكى ده بو كلمەلرك آئندە
 واضح فكدرلرمى بوليور؟ بو كلمەلرك توليد ايتديكى مفهوملر عجباً
 هر مفكره ده بر برينك عينميدر؟ يوقسە بو كلمەلرى بر اشارت

و علامت دبیہ می قبول ایده جکیز؟ او اشارت لری کورنجه روحلرده
 مبهم و سابع بر حسیات، افکار، تمایلات، احتراصات کتله سی
 او یانیور، بر نوع سرایت طریق ایله فرودن فرده کچورمی؟
 بوصورتله حقیقی بر قوت خلق اولونیور که خلق سور و کله یوب
 کوتوریور، بو قوت واضح و معین بر مفهوم دکل بر تمایل،
 بر خواهش مشترک، بر روحدر.

ایشته بویله تماماً شکلی بر طاقم اساسات وارد که عینی
 زمانده غایت مثبت و مؤثر در لر. قانتک، وظیفه مفهومی بو نوع
 بر پرنسیپ کبی پیش ملاحظیه آلمش اولماسی پک اعلای کلاشیلیر.
 فقط قانتک وظیفه مفهومی او قدر بویوک بر قیمت عطف
 اتمه سی اونی تجربی بر او بر قتیف لکک فوقنده عد ایتسنندن
 ایلری کلیوردی. بر جسمک سقوطی ناصل بر وقعه ایسه
 وظیفه نکه ده طبق بویله بر وقعه اولماسنه راضی اولمازدی.
 بونده عقلک بر ایجابی، حریت صرفه و خالصه نکه بر آرزوسنی
 کوروردی.

بونک کبی، تأثیراتی او قدر مهم اولان فقط حد ذاتنده
 نه اولایغی آ کلاشیله مادینگی کبی تعریفده ایدیله مین فکردیفینک
 تاریخک بویوک محرک لری کبی، حسیات کبی، حیات کبی هم شکلی هم
 مثبت بر پرنسیپ اولماسنی قبوله مانع اوله جق هیچ بر شی یوقدر.

فقط عجباً دین منحصرأ حیات و فکر دن می عبارتدر ؟
مفهوم لوله، مادی افاده لوله هیچ تظاهر ایده مزمی و ایتمه ملیعی ؟
دینی خصوصاً ایده روحك متن ایله مناسبتی حقیقتده نه دن
عبارتدر ؟

هر شئیك فوقنده روحیتجیلک پرنسپینی انکشاف ایتدیرمکه
چالیشمش اولان بر فیلسوف، فیخته دیورکه : Die Formel
ist die grösste Woltat für den Menschen
دستور انسان
ایچون اک بویوک بر نعمتدر . چونکه روح و بدنن ترکیب
ایدن انسانده روح بر مادهیه کیرمه دن کسب حقیقت کسب
ایده مز. بونک کبی، مه فیستوفه له سده ضیانک اجسامی استحقار
ایتمکه حتی اولمادیغنی سویلر :

... da es, so viel es strebt,

Verhaftet and den Körpern klebt

Von Körpern staömt's, die Körper macht es schön,

Ein Körper hemmt's auf seinem Gagne

(گوته، فائوست: چونکه او قدر آرزوسنه رغماً، اجسامه

ترنجیر بند قالیر. اجسامدن فیشقیریر، اجسامی گوزلشدیریر ؛

فقط بر جسم اونک یورویشتنی دوردیریر)

دیندن او بڑقتیف عنصر لری تماماً قالدیره جق اولورسه کنز،

اوله برحاله اینرکه فردک خولیا لریله قاریشیر و آرتق دین دییه

توصیف اولنه ماز .

حقیقتده ، برحیاتی دکیشدیرن الهامده ، انسانلری کنندی

کندیلرینک فوقنه چیق-اران حسده ، بر ملتک روحی تسمیه
ایدیلن شیده ، تأثیراتی تاریخی دولدیران فکر دینیده ذکایه
بیکانه وسویر کتیف عناصردن باشقه برشی بولونمامسی غیرقابل
قبولدر . روحک بر برلرندن قطعی بولمه لرله آیرلمش بر طاقم
ملکاتدن ترکب ایتدیکی ادعاسنه آنجق پک اسکی بعض
پسیقولوژی کتابلرنده تصادف ایده بیلیرز . حقیقی روح بردر .
تظاهر اتنک هر برنده تمامیه ، ذکاسی و مخیله سی ، اراده سی
و فعالیت روحیه سی برابر اولدیغی حالده موجوددر .

بناءً علیه ، تمالسز بر دین فکریله افاده ایدیلن فکردینی نک
بر یره طولانمسی کیفیتی بر حد ، بر منتها دکل بر صفحه در :
یکی بر حمله نک شرطیدر .

عمومیتله مفکره بر شکلدن آنجق باشقه بر شکل آرامق
ایچون آیریلیر . آرتق کندیسنه کفایت ایتمین شکلی ترک ایله
کندیسنک ترقی داخلیسنه و بولوندیغی حالک شرائطنه نظراً
کندیسنی دها صادقانه تمثیل وارانیه ایده بیله جک باشقه بر شکل
اکتساب ایدر . قانت عقل عملینک کندیسنی اسیر موقعنده
طوتان قوانین تجریبه دن ابتدا بوصورتله خلاص بولدیغی
کوستریر . صوکره ، ایکنجی درجه ده ، آرزوسنک بلاواسطه
افاده سنی بر وظیفه مفهومی اولوق اوزره قبول ایدر . نهایت
اوچنجه درجه ده ، حیات بشری کاملاً بومفهومک ساحه فعله
ایصالندن عبارت بر حاله کتیرمک چاره لرینی آراز .

دینی پرنسپ، ماضیده کنديسنی افاده ایتمش اولان شکلرله قاریشماز. یوقسه بیک دورلو ضد اوصافی حائز اولوردی وقابل تفکر اولمقدن خالی قالیردی. اساس دینی کیتدکجه مفکره نك قوه ایجادیه سنك ، علویتك ، حقیقتك بر تأیدی اولمق اوزره نمایان اولمشدر .

اونك مرکزی آرتق شعوردر . خارجی و مادی ایکن باطنی بر حیات حالنه کچمشدر. بو حیات باطنی روحك، کرک بر فردك روحنك کرک فردی روحلر آراسندن یاراتمغه قادر اولدیغی کیتدکجه دهها واسع مشترک روحلرک فعالیتیدر. بالخاصه صوفیه نك تأثیرینه مدیون اولدیغمز بوتکامل آرتق مکتسبدر. فقط صوفیه مسلکی ده مطاوع و فعال اولمق اوزره ایکی یه آریلیر. برنجیسی دنیادن چکیلمک واللهی تماشا ایتمکه اکتفا ایلر. ایکنجیسی سینۀ الوهیتده سور، ایستر ونشر شعاع ایلر. حالبوکه خارجهده ساحۀ فعله چیقماق ایچون دوشونمک و بر فعل و عملده بولونمق لازمدر . بونك ایچوندرکه من القدیم دینك حسیاته علاوه ایتدیکی ایکی عنصر ، یعنی اعتقادات ایله اعمال فی الحقیقه حسیاتدن غیرقابل تفریقدرلر.

ذکانتک حادثاتی حس و ادراک و اخذ قبول ایتسی ایچون برر واسطه اولان تفکر قالبری یاخود مقولات نردن نشئت ایدیور؟ بونلرک ، مفکره ایله حادثاتک مشترک تأثیرلرینك

محصوللری اولدینی سویلندیکی زمان وقعسه حقنده ایضاحات
ویرلمش اولمایوب تشبیه طریقیله فکر ویرلمش اولدینی آشکاردره
کذلك یالکز وقعهره تقدم ایتمکله قالمایه رق اونلر ایچون الده
ایدلمسی غیرقابل بر طاقم نمونه لری کندیلرینه عرض ایله اونلره
حاکم اولان، اونلری تعدیل ایدن، خلق وایجاد ایله ین دهانک
نخترعانی ده معلوم حادثاتک میخانیککی محصله لرندن باشقه برشیدره
بونک ایچوندرکه مفکره بشره برر وحی، علوی برشأیت ایله
بر مناسبتک تأثیراتی کبی نمایان اولورلر .

شیللر هر بهارده طبیعتی و قلبلری تحویل ایدن او اسرار
آلود باکرك زهدن کلدیکنی صورار .

Sie war nicht in dem Tal geboren
man wüsste nicht woher sie kam

(وادیده تولد ایتمش دکلدی . نردن کلدیکی بیلنمیوردی)
بونک کبی ، الهام دینی ده اوله بر طاقم تصورات و تلقیات
ایله افاده اولونورکه بونلر بزم ایچون تجربه نك خارجنده قالیرلر .
چونکه وارلغک و حیاتک اصل منبعنه تعلق ایدرلر و برر وحی
صورتنده منظور اولورلر . ذی شعور أنا اونلری بویله کورور .
آنحجق بووجهله مافوق طبیعی بر منشأه عطف و اسناد ایدلمک
صورتیه بونلر ذی شعور بنلکمزده اجرای تأثیر ایده بیلیرلر ،
وار اولابیلیرلر .

بو تصورات و تلقیات ، بر شی حقنده کی هر صورت ذهنیه کبی ، بر

دستورك يعنى بر خيالك ايجنده تبيت ايدملك، تعريف و تعين اولو بمق
ايسترلر. بو خيال بر تماثلدن باشقه بر شي اولاماز. في الحقيقه فكر
دينك خيلي صرف مساعي ايتديكي شيلردن بري كنديسي شو معلوم
اولدقلى حاليه اشيا و موجوداته و بوموجوداتك علمنه ربط ايدن
تساندي قيره رق اولرك حدوديني تجاوز ايدن موجودات، يالكمز
طبيعت طرفندن ساحه فعله ايصالي غير قابل اولان موجودات
ايه تغدي ايتك كيفيتي اولمشدر. اشيا و موجوداتي حس و ادراك
ايچون كنديلرينه تطبيق ايتديكمز اولجه متشكل مقولات
و مفهومات بونلك غير قابل احسا برر تماثلدن باشقه بر شي
اولامازلرسه، بالذات و قوف علمي ده بالضروره تمثالي برحاليه
قاليرسه غير قابل تمثيل و اراه اولان برشيئي تمثيل و اراه ايتك
ايسته ين دينك بو قانون ذكادن خارجه قالايلمسنه امكان
وارميدر؟ حتى ديني تماثليلغك بر درجه يه قدر ايكنجي درجه ده
بر تماثليلق اولماسي ايجاب ايدر. چونكه علمك و يرديكي
حكملرله توافق ايدن افاداتنده بيلكيمي زي زنكيشيديرمه
قابليت خصوصته دينك علم ايله رقابت ايدم بيلمسي غير قابلدر.
دينك غايه سي علمك غايه سندن بوتون بوتون باشقه در. بزم
ايچون هيچ بر وجهله حادثاتك ايضاحاتي دكلدر، آرتق بويله
اولمقدن چيقمشدر. دين اشيا و موجوداتك طبيعت و ماهيته،
اوبزقيف منشاينه عائد كشفيات علميه دن متأثر اولاماز. دينك
نظرنده حادثاتك قيمتي معنای اخلاقيرينه، تلقين ايتدكلري

حسیاته ، افاده و تولید ایتدکری حیات باطنیه به باغلیدر .
 حالبوکه اونلردن بووصفی هیچ بر ایضاحات علمیه نزع ایده مزه .
 دینک او بترقیف عناصری اولان اعتقادلرک ، عنعنه لرک ،
 عقیده لرک بوتون ذکائی محتویاتدن بوشالتیلهرق صرف عملی
 بر قیمته قصر ایدلمه لری لازم کله جککنه ذاهب اولمامالیدر .
 تطبیقات و اعمال ایله بیلدکینک بویله جذری صورته تفریقی
 بر نوع بحث و ادعادرکه قانت بوکا تشبث ایتشمسه ده ادعایی
 قازانه مامشدر . هر دورلو مفهوم نظریدن تجرید ایدیلن تطبیقاتده
 نه دینی حتی نه ده انسانی هیچ بر قیمت قالماز . شعور بویله بر
 تفریق اجراسنی قبول ایتمز . فقط شعورده ایکی طرز وقوف
 واردر . صریح وقوف ، قاریشیق وقوف ، یاخود بالخاصه تمثالی
 وقوف . بر صنعتکارک ، بر شاعرک ، بر مخترعک ، حتی بر عالمک
 تحریاتنه حاکم اولان فکر قاریشیق ومبهم بر فکر در . احتمالکه
 هیچ بر زمان فرقلی و صریح فکر لره ایرنمایه جقدر . مع مافیله
 اوینه مثبت ، فعال ، مؤثر بر فکر در . انسانک اراده سی ،
 ذکاسی بالخاصه بویله فکر لر طرفندن تحریک اولونور . ریاضیون ،
 ذهنلرنده بر وحی کبی عرض وجود ایدن بر حدس
 مخیله وی به تحلیللریله واصل اولمق ایستر لر . بونی مفهوم لره
 مستند اثباتلر حالنه قلب ایتک ایچون اوغراشدجقه او
 حدس صراحت کسب ایدر ، تعین ایلر . مفکره حقیقتی
 استخراج ایتمز . اوئی بالضروره مبهم وقاریشیق بر حالده وضع

و فرض ایدر. صو کره، فرضیه لرینی تجربه ایلر و بوسعی سایه سنده اونلری فرقی، عیان برحاله کتیریر. انسان ایچون « دوغرو » دیمک، وقعه طرفندن محسوس صورتده حقیقی کوسترلمش، تصریح ایدلمش بر فرضیه دیمکدر.

موضوعی وار اولان شی دکل وار اولماسی لازم کلن شیدن عبارت بولونان وقوف دینی، علمی بیلگیلر کبی تعین ایده مز. فقط قیمت عملیه سندن مستقل اوله رق، علمک و حیاتک تجربه سنک وجوده کتیردیکی شکلده کی عقلی نمون ایده بیله جک بر تمثالی معنا عرض ایده بیلورسه حقیقی و مشروع بر محتویات فکریه یه مالک اولدیغی بحق ادعا ایدیه بیلیر.

ایشته هر حقیقی دینک لاینفک عنصری اولان عقایدک تملی بودر.

دینلرک عقاید اصلیه سی ایکیدر: ۱ — ذی حیات، اکمل، قادر مطلق بر اللهک وجودی؛ ۲ — بواللهک انسان ایله ینه ذی حیات و مشخص بر مناسبتی.

الله فکرینک ایوم عقل بشر طرفندن ترک و بر طرف ایدلدیکنی سویله مک حقیقت حاله پک توافق ایتمز. عقل، خارجی و مادی بر اللهدن، طبیعی موجوداتک بر بویوتوله سنندن، بر تکرارندن عبارت اولان بر اللهدن کیتدکجه اوزا قلاشمشدره. فقط شعور دینینک الله نامی آلتنده پرستش ایتدیکی شیئه بر یره

طوپولاندقلری ، تعریف و تعمیق ایدلکلری زمان تمامیه توافق
ایدن مفهوملره بالعکس کیتدکجه مربوط اولمقده در .

طبیعت مرئیة عمومیتله انحلال و تفسیخدن ، داغیلمه دن ،
بوزولمه دن ، آشاغیلامقدن ، محو و خرابیدن باشقه برشی دکلدر .
حالبوکه بزعمومی بر بقاء بر طوپولانمه ، برائتلاف و آهنگ تخیل
ایده رزه بر فردک انکشافی ، جریان طبیعی احواله نظراً سائر
بعضیلرینک ازیلمسنی ایجاب ایدر . نیجه نک مافوق بشری ایی
اسیرلر ایستر . بزم دنیا مزده شر خیرک بر شرطیدر ، بر طرف
ایدلمسی غیر قابل کبی کورون بر شرطدر . بو دنیایی کیم خلق
ایتدی ؟ خیرمی ، شرمی ؟ الله می . شیطان می ؟ اییلک ، عشق ،
مکملیت اولان الله بر طاقم اولیالر ، حقیر و متواضع آدملر ،
عادیلر ، فداکار کیمسلر وجوده کتیر بر . فقط شیطان دنیایه
آچلنی ، اضطرابی ، کین و غرضی ، حسدی ، حرصی ، یالانی ،
جنایتی ، حربی قوملشدر و بو صورتله انسانک فعالیتنی او یاندر مشر ،
ترقیاتنه سبب اولمشدر . علم ، صناعت ، تشکلات اجتماعیه ، عدالت ،
صنایع نفیسه ، دینلر ، شعر ، تربیه بوتون بو خوارق بومعناجه
انسانک کندیسنه هجوم ایدن فناقلری اونو تمق یا خود مغلوب
ایتمک ایچون ایجاد ایتدیکی واسطه لردن باشقه برشی دکلدر .
شری قالدر کز ، خیر سینئه هیچی به دوشر . هراقلیت : حرب
کائناتک والده سی و ملیکه سیدر دیور .

حالبوکه عقل بشر ایشته بو قانون طبیعتّه قارشی اعتراض

ایدر. شر ایله دکل خیر ایله خیر یایمق ایستر. بر قسم انسانلر ایچون تحریت، رفاهیت، فضیلت اولان شیئک دیکر لری ایچون سفالت، اسارت، اخلاقسزلق اولماسنی ایستر. وار اولان، حد ذاتنده کندنده مثبت و ذی حیات برشی بولونان هر موجوده بر شکل کمالی، بر قیمت، بر حق وجود وانکشاف عطف ایلر. آرتق وار اولمایان ماضییه، احتمالکه وار اولمایه جق استقباله ده بر وجود بخش ایدر. علم، صنایع نفیسه، دین، حیات خصوصیه فضائی، حیات عمومیه فضائی، صنعت، حیات ملیه، حیات اجتماعیه، طبیعت ایله، غایه کمال ایله انسانیت ایله اشتراک کبی فعالیتک بوتون شکللرینی حر اوله رق ادامه ایتمک و کندی انکشافلرینه حاکم بولوندی ر مق املنی تعقیب ایلر.

بوندن باشقه عقل، هیچ رابطه سز و مناسبت سز کورون بر چوق عناصر آراسنه بر اتلاف، بر آهنگ و تساند ادخال ایتمکی دوشونور. هر شیئک کله نک مفکوره وی معناسیله بوتون قابلیتک مساعد اولدیغی بر شکل آلماسنی، مساعد اوله جفی صوک درجه مکملیته وارماسنی، وعینی زمانده هیئت مجموعه موجودات ایله بر اولماسنی و بو اشتراکدن یاشاماسنی ایستر.

بویله برغایه نک تأمین قابلیدر؟

بونک طبیعتک پلانی خارجه چیقدیغنی تسلیم ایتمک ایجاب ایدر. طبیعتده کی عطالت، موجوداتک حد ذاتلرنده حائز اولدقلری قیمته قارشی لاقیددر. حتی طبیعت ایچون موجودات بولنوب

بولنمادینی بیله مجهولدر. بو بزم ادرا کمزك منطقنی ده تجاوز ایدر. چونکه ادرا کمز اشیا و موجوداتی بر طاقم مفهوملره ارجاع و تنزیل ایله بونلری بر برینک عینی عدا ایتمکدن یا خود بر برلریله غیر قابل تألیف بولمقدن باشقه برشی یا پماز. الهیات علمنک او عقیده پرستانه مسلک لریله یا لکمز ابدیت، غیر قابلیت تحول، ستاتیک کیفیت و وحدت مقولاتنه مراجعت ایدیلسه ایدی اوزمان بواشی هیچ عقل آمازدی.

فقط علمک کوزلریله ذکل ایسه ده عقلک کوزلریله کورولن طبیعت احتمالکله هیچ ده غیر قابل تحول بسیط بر مقانیزمه دن عبارت دکلدرد. طبیعتک بو ذی حیات شأنیقی ایچنده بر طاقم وجودلر بولنمایوب ده یا لکمز بر وجود بولندیقی قطعاً محققمیدر؟ اکر حیات کندیسنه خاص اولان شکلده پدش ملاحظه یه آلینیر و بر شأنیق اولمق اوزره قبول اولونورسه بزه بر طاقم جواهر ایله بر طاقم خواصک بالنسبه دواملی و آهنکدار بر اتحادی طاسلاغنی کوستررکه کندی باشلرینه قالسه لر میخانیکی قوتلر بونی هیچ بر زمان تشکیل ایده مزلردی.

حیاته قیاساً، او یله بر وجود تصور ایده بیلیرز که اونده مثبت اولان، وارلغک و مکملیتک بر شکلی اولابیلن هر شی برلشمش و پایدار اولمقده بولونمش اولسون. بوهم بر، هم متعدد بر وجود اولاجقدر. فقط مادی بر کل کبی یان یانه قونولمش عناصردن مرکب بر وجود کل. بر شعورک، بر شخصک

متمادی و متصل ، متحرك نامتناهیلکی کبی بر شی . تجربه نك
حدودینی تجاوز ایدن بوفکر ، میخانیککی صورتده مفکره به ضروری
کور و نیمورسه ، عقل بشره موافقدر . هم اقوامک عنعناتی هم
متفکر لرك ملاحظاتی بوکا شاهددر . بوفکرک ارأه ایتدیکی
وجود دینلرك الله دیدیکی شیدر .

دینلرك ایکنجی عقیده اصلیه سی اللهک انسان ایله ذی حیات
بر اشتراکیدر . خرسقیانلق دینی بو اشتراکی شو صورتله تعریف
ایدر : « هیچ کیمسه الهی کورمه مشدر . اکر بز بر بر منی
سوه جک اولورسه ق الله بزم ایچمزده بوله جقدر . » تعیردیکرله ،
الله عشقدر ، عشقده اشتراکدر ، باشقه سنک ایچنده یاشاق
قدرتیدر . سومک الهی تقلید ایتکدر ، بدرجه یه قدر الله
اولمقدر ، اللهک ایچنده والله واسطه سیله یاشامقدر .

خرسقیانلغک قلبنده بولونان بوفکر لرك عقلک خواهش
و تمایلنه پک موافق اولدیغی آشکاردر . وار اولغه لایق اولان
بوتون شیلرك ، سینه سنده ائتلاف ایده جکلری ، اریوب برلشه .
جکلری ، و آهنگدار صورتده پایدار اوله جکلری وجود بالطبع
هم ذکانک ترکیب ایتدیکی شیلرده تقلیده چالیشدیغی بر نمونه
هم زها ایی ایچون اوغراشان ازاده نك لاینقطع اکتساب قوت
ایده بیله جکی بر قوه معنویه منبعی اولق اوزره تصور ایدلمشدر .
اللهه اینانمق ، شو عالم فضا و زمانک بزه غیر قابل تألیف کبی کوستردیکی
بوتون مکملیتلرك اتحاد ابدیسنه اینانمق ، عینی زمانده بوعدم

ائتلافك آنجق ظاهرى اولديغنه و برقوت موجود اولوب بو
سايه ده خيرك ينه خير ايجون شرط و واسطه اولاييله جكنه
اينامقدر .

كالك و وارلغك اتحادى اولان الله، عشق الله، پدر الله،
خالق الله عقلك خواهش و تمايلنه تقابل ايدن برطاقم فكر لر در .
مع مافيه بونلر واضح و عيان فكر لر دكلدر . بويله اولاييلمه لرى ،
قابل تصور اولاماز . بونلر معلق و مبهم ، تمثالى مع مافيه بك
حقيقى و ذى قدرت فكر لر در .

بو مفهوم لرى كيتدكجه دها مشخص و بوضورتله هر كس ايجون
كيتدكجه دها قابل ادراك و اراده يي سوجه كيتدكجه دها قابليتلى
برحاله كتيرمك ايجون ذكانك مراجعت ايتديكى افاده لر ده
بالضروره تمثالى اولمق لازم كلير . بو انكشافات عقل ذى حياتده
علممزك و حياتمزك شرائط اساسيه سى ايله ائتلاف ايدمك
صورتده تصور و تلقى ايديلنجه مشروع اولور لر . حقيقتك صرف
برتحريرسندن عبارت اولمق صفتيله علم و ياشامق ايجون بر سبب
آرايان حياتده بو وجوده معلق دكليدر لر؟ چونكه يالكز اونده
وارلق برقيمت، كمال بر شأيت اكتساب ايدر .

دينك عناصر اساسيه سى اولمق اوزره حسدن و عقايددن
باشقه آينلر، كرك داخلى كرك خارجى اعمالده واردر .
اعمالى دينك صرف تصادفى، عارض بر عنصرى كېي پيش

ملاحظه یه آلمق غیر قابلدر. وجود صرف اولان، کندیسینک استعدادلری اوزرنده حکمسز قالان تأیری برتشیعشدن، بر نصاعددن عبارت بولنان اوجوهر روح بشرک نره سنده در؟ بو، برطاقم محسوس خیاللردن استخراج ایدلمش برتشیهدر. اعمال بو صورتبه انانده ساده بر نتیجه دن عبارت اولمق شویله دورسون، برطاقم ممتاز پسیقولوژی متخصصلری حسیاتک، باطنی استعدادلرک، وجود دینلن شیئکده بر نتیجه دن، خارجی و محرک بر فعالیتک روحی بر ترجمه سندن عبارت اولدیغنی سویلر لر. هر حالده، معطاً بر حسک قطعياً دوغرو دن دوغرویه ایچمزدن کلمه می یوقسه افعال و حرکاتمزک وار لغمز اوزرنده کی تأییراتنده آز چوق تابع می اولدیغنی کس دیر مک بزجه غیر قابلدر. بو تأییر کنندی باشنه بر قوه خلق و ایجاد مالک دکلسه بیله هر حالده غایت دریندر. بونک ایچوندر که اعمال، آیینلر من القدیم دینلرک بر پارچه سی کی تلقی اولونمشدر. دینلر نه قدر روحیتجی اولورلر سه اولسونلر قوانین طبیعتیه مغایر بر حرکته بولونمش اولمادن وجودی فعلدن آیرامازلر. دینلر موجود اولدقجه عناصر اساسیه اولمق اوزره برطاقم اعمالی، آیینلری، فعال و خارجی تظاهرلری ده احتوا ایده جکلر در.

اعمال بر سلطه یه و اطاعته لزوم کوستیرر. بو پرنسیپ لرک دیندن، کذلک علی العموم حیاتدن ناصل رفع وازاله ایدیه - بیله چکی جای سنوالدر. فقط دینی سلطه مفکره دن، یالکیز

مفکره دن عبارت اولدیغی آشکاردره. باشقه سلطه لرك هپسی بر
عضودر که مفکره نك سلطه سی او واسطه ایله تظاهر ایدر .
منحصراً معنوی اولان دینی سلطه یی آنجق حر شعورلر
آکلایه بیلیر و اوکا بویله شعورلر اطاعت ایده بیلیر.

دینی آیینلر برغایه دکلدرد، بر واسطه دره. بوتلر دینی غایه لرك
ساحه فعله ایصالنی تسهیل ایده بیله جک بر ماهیتده اولمالیدرلر.
بودینی غایه لر ایسه : قلبك صفوتی ، خودکاملقدن فراغت ایله
برابر اولیه بر جماعت تشکیلدر که بونك هر اعضاسی هیئت مجموعه
ایچون ، هیئت مجموعه ده هر اعضا ایچون یاشار . حواریوندن
ژانك دیدیگی کبی بو جماعتده هر کس — اللهمک ایچنده اب ایله
ابنك بر اولماسی کبی — بر درلر .

ایشته بو صورتله دین جمعیات بشریه نك ملك صیانتکاری
صفت قدیمه سنی محافظه ایده جکدر . دین بوتون شعورلرك
بناءً علیه بوتون انسانلرك اتحادینی ایستر . بونلرك آراسنده
رابطه مادیه نك اساسی ، استنادکاهی اولق اوزره بر رابطه
عشق تأسیس ایتکه چالیشیر . دین بو اعتبار ایله آیینلری
غایت اعتناکارانه محافظه ایده جکدر . چونکه او قدر عصرلردن
وقوملردن انتقال اتمش اولان بو آیینلر عائله بشریه نك دائمیتك
وبویوکلکنك امثالسر بر تمثالیدرلر . دین دائماً دها درین ،
دها عمومی ، دها روحانی بر دوشونجه نفع ایده رك بونلری محافظه
ایله یه جکدر . مشترک بر اثره بر لکده چالیشه رق بر فعل و حر کته

بولمق، حس ایتک، اهزاز ایتک، عقله کوره اتحادک سریدر.
ارسطو مشترک شیلر بر رابطه در دیدر.

دینی، اعتقادات و اعمال ایله نهایتلندی ر مک دین حقیقده ناقص،
هم ده مجرد بر فکر پیدا ایتک اولور. دین حسدن حرکت ایتدیگی
کبی حسه منجر اولور. چونکه عقاید ایله آیینک غایه سی هم
حسی افاده ایتک هم حسی تولید و ایجاد ایلکدر. حسک
انکشافی ایله بر دائرّه یه بکزر که منشأندن یسه اورایه عودت
ایتک اوزره اوزاقلاشیر. پسقولوژی متخصصلرینک و اخلاقونک
صوفیه مسلکینده احتمالکه دینک اعماقنی تشکیل ایدن اساسلی
بر عنصره اشارت ایتملری سببسنزدکلدر. هر شدتلی حیات دینیّه
متصوفانه در. صوفیه حالی ایله بر منبع حیاتدر که اسقولاستیک
ایله و شکلپرستک ایله تهمکه یه دوشن دینلر اوراده کنججه شیرلر.
فقط مجرد و عقیم بر صوفیه مسلکی، برده مثبت و ولود بر
صوفیه مسلکی واردر. برنجیسی عقایدک و اعمالک استبدادندن
کویا آزاده قالمش اولان یالنکز حس ایله یاشامغه چالیشیر. حس،
ذکادن و فعالیتدن آیرلمقه یوکسلمز، ضعیفلار، بوزولور. حالبوکه
بالعکس تفکر و فعل و عمل ایله سوق و اداره ایدیلیر و متمر بر
حاله کتیریلیرسه حس حقیقهٔ انبساط و تزهرا ایده بیایر و خاصه
خالقهنی کوستره بیلیر. ایشته او زمان فعال بر تصوفدرکه
غایت امثالسنز بر قوتدر، بشریتک دینی، اخلاقی، سیاسی،

اجتماعی بوتون بویوک حرکاتنک اعماقنده بوکا تصادف اولونور.
اعتقادات و اعمال طرفدن بوضورتله بر استقامته توجیه
و تعیین ایدیلن حس دینی صرف طبیعی و فلسفی اولان فضیلتله
مقایسه ایدیلنجه ، مساعده کارانگك عشقه تحولی دییه تعریف
اولنه بیلیر .

فیلسوفلرله سیاسیون انسانلره بر لرینی نظر مساعده ایله
کورمه لرینی توصیه و امر ایتک ایچون بر طاقم اسباب بولمشلردر.
هم جنس لرم ایچون رد ایده جکم بر حریتی بن کندم ایچون نه حقله
طلب ایده رم؟ فقط بویله بر محاکمه حقیقی اولمقدن زیاده شکلیدر.
باشقه لرینک حریتی تمکنه معادل قیمتده اولدیغی اثبات ایدلمشیدر؟
اگر حریت تعبیر یله صرف ایسته مک و یا ایسته مک قوتی قصد
اولونورسه بلکه بو سؤاله اوت جوابی ویر یله بیلیر. فقط بویله
بر حریت صرف بر تجریددن عبارتدر. هر حقیقی حریت اونی
تعیین و ایجاب ایدن فکر لرله ، بیلکیلرله ، تمایلرله ، عادت لرله
برلشمشدر. بو حریت ، بر طاقم یوکسک اساسلره کوره حرکت
ایدن سائر حریتدن جدا ایدر. او حالده ناصل اولورده بوتون
حریتلر مساوی حقوقه مالک اولابیلیرلر؟ خطاده صواب کبی ،
فضیحت ده فضیلت کبی ، جهل ده علم کبی عینی حقوقه می مالکدر؟
بو کون بوتون بیلکیلر من ، کرک معنوی کرک مادی بیلکیلر من
هپ قطعیت علمیه یی حائر اولمق ادعاسنده دکلیدرلر؟ اکر
صواب خطایی نظر مساعده ایله کوره جکسه بو آنجق بر زمان

موقت ایچون ، خطایه کسب معلومات ایله مک و کنسیدیسنی
تصحیح ایتمک اوزره ویریلن مهلت ظرفنده اولایلیر.

خلاصه ، مساعده کارلق اساسی نایمحل بر مفهومدره.
استخفافکارانه بر لطفکارلغک افاده سیدر، بخش ایدیلیور کبی
کورونن شینک ذهناً رد وانکاریدر . هرشیده مثبت علمک
نقطه نظرندن باشقه برنقطه نظر قبول ایدلرسه مساعده کارلغک
ناصل محق وقابل تجویز کوستریله چکنه عقل ایرمز.

دین ایسه علم نقطه نظرینک یاننده حس وایمان ایچونده
بر نقطه نظر بولونماسنی طلب ایتمکدن عبارتدر. دین نظرنده
صرف بر فردیت اولمق اعتباریله حریتلرک قیمتی ادعای مناسبت
ایتدکلری عامی بیلکیلرک مقصداری ایله اولچولمز. فردیت ،
کرک جاهلک کرک عالمک، کرک مجرمک کرک ناموسلی آدمک
فردیتی کنسیدیسنه خاص بر قیمتی حائزدر. ایچنده شخصیتک،
حریت خطا وسقوطک، تنوع و آهنگک حکمران اولدینی بر
دنیا ، دیندار بر آدم نظرنده تک وغیر متحول بر دستورک
میخانیککی تطبیقاتندن باشقه برشی اولمایان بر دنیا به نسبتله ده
ای، ده کوزل، مکملیت الهیه ده شهبدر. منتهای ایچون
نامنهاینی تقلید ایتمک یکانه طرزی نامنهاینی صورتده تخالف
عرض ایتمکدن عبارتدر .

بونک ایچوندرکه دیندار آدم باشقه آدلرده تصادف ایتدیکی
شیلر ایچنده اونلرک کنسیدیسنه بکزه دیکی نقطه لری دکل

کنندیسندن آیرلدقلری نقطه لری بالحاصله تقدیر ایدر. اوفرقلری ساده جه نظر مساعده ایله کورمکله قالماز. اوفرقلر اونک نظرنده آهنگ عمومینک پارچه لریدر، باشقه آدم لک وجود لریدر. و بوندن دولای کنیدی شخصیتک انکشافک شرائط لریدر.

یاقوب بومه Jacob Böhme دیورکه: «اورمانلر منزه کی قوشلره باقکیز. هپسی الهی کندیسنه کوره، هر لحن و طرزده ثنا ایدیور. بوتخلفدن الهک قیزه رق متضاد سسلری صوصیدریغنی کوریورمی یز؟ وجود نامتناهی ایچون هر شکل وجود معززدر.»

دین باشقه لرینی سومکی واونلری اونلر ایچون سومکی بزه امر ایدر. فلسفه دن ده-ا جرئتکارانه داورانه رق عشقی بر وظیفه، اک بویوک بر وظیفه یاپار. چونکه انسانلرد بر بر لرینی اللهده سومکی یعنی وجودک و عشقک مشترک منبعنه قدر چیقمنی امر ایلر. هر کس قاردش اولونجه سهویشمک پک طبیعیدر.

*

**

آرالرنده کی مناسباته رغماً دین ایله علم بر بر لرندن آیریدر و آیری قالمغه مجبوردر. موجودات آراسنده بر انتظام عقلی تأسیسی ایچون یا تمثیل طریقله یا خود رفع وازاله طریقله فرق و اختلافی واحده ارجاعدن باشقه بر طرز اولماسه ایدی دینلرک استقبال و مقدراتی مشکوک کوریله بیلیردی. فقط تضادلرک تولید ایتدیکی نزاعلرک حیاتده، علم وجدل و مناقشه ده اولدیغندن

باشقه دورلو بر طاقم چاره حلالری ده اولابیلیر . هرایکیسی ده
قوه حیاتیه و ولودیت ایله متصف ایکی قدرت بر بریله مبارزه
ایتدیکی زمان بو نزاعلری اونلرک انکشافنه ، بویومه لرینه
خدمت ایلر . هرایکیسنک ده ، قیمتی وغیر قابل ازاله اولمالری
کیتدکجه دهها زیاده میدان بداهته چیقدیغندن بو مبارزات
آراسندن اوللری بر برینه تقریب ایتک واتحادلرندن آیری
آیری اولدقلری زمانکنه نسبتله دهها زنکین ، دهها آهنکدار
بر وجود تشکیل ایتک ایچون عقل صرف مساعی ایدر دورور .
ایشته دین ایله علم حقنده بویله در . مبارزه هرایکیسنه ده
قوت بخش اولبور . اکر عقل احراز تفوق ایدرسه اونک
عینی زمانده هم دهها کنیش ، هم دهها قوی هم دهها اویصال
بر حاله گلش اولان آیری آیری اساسلرندن کیتدکجه دهها
کنیش ، زنکین ، درین ، حر ، کوزل وقابل ادراک بر شکل
حیات ظهور ایده جکدر . فقط بر برلرندن آیری شیر اولان
بو ایکی قوت صلح وسکونه ، ائتلافه ، آهنکه دوغرو یورومکدن
باشقه برشی یاپامازلر و بو غاییه واصل اولامازلر . چونکه
شرائط حیاتیه بشر بویله در .

فهرس

مدخل — دین و علم

قدیم یونانستاندن معاصر دوره به قدر

- ۱ — قدیم یونانستانده دین و فلسفه ۵
- ۲ — قرون وسطا — خرسدیانلق ؛ اسقولاستیکار ؛ صوفیه . ۱۴
- ۳ — رونه سانسدن صوکره علم و دین — رونه سانس — ازمنه جدیده : راسیونالیزم ؛ روماننیزم. — علم ایله دین قطعی بر بوله ایله بر برلندن آیرلشدرد. ۲۰

برنجی قسم — طبیعتپرستک مسالکی

- ۵۰ برنجی باب — اوکوست قونت و دین بشریت
- ۵۰ آرتق غیر قابل اجتناب یر مواجهه ۵۰
- ۱ — علم و دین حقنده اوکوست قونتک مسالکی — علم فکرینک تعمیمی و علومک تشکیلاتی : علم و فلسفه — فلسفه و دین : دین بشریت . ۵۵
- ۲ — اوکوست قونتک مسالکنک تفسیری — سوسیولوژی و دین : دین سوسیولوژی به نه علاوه ایتدی — قونتک مسالکنده فلسفه ایله دینک مناسبت منطقیه سی : دین فلسفه بی تکذیب ایدرمی . ۸
- ۳ — اوکوست قونت مسالکنک قیمتی — دینک علمه ، علمک دینه ایقاع مشکلاتی — بشریت فکری مههم بر مفهومدر — انسانک ، کنددی فوقنه چیقمهغه میلی ؛ بو، دیندر — پوزیتیویزمک داخلی تضادلری ۹

ایکنجی باب — هربرت سپنسر و ناقابل ادراک

- ۱ — علم ، دین و مناسبتلری حقنده هربرت سپنسرک مسالکی — ناقابل ادراک ، علم و دین — تکاملچیلک ، تکامل دینی . . . ۱۱۱
- ۲ — هربرت سپنسر مسالکنک تفسیری — سپنسر رهبر اولان اسباب — تکامل دینی نظریه سی ایله ناقابل ادراک نظریه سنک مناسبتی — منفی ناقابل ادراک و مثبت ناقابل ادراک — هربرت

۱۲۴ سپنسر و پاسقال

۳ — هربرت سپنسر مسلكنك قيمتى — هربرت سپنسر ك ناقابل ادراكى دينرك بر طور طوسى دكلميدر؟ سپنسر كوره حسيانك قيمتى — مسلكك فعلى بر عملى ده واردر — مسلكك ضعيف نقطه سى : صرف او برزقتيف بر نقطه نظر دن تلقى ايدلس اولان ناقابل ادراك. هربرت سپنسر بوكا ياك فضلله ياك آز بر قيمت

۱۴۳ عطف ايدر.

۱۵۷ / اوچنجى باب — هه قل و مونيزم

۱ — دينك علم ايله اولان مناسباتنه دائر هه قه لك مسلكى — دين ايله علمك نزاعى. — دينرك حكمت وجودينى تشكيل ايدن معالرك هم علمى هم عقلى چاره حلى اولق اوزره تكاملجى مونيزم — احتياج دينى. موجود دينلرده قابل استفاده اولان اقسامندن

۱۵۹ بر دين اولق اوزره تكاملجى مونيزمه تدريجاً استقال

۲ — هه قل مسلكنك قيمتى — اولا بر علمى فلسفه فكبرى : هه قل علمدن فلسفه به ناصل كچر — ثانياً، فلسفه علميه دينلرى رد ايدر ويرينه قائم اولور : هه قل بر فلسفه اولان مونيزمندن

۱۸۱ بر دين اولان مونيزمه ناصل كچر

۳ — زمانزده علمى فلسفه و اخلاق — فلسفه علميه : بومفهومك معقولكى يا خود مېهلىكى — تساند اخلاقى : بوتعبيرك مشوشلىكى

۲۰۰ — انسان ايله اشيانك مناسباتنه عائد ايكيلكك دوامى

۲۱۶ دردنجى باب — بسيقولوزيچيلك و جمعيتچيلك

طبيعت و حادثات طبيعيه : دينك غايه لرى يرينه اقامه ايديلن حادثات دينيه نك تدقيق و ملاحظه سى

۱ — حادثات دينيه نك بسيقولوزى نقطه نظر دن ايضاحى — حادثات دينيه نك سو برزكتيف و او برزقتيف اوله رق تدقيق و ملاحظه سى — حس دينيك تكامل تاريخيسى — حيات روحيه نك قوانين

۲۲۰ عموميه سى واسطه سى ايله حادثات دينيه نك ايضاحى

۲ — حادثات دینہ نك سوسیولوژی نقطۂ نظرندن ایضاحی —
سوسیولوژی نقطۂ نظر نك فوائدی — حادثۂ دینہ نك اصل ولپی:

عقیدہ لر و آیینلر — سوسیولوژی نقطۂ نظرندن ایضاحاتك عدم
کفایہ سی ؛ دینك بر وظیفۂ اجتماعیه اولماسی ۲۳۴

۳ — سوسیولوژی جیلمك و جمعیت جیلمك تنقیدی — بومسللك یاپق
ایستہ دیکی شیلر . — ویردکاری ایضاحات حقیقۂ علمی میدر؟ —
انسانلرده کی بنلك ایله جمعیات بشریه میخانیککی اسبابه قابل تشبیه میدر
— سوسیولوژی جیلمك مجبوریت دینہ حسنی ایضاحه غیر قادردر —
سوسیولوژی جیلمك حقیق دكل فقط مفکورده کی هیئت اجتماعیه
مراجعتی ۲۴۹

۲۷۱ — ایکنجی قسم — روحی جیلمك تمایلی

برنجی باب — ریچل و جذری ایکیلمك مسلکی

دینك ، علمی نظر اعتبار آلمده کی مجبوریتك تسلیم ایلمه سی .
۱ — ریچل مسلکی — ریچل : حس دینی و تاریخ دینی —
ویلهم هرمان : ایمانك عملی ایله محتویاتی آراسنده کی فرق —

اوگوست ساباتیہ : ایمان ایله اعتماد آراسنده کی فرق ۲۷۲
۲ — ریچل مسلکنك قیمتی — دینہ خاص اولان عنصرك
انكشاف — فکرجیلمك علمینده کی مسللك محذوری: محتویاتسز
بر سویرکتیف جیلمك . — عالم خارجی ایله حاضر مناسبت اولمایان

بر عالم باطنی به وصول خویلیاسی ۲۸۳

۲۹۴ — ایکنجی باب — علمك حدودلری و دین

علمك عقیدوی بر نقطۂ نظرندن تلذیسی و تلقی تنقیدی
۱ — علمك حدودی اوزرینه ، وؤسس بر ستایش دین —
تجربه نك وقوف علمی به اساس یکانه اولماسی — نتیجه لر: نظریاتده
و عملیاتده حدودلر — قوانین علمیه یالکز تجریات اصوللریدر .
— علمی وقوفلرک وقعہ لرله مناسبتك حدودلری و معنالی —
بوصورتله آکلاشیلان علمك انكشاف ایچون دینہ بر اقدینی امکان

- ۲۹۷ — دینی دستورلرک نسی و عینی غایه به متوجه اوصافی
- ۲ — بو مسلکک مشکلاتی — علمک افلاسی تعبیرله تولد ایدن مناقشه — هانکی علم کندیسنه حدود قبول ایدر. — بومسلکده
- ۳۲۰ دینک مشکل موقعی
- ۳ — علمک دینه متوجه کبی نظر ملاحظه به آلماسی — دینی مذهبیرک اساسلرینک بالذات علم طرفندن وجوده کبیریله سی ؛ بونقطه نظری محافظه ده کی مشکلات — علمک حدودلرینک ماهیتی: بونر یالکیز منفی دکلدیر. علمک موضوعنک شرطی اولوق اوزره
- ۳۲۵ علم فوقنده برشی معناسنی تضمن ایدرلر
- ۴ — بزدوام قالان مشکلات — علمک و دینک مختاریتلری مشکلاته اوغرایور — صرف تنقیدی بر اصولک عدم کفایه سی.
- ۳۴۵
- ۳۴۹ اوچنجی باب — فلسفه فعل و عمل
- ۱ — پراغماتیزم — مفهوم علمینک فرقی بر آسرا اولماسی ؛
- ۳۵۰ پراغماتیزم نقطه نظرندن حقیقت فکری
- ۲ — بر فعل و عمل بشری فلسفه سی فکری — علمک فعالیت بشریه نیک محصول ایجای اولماسی — دینک روح بشرک الکرین بر آرزوسنک ساحه فعله چیقماسندن عبارت اولماسی — عقایدک صرف عمی بر طاقم حقایق اولماسی — دین ایله علمک فعل و عملک منبعیله وساطتی آراسنده کی فرقه تقابل ایتمه لری
- ۳۵۵
- ۳ — بعض مطالعات تنقیدکارانه — صرف فعالیت مفهومنده مندرج مشکلات — کرک علم کرک دین ایچون تمامیله فکری بر اساس بولمک لزومی
- ۳۷۹
- ۳۸۶ دردنچی باب — ویلیام جهیمس و تجربه دینه
- ۱ — دین حقنده ویلیام جهیمسک مسلکی — ویلیام جهیمسک نقطه نظری: دینک شخصی و باطنی برحیات اولماسی — اصول: جذری بر تجربه جیلک — حسیات دینه نیک یتیشدیک روحی و عضوی زمین . صوفیه مسلکی . اصل تجربه دینه ؛ اعتقاد ابتدائی — تجربه دینه نیک قیمتی . پراغماتیزم نقطه نظری .

- علمی نقطه استناد اولی اوزره تختانی آنا نظریه سی. مافوق اعتقالات. ۴۸۸
- ۲ — دین ایله علمك مناسبتی حقدده ویلیام چه میسك مسلكی —
 علم ایله دین طبیعتك خزینه لرینی آچمی ایچون ایکی آناختاردر. —
 ساحه شعورك بسیقولوزیمی حالات شعورك بسیقولوزیمی یرینه
 اقامه ایدیلور. — دین ایله علم. مشخص ایله مجردك بربرلردن
 فرقلی اولماسی کیدر. ۴۱۱
- ۳ — مطالعات تنقیدیه — دینك طبیعت بشریه به دخولی و علم
 قارشیسنده کی قوتلی وضعیتی. — مشکلات: تجربه دینه ده او برقتیف
 برقیمت وارمیدر؟ عمومی سویرکتیفجیلک برچاره حل اولاماز —
 تجربه نك عنصر اساسیسی اولی اوزره ایمان — تمثالرك وظیفه
 اصلیه سی — دینك اجتماعی جهندن قیمتی. ۴۲۲

نتیجه

- ۴۳۸
- غیرقابل اجتناب بر مواجهه — اصل نزاع فکر علمی ایله فکر
 دینی آراسنده در.
- ۱ — فکر علمی ایله فکر دینینك مناسبتلری — اولاً ، فکر
 علمی — وقعلر ، قانونلر ، نظریه لر ناصل تأسس ایدر. —
 تکاملجیلک — تجربی عقیده پرستلک — ثانیاً ، فکر دینی —
 فکر علمی ایله قابل تألیفمیدر؟ — علم ایله عقلك تفریقی — علم
 و انسان : انسان ایله علم آراسنده تمامی واتصال — حیاتك
 مصدره لری : بونلر دینك اساسلری ایله توافق ایدرلر. ۴۴۴
- ۲ — دین — اخلاق و دین : دینك اخلاقه علاوه ایتدیگی شی —
 مثبت اساس روحی اولی اوزره دینك زندکیمی وقابلیتی —
 ذکائی و او برقتیف عنصرك قیمتی. حیات بشریه ده مهم فکرلرک
 وظیفه سی — عقاید — آیدنلر — مساعده کارلرک عشقه تحولی ۴۷۹

